

Janik Szabolcs

A Visegrádi Csoport mint differenciált kormányközi együttműködés – Egy szakpolitika-alapú
elemzés

The Visegrád Group as Differentiated Intergovernmental Cooperation – A Policy-Based
Analysis

Budapesti Corvinus Egyetem
Nemzetközi Kapcsolatok és Politikatudomány Doktori Iskola
Politikatudomány Doktori Program

A Visegrádi Csoport mint differenciált kormányközi együttműködés – Egy szakpolitika-alapú
elemzés

The Visegrád Group as Differentiated Intergovernmental Cooperation – A Policy-Based
Analysis

Doktori értekezés

Janik Szabolcs

Budapest
2026

Nemzetközi Kapcsolatok és Politikatudomány Doktori Iskola

Témavezető:

Dr. Gallai Sándor

Tartalom

1. Bevezetés	9
2. A kutatás bemutatása	13
2.1. Kutatási probléma és relevancia	13
2.2. Diszciplináris pozicionálás és hozzájárulás a szakirodalomhoz	13
2.3. Konceptualizáció	15
2.3.1. Integráció	15
2.3.2. Együttműködés	16
2.3.3. Szakpolitika	16
2.3.4. Szakpolitikai ügy és együttműködési eset	17
2.3.5. Horizontális differenciálódás	18
2.3.6. Vertikális differenciálódás	18
2.4. Kutatási kérdések és kutatási várakozások	20
2.5. Módszertani besorolás	22
2.5.1. A horizontális napirendkutatás szakirodalmi és módszertani pozicionálása	24
2.6. Forráskorpusz és forráshierarchia	26
2.7. Kutatási időtáv és dokumentációs lefedettség	27
2.8. A horizontális kutatási pillér	28
2.9. A vertikális kutatási pillér	32
2.10. Esetválasztás	35
2.11. A kutatás korlátjai	37
3. A V4 működésének empirikus szakirodalmi előzményei és a kutatási rés	40
3.1. A V4 fogalmi elhelyezése a szakirodalomban	40
3.2. Teljesítményértékelések	42
3.3. Működési mód jellemzése	45
3.4. Kutatási rés és kapcsolódás az értekezéshez	48
4. A V4 történetének és fejlődésének rövid áttekintése	50
4.1. A Visegrádi Együttműködés alakulása 1991–2004 között	50
4.2. A Visegrádi Együttműködés alakulása 2004–2015 között	52
4.3. A Visegrádi Együttműködés alakulása 2015–2022 között	54
4.4. A Visegrádi Együttműködés alakulása 2022 után	56
5. A V4 horizontális differenciálódásának empirikus vizsgálata	58
5.1. Az 1991–1998 közötti történeti bázisidőszak napirendje	58
5.2. Az 1999/2000-es átmeneti elnökségi év napirendje	60
5.3. A 2000/2001–2021/2022 közötti szisztematikus napirendkódolás eredményei	61
5.3.1. A V4-napirend dinamikus bővülése: gyors repertoárépítés után telítődés	62
5.3.2. A magidőszak napirendjének szakaszolása	65
5.3.3. A specifikus ügycsoportok napirendi jelenléte	67
5.3.4. Egyéb összefüggések és megfigyelések	72
5.3.5. Kapcsolódás a vertikális esettanulmányokhoz	74
5.3.6. Részösszegzés a magidőszak napirendkutatásáról	75
5.4. A 2022 utáni posztkrízis-időszak napirendi képe	75
5.5. Az elnökségi ország lehetséges hatása a napirendre	79
5.6. Horizontális kutatás: KK1, KV1 értékelése	81
6. A V4 vertikális differenciálódásának empirikus vizsgálata	83
6.1. Társadalomközi kapcsolatok, kultúra, oktatás, ifjúság, sport és civil társadalom (P9)	83
6.1.1. Horizontális kutatási kapcsolódás és történeti kontextus	83
6.1.2. Fő ügycsoportok és mélységi repertoár	85
6.1.3. A kiválasztott szakpolitikai esetek bemutatása	86
6.1.4. Az esetek értelmezése	89
6.1.5. Összegzés, P9 szakpolitikai profilja	90
6.2. Védelempolitika, NATO/CSDP/PESCO és stratégiai biztonság (P4)	92
6.2.1. Horizontális kutatási kapcsolódás és történeti kontextus	92
6.2.2. Fő ügycsoportok és mélységi repertoár	94
6.2.3. A kiválasztott szakpolitikai esetek bemutatása	95
6.2.4. Az esetek értelmezése	99

6.2.5. Összegzés, P4 szakpolitikai profilja	100
6.3. Energia és energiabiztonság (P7).....	101
6.3.1. Horizontális kutatási kapcsolódás és történeti kontextus	101
6.3.2. Fő ügycsoportok és mélységi repertoár.....	102
6.3.3. A kiválasztott szakpolitikai esetek bemutatása.....	103
6.3.4. Az esetek értelmezése	106
6.3.5. Összegzés, P7 szakpolitikai profilja	108
6.4. EU-kormányzás, többéves pénzügyi keret és kohézió (P2).....	109
6.4.1. Horizontális kutatási kapcsolódás és történeti kontextus	109
6.4.2. Fő ügycsoportok és mélységi repertoár.....	111
6.4.3. A kiválasztott szakpolitikai esetek bemutatása.....	112
6.4.4. Az esetek értelmezése	115
6.4.5. Összegzés, P2 szakpolitikai profilja	116
6.5. Külpolitika, szomszédságpolitika, bővítés és átmeneti tapasztalatátadás (P3)	118
6.5.1. Horizontális kutatási kapcsolódás és történeti kontextus	118
6.5.2. Fő ügycsoportok és mélységi repertoár.....	119
6.5.3. A kiválasztott szakpolitikai esetek bemutatása.....	120
6.5.4. Az esetek értelmezése	124
6.5.5. Összegzés, P3 szakpolitikai profilja	125
6.6. Migráció, menekültügy, Schengen és határvédelem (P5).....	127
6.6.1. Horizontális kutatási kapcsolódás és történeti kontextus	127
6.6.2. Fő ügycsoportok és mélységi repertoár.....	128
6.6.3. A kiválasztott szakpolitikai esetek bemutatása.....	129
6.6.4. Az esetek értelmezése	132
6.6.5. Összegzés, P5 szakpolitikai profilja	134
6.7. V4-szakpolitikák vertikális összehasonlítása: KK2/KV2 értékelése	135
6.8. A horizontális és a vertikális kutatás összekapcsolása: KK3, KV3a és KV3b értékelése	141
7. Diszkusszió	145
7.1. A kutatási kérdések és kutatási várákozások összegzése	145
7.2. A differenciált integráció mint analitikus analógia	147
7.3. A V4 mint differenciált kormányközi együttműködés.....	149
7.4. Szakirodalmi hozzájárulás	152
7.5. Korlátok és további kutatási irányok	153
1. számú melléklet: A horizontális napirendkutatás (kódkönyv) módszertani leírása	156
2. számú melléklet: A forráshatás-robusztussági vizsgálat	165
3. számú melléklet: Az elnökségi ország hatásvizsgálata	168
4. számú melléklet: A V4-kormányok EP-frakciótagság szerinti ideológiai távolságának hatását felmérő kiegészítő vizsgálat.....	170
Irodalomjegyzék	173
I. Hivatalos kormányzati és intézményi dokumentumok	173
II. Szakirodalmi források.....	184

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: A doktori kutatás várható hozzájárulása a releváns szakirodalomhoz	15
2. táblázat: A kutatás alapfogalmai és kódolási következményei	19
3. táblázat: A fő és specifikus kutatási kérdések, a kutatási várakozások és az értékelés módja ...	22
4. táblázat: A hagyományos CAP és jelen kutatás módszertani összehasonlítása.....	25
5. táblázat: A kutatási magidőszakhoz használt elsődleges forráskorpusz típusai	26
6. táblázat: Időbeli hatókör és dokumentációs lefedettség	28
7. táblázat: A horizontális kutatás 14 szakpolitikai kategóriája és kódolási következményei	29
8. táblázat: A 7-fokozatú vertikális (mélységi) együttműködési skála	33
9. táblázat: A vertikális kutatás kvalitatív elemzési szempontjai szakpolitikai területenként	34
10. táblázat: A vertikális kutatási pillér esettanulmányainak jellemzői	37
11. táblázat: A doktori kutatás korlátjai	39
12. táblázat: A V4-re használt legfontosabb terminusok a szakirodalomban	41
13. táblázat: A V4 működéséről szóló szakirodalom relevanciája	48
14. táblázat: A történeti bázisidőszak (1991–1998) V4-napirendjének alakulása	60
15. táblázat: A horizontális napirendkutatás fő indikátorai elnökségi évenként (2000/2001–2025/2026)	63
16. táblázat: A 2000/2001–2021/2022 közötti időszak belső szakaszai fő horizontális mutatók szerint	65
17. táblázat: A P-kategóriák időszakos ügyintenzitása és napirendi profilja.....	68
18. táblázat: Stabil és fordulópontos harmonizált ügyek pályája a négy napirend-szakaszban.....	71
19. táblázat: A 2022 utáni posztkrízis-időszak hivatalos V4-dokumentumai és kiegészítő forrásai	78
20. táblázat: Benchmark vertikális szintek, P9-esetek, forrásbizonyíték és kódolási döntések	87
21. táblázat: A P9 szakpolitikai profilja	92
22. táblázat: Benchmark vertikális szintek, P4-esetek, forrásbizonyíték és kódolási döntések	96
23. táblázat: A P4 szakpolitikai profilja	100
24. táblázat: Benchmark vertikális szintek, P7-esetek, forrásbizonyíték és kódolási döntések	104
25. táblázat: A P7 szakpolitikai profilja	108
26. táblázat: Benchmark vertikális szintek, P2-esetek, forrásbizonyíték és kódolási döntések	114
27. táblázat: A P2 szakpolitikai profilja	117
28. táblázat: Benchmark vertikális szintek, P3-esetek, forrásbizonyíték és kódolási döntések	122
29. táblázat: A P3 szakpolitikai profilja	126
30. táblázat: Benchmark vertikális szintek, P5-esetek, forrásbizonyíték és kódolási döntések	131
31. táblázat: A P5 szakpolitikai profilja	134
32. táblázat: A hat vertikális szakpolitikai esettanulmány eredményeinek összehasonlítása	136
33. táblázat: KK3, KV3a és KV3b integrált vizsgálata a horizontális és vertikális eredmények alapján.....	142
34. táblázat: A hat szakpolitika posztkrízis (2022–2026) mélységi profilja.....	143
35. táblázat: A kutatási kérdések és hipotézisek összefoglaló értékelése	147
36. táblázat: A differenciált integráció fogalmainak adaptálása a V4-re.....	150
M1. táblázat: A horizontális kódolás forráskorpusza és a források kezelése.....	156
M2. táblázat: A horizontális kódolási eljárás lépései	157
M3. táblázat: Nem kódolt elemek és kizárási szabályok	158
M4. táblázat: Példák határhelyzetekre és kódolási döntésekre	158
M5. táblázat: Az auditálhatóságot biztosító elemek.....	159
M6. táblázat: A horizontális napirendkutatás 75 végleges harmonizált szakpolitikai ügye	160
M7. táblázat: A forrásérzékenységi vizsgálat felépítése.....	165
M8. táblázat: A robusztussági teszt forrásalapja	165
M9. táblázat: A forrásérzékenységi és rétegzett tesztek eredményei.....	166
M10. táblázat: Aggregált regressziós ellenőrzés – periódusok és elnökségi ország	168
M11. táblázat: Szakpolitikai országprofilok (periódushoz igazított eltérés, százalékpont)	168
M12. táblázat: Kiemelkedő ügyszintű országprofilok (periódushoz igazított eltérés, százalékpont)	169
M13. táblázat: A horizontális és vertikális modellek összefoglalása	170

M14. táblázat: Az EP-frakciótagság-közelség szakpolitika-szintű (P1-P14) hatása a napirendi aktivitásra	171
--	------------

Ábrák jegyzéke

1. ábra: Aktív ügyek és kumulatív ügyrepertoár alakulása, 2000/2001–2025/2026.....	62
2. ábra: Kiválasztott szakpolitikai kategóriák normalizált ügyaktivitása elnökségi évenként (%)	64
.....	64
3. ábra: A 2015 és a 2022 utáni normalizált V4-napi rendi aktivitásváltozás P-kategóriánként (százalékpont)*	67
4. ábra: V4-elnökségi ország szerinti, periódushoz igazított normalizált programaktivitás P-kategóriánként (százalékpont).....	80
5. ábra: A kiválasztott vertikális esetek mélységi szintjei (1-7) a magidőszak elnökségi éveiben a vizsgált szakpolitikák szerint	138

1. Bevezetés¹

A Visegrádi Csoport („V4”) a közép-európai kormányközi együttműködések zászlóshajója lett az 1989-1990-es térségbeli rendszerváltásokat követően. A regionális platform 1991-es létrejötte után keretet biztosított a – kezdetben három, majd Csehszlovákia 1993-as felbomlásával négy – részt vevő állam kooperációjának. Az immár 35 éves kezdeményezés cél- és eszközrendszere fokozatosan átalakult idővel, ahogy hatékonysága és „sikeressége” is hullámzó képet mutatott – attól függően, hogy mi volt éppen a közös cselekvés deklarált célja, illetve általánosságban és konkrét ügyekben ki, milyen elvárásokat támasztott a platformmal szemben (legyen szó aktív V4-beli politikusról, vagy éppen a platformot tanulmányozó akademikusról). A Visegrádi Csoport elmúlt három és fél évtizedes működése kapcsán fontos megjegyezni, hogy igazi nagy, konszenzusos stratégiai célkitűzése tulajdonképpen egy volt eddigi történetében: az euroatlanti integráció mielőbbi elérése. Az ehhez kapcsolódó biztonság- és geopolitikai, valamint gazdasági érdekközösség és a közös külső fellépéstől remélt nagyobb érdekérvényesítési erő fontos érv volt a platform létrehozása mellett. E célrendszer és működésmód egészen 2004-ig, a négy részt vevő állam európai és euroatlanti integrációjának teljesüléséig meghatározta a regionális együttműködés tartalmát és kereteit. A V4 később sikeresen kereste, és találta meg új, saját hangját egy sor kérdésben, immár többnyire EU-n belüli érdekérvényesítés, illetve szakpolitika-formálás keretében, egy többváltozós és többszintű döntéshozatali gépezet részeként. A Visegrádi Csoport – tudatosan alacsony szintű intézményesültsége ellenére – stabil működési mechanizmusokat és kereteket dolgozott ki az évtizedek alatt, melyeket változó intenzitással töltött meg tartalommal különböző politikai és szakpolitikai ügyekben. A mindenkor kormányok politikai akaratahoz és külpolitikai prioritásaihoz illeszkedő, az egyes nemzeti érdekek időszakos egybeesésén – vagy legalábbis azok ütközésének hiányán – alapuló együttműködés rendkívül változatos operatív működést eredményezett. Részben ez magyarázhatja a V4-ről szóló akadémiai-tudományos értékelések nagy szórását is: míg sokan értékesnek és sikeresnek tartják (akár összességében, akár konkrét ügyekben), többen a platform gyengeségéről, sőt, jelentéktelenségéről számoltak be. Az együttműködés reális, objektív értékelését az is nehezíti, hogy a legtöbb esetben nem ítéltető meg egyértelműen, hogy mihez képest teljesített alul vagy felül a négy kormány. Nem könnyíti meg a helyzetet az sem, hogy „Visegrád sokat

¹ Ezúton szeretném kifejezni hálámat a családom felé, akik mindvégig támogattak a doktori kutatás elkészítésének – sokszor rögzös és nehéz – útján. Szintén rendkívül hálás vagyok témavezetőmnek, Gallai Sándornak, aki értékes meglátásaival segítette a disszertáció megszületését, valamint mindvégig hitt bennem. Külön köszönet illeti Bartha Attila tanár urat és Ugródsy Mártont, akik konstruktív és releváns bírálatukkal érdemi segítséget nyújtottak a dolgozat jobbá tételéhez. Végül, szeretném megköszönni Balázs Zoltán tanár úrnak a disszertáció benyújtásához biztosított technikai segítségét és mindvégig támogató hozzáállását.

beszél”, hiszen bár a kommunikáció bizonyos esetekben önmagában is közös fellépésként értelmezhető (különösen a diplomáciában), gyakran kifejezetten nehéz elhatárolni egymástól a deklaratív/szimbolikus és a ténylegesen „cselekvő” V4-aktusokat. A régiós együttműködés mindeközben egyre intenzívebbnek mutatkozott: mind több témában és új eszközökkel jelent meg közös visegrádi kommunikáció, álláspont. Kijelenthető, hogy az uniós csatlakozást követően a V4 – némileg eltérő hangsúllyal, de – mind a négy kormány számára az egyik legfontosabb külpolitikai érdekérvényesítő eszköz lett. A rendszeressé váló közös nyilatkozatok, különböző szakpolitikai stratégiák, magas szintű (politikai) együttműködések azt jelezték, hogy kifejezetten sokszor áll fenn érdekegyezés. Legalább ilyen fontos megállapításnak tűnik, hogy a Visegrádi Csoport nem csupán az uniós arénára koncentrált: például az említett külpolitikai tényezővé válás egyéb relációkban is dinamikus fejlődést mutatott az ún. V4+ formátum keretében.

Több tekintetben fontos mérföldkőnek tekinthető a V4 történetében a 2015-ben kirobbant európai migrációs válság. Az uniós politikát is követő politológusként kifejezetten tanulságos volt látni, ahogy előbb a magyar miniszterelnök, majd hamarosan a Visegrádi Csoport egésze is állandó helyet „bérel ki” a nyugat-európai politikumban és sajtóban a tömeges irreguláris bevándorlást élesen elutasító pozíciójával. Ugyanis a csatlakozási folyamattól egészen 2015-ig „éltanulóként” számon tartott közép-európai EU-tagok hirtelen az integráció – de legalábbis egy fontos, részben megosztott hatáskörbe eső szakpolitikai terület – kerékkötőivé váltak. A téma és az abban elfoglalt álláspont belpolitikai hasznosságának nyugtázása mellett az a percepció is kialakult jelen kutatás szerzőjében, hogy a krízis nyomán a V4-ek önálló arcú rajzoltak, egyfajta *brandet* építettek az EU-ban. Mindezek tükrében nem meglepő, hogy a válság következtében a politikatudományi és nemzetközi kapcsolatok szakirodalom érdeklődése is láthatóan fokozódott a platform iránt. Alapvető kérdésként merült fel bennem, hogy a migrációs tárgyú közös V4-fellépés valóban annyira „mély” volt szubsztantív értelemben, mint amennyire „hangos”? Továbbá, egyszeri együttműködési esetről van szó, vagy megismételhető akár más területen is? Esetleg a Csoport tartósabb intézményesülése felé is út nyílik a krízisre adott válasza nyomán?

A Visegrádi Csoport történetében „inflexiós pontnak” tűnik Oroszország Ukrajna ellen indított háborúja is. A válság kirobbanását követően rövid időn belül repedések jelentek meg – vagy korábban is létezők váltak láthatóvá – a négy kormány relációjában. Ezek közül különösen látványos volt az akkori lengyel kormánypárt (PiS) és a magyar Fidesz-KDNP közötti erős politikai barátság felszínén is tapasztalható eróziója. Miközben az Oroszországgal szembeni viszony hagyományosan megosztó külpolitikai területnek számított a V4-en belül, a

magas szintű visegrádi együttműködés viszonylag gyors „befagyására” talán kevesen számítottak. A percepció ugyanis az, hogy a nemzeti kormányzati álláspontok és érdekek különbözősége – különösen egy kulcsfontosságú külpolitikai/geopolitikai kérdésben – a Visegrádi Csoport magas szintű működésének egészére kihathat (ami egyébként különösen szerencsétlen fejlemény egy válságban). Izgalmas kérdésként merült fel a jelen kutatás szerzőjében tehát az is, hogy mennyire tükrözi az említett percepció a V4 tényleges aktivitását 2022-től. Ahogy az is, hogy mindezt figyelembe véve milyen közös fellépés jellemezte a Csoportot a múltban a külpolitikában (például a Keleti Partnerségben, ahol implicit módon mindvégig jelen volt a Moszkvához való viszony is).

A fenti két fejlemény – a 2015-ös európai migrációs válság és az Ukrajna elleni 2022-es orosz katonai invázió – tehát fontos kérdéseket vetett fel a jelen kutatás szerzőjében a V4 kapcsán. A platformmal foglalkozó szakirodalom feldolgozásával azonban további, eleinte inkább gyakorlatias kérdések merültek fel. Például, hogyan lehetséges az, hogy a tudományos, kulturális és a négy ország civil társadalmi közötti együttműködés intézményesítésére a Csoport létrehozza önálló jogi entitásként a Nemzetközi Visegrádi Alapot (*International Visegrad Fund – IVF*), miközben meg sem próbálja intézményesíteni az eddigi egyik legsikeresebb együttműködési lábát, a közös migrációs kiállást? Miért nem erősíti meg érdemben az egészségügyi együttműködést – vagy hoz létre egyenesen valamilyen közös „intézményt” – a Covid-válságban, miközben néhány éves előkészítés után felállítja a nemzetközi hatósági jogosítványokkal felvértezett Visegrádi Szabadalmi Intézetet (*Visegrad Patent Institute – VPI*)? Egyáltalán, össze lehet hasonlítani a különböző szakpolitikákban, ügyekben látott V4-együttműködést, leírható formálisan bármilyen dimenzióban a platform működése? Miközben a Visegrádi Csoport nem tűnik kuriózunak a regionális kormányközi platformok között (ld. pl. Angelov, 2020), e sokszínű működést látva különlegesnek hatott számomra. A tudományos érdeklődésemet fokozta, hogy a fenti dilemmákra még megközelítő magyarázatot sem igazán leltem fel a V4-gyel foglalkozó szakirodalomban. Több tucat esettanulmány, monográfia és más kutatás megismerése után még alapvetőbb kérdések merültek fel bennem:

- Miért mutatnak jelentős szórást a V4-re használt terminológiák, definíciók és a platformra vonatkozó értékelések?
- Mi különbözteti meg leginkább a Csoportot a hasonló regionális kezdeményezésektől?
- Formalizálva elemezhető/operacionalizálható a V4 működése meghatározott dimenziókban?
- Visegrád inkább csak beszél, vagy cselekszik is? Mely területeken melyik jellemző?

A fentieket észlelve már 2019-ben, a doktori képzésem megkezdésének idején is tudtam, hogy a V4-ből szeretném elkészíteni a disszertációm, mely döntésemben a 2022-es ukrajnai válságot követő fejlemények tovább erősítettek.

2. A kutatás bemutatása

2.1. Kutatási probléma és relevancia

A kutatás kiinduló problémája, hogy a Visegrádi Csoport 35 éves működésének szakpolitika- és ügylapú belső változatosságát a szakirodalomban domináns terminusok, definíciók és értékelések csak részlegesen ragadják meg. A meglévő munkák a platform fontos jellemzőit – laza intézményesültségét, kormányközi karakterét, diplomáciai fórumjellegét, EU-n belüli érdekérvényesítő funkcióját vagy krízispolitikai láthatóságát – jól azonosítják, de kevésbé teszik összehasonlíthatóvá azt, hogy a V4 működése szakpolitikánként és ügynként mennyire eltérő mintázatokat mutat. Az értekezés ezért a V4 hivatalosan dokumentált működését a napirend horizontális kiterjedése és a megvalósult együttműködés vertikális mélysége alapján bontja elemeire és teszi összehasonlíthatóvá.

A kutatás fő célja a Visegrádi Csoport működésének empirikus megalapozottságú, két egymásra épülő dimenzióban történő vizsgálata. Az első dimenzió a horizontális kiterjedés, amely azt méri, hogy a hivatalosan dokumentált V4-napirenden az egyes elnökségi években milyen szakpolitikai területek és azokon belül milyen harmonizált napirendi ügyek jelentek meg. A második dimenzió a vertikális együttműködési mélység, amely kiválasztott szakpolitikai területeken, kvalitatív esettanulmányokon keresztül vizsgálja, hogy a megvalósult és dokumentált V4-együttműködési esetek milyen mélységi repertoárt rajzolnak ki. A kutatás premisszája, hogy a Csoport működése nem teljes körűen formalizált intézményi struktúraként, hanem dokumentált szakpolitikai együttműködési térként bontható elemeire és tehető összehasonlíthatóvá.

A teljes történeti hatókör és a szisztematikus kódolási időablak tudatosan elválík egymástól. Az értekezés a V4 1991–2026 közötti teljes történetét veszi figyelembe, de az éves, forrásalapú napirendi kódolás magja a 2000/2001–2021/2022 közötti elnökségi időszak. Ennek oka, hogy e periódusra áll rendelkezésre megfelelően összevethető formában az éves elnökségi programok, éves beszámolók, valamint az adott elnökségi évhez köthető egyéb hivatalos V4-dokumentumok együttese. Az 1991–1998 közötti szakasz történeti bázisidőszak, az 1999/2000-es elnökségi év átmeneti és kontextusteremtő év, míg a 2022/2023–2025/2026 közötti periódus külön posztkrízis-blokként jelenik meg az értekezésben.

2.2. Diszciplináris pozicionálás és hozzájárulás a szakirodalomhoz

Jelen értekezés alapvetően politikatudományi munka, amely a nemzetközi kapcsolatok, az EU-tanulmányok, az integrációelméletek és a közpolitika-szakirodalom metszéspontján helyezkedik el. A kutatás nemzetközi kapcsolatokbeli lábát azon tény adja, hogy a V4 államok, egész pontosan kormányok közötti együttműködés, amely sajátos szakpolitikai

koordinációt jelent a részt vevő felek között, egymás preferenciáihoz igazítva saját politikájukat (Keohane, 1984, pp. 51–52). E leírás – vagyis a koordinált, egyeztetett közös fellépés – a Visegrádi Csoportra messzemenően igaz, hiszen a platform összességében alacsony szinten intézményesült és integrálódott, és sokkal inkább egy dinamikus kormányközi szakpolitikai koordinációs térként működött. Ugyanakkor a dolgozat nem vállalkozik arra, hogy ennek magyarázó változóit feltárja; helyette azt vizsgálja, hogy az említett nemzetközi együttműködés és szakpolitikai koordináció horizontális értelemben mekkora merítést ért el fennállása óta, illetve milyen mélységig jutott el egy-egy kiemelt szakpolitikai területen.

Az európai uniós kapcsolódás szintén nyilvánvaló. A V4 eleve a részt vevő államok európai integrációjának elősegítésére jött létre 1991-ben, majd a 2004-es csatlakozás után az EU-n belüli együttműködés és közös érdekérvényesítés fontos eszközévé vált a négy részt vevő kormány számára. Ezt igazolja a platform utolsó két évtizedes működési tapasztalata: számos V4-együttműködési téma közvetlenül az uniós döntéshozatali arénához kapcsolódott. Ugyanakkor az EU mint működési keret nem fedi le a Csoport teljes tartalmi aktivitását. A V4 külső partnerekkel és belső V4-dimenzióban is aktív volt bizonyos periódusokban és ügyekben. Ez is erősíti jelen kutatás premisszáját, mely szerint a Visegrádi Csoport több egy pusztán EU-n belüli koalíciónál vagy szubregionális csoportnál, és érdemes szélesebb merítésű, szakpolitika-alapú kormányközi platformként vizsgálni.

Az integrációelméletek szempontjából a V4 azért érdekes, mert nem klasszikus regionális integrációs szervezet, de 35 éves működése alapján lényegesen több, mint diplomáciai fórum (vagy „társalkodó klub”). Börzel a regionális együttműködést és regionális integrációt az autoritásmegosztás és intézményesülés dimenzióiban különbözteti meg (Börzel, 2013, pp. 12–13). Hasonló megközelítésben regionális integrációnak tekinthető, ha a részt vevő államok közösen gyakorolják szuverenitásukat, például többségi döntéshozatal keretében, lemondva a vétőjogukról (ún. „*pooling*”), illetve, ha közvetlenül lemondanak autoritásuk és szuverenitásuk egy részéről (ún. „*delegation*”), és létrehoznak egy szupranacionális szervezetet (Börzel & Risse, 2016, p. 8). E tekintetben a V4 egyértelműen az együttműködés pólushoz áll közelebb, ugyanakkor olyan stabil működési kereteket is kialakított, mint az éves V4-elnökségek, a rendszeresített magas szintű politikai találkozók, a V4-koordinátori rendszer, illetve egyes intézményesített eszközök, például az IVF és a VPI. Fontos jelezni, hogy a kutatás a V4 szakpolitika-alapú horizontális és vertikális differenciálódásának empirikus bemutatásával lehetőséget teremt a Csoport alternatív fogalmi meghatározására, amely a jövőben más hasonló platformok kategorizálására is használható lehet.

Végül, a szakpolitika-kutatás számára is értéket képviselhet a V4 mint kormányközi együttműködés horizontális és vertikális feltérképezése. Az értekezésben alkalmazott hármas kategóriarendszer – szakpolitikai terület, harmonizált napirendi ügy, együttműködési eset – a dokumentumalapú, kvalitatív tartalomelemzés logikáját követi, és alkalmas lehet más, alacsonyán intézményesült kormányközi platformok vizsgálatára is. A hozzájárulás nem egy teljes körű esetadatbázis létrehozása, hanem egy olyan szakpolitika-alapú elemzési keret kidolgozása, amely a napirendi kiterjedést és a dokumentált együttműködési aktusok kvalitatív mélységi repertoárját együtt teszi értelmezhetővé. A kutatástól várható szakirodalmi hozzájárulást az **1. táblázat** foglalja össze.

1. táblázat: A doktori kutatás várható hozzájárulása a releváns szakirodalomhoz

Diszciplína	A kutatás várható szakirodalmi hozzájárulása
Nemzetközi kapcsolatok	A V4 mint kormányközi együttműködés és koordinációs tér működésének jobb megértése
EU-tanulmányok	A V4 európai uniós relevanciájú és tartalmú együttműködésének vizsgálata kiválasztott szakpolitikákban
Integrációelméletek	A V4 mint gyengén intézményesült kormányközi együttműködés vizsgálata horizontális és vertikális differenciálódási keretben; új fogalmi szintézis előkészítése
Szakpolitika-kutatás és módszertani irodalom	Nemzetközi szakpolitikai együttműködések vizsgálata a szakpolitika – szakpolitikai ügy – együttműködési eset hármasára, éves napirendi kódolásra és kvalitatív mélységi repertoár-elemzésre építve

Forrás: a szerző saját összeállítása

2.3. Konceptualizáció

Fontos tisztázni azokat a fogalmakat, amelyek nélkül a két empirikus kutatási láb nem lenne következetesen értelmezhető, illetve végrehajtható. Ez különösen azért lényeges, mert a hivatalos V4-dokumentumok többféle funkciót tölthetnek be: olykor pusztán politikai-diplomáciai üzenetet hordoznak, máskor egy szakpolitikai ügy napirendi jelenlétét jelzik, időnként pedig konkrét, megvalósult együttműködési aktust dokumentálnak. A konceptualizáció ezért kódolási előfeltétel: világosan el kell választani, hogy mi számít napirendi ügynek a horizontális kutatásban, és mi minősül kódolható együttműködési esetnek a vertikális elemzésben. A kvalitatív tartalomelemzésben a kategóriák jelentésének, határainak és kódolási következményeinek előzetes explicitté tétele az összehasonlítható kódolás alapfeltétele (Hsieh & Shannon, 2005, pp. 1281–1283; Schreier, 2012, pp. 58–62; Saldaña, 2021, pp. 4–8).

2.3.1. Integráció

Az integráció fogalma a dolgozatban elsősorban elhatároló kategória. A regionális integráció irodalma az egyszerű együttműködéstől elsősorban az autoritás megosztása, az

intézményesült döntéshozatali kapacitás, valamint a *pooling* és delegáció formáiban megjelenő szuverenitásmegosztás alapján különíti el az integrációt (Börzel, 2013, pp. 12–13; Börzel & Risse, 2016, pp. 7–9). Regionális integrációról ezért akkor indokolt beszélni, ha az együttműködés intézményesített autoritásmegosztással, döntéshozatali kapacitással vagy hatáskör-átruházással jár. A V4-et alacsony intézményesültsége és konszenzusos kormányközi működése miatt nem integrációs projektként kezelem. A platform érdekessége ugyanakkor éppen az, hogy bizonyos szakpolitikai területeken megjelentek erősebben intézményesült eszközök, például a Nemzetközi Visegrádi Alap vagy a Visegrádi Szabadalmi Intézet. Ezek nem a V4 egészének integrációs természetét, hanem a Csoport egyes ügyekben elért kivételesen nagy együttműködési mélységét demonstrálják.

2.3.2. Együttműködés

Az együttműködés a dolgozat központi, de tudatosan tág fogalma. A nemzetközi együttműködés klasszikus értelmezésében a szereplők politikájukat egymás preferenciáihoz igazítják és koordinálják (Keohane, 1984, pp. 51–52). A V4-ről szóló szakirodalom ehhez illeszkedően laza, kormányközi és érdekkonvergencia esetén aktivizálódó partnerségként írja le a Csoportot (Törő et al., 2014, pp. 365–367; Strážay, 2018, pp. 67–68; Tóth, 2018, p. 330). Visegrádi együttműködésnek tekintek minden olyan dokumentált, V4-keretben azonosítható közös fellépést, amelyben a részt vevő kormányok közös célt vagy identitást deklarálnak, konkrét szakpolitikai ügyben egyeztetnek, közös álláspontot alakítanak ki, külső fórumon összehangoltan lépnek fel, közös szakpolitikai outputot hoznak létre, operatív mechanizmust működtetnek, vagy intézményesített V4-eszközt alapítanak. E meghatározás a platform rugalmas működéséhez igazodik: a V4-ben a kommunikáció, a konzultáció, az álláspont-koordináció és a szakpolitikai cselekvés sokszor egymásra épül.

2.3.3. Szakpolitika

Szakpolitikának vagy szakpolitikai területnek olyan tágabb, tartós közpolitikai cselekvési mezőt tekintek, amelyben a V4 hivatalos dokumentumai napirendi jelenlétet, konzultációt, közös álláspontot, érdekképviselést, szakpolitikai outputot, operatív mechanizmust vagy intézményesített eszközt rögzítenek. A szakpolitikai napirendek összehasonlító kutatásában a hierarchikus kategóriarendszer azt szolgálja, hogy a sokféle dokumentált tartalom stabil, tartalmilag értelmezhető policy-csoportokba rendezhető legyen; az Összehasonlító Napirendkutatás (*Comparative Agendas Project – CAP*) e logika egyik legkidolgozottabb példája (Baumgartner et al., 2019, pp. 3–5; Bevan, 2019, pp. 17–19). Ilyen terület jelen kutatásban például az energia és energiabiztonság, a védelempolitika, a migráció és Schengen, a külpolitika és bővítés, vagy a V4-társadalomközi (ún. *people-to-people*) kapcsolatok.

Az értekezés a pilotkódolás és a forráskorpusz kalibrálása után 14 finomhangolt szakpolitikai területet (P1–P14) alkalmaz. A kategóriák kialakításánál négy szempont volt irányadó: (1) tartalmilag logikus egységet alkossanak; (2) egymástól védhetően elkülöníthetők legyenek; (3) több V4-elnökségi éven keresztül stabilan követhetők maradjanak; és (4) kellő számú harmonizált ügyet tartalmazzanak. A kategóriák nem a V4-formátumot, az együttműködési partnert vagy a döntéshozatali arénát követik, hanem az elsődleges szakpolitikai tartalmat.

2.3.4. Szakpolitikai ügy és együttműködési eset

A szakpolitikai ügy és az együttműködési eset fogalmainak bevezetése és elhatárolása a kutatás egyik legfontosabb módszertani lépése. A szakpolitikai ügy azt mondja meg, hogy egy átfogó szakpolitikán belül miről van szó; az együttműködési eset pedig azt, hogy ebben az ügyben milyen konkrét, megvalósult és dokumentált V4-együttműködés történt. A két fogalom a kvalitatív kódolás eltérő absztrakciós szintjeit választja szét: a kódok a tartalmi összehasonlíthatóságot, az együttműködési esetek pedig a kontextusba ágyazott, forrásokkal rekonstruálható közös cselekvést teszik láthatóvá és elemezhetővé (Schreier, 2012, pp. 58–62; Saldaña, 2021, pp. 4–8).

Szakpolitikai ügynek olyan, egy adott szakpolitikai területen belül önállóan azonosítható, tartalmilag körülhatárolható probléma-, cél- vagy cselekvési területet tekintek, amely szűkebb a szakpolitikánál, de túlmutat egyetlen dokumentumon, találkozón vagy nyilatkozaton. A végleges kódkönyv 75 harmonizált napirendi ügyet (P1-01–P14-05) tartalmaz. A kódkönyv középszintű absztrakciót követ: az ügyek specifikusabbak, mint a tág szakpolitikai mezők, de nem esnek mikroszintű, egyszeri dokumentum- vagy eseményegységekre. Például az energiapolitikán belül külön ügy a gázellátás-biztonság és a gázösszekötő vezetékek (P7-01), a regionális gázpiac és gázpiaci liberalizáció (P7-02), valamint a nukleáris energia és energiamix (P7-05).

A horizontális kutatásban egy szakpolitikai ügy akkor kerül kódolásra, ha hivatalos V4-dokumentumban önálló szakpolitikai tartalommal jelenik meg. Ugyanazon ügy egy elnökségi éven belüli ismételt említése – akár több dokumentumban – nem hoz létre új ügyet. A horizontális elemzés ezért nem említésszámot és nem kommunikációs intenzitást mér, hanem azt, hogy az adott elnökségi évben hány szakpolitikai terület és hány harmonizált napirendi ügy volt jelen a V4 hivatalos napirendjén. A forma, az aréna és a partner nem önálló besorolási szempont: egy V4+ Ukrajna-dokumentum például csak akkor kerül a külpolitikához (P3), ha fő tartalma szomszédságpolitikai, demokratizációs vagy bővítési kérdés; agrárpiaci ügyként P12-be, energetikai ügyként P7-be kerül.

Együttműködési esetnek egy konkrét szakpolitikai ügyhöz kapcsolódó, megvalósult, dokumentált és önmagában értelmezhető V4-együttműködési esetet nevezek, amely elhelyezhető az általam kialakított 7-fokozatú vertikális együttműködési mélységi skálán. Az együttműködési eset nem azonos automatikusan egy dokumentummal. Egy dokumentum több együttműködési esetet is tartalmazhat, és több dokumentum is bizonyíthatja ugyanazt az együttműködési esetet. Jelen kutatásban egy hivatalos V4-dokumentum tehát bizonyítékhordozó. A kvalitatív vertikális esettanulmányokban az együttműködési eset nem egy teljes körű statisztikai adatbázis eleme, hanem a mélységi repertoár bemutatására kiválasztott, forrással igazolt elemzési egység. Például a 2013-as regionális gázpiaci útiterv a P7-02 ügyhöz kapcsolódó együttműködési eset, mert konkrét, megvalósult közös szakpolitikai outputot dokumentál tartalmi értelemben.

2.3.5. Horizontális differenciálódás

A horizontális differenciálódás a V4 szakpolitikai napirendjének kiterjedését és összetételének változását jelenti. A fogalom a napirendkutatás egész napirendre irányuló szemléletével rokon, de nem a témákra jutó figyelmi arányokat méri: jelen kutatásban az számít, hogy milyen szakpolitikai területek és ügyek kerültek dokumentálásra egy elnökségi évben (Boydston et al., 2014, pp. 173–174; Bevan, 2019, pp. 17–19). A mutatók elnökségi évenként rögzítik az aktív szakpolitikai területek számát, az aktív harmonizált ügyek számát, az adott évben először megjelenő új ügyeket, a visszatérő ügyeket, valamint a kumulatív ügyrepertoárt.

2.3.6. Vertikális differenciálódás

A vertikális differenciálódás a megvalósult V4-együttműködések mélységi különbségeit jelenti. A regionális együttműködés és integráció irodalma maga is különbséget tesz a laza koordináció, a tartósabb *governance*-formák és az intézményesült autoritásmegosztás között (ld. pl. (Börzel & Risse, 2016, pp. 7–9; Cooper & Fabbrini, 2022, pp. 949–951); a jelenértekezés ezt nem regionális integrációs kontinuumként, hanem a V4-en belüli dokumentált közös cselekvés ordinális mélységi skálájaként operacionalizálja. A platform egyes ügyekben megmaradhat szimbolikus deklarációnál, más ügyekben eljuthat konzultációig, közös álláspontig, koordinált külső érdekképviselőig, konkrét szakpolitikai outputig, operatív mechanizmusig vagy intézményesített V4-eszközig. A skála kizárólag dokumentáltan megvalósult együttműködési esetek besorolására szolgál. Az együttműködés

hiánya,² a pusztai említés, a jövőre vonatkozó szándék és a nem megvalósult terv nem kerül kódolásra.

Mélyégi repertoár alatt az adott szakpolitikai területen hivatalos forrásokkal dokumentálható együttműködési formák és vertikális szintek együttesét értem. Ez nem átlagos vagy domináns szintet, hanem a megfigyelhető együttműködési változatosságot jelöli. A kutatásban használt „időbeli mintázat” pedig a horizontális kiterjedés és a vertikális mélység egyes periódusok közötti változását jelenti, melyet kifejezetten leíró jelleggel tárok fel. A dolgozat kulcsfogalmait a **2. táblázat** mutatja be.

2. táblázat: A kutatás alapfogalmai és kódolási következményei

Fogalom	A disszertációban használt jelentés	Módszertani/kódolási következmény
Integráció	Intézményesült együttműködés, amelynek megvalósul a nemzeti szuverenitás részleges vagy teljes átadása (<i>pooling</i> vagy szupranacionális jellegű delegáció)	Negatív elhatároló kategória; a V4 legmélyebb együttműködési formái (6. és 7. szint) közelítik meg, de a platform egészét nem integrációként kezeltem
Együttműködés	Dokumentált V4-keretű közös fellépés a deklarációtól az intézményesített eszközökig bezárólag	Alacsonyabb és magasabb szintű V4-együttműködések (együttműködési esetek) elkülönítése a 7-fokozatú vertikális skálán
Szakpolitika	Tág és tartós közpolitikai cselekvési mező; jelen kutatás 14 átfogó szakpolitikát vizsgál	A horizontális kutatás első számlálási alapegysége; a vertikális kutatás hat esettanulmányának forrása
Szakpolitikai ügy	Egy szakpolitikán belül önállóan azonosítható probléma-, cél- vagy cselekvési terület	A horizontális kutatás második (középszintű) számlálási alapegysége; évente egyszer számoljuk az említések számától függetlenül
Együttműködési eset	Megvalósult, dokumentált és önmagában értelmezhető V4-együttműködési eset egy adott szakpolitikai ügyben	A vertikális kutatás elemzési alapegysége; szelektált, forrásalapú kulcsesetek alapján mutatja meg a szakpolitikai mélyégi repertoárt
Horizontális differenciálódás	A V4 napirendjébe bevont szakpolitikák és szakpolitikai ügyek számának és összetételének változása	Éves napirendi kiterjedés mérése a 14 szakpolitikai kategória és a harmonizált ügyek alapján
Vertikális differenciálódás	Az együttműködési mélység eltérése megvalósult együttműködési esetek között (egy szakpolitikán belül és szakpolitikákon átívelően)	1–7-es ordinális mélyégi skálán értelmezett, kiválasztott kulcsesetek és kvalitatív policy-profilok alapján vizsgálom
Mélyégi repertoár	Az adott szakpolitikai területen dokumentálható együttműködési formák és vertikális szintek együttese	Nem átlagos vagy domináns kooperációs szint, hanem a megfigyelhető együttműködési változatosság leírása
Időbeli mintázat / strukturált időbeli összevetés	A horizontális kiterjedés és a vertikális mélység időszakok közötti változása	Nem önálló differenciálódási dimenzió és nem oksági hatásmérés; a harmadik kutatási kérdés időbeli összehasonlításának kerete

Forrás: a szerző saját összeállítása

² Az együttműködés hiánya nem kerül kódolásra, hiszen a V4 teljesen önkéntes alapon, érdekegyezés esetén és egyéb, itt nem operacionalizált szempontok szerint cselekszik vagy nem cselekszik, jogi kötőerő és autoritás hiányában. Ebből fakadóan nem állapítható meg tudományos, empirikus megalapozottsággal, hogy milyen ügyben lett volna „elvárható” a visegrádi fellépés.

2.4. Kutatási kérdések és kutatási várakozások

Jelen kutatás feltáró-leíró, összehasonlító-tipologizáló és fogalomalkotó munka – vagyis nem vállalkozik a V4-együttműködés kiterjedését és mélységét meghatározó általános oksági összefüggések azonosítására. Az első empirikus pillérben a hivatalosan dokumentált napirend horizontális mintázatait rekonstruálom, a másodikban pedig kiválasztott szakpolitikai területek vertikális mélységi repertoárját hasonlítom össze. Végül, a két kutatási lábat integrálva a V4-együttműködés esetleges változásait két kiemelt válságidőszakban külön is elemzem. Fentiek alapján a kutatási várakozások tehát nem oksági hipotézisek, hanem a szakirodalomból és korábbi empirikus eredményekből levezetett, irányadó előfeltevések, amelyek empirikus alátámasztottságát az értekezés szisztematikusan értékeli a felállított elemzési keretben.

Fő kutatási kérdés (FKK):

Hogyan ragadható meg a Visegrádi Csoport szakpolitika- és ügylapú differenciáltsága a hivatalosan dokumentált működés horizontális kiterjedése, vertikális mélysége és e mintázatok időbeli változása alapján 1991–2026 között?

E fő kutatási kérdést az alábbi három specifikus kérdés vizsgálatával járom körbe, melyekhez egy-egy ún. kutatási várakozás is társul. Ezek megválaszolása, illetve értékelése összességében FKK természetes és „automatikus” megválaszolásának tekintendő.

Első kutatási kérdés (KK1):

Hogyan változott a V4 hivatalosan dokumentált napirendjének szakpolitikai és ügybeli kiterjedése, valamint összetétele fennállása során, különös tekintettel a 2000–2022 közötti időszakra?

A kapcsolódó első kutatási várakozás (KV1) szerint a V4 hivatalosan dokumentált napirendje fennállása során összességében bővült, azaz nőtt a napirendbe bevont szakpolitikai területek és szakpolitikai ügyek száma. E várakozást a posztcsatlakozási (2004 utáni) V4 új funkcióiról és bővülő szakpolitikai koordinációjáról szóló korábbi munkák alapozzák meg (Dangerfield, 2008, pp. 651–653; Törő et al., 2014).

Második kutatási kérdés (KK2):

Milyen mélységi repertoárok és jellemző együttműködési logikák azonosíthatók a kiválasztott szakpolitikai területeken, és ezek miben térnek el egymástól?

A második kutatási várakozás (KV2) szerint a kiválasztott szakpolitikai területek eltérő mélységi repertoárokat és jellemző együttműködési logikákat mutatnak, ezért a V4 működése nem írható le egyetlen, valamennyi szakpolitikára érvényes együttműködési szinttel. A jelen

kutatás által középpontba állított sokszínű, szakpolitikai és ügylapú visegrádi működésmód a szakirodalomban is visszaköszön: a Visegrádi Csoport érdekegyezéshez kötött, ügyfüggő aktivizálódását, illetve például az energia-, védelem- és külpolitikai együttműködés különböző korlátjait és lehetőségeit számos szerző említi (Strážay, 2018, pp. 67–68; Dangerfield, 2012, pp. 958–959; Mišík, 2012, pp. 198–199; Kolmašová, 2019, pp. 238–239). A vertikális kutatás nem teljes körű esetleltárt készít, hanem a dokumentált kulcsetetek és a kvalitatív szakpolitikai profilok összehasonlításával tárja fel a visegrádi együttműködés mélységi változatosságát az egyes policy-ken belül és azokon átívelően.

Harmadik kutatási kérdés (KK3):

Milyen változások figyelhetők meg a V4 horizontális napirendi kiterjedésében és vertikális együttműködési mélységében a 2015-ös migrációs válságot, illetve a 2022-es Ukrajna elleni orosz katonai inváziót követő időszakokban?

E kutatási kérdés az említett kríziseket követő időszakok dokumentált együttműködési mintázatainak strukturált összevetésére fókuszál, egy-egy várakozást csatolva a két válsághoz. Az első (KV3a) szerint a 2015–2022 közötti időszakot a V4 hivatalosan dokumentált napirendjének – azaz az együttműködésbe beemelt szakpolitikák és szakpolitikai ügyek számának – bővülése jellemezte, amit feltételezésem szerint összességében vertikális mélyülés is követett. A migrációs válságról szóló szakirodalom a V4 politikai láthatóságának és koordinációjának növekedését hangsúlyozza, miközben a közös álláspont mögötti nemzeti különbségekre is rámutat (Braun, 2020, pp. 925–927; Jasiecki, 2016, pp. 110–111; Juhász, 2018, pp. 40–41, 45). A második kapcsolódó kutatási várakozás (KV3b) szerint a 2022 utáni időszakban a hivatalosan dokumentált V4-napirend és a magas szintű politikai együttműködés visszaszűkül, de egyes technikai, operatív vagy intézményesen beágyazott szakpolitikai csatornák szelektíven fennmaradnak; valamint mélységi értelemben (vertikálisan) is szerényebbé, kevésbé ambiciózussá válik az együttműködés. E várakozást és a 2022 utáni fragmentációt – a hivatalos dokumentáltság látványos visszaesése mellett – a V4-ek Oroszországhoz, Ukrajnához és a transzatlanti biztonsági orientációhoz kapcsolódó eltérő preferenciái is megalapozzák (Kaniok & Hloušek, 2025, pp. 8–9; Selján, 2024, pp. 35–36, 39–41).

A három specifikus kutatási kérdés együttes megválaszolása teszi lehetővé a fő kutatási kérdés megválaszolását, és végső soron a Visegrádi Csoport alternatív, innovatív fogalmi meghatározását. KK1 a funkcionális napirendi kiterjedést, KK2 a szakpolitikai együttműködés mélységi változatosságát, KK3 pedig e mintázatok időbeli és válságidőszaki

átrendeződését ragadja meg. A fő és specifikus kutatási kérdések, a várakozások és az empirikus értékelés kapcsolatát a **3. táblázat** foglalja össze.

3. táblázat: A fő és specifikus kutatási kérdések, a kutatási várakozások és az értékelés módja

Elem	Kérdés / várakozás	Kutatási funkció	Empirikus alap
FKK	Hogyan ragadható meg a V4 szakpolitika- és ügylapú differenciáltsága a horizontális kiterjedés, a vertikális mélység és az időbeli változás alapján?	Átfogó feltáró, tipologizáló és fogalomalkotó kérdés	KK1–KK3 eredményeinek integrált szintézise
KK1 / KV1	A dokumentált napirend kiterjedésének és összetételének változása; összességében horizontális bővülésre vonatkozó várakozás	Leíró és idősoros napirendrekonstrukció	14 szakpolitikai kategória és 75 harmonizált ügy éves kódolása; történeti kiegészítés
KK2 / KV2	A hat szakpolitika mélységi repertoárja és jellemző együttműködési logikája; szakpolitika-specifikus differenciáltságra vonatkozó várakozás	Összehasonlító-tipologizáló elemzés	Kiválasztott, dokumentált kulcsetetek 1–7-es ordinális mélységi skálán; kvalitatív szakpolitikai profilok
KK3 / KV3a–KV3b	A 2015 és 2022 utáni időszakokban megfigyelhető horizontális és vertikális változások; aktivizálódás, illetve visszaszűkülés és szelektív fennmaradás	Strukturált időbeli összehasonlítás	Horizontális idősor és vertikális szakpolitikai profilok időszaki összevetése

Forrás: a szerző saját összeállítása

2.5. Módszertani besorolás

A doktori kutatás módszertani értelemben kvalitatív dominanciájú, dokumentumalapú, beágyazott összehasonlító esettanulmány, amely irányított kvalitatív tartalomelemzést és ordinális kódolási sémát alkalmaz. Az első empirikus lábban éves V4-napirendi jelenlétet kódolok 14 finomhangolt szakpolitikai területen és 75 harmonizált napirendi ügy mentén. A második lábban hat szakpolitikai területen, kvalitatív policy-esettanulmányokban vizsgálom a megvalósult, dokumentált vertikális együttműködési eseteket. A 7-fokozatú mélységi skála itt nem statisztikai mérőeszköz, hanem ordinális, kvalitatív osztályozási keret: azt mutatja meg, hogy a kiválasztott esetek milyen együttműködési mélységi küszöböt érnek el.

A V4 alacsonyan intézményesült kormányközi platform, ezért működésének empirikus feltárása elsősorban saját hivatalos dokumentumaiból és kommunikációjából lehetséges. A dokumentumelemzés a dokumentumok szisztematikus áttekintésére és értékelésére szolgáló kvalitatív módszer, amelyben a szövegek értelmezése révén áll elő empirikus tudás (Bowen, 2009, pp. 27–29). Jelen kutatásban ez azt jelenti, hogy az elnökségi programok, beszámolók és egyéb hivatalos V4-dokumentumok alapján rekonstruálható a platform hivatalosan dokumentált napirendje, valamint azonosíthatók a különböző szintű együttműködési esetek.

A tartalomelemzés irányított, mert a kutatás előzetesen kialakított, majd ún. pilotkódolással finomított kategóriarendszert alkalmaz. Az irányított tartalomelemzés olyan eljárás, amelyben a kódolás meglévő elméleti vagy szakirodalmi kategóriákból indul ki, majd ezeket empirikus szövegekre alkalmazza és szükség esetén pontosítja (Hsieh & Shannon, 2005, pp. 1281–1283). A kódkönyv építése és korrekciója a kódolási keret stabilizálásának része: a fő- és alkategóriák strukturális ellenőrzése, pontosítása és ismételt tesztelése a módszer szokásos eljárása (Schreier, 2012).

A kutatás beágyazott esettanulmányként is leírható: az átfogó eset több belső elemzési egységből áll, és ezek együttes vizsgálata segít megérteni az átfogó jelenséget (Yin, 2018). A Visegrádi Csoport az átfogó eset, amelyen belül a horizontális kutatás elnökségi évenkénti napirendi egységeket, a vertikális kutatás pedig kiválasztott szakpolitikai esettanulmányokat és azokon belül forrásalapú kulcseteket vizsgál. Ez illeszkedik Gerring értelmezéséhez is, aki az esettanulmányt egy eset intenzív, belső egységekre bontott elemzéseként határozza meg (Gerring, 2007, pp. 37–38). A kutatási koncepció George és Bennett megközelítésével is összhangban áll, amely szerint az esettanulmány különösen alkalmas komplex történeti-intézményi folyamatok strukturált, összehasonlítható feltárására (George & Bennett, 2005, pp. 68–71).

A kutatás módszertani célja nem oksági magyarázatok előállítása, hanem szisztematikus leíró, tipologizáló és koncepcióalkotó elemzés elvégzése. A dolgozat nem vállalkozik arra, hogy általános magyarázó változókat azonosítson a V4-együtműködés kiterjedtsége és mélysége mögött. Ehelyett azt tárja fel, hogy milyen dokumentált mintázatok rajzolódnak ki a V4 napirendi bővülésében és együtműködési mélységében. Az így demonstrált sokszínű működés adhat megalapozott empirikus alapot a platform innovatív teoretizálásához és definiálásához, vagyis egy új fogalmi szintézis megteremtéséhez.

Fontos módszertani önkorlátozás, hogy a kutatás horizontális és vertikális mutatói nem normatív teljesítménymutatók. A szélesebb napirend nem szükségképpen „jobb” napirendet, a magasabb vertikális szint pedig nem kívánatosabb vagy politikailag legitimebb együtműködést jelent. A 7-fokozatú skála kizárólag a dokumentált közös cselekvés mélységi küszöbeit rendezi ordinális sorrendbe; ugyanazt a kódot kapja egy uniós főiránnyal összhangban álló és egy azzal szembemenő közös V4-álláspont vagy -cselekvés, ha az együtműködés dokumentált formája azonos. Ezzel a kutatás tudatosan különválasztja az együtműködés empirikus mélységét annak politikai vagy normatív megítélésétől.

2.5.1. A horizontális napirendkutatás szakirodalmi és módszertani pozicionálása

A disszertáció horizontális kutatási pillére a politikai napirendek kutatásának tágabb hagyományába illeszkedik. E kutatási irány előnye, hogy nem egyetlen látványos (kommunikációs értelemben „hangos”) szakpolitika alapján következtet a regionális együttműködésre, hanem a dokumentált ügyek teljes repertoárját és annak időbeli átalakulását teszi elemzés tárgyává (Baumgartner & Jones, 2005, pp. 4–5; Boydstun et al., 2014, pp. 173–174). E hagyomány legkiterjedtebb nemzetközi infrastruktúrája a CAP, amely különböző politikai arénák tartalmát közös, hierarchikus szakpolitikai kódrendszerben teszi összehasonlíthatóvá (Baumgartner et al., 2019, pp. 3–5; Bevan, 2019, pp. 17–19).

Jelen kutatás több ponton kapcsolódást mutat a CAP-pal, azonban más fókuszú. A CAP klasszikus alkalmazásai az egységes megfigyelési egységek számát vagy arányát a politikai figyelem indikátoraként kezelik – vagyis azt vizsgálják, hogy az egyes szakpolitikák és ügyek milyen jelentőséggel és politikai súllyal vannak jelen a napirenden egymáshoz viszonyítva. KK1 ezzel szemben arra kíváncsi, hogy egy elnökségi évben mely harmonizált szakpolitikai ügyek szerepeltek a V4 hivatalosan dokumentált együttműködési univerzumában. Egy ügy évi egyszeri vagy hússzori említése ezért ugyanazt a jelenléti értéket kapja: a mérés nem a retorikai intenzitást vagy politikai jelentőséget (ún. *salience*), hanem a funkcionális napirendi kiterjedést kívánja megragadni. Ez különösen indokolt olyan heterogén korpusz esetében, amelyben az *ex ante* programok, az *ex post* beszámolók és az eltérő műfajú kontrollforrások hossza és funkciója jelentősen különbözik (Alexandrova et al., 2014).

Ugyanakkor a CAP több alapelve visszaköszön jelen kutatás megközelítésében: az egész napirendre irányuló merítés, a kódkönyv, a szubsztantív szakpolitikai tartalom elsődlegessége, a kategóriák időbeli stabilitásának pilotkódolással történő ellenőrzése, valamint az auditálhatóság mind itt említhető. A 14 szakpolitikai terület és 75 harmonizált ügy ezért funkcionálisan rokon a CAP fő- és alkategória-logikájával, de V4-specifikus, középszintű absztrakciót alkalmaz (Bevan, 2019; Schreier, 2012, pp. 58–62). A horizontális jelenlétkódolás emellett a vertikális kvalitatív esetkiválasztás kiindulópontja, ami megfelel annak a napirendkutatási gyakorlatnak, amely a kvantitatív vagy strukturált napirendi adatokat kvalitatív esetkutatás támogatására is használja (Shpaizman, 2019). Az említett módosítások biztosítják, hogy a Visegrádi Csoport sajátos kormányközi együttműködési univerzuma rekonstruálható legyen. A CAP és a jelen kutatás megközelítése közötti különbségeket a **4. táblázat** foglalja össze.

4. táblázat: A hagyományos CAP és jelen kutatás módszertani összehasonlítása

Dimenzió	Klasszikus CAP-elemzési fókusz	Jelen kutatás elemzési fókusza
Elsődleges konstruktum	A politikai figyelem mennyisége és témák közötti megoszlása	A hivatalosan dokumentált napirend éves kiterjedése és ügypertóárja; külön elemzésben az együttműködés mélysége
Tipikus megfigyelési egység	Törvény, javaslat, beszéd, kvázimondat vagy más stabilan ismétlődő egység	Elnökségi év × harmonizált ügy bináris jelenléte; a vertikális részben dokumentált együttműködési eset
Források	Lehetőleg egyazon intézményi műfaj teljes vagy közel teljes populációja	Ex ante programok, ex post beszámolók és eltérő funkciójú hivatalos kontrollforrások
Ismétlés kezelése	Az ismételt szövegegységek növelik a témára jutó figyelem mennyiségét	Ugyanazon ügy ismételt éves említése nem növeli az ügyszámot; a cél a jelenlét, nem a gyakoriság rögzítése
Kategóriarendszer	21 fő kategória és 220 alkategória, komparatív harmonizálásra tervezve	14 V4-specifikus szakpolitikai terület és 75 középszintű harmonizált ügy
Fő összehasonlítás	Országok, intézmények és napirendi arénák közötti összevetés	Egy regionális kormányközi platformon belüli időbeli és szakpolitikák közötti differenciálódás
Mennyiségi mutatók	Méret, figyelmi arány, entrópia/diverzitás, stabilitás, tagolás/központosítás	Aktív ügyek, új és visszatérő ügyek, kumulatív repertoár, aktív kategóriák és időbeli szakaszok
Szubsztantív cselekvés	A témakód önmagában nem különíti el a deklarációt az operatív vagy intézményesült cselekvéstől	A 7-fokozatú vertikális skála külön értékeli a közös cselekvés minőségi küszöbét
Kutatási ambíció	Figyelem megoszlásának magyarázata és széles komparatív általánosítás	Feltáró-leíró, összehasonlító-tipologizáló és fogalomalkotó elemzés
Módszertani státusz	Teljes CAP-adatfelvétel vagy CAP-adatbázis	CAP-inspirált, de tárgyspecifikus, irányított kvalitatív tartalomelemzés és jelenlétkódolás

Forrás: Baumgartner et al., 2019; Bevan, 2019; és Boydston et al., 2014 alapján a szerző saját összeállítása

A napirendi források használata ugyanakkor külön forráskritikát igényel. A rotációs elnökség nemcsak rögzíti, hanem részben alakíthatja és strukturálhatja is a napirendet (Tallberg, 2003, pp. 4–8). Emellett a végrehajtó szervezetek alapfunkciói szerkezetileg eltérő figyelmet kaphatnak; a V4 esetében a külügyminisztériumok központi koordinációs szerepe ezért a külpolitikai, bővítési, EU-kormányzási és biztonsági ügyek preferálásához és így magasabb dokumentációs láthatóságához vezethet (Jennings et al., 2011, pp. 1008–1011).³ A kutatás e lehetséges forráshatást nem tudja teljesen kiküszöbölni, de mérsékli a programok éves beszámolókkal és egyéb közös dokumentumokkal történő kontrolljával, az említésszám helyett alkalmazott éves ügyjelenléttel, valamint egy külön forrásérzékenységi robusztussági vizsgálattal. Utóbbival ellenőrizhetővé válik, hogy mennyiben marad fenn a szakpolitikai napirendi szerkezet egy hipotetikus szűkebb forrásbázis mellett.

³ Ez teljesen logikusnak tűnik, hiszen a V4-együttműködésért felelős külügyi tárcánál hagyományosan e szakpolitikai területeken és ügyekben áll rendelkezésre a megfelelő szakmai apparátus és implementációs kapacitás.

A választott módszer érvényességének feltétele a mérsékelt ambíciózus, realisztikus kutatási agenda következetes végrehajtása. Az eredmények a hivatalosan dokumentált V4-napirendre vonatkoznak, nem a teljes informális együttműködésre; az éves jelenlét a napirendi kiterjedés leírásának és nem a „politikai fontosság” mutatója; a 7-fokozatú skála kvalitatív ordinális osztályozás, nem statisztikai távolságmérés vagy normatív értékítélet a V4-ről; a 2015 és 2022 utáni összevetés pedig dokumentált mintázatokat tár fel oksági kapcsolatok rögzítése nélkül.

2.6. Forráskorpusz és forráshierarchia

A kutatás elsődleges forrásokra épül. A horizontális láb legfontosabb forrásai az éves elnökségi programok és éves elnökségi beszámolók, mert ezek együtt mutatják az előzetes (*ex ante*) napirendi vállalásokat és a ténylegesen megvalósult, hivatalosan dokumentált (*ex post*) V4-aktivitást. Minden elnökségi évnél ezek jelentik a napirend rekonstrukciójának elsődleges alapját.⁴

A programokat és beszámolókat minden elnökségi évben kontrollálom az adott időszakhoz tartozó egyéb hivatalos V4-dokumentumokkal: közös nyilatkozatokkal, miniszteri kommunikékkal, *non-paperekkel*, útitervekkel, cselekvési tervekkel, intézményi dokumentumokkal és egyéb hivatalos állásfoglalásokkal. A kontrollforrások két funkciót töltenek be: megerősítik vagy pontosítják a programokban és beszámolóknál azonosított ügyeket, illetve jelzik, ha egy elnökségi évben olyan ügy volt hivatalosan dokumentálható, amely a program/beszámoló szintjén gyengébben vagy nem önállóan látszik. Másodlagos szakirodalmat (V4-ről szóló tudományos munkákat, nemzeti kormányzati és sajtóforrásokat) önmagában nem használok szakpolitikai ügy és együttműködési eset rögzítésére. A disszertáció elsődleges forrásainak típusait, darabszámát és kutatásban játszott szerepét az **5. táblázat** összegzi.

5. táblázat: A kutatási magidőszakhoz használt elsődleges forráskorpusz típusai

Forrástípus	Darabszám a 2000–2022-es magidőszakban	Kódolási funkció
Éves V4-elnökségi programok	22	<i>Ex ante</i> napirend: az adott elnökségi év tervezett prioritásai és vállalásai
Éves elnökségi beszámolók / éves összefoglalók	22	<i>Ex post</i> dokumentáció: az adott elnökségi évben ténylegesen megjelent, megvalósult V4-aktivitás
Egyéb hivatalos V4-dokumentumok	136	Kontrollforrás: ügyek megerősítése, pontosítása, kiegészítése; vertikális esetek bizonyítása

⁴ A kutatásban felhasználásra került hivatalos V4-es dokumentumokat a Csoport jelenlegi (<https://www.visegradgroup.eu/home>) és a 2024-ig aktív, immár archivált régi (<https://archive.visegradgroup.eu/>) hivatalos honlapjáról gyűjtöttem össze.

Forrástípus	Darabszám a 2000–2022-es magidőszakban	Kódolási funkció
Összes elsődleges forrás a magidőszakban	180	A horizontális kódolás és a vertikális esetazonosítás teljes értékű dokumentumkorpusza

Forrás: a szerző saját összeállítása

Az elnökségi programok és beszámolók használata sajátos forráskritikai problémát vet fel. A V4 elnökségi koordinációjában a tagállami külügyi apparátusok meghatározó szerepet töltenek be, ezért a kül-, EU-, bővítés- és részben biztonságpolitikai ügyek nemcsak tényleges szakpolitikai aktivitásuk, hanem a „dokumentumtermelés” intézményi logikája miatt is könnyebben kerülhetnek a központi V4-korpuszba. A horizontális eredmények ezért a hivatalosan dokumentált napirend szerkezetét mérik, és nem tekinthetők a V4 teljes szakpolitikai aktivitásának szervezetiileg semleges reprezentációjának. E lehetséges forráshatás mérséklésére a program- és beszámolóalapú kódolást egyéb hivatalos V4-dokumentumokkal kontrollálom, és külön forrásérzékenységi robusztussági vizsgálatban ellenőrzöm, mennyiben marad fenn a szakpolitikai szerkezet szűkebb forrásbázis mellett.

2.7. Kutatási időtáv és dokumentációs lefedettség

Az értekezés a Visegrádi Csoport teljes, 1991–2026 közötti történetét vizsgálja, ugyanakkor a hivatalos V4-dokumentumok rendelkezésre állása a 35 év alatt messze nem egyenletes. Ez nem pusztán technikai nehézség, hanem a platform fejlődéstörténetének sajátossága: a V4 dokumentációs infrastruktúrája fokozatosan alakult ki, majd az ezredfordulótól vált rendszeresebbé, azonban 2022 után ismét ritkult. A kutatás ezért rétegzett forráskezelési stratégiát alkalmaz, amely elválasztja a teljes történeti hatókört a szisztematikus éves kódolási időablaktól.

A szisztematikus éves dokumentumalapú kódolás magidőszaka a 2000–2022 közötti teljes elnökségi évekre terjed ki. A 2000/2001-es lengyel elnökségtől kezdve áll rendelkezésre olyan program- és beszámolóalapú forráskorpusz, amely megfelelően összevethető éves napirendi kódolást tesz lehetővé. Az 1999/2000-es elnökségi év ezért nem kerül az egységes program-beszámoló alapú napirendelemzésbe, hanem sajátos átmeneti, újraindítási és kontextusteremtő évként kerül bemutatásra.

Az 1991–1998 közötti időszak történeti bázisidőszak. E szakaszban a V4 napirendje elsősorban az euroatlanti integráció, a demokratikus átmenet, a piacgazdaság, a biztonsági orientáció és a közép-európai önmeghatározás témái köré szerveződött. A hivatalos V4-dokumentumok elérhetősége itt még nem teszi lehetővé az éves napirend és az együttműködési mélység alakulásának szisztematikus vizsgálatát. A korai időszak ugyanakkor

viszonyítási alapot teremt annak bemutatásához, hogy a V4 az ezredfordulótól – a kvázi-intézményi keretének kialakulásával párhuzamosan – egyre több szakpolitikát és ügyet emelt be a napirendjébe.

A 2022 utáni, az éves kódolásban a 2022–2026 közötti teljes elnökségi évekkal megragadott periódus sajátos posztkrízis-szakaszként jelenik meg.⁵ Ezt a hivatalos V4-dokumentáció ritkulása, az elnökségi programok rövidülése, az éves beszámolók hiánya és a közös nyilatkozatok számának visszaesése jellemzi. A dokumentumhiány nem azonos az együttműködés teljes hiányával, de azt jelzi, hogy a V4-ként közösen dokumentált és kommunikált kooperáció visszaszorult, fragmentáltabbá vagy szelektívebbé vált. E négy elnökségi év horizontális kódolása ezért programalapú *ex ante* kiterjesztésként értelmezendő, és nem feleltethető meg a magidőszak program–beszámoló–kontrollforrás szerkezetének – így bizonyítékerősségi szintje is gyengébbnek tekintendő. Az időbeli-módszertani szakaszolást a **6. táblázat** tartalmazza.

6. táblázat: Időbeli hatókör és dokumentációs lefedettség

Időszak	Státusz	Fő források	Funkció
1991–1998	Történeti bázis	Alapító dokumentumok, korai V4-források, szakirodalom	A szűk, stratégiai és euroatlanti fókuszú kezdeti napirend bemutatása
1999/2000	Átmeneti év	1999-es V4-tartalmi dokumentum; 1999/2000-es beszámoló	A reaktiválás és az éves elnökségi rendszer kontextusa; nem része az egységes idősornak
2000–2022	Kódolási magidőszak	Programok, beszámolók, egyéb hivatalos V4-dokumentumok	A horizontális kódolás fő időablaka; a vertikális esetek azonosításának forrásbázisa
2022–2026	Posztkrízis szakasz	Elnökségi programok; ritkább hivatalos V4-dokumentáció; kontextualizáló másodlagos források	KK3/KV3b értékelése – visszaszűkülés, szelektivitás és fennmaradó csatornák vizsgálata; programalapú <i>ex ante</i> kiterjesztés

Forrás: a szerző saját összeállítása

2.8. A horizontális kutatási pillér

Az első empirikus kutatási láb a V4 szakpolitikai napirendjének horizontális kiterjedését vizsgálja. A kérdés az, hogy az egyes V4-elnökségi években a létrehozott 14 szakpolitikai terület közül melyek, és ezeken belül mely harmonizált napirendi ügyek jelentek meg. A horizontális elemzés a CAP egész napirendre irányuló szemléletéből és hierarchikus kódkönyvi logikájából inspirálódik, de ahogy fentebb már jeleztem, nem a témákra jutó relatív figyelem mértékét rekonstruálja. A V4 hivatalos dokumentációjának eltérő műfajai, hosszúsága és funkciói miatt az elemzési egység az éves ügyjelenlét: ugyanazon harmonizált ügy egy elnökségi évben egyszer minősül aktívnak, függetlenül az említések számától. A

⁵ A V4-együttműködés drámai megváltozása az Ukrajna elleni orosz támadást követően, 2022 tavaszától datálható. Az elemzésben a posztkrízis periódust a 2022/2023-as szlovák elnökségi évtől követem.

mutató ezért a napirend funkcionális kiterjedését és összetételét, nem pedig kommunikációs intenzitását ragadja meg (Bevan, 2019, pp. 17–31; Alexandrova et al., 2014). Egy adott ügy egy V4-elnökségi évben akkor aktív, ha legalább egy elsődleges forrásban vagy hivatalos kontrollforrásban világosan azonosítható. Mint már említettem, ugyanazon ügy azonos éven belüli többszöri megjelenése nem eredményez többszörös kódolást. Így elkerülhető, hogy a releváns dokumentumok száma vagy az ismételtes mesterségesen felnagyítsa a napirendi kiterjedést.

A 14 szakpolitikai terület kialakítása több lépésben történt. Kiindulópontként a V4-szakirodalom által azonosított fő működési logikák és a hivatalos V4-dokumentumok saját tematikus csoportosításai szolgáltak. Ezt követte egy ún. pilotkódolási kör több, eltérő időszakot képviselő elnökségi évre. A teszt kódolás eredményei alapján a túl tág kategóriákat szét kellett bontani: ezért különült el például az energia és energiabiztonság (P7) a közlekedési infrastruktúrától (P8), a társadalomközi kapcsolatok/kultúra/oktatás/civil társadalom (P9) a tudományos, innovációs és szellemi tulajdoni ügyektől (P10), valamint a gazdasági, belső piaci terület (P11) a munkaerőpiaci, egészségügyi és szociális ellenállóképességhez kapcsolódó ügyektől (P14).

A szakpolitikai területek kialakításánál négy kritériumot alkalmaztam. Először, a kategóriáknak tartalmilag logikus egységet kellett alkotniuk, vagyis hagyományosan összetartozó részterületekből kellett állniuk. Másodszor, védhetően el kellett különülniük egymástól, hogy az egyes kategóriák egyértelműen megjeleníthetővé váljanak. Harmadszor, tartalmi lefedettségük és nyelvi felépítésük tekintetében az egész 2000–2022 közötti magidőszakon át követhetőknek kellett maradniuk. Negyedszer, csak olyan kategória maradhatott önálló, amely kellő elemszámot, azaz elegendő elemezhető, hivatalos dokumentumokban azonosítható ügyet tartalmazott. A kódolás elsődleges szabálya végig az volt, hogy a tartalom dönt: az együttműködési partner, a V4+ formátum, az EU/NATO-aréna vagy a dokumentumműfaj önmagában nem határozza meg a besorolást. A szakpolitikák határait és kódolási következményeit a **7. táblázat** foglalja össze, részletes módszertani leírását pedig az *1. számú melléklet* tartalmazza.

7. táblázat: A horizontális kutatás 14 szakpolitikai kategóriája és kódolási következményei

Kód	Szakpolitikai kategória	Elhatárolás	Kódolási következmény
P1	V4 intézményi működés, politikai önmeghatározás és korai euroatlanti integráció	A V4 belső működési keretei, elnökségi rendszer, koordinációs mechanizmusok, kommunikációs önmeghatározás; 2004-ig EU/NATO-csatlakozási koordináció is	A V4 működésére és korai stratégiai céljaira vonatkozik; pusztán találkozó vagy formai önleírás nem elég

Kód	Szakpolitikai kategória	Elhatárolás	Kódolási következmény
P2	EU-kormányzás, intézményi reform, MFF ⁶ és kohézió	Általános EU-intézményi, többéves költségvetési és kohéziós érdekérvényesítési témák	Tematikus EU-ügyek a saját „természetes” szakpolitikájukba kerülnek
P3	Külpolitika, szomszédságpolitika, bővítés és átmeneti tapasztalatátadás	EaP, ENP, Nyugat-Balkán, Ukrajna/EaP EU-közeledése, demokratizációs és fejlesztési tapasztalatátadás	Partner neve önmagában nem besorolási elv; a külpolitikai/bővítési tartalom dönt
P4	Védelempolitika, NATO/CSDP/PESCO és stratégiai biztonság	Katonai képességek, védelmi tervezés, V4 harccsoport, NATO/CSDP/PESCO, hibrid és kiberfenyegetések	Védelmi-stratégiai tartalom esetén ide kerül, de: általános külpolitika P3
P5	Migráció, menekültügy, Schengen és határvédelem	Schengen, vízum, külső határ, menekültügyi/migrációs EU-reform, relokáció, migrációs útvonalak	Belbiztonsági/rendőrségi együttműködés csak akkor kerül ide, ha migrációs vagy határvédelmi tartalom dominál
P6	Belbiztonság, rendőrségi, igazságügyi és katasztrófavédelmi együttműködés	Szervezett bűnözés, terrorizmus, rendőri/vámügyi együttműködés, igazságügyi kooperáció, polgári védelem	Migrációtól és a katonai biztonságtól elkülönülő kategória
P7	Energia és energiabiztonság	Gáz, olaj, villamosenergia, nukleáris energia, energiaunió, energiamix, ellátásbiztonság, interkonnektorok	Energetikai tartalmú EU-ügyek is ide kerülnek
P8	Közlekedés, fizikai infrastruktúra és konnektivitás	TEN-T/TINA, közlekedési folyosók, határátkelők, vasút, nagysebességű vasút, logisztika és közlekedési infrastruktúra	Energia-infrastruktúra P7; kereskedelmi/üzleti tartalmú kérdések P11
P9	Társadalomközi kapcsolatok, kultúra, oktatás, ifjúság, sport és civil társadalom	Társadalmi, kulturális, oktatási, ifjúsági, sport-, civil és helyi kapcsolatok	IVF eszköz vagy vertikális eset, de önmagában nem horizontális ügycím
P10	Tudomány, kutatás, innováció, digitalizáció és szellemi tulajdon	Kutatási együttműködés, EU kutatási keretprogramok, innováció, startupok, digitális napirend, AI, szellemi tulajdon, VPI	Elkülönül a szélesebb oktatási/ifjúsági területről (P9)
P11	Gazdaság, kereskedelem, ipar, belső piac, KKV-k és versenyképesség	CEFTA/kereskedelem, beruházás, belső piac, iparpolitika, KKV-k, versenyképesség, turizmus, pénzügyi-gazdasági koordináció	Gazdasági tartalom dönt, nem a partnerformátum
P12	Mezőgazdaság, élelmiszerpolitika és vidékfejlesztés	KAP, agrártámogatások, agrárkereskedelem, élelmiszerbiztonság, élelmiszerminőség, vidékfejlesztés	Agrárpiaci tartalom ide tartozik minden esetben, függetlenül az esetleges partnerországtól vagy külpolitikai relációtól
P13	Környezet, klíma, vízügy és természetvédelem	Környezetvédelem, klímapolitika, vízgazdálkodás, árvízvédelem, erdészet, talaj, biodiverzitás	Energetikai klíma-ügyek P7; agrár-zöld átmenet tartalomtól függően P12 vagy P13
P14	Egészségügy, szociálpolitika, munkaerőpiac és társadalmi reziliencia	Egészségügyi együttműködés, Covid, gyógyszerpolitika, munkaerőpiac, szociális ügyek, demográfia/családpolitika, roma integráció	A társadalmi reziliencia és szociálpolitikai tartalom gyűjtő jellegű szakpolitikája

Forrás: a szerző saját összeállítása

⁶ Multiannual Financial Framework – MFF, az EU hétéves pénzügyi/költségvetési kerete.

A horizontális kódolás fő változói a következők: aktív szakpolitikai terület, aktív ügy, új ügy, visszatérő ügy, kumulatív ügyrepertoár, aktív P-kategóriák száma, domináns P-kategória és forrásbizonyíték. Az ügyrepertoár az adott elnökségi évben azonosítható ügyek halmaza, míg a kumulatív ügyrepertoár azt mutatja meg, hogy az adott év végéig összesen hány különböző ügy jelent meg a V4 hivatalos napirendjén legalább egyszer az addigi kódolási időszakban. A kódolási kézikönyvek logikáját követve a kódok nem csupán címkék, hanem a releváns szövegegységek értelmezését és összehasonlítható rögzítését szolgáló analitikai eszközök (Saldaña, 2021, pp. 4–8). A domináns P-kategória nem oksági magyarázó változó, hanem egy leíró indikátor, amely megmutatja, hogy az adott év aktív ügyei mely szakpolitikai területekre koncentrálnak.

A harmonizált ügylista kialakítása iteratív lépésekben történt. Először az elsődleges forráskorpusz alapján előzetes ügyjelölteket kellett azonosítani. Másodszor több, eltérő időszakot lefedő pilot elnökségi évben teszteltem, hogy a jelöltek valóban stabilan követhetők-e az elnökségi éveken átívelően. Harmadszor a túl tág ügyeket pontosítottam, a túl szűk, egyszeri elemeket összevontam vagy nem kódolt elemként rögzítettem. Negyedszer minden ügghöz rövid kódolási indok és határvonal került, hogy egy későbbi kontrollkódolás során is rekonstruálható legyen, mi tartozik az adott ügy alá.

A nem kódolt elemek kezelésére külön szabályrendszer vonatkozik. Ahogy fentebb jeleztem, nem minősül önálló ügynek a puszta találkozó, a dokumentumtípus, a V4+ forma, a partnerország neve, az EU- vagy NATO-aréna, az évfordulás retorika vagy egy intézmény puszta említése. Ezek csak abban az esetben kerülnek kódolásra, ha önálló szakpolitikai tartalom azonosítható mögöttük. Például az IVF nem önálló horizontális ügy, hanem a civil és társadalomközi kapcsolatok közös támogatásának eszköze, illetve a vertikális elemzésben *benchmark* eset; a V4 EU Harccsoport (*V4 EU Battlegroup – V4 EUBG*) pedig nem formai címke, hanem a közös katonai képesség-hozzájárulás és uniós harccsoport-készenlét egyik dokumentált esete.

A kódolási döntések transzparenciáját külön auditlogika biztosítja. A végleges kódolási táblában minden aktív ügghöz rögzíthető a forrásbizonyíték, a program- és beszámolójelent, az egyéb hivatalos dokumentummal történő kontroll, valamint az esetleges kódolási döntés. Ez azért szükséges, mert az alacsonyan intézményesült V4 esetében a hivatalos dokumentumok sűrűsége évenként változik, és nem engedhető meg, hogy a források nagy száma önmagában napirendi bővülésként jelenjen meg.

A kódkönyv véglegesítésekor a szerző nagy nyelvi modellre épülő technikai segítséget⁷ is igénybe vett a források rendszerezéséhez, az ügyjelöltek előzetes összevetéséhez és a kódkönyv nyelvi egységesítéséhez. A modell nem önálló adatforrásként és nem autonóm kódolóként működött: a köztes és végső kategóriák, ügyek, határvonalak és kódolási döntések minden esetben a hivatalos V4-dokumentumokon alapuló szerzői ellenőrzés eredményei. A forráskorpusz kiválasztását és ellenőrzését szintén a szerző végezte a Visegrádi Csoport régi (archivált) és jelenlegi honlapján. Az alkalmazott eljárás lépéseit és logikáját az *1. számú melléklet* rögzíti.

2.9. A vertikális kutatási pillér

A második empirikus kutatási láb a V4-együttműködés mélységét kvalitatív esettanulmányokkal vizsgálja. A vertikális elemzés nem teljes körű esetleltár és nem statisztikai esetadatbázis. A cél itt nem az, hogy valamennyi dokumentált V4-aktust felsoroljam, hanem az, hogy a kiválasztott szakpolitikai területeken a dokumentált együttműködési aktusok mélységi repertoárja világosan bemutatható legyen. Ezért olyan kulcsügyek és együttműködési esetek kerülnek az elemzésbe, amelyek az elsődleges forráskorpusz alapján ellenőrizhetők, és amelyek a 7-fokozatú skála releváns szintjeit, valamint az adott szakpolitika működési logikáját informatív módon demonstrálják.

A vertikális elemzés kizárólag megvalósult és dokumentált V4-együttműködési eseteket vizsgál. Nem tekintem együttműködési esetnek az együttműködés hiányát, a szándékolt, de nem megvalósult közös fellépést, a pusztá említést vagy a hipotetikus együttműködési lehetőséget. Egy együttműködési eset több dokumentumban is megjelenhet: például elnökségi programban célként, éves beszámolóban megvalósult tevékenységként, majd külön dokumentumban szakpolitikai outputként. Ilyenkor nem több együttműködési esetet, hanem egyetlen együttműködési esetet kell kódolni több bizonyító dokumentummal.

Az együttműködési esetek kiválasztásánál és kódolásánál négy szempont érvényesül. Először, csak hivatalos V4-dokumentummal igazolható, megvalósult együttműködés kerülhet be. Másodszor, előnyben részesülnek azok az ügyek, amelyek szakpolitikailag jelentősek, visszatérőek, vagy a V4 működéséről fontos mintázatot mutatnak. Harmadszor, az együttműködési eseteknek világosan elhelyezhetőnek kell lenniük az általam kialakított 7-fokozatú mélységi skálán (**8. táblázat**). Negyedszer, a hat szakpolitikai terület együttesen a V4 mélységi működésének fő típusait és a skála alsó, középső és felső tartományait hivatott demonstrálni. A mélyebb szintek benchmarkjai különösen fontosak: a Nemzetközi Visegrádi

⁷ A mesterséges intelligencia (Anthropic Claude) használata a Budapesti Corvinus Egyetem 12/2025. számú Vezetői Bizottsági Rendelkezésre (<https://www.uni-corvinus.hu/downloads/c3pf.1jcb91/12-2025-vb-rendelkezes-mi-keretszabalyozas-00-ai-1-1.pdf>) tekintettel és azzal összhangban történt.

Alap a 7. szint, a V4 EU Harccsoport a 6. szint, a regionális gázpiaci útiterv és fórum pedig az 5–6. szint jól dokumentálható példája.

8. táblázat: A 7-fokozatú vertikális (mélységi) együttműködési skála

Szint/ kód	Elnevezés/jelleg	Együttműködési mélységi küszöb	Példa
1	Szimbolikus/deklaratív kommunikáció	Közös V4-identitás, érték vagy általános cél kommunikálása konkrét szakpolitikai következmény nélkül	Általános évfordulós vagy értékalapú V4-nyilatkozat
2	Konzultáció/információ-csere	Konkrét szakpolitikai területen történő egyeztetés vagy információcsere	Miniszteri vagy szakértői találkozó közös V4-álláspont nélkül
3	Közös álláspont	Közös V4-álláspont egy konkrét szakpolitikai ügyben	Közös nyilatkozat egy szakpolitikai kérdésről, külső érdekérvényesítés nélkül
4	Koordinált külső érdekérvényesítés	Közös pozíció külső fórumon – jellemzően EU, ritkábban NATO vagy egyéb – történő összehangolt képviselése	MFF/kohéziós tárgyalások koordinált V4-állásponttal; közös levél vagy non-paper
5	Közös szakpolitikai output / szubsztantív közös cselekvés	Konkrét V4-szakpolitikai output, cselekvési terv, stratégia, road map vagy jól körülhatárolható közös szakpolitikai lépés	Regionális gázpiaci road map; közös szakpolitikai program vagy felajánlás
6	Operatív mechanizmus	Állandósult operatív, tervezési vagy végrehajtási V4-mechanizmus	V4 EU Harccsoport; visszatérő védelmi vagy szakpolitikai koordinációs mechanizmus
7	Intézményesült V4-eszköz / szervezet	Saját mandátummal, autoritással, forrással és működési kerettel rendelkező V4-eszköz vagy intézmény	Nemzetközi Visegrádi Alap; Visegrádi Szabadalmi Intézet

Forrás: a szerző saját összeállítása

A 7-fokozatú skála kialakításánál – a platform működési tapasztalatainak feldolgozásán felül – a közös cselekvés koordinációs és intézményi beágyazottságának erősségéből indultam ki. A skála ordinális és kvalitatív: felfelé haladva a V4-együttműködés szintről szintre magasabb együttműködési küszöböt ér el, ami az adott szakpolitikánál és ügynél erősebb koordinációt, szubsztantívabb közös cselekvést vagy tartósabb működési formát jelent. Ez azonban nem normatív rangsor: a magasabb szint nem „jobb”, kívánatosabb vagy „politikailag legitimebb” együttműködés, hanem a dokumentált közös cselekvés formájának mélyebb intézményi vagy operatív beágyazottságát jelzi. Ugyanakkor a skálán felfelé haladva kétségtelenül nő a négy kormány politikai „elkötelezettségének” mértéke, hiszen erősebb és adott esetben tartósabb együttműködést valósít meg egy témában, ügyben.

Az együttműködési esetek értelmezésénél konzervatív stratégiát szükséges követni: a kiválasztott kulcsetetet mindig a legmagasabb, hivatalos V4-dokumentummal igazolható együttműködési szinten helyezem el. A magasabb szint nem több dokumentumot, erősebb

retorikát vagy hangosabb politikai kommunikációt jelent, hanem egy mélyebb együttműködési küszöb igazolható elérését. A bizonyítékhordozó dokumentum műfaja önmagában nem döntő: egy közös nyilatkozat lehet pusztán szimbolikus, rögzíthet konkrét közös álláspontot, de bizonyos esetben koordinált érdekérvényesítést vagy szakpolitikai outputot is bizonyíthat. A kódolás alapja minden esetben az együttműködési eset tartalma, amely lehetővé teszi az együttműködés jellegének vizsgálatát adott policyben és ügyben.

Az átfogó szakpolitikai területek jellemzéséhez nem elegendő egyetlen együttműködési eset kódolása. Ezért minden vertikális esettanulmánynál rövid kvalitatív policy-profil állítok fel. Ez nem statisztikai teljességű esetátlag, és nem is domináns szintet kíván azonosítani. A profil azt rögzíti (**9. táblázat**), hogy az adott szakpolitikában milyen mélységi repertoár dokumentálható, mi a legmagasabb igazolható együttműködési szint, melyek a jellemző működési logikák, és hogyan értelmezhető a 2015, illetve a 2022 utáni együttműködési mintázat (KK3 – KV3a – KV3b szerinti relevancia).⁸ Így elkerülhető, hogy egy-egy látványos csúcseset alapján túlértékeljem a teljes területen látott visegrádi kooperációt. A Nemzetközi Visegrádi Alap miatt például P9-ben 7-es szint lesz a maximum, de ez természetesen nem jelenti azt, hogy minden V4-társadalomközi vagy kulturális együttműködés intézményesült volna. Hasonlóképpen, a V4 EU Harccsoport miatt P4 elérheti a 6-os szintet, de számos védelmi tárgyú közös nyilatkozat vagy konzultáció ennél alacsonyabb szintű marad.

9. táblázat: A vertikális kutatás kvalitatív elemzési szempontjai szakpolitikai területenként

Elemzési szempont	Mit vizsgál?	Miért fontos?
Mélységi repertoár	Milyen skálaszintekre azonosítható forrásalapú példa az adott szakpolitikában	Megmutatja, hogy a szakpolitika nem egyetlen szinttel, hanem többféle együttműködési formával írható le
Legmagasabb dokumentált szint / csúcseset	Az adott szakpolitikában hivatalos forrással igazolható legmélyebb együttműködési aktus	Megmutatja, hogy mire volt képes a V4 az adott szakpolitikai mezőben, anélkül, hogy ez az egész terület átlagának minősülne
Jellemző működési logika	A közös V4-aktusok fő típusa: álláspont, EU-s érdekérvényesítés, policy-output, operatív mechanizmus vagy intézményesített eszköz	Összekapcsolja a skálaszintet az adott szakpolitika tartalmi és intézményi logikájával
Időbeli mintázat	Korai intézményesülés, fokozatos sűrűsödés, válság utáni mélyülés, fennmaradás vagy visszaesés azonosítása	Segít elválasztani az egyszeri csúcsesetet a tartósabb vagy visszatérő szakpolitikai működéstől
2015 utáni minta	Történt-e szakpolitika-szelektív vertikális mélyülés, illetve fennmaradt-e vagy új ügyekre fordult-e át korábban létrejött mélység	Közvetlenül kapcsolódik KV3a értékeléséhez

⁸ A két posztkrízis-időszak releváns együttműködési eseteit a szakpolitikai esettanulmányok külön jelzik; az időbeli összevetés nem önálló oksági hatásbecslés.

Elemzési szempont	Mit vizsgál?	Miért fontos?
2022 utáni posztkrízis-minta	A dokumentált V4-együttműködés fennmaradt, visszaesett, technikaivá vált vagy szelektíven továbbélt-e	Közvetlenül kapcsolódik KV3b értékeléséhez

Forrás: a szerző saját összeállítása

2.10. Esetválasztás

A vertikális kutatási lábban a 14 szakpolitikából 6-nál vizsgálok részletesen a megvalósult V4-együttműködés mélységét. A kiválasztást a horizontális napirendkutatás és a V4-szakirodalom alapozza meg, és a kis számú esettanulmányokra jellemző célzott, információgazdag esetválasztási logikát követi (Seawright & Gerring, 2008, pp. 294–296). A hat terület együtt kellően változatos: tartalmaz belső V4-társadalmi együttműködést, EU-n belüli érdekképviselési funkciót, külpolitikai/diplomáciai V4-fellépést, szenzitív szakpolitikát (védelempolitika), energiapolitikai outputot, valamint a leginkább átpolitizált 2015 utáni válságterületet (migráció). Kiválasztásuknál az is szempont volt, hogy mélységi repertoárjuk KK3 megválaszolása és KV3a, KV3b értékelése szempontjából is kellően informatív legyen.

Első vizsgált szakpolitikai területként a „társadalomközi kapcsolatok, kultúra, oktatás, ifjúság, sport és civil társadalom” (P9) kerül be a vertikális kutatásba. Ez a belső, alacsony konfliktusszintű V4-dimenzió átszövi a platform teljes működését, és ehhez kötődik a 2000-től működő Nemzetközi Visegrádi Alap. A saját költségvetéssel, döntéshozatali renddel, programokkal és tartós intézményi kapacitással rendelkező közös eszköz a V4 legerősebb intézményesült lenyomata, ezért P9 a vertikális 7. szint *benchmark* esete. Mellette ugyanakkor az esettanulmány változatos mélységi repertoárt is bemutat: a kulturális és civil együttműködésben alacsonyabb szintű konzultációk, közös álláspontok, projektsomagok és operatív kulturális mechanizmusok is dokumentálhatók e kevésbé átpolitizált, a magasabb szintű kooperációt lehetővé tevő, „puha” szakpolitikában.

A vertikális kutatásban vizsgált második szakpolitikai terület a „védelempolitika, NATO/CSDP/PESCO és stratégiai biztonság” (P4).⁹ Itt a V4 EU Harccsoport felállítása és ismételt készenlétbe állítása visszatérő operatív V4-mechanizmusként értelmezhető, miközben a terület más együttműködési esetei alacsonyabb szintű konzultációt, közös álláspontot, külső stratégiai érdekérvényesítést vagy védelmi policy-outputot mutatnak. A terület egyszerre demonstrálja az operatív mélyülést és annak korlátait egy kifejezetten szenzitív – biztonságot, szuverenitást és területi integritást érintő – szakpolitikában.

⁹ A CSDP (*Common Security and Defence Policy*) az EU közös biztonság- és védelempolitikáját, a PESCO (*Permanent Structured Cooperation*) pedig az EU közös védelmikapesség-fejlesztési keretrendszerét takarja.

A harmadik esettanulmány az „energia és energiabiztonság” (P7). Ide tartozik a gázdiverzifikáció, az ellátásbiztonság, az interkonnektorok, a regionális gázpiaci együttműködés, az energiaunió, a nukleáris energia és az energiamix ügye. E szakpolitika különösen informatív, mert a V4 több kérdésben túllépett a deklaratív kommunikáción, és konkrét szakpolitikai outputokat, illetve a regionális gázpiaci együttműködésben operatív koordinációs keretet is létrehozott. Ugyanakkor az elérhető hivatalos dokumentumok és a szakirodalom alapján az is látható, hogy a terület nem jutott el önálló V4-energiainstítút létrehozásáig, így P7 a magas, de nem intézményesített mélység példája.

A negyedik esettanulmány az „EU-kormányzás, intézményi reform, MFF és kohézió” (P2). Ez a V4 klasszikus EU-n belüli érdekközlíciós működését mutatja meg: itt szerepelnek az EU-intézményi viták, a többéves pénzügyi keret, a kohéziós érdekvényesítés és az Európai Tanács előtti általános koordináció. Ez az egyetlen olyan szakpolitikai dimenzió a 14-es listán, amelynél az EU egyszerre kerete és tárgya a közös cselekvésnek. Az értekezés ebben az esetben is a tartalmat és annak bizonyítható mélységét tartja szem előtt. Álláspontom szerint P2 különösen informatív, mert azt mutatja meg, hogy a V4 egyik legfontosabb EU-s működési módja nem feltétlenül operatív mechanizmushoz vagy intézményhez, hanem közös költségvetési és kohéziós álláspontokhoz, tárgyalási pozíciókhoz és érdekvényesítési célzatú outputokhoz vezet.

Az ötödik esettanulmány a „külpolitika, szomszédsságpolitika, bővítés és átmeneti tapasztalatátadás” (P3). Ide tartozik a Keleti Partnerség (*Eastern Partnership – EaP*), a Nyugat-Balkán EU-integrációjának támogatása, Ukrajna EU-hoz való közeledése, valamint a V4 demokratizálódási és fejlesztési tapasztalatainak átadása. E terület mutatja meg leginkább a Csoport külpolitikai eszközjellegét és önálló diplomáciai szereplőként történő megjelenését. A nyilvánvaló uniós kapcsolódású területen a platform képes volt saját érdekeit változatos formában és tartalommal képviselni a 2004-es csatlakozást követően: közös álláspontokkal, koordinált külső fellépéssel, programalapú eszközökkel és IVF-alapú külpolitikai támogatási csatornákkal.

Az utolsó, hatodik vizsgált szakpolitikai terület a „migráció, menekültügy, Schengen és határvédelem” (P5). A kategória több korszakon át jelen van: először a schengeni csatlakozás kapcsán, majd 2015-től a V4 leglátványosabb és leginkább átpolitizált közös fellépési területeként. A szakaszokon átvélő, változatos együttműködési témákat lefedő szakpolitikai jellegén felül vizsgálata azért is indokolt, mert lehetővé teszi a 2015 utáni migrációs együttműködés pontosabb megítélését, ugyanakkor megakadályozza, hogy a teljes V4-működés ezzel az egy területtel azonosuljon. Az esettanulmány a schengeni

érdekképviselőtől és a relokációellenes közös álláspontoktól a közös külső határvédelmi és harmadik országbeli támogatási aktusokon át a Migrációs Válságkezelési Mechanizmus (*Migration Crisis Response Mechanism – MCRM*) óvatosan 6-os szintre sorolható operatív mechanizmusáig mutatja be a P5 mélységi repertoárját. Az esettanulmányok jellemzőit a **10. táblázat** foglalja össze.

10. táblázat: A vertikális kutatási pillér esettanulmányainak jellemzői

Kód / szakpolitika neve	Elsődleges analitikai funkció	V4- működési dimenzió	Legmagasabb dokumentált mélységi szint / benchmark példa
P9 – Társadalomközi kapcsolatok, kultúra, oktatás, ifjúság, sport és civil társadalom	7-es szintű benchmark: megmutatja, hogy alacsony konfliktusszintű, belső V4-területen intézményesített eszköz jöhet létre, miközben ugyanazon szakpolitikán belül több alacsonyabb és középszintű aktus is dokumentálható	Intra-V4	7 – Nemzetközi Visegrádi Alap
P4 – Védelempolitika, NATO/CSDP/PESCO és stratégiai biztonság	6-os szintű benchmark: operatív mechanizmus, de a terület szenzitivitása miatt a repertoár a konzultációtól a stratégiai állásponton át a policy-outputig és operatív kapacitásig terjed	Intra-V4, EU/NATO	6 – V4 EU Harccsoport
P7 – Energia és energiabiztonság	Regionális sérülékenységből fakadó szakpolitikai outputok és operatív gázpiaci koordináció vizsgálata	Intra-V4, EU	6 – Regionális gázpiaci útiterv és V4 Forum for Gas Market Integration
P2 – EU-kormányzás, intézményi reform, MFF és kohézió	A V4 EU-n belüli érdekközlési és költségvetési-kohéziós érdekvérvényesítési funkciójának vizsgálata; közepmagas, de nem operatív-intézményi mélységi profil	EU	5 – Bizonyíték-alapú kohéziós érdekvérvényesítés és közös V4/V4+ policy-outputok
P3 – Külpolitika, szomszédságpolitika, bővítés és átmeneti tapasztalatátadás	V4 mint önálló diplomáciai szereplő; Keleti Partnerség, Nyugat-Balkán, Ukrajna, átmeneti tapasztalatátadás és IVF-alapú külpolitikai eszközök	EU, külső	6 – V4EaP és V4EastSolidarity mint IVF-alapú operatív külpolitikai eszközök
P5 – Migráció, menekültügy, Schengen és határvédelem	2015 utáni kulcsterület és válságaktiváció, fontos schengeni előzményekkel; a közös álláspontoktól az operatív migrációs mechanizmusig terjedő repertoár	Intra-V4, EU, külső	6 –MCRM) mellette 5-ös szintű EUTF/Líbia-hozzájárulás és több 3–4-es álláspont/érdekvérvényesítés i aktus

Forrás: a szerző saját összeállítása

2.11. A kutatás korlátjai

Jelen doktori értekezés hivatalos V4-dokumentumokra épül. Ezt különösen fontos hangsúlyozni egy alacsonyan intézményesült, részben informális kormányközi platform esetében, ahol a háttéregyeztetések és alkuk jelentősége szinte biztosan nagyobb annál, mint ami a hivatalos dokumentumokból közvetlenül feltárható. A dolgozat ezért nem állítja, hogy a V4 teljes kooperációját dolgozza fel. Helyette a hivatalosan dokumentált V4-napirendet és az abban azonosítható megvalósult együttműködési eseteket rekonstruálom.

A hivatalos dokumentumokra épülő kutatás további forráskritikai korlátja a már említett külügyminisztériumi „dokumentumtermelés” potenciális torzító hatása. Mivel a V4 központi elnökségi koordinációjában a külügyi apparátusok kiemelt szerepet töltenek be, a dokumentált napirend szakpolitikai szerkezete részben tükrözheti az intézményi koordinátorok portfólióját és szakértői hálózatait is. A forrásérzékenységi vizsgálat szerint e hatás különösen a külpolitikai P3 kategóriában azonosítható, ugyanakkor a tágabb EU- és biztonságpolitikai mintázat a kifejezetten külügyi kontrollforrások kiszűrése után sem tűnik el;¹⁰ e tényezőt ezért nem elkülönített oksági magyarázó változóként, hanem a hivatalosan dokumentált napirend értelmezési korlátjaként és egyben lehetséges intézményi szelekciós mechanizmusként kezelem.

További limitációt jelent a V4-dokumentáció időben változó minősége és sűrűsége. A szisztematikus éves kódolás magja a 2000–2022 közötti teljes elnökségi időszakok; az 1991–1998-as szakaszt történeti bázisidőszakként, az 1999/2000-es évet átmeneti és kontextusteremtő évként, a 2022 utáni négy elnökségi évet pedig posztkrízis-blokként kezelem. E periódus vizsgálata az éves programok alapján történik, ezért bizonyítékerősségi szintje nem éri el a magidőszakét. E rétegzett megközelítés lehetővé teszi a V4 holisztikus vizsgálatát úgy, hogy közben nem kelti a források egyenletes rendelkezésre állásának (hamis) látszatát.

Miközben a Visegrádi Csoport hivatalos munkanyelve az angol, működéséről cseh, lengyel és szlovák nyelvű szakirodalmi munkák is születtek. A szerző releváns nyelvtudásának korlátai miatt ezek teljes körű feldolgozásától eltekint a dolgozat. Ez azonban nem tűnik döntő korlátnak, mivel több, hivatkozott szakirodalmi munka cseh, lengyel vagy szlovák kutató tollából származik, és angolul is hozzáférhető.

Végül, a vertikális lábban hat kiválasztott szakpolitikai területet és azon belül szelektált együttműködési eseteket vizsgállok. Erre a kutatás kivitelezhetősége és a disszertáció terjedelmi keretei miatt van szükség. A kiválasztott területek ugyanakkor úgy kerültek kialakításra, hogy együtt lefedjék a V4 mélységi működésének fő típusait, a 7-fokozatú skála alsó, középső és felső tartományait, valamint a platform történetének *benchmark*-jellegű közös aktusait. A vertikális fejezet ezért nem teljes körű generalizációt, hanem strukturált, kvalitatív policy-profilokat kínál.

Végül, jelen kutatás – összhangban leíró-tipologizáló jellegével – tudatosan nem vállalkozik a mindenkori visegrádi kormányok pártpolitikai-ideológiai közelségének átfogó vizsgálatára; ezt egy kiegészítő, kontrollált teszt formájában ellenőriztem (4. számú melléklet),

¹⁰ Ennek részleteit a vonatkozó empirikus fejezet mutatja be.

amelyben nem találtam önálló, szakpolitikákön átívelő magyarázó hatást az együttműködés horizontális és vertikális alakulására. A disszertáció korlátjait a **11. táblázat** foglalja össze.

11. táblázat: A doktori kutatás korlátjai

Korlát	Korlát jellege	Következmény
Hivatalos dokumentumokra épülő elsődleges forrásbázis	Módszertani, tartalmi	A nyilvánosan nem kommunikált és nem dokumentált informális V4-együttműködés kimarad az elemzésből
A központi V4-dokumentáció külügyi koordinációs beágyazottsága	Forráskritikai, intézményi	A kül-, EU-, bővítés- és biztonságpolitikai témák dokumentációs láthatósága részben szervezeti forráshatást tükrözhet; ezt kontrollforrások és forrásérzékenységi vizsgálat mérsékli/ellenőrzi
Változó dokumentációs sűrűség és forráselérhetőség 1991–2026 között	Forráskritikai, módszertani	A teljes történeti értelmezés 1991–2026-ra vonatkozik, de a szisztematikus éves kódolás magja a 2000/2001–2021/2022 közötti időszak; a 2022 utáni kiterjesztés programalapú
Angol és magyar nyelvű források kizárólagos használata	Gyakorlati, módszertani	A kizárólag cseh, lengyel vagy szlovák nyelven elérhető V4-szakirodalom nem kerül felhasználásra
Hat szakpolitikai területre korlátozott vertikális elemzés	Esetválasztási	A vertikális elemzés nem teljes esetleltár; a hat terület ugyanakkor lefedi a fő működési típusokat, a skála alsó-középső-felső tartományait és a benchmark-jellegű V4-aktusokat
A kormányok pártpolitikai-ideológiai közelségének mellőzése	Elméleti, terjedelmi	A dolgozat nem elemzi részletesen az egyes visegrádi kormányok pártpolitikai-ideológiai viszonyait és azok esetleges hatásait (kiegészítő vizsgálatom alapján a kormánypártok EP-frakciós közelsége önmagában nem magyarázza sem a napirend szélességét, sem a vertikális együttműködés mélységét)

Forrás: a szerző saját összeállítása

3. A V4 működésének empirikus szakirodalmi előzményei és a kutatási rés

A Visegrádi Csoporttal foglalkozó szakirodalom gazdagnak tekinthető, azonban a platformra használt terminológiák, definíciók és kategorizálások, valamint a teljesítményére vonatkozó értékelések meglehetősen szétartózkodtak. A V4 működését leíró és empirikusan elemző munkák már némileg nagyobb konszenzust mutatnak, és hasonló jellemzőit – ügyszkelekcio, alacsony intézményesültség, rugalmas kormányköziség, EU-s érdekérvényesítés, V4+ formátum, válságérzékenység, politikai fragmentáció – emelik ki. Jelen fejezet azt tekinti át, hogy milyen empirikus eredményeket és specifikus értelmezéseket kínál a korábbi V4-szakirodalom, és ezekhez képest hol helyezkedik el a disszertáció kutatási rése.

A V4-et feldolgozó szerzők egy része a platformot a közép-európai szubregionalizmus példaként, mások laza partnerségként, EU-n belüli érdekérvényesítési koalícióként, diplomáciai eszközként, alkalmi szövetségként, vagy az utóbbi években akár illiberális, posztliberális és opportunista regionális blokkként írják le. E fogalmi sokszínűség nem pusztán terminológiai változatosságot jelez: eltérő premisszák húzódnak meg mögötte arról, hogy a V4 mennyiben együttműködés és mennyiben integráció, milyen a viszonya az Európai Unióhoz, illetve milyen politikai vagy szakpolitikai teljesítmény várható el tőle. A fejezet három egymással átfedő szakirodalmi vonulat – terminológiai pozicionálás, teljesítményértékelés és működési mód – empirikus tanulságait tekinti át.¹¹

3.1. A V4 fogalmi elhelyezése a szakirodalomban

A V4-re leggyakrabban használt terminológia a „szubregionális”, illetve a „szubregionalizmus” kifejezésekhez kötődik. Dangerfield a V4-et szubregionális csoportnak nevezi, és a szubregionális együttműködést szomszédos államok rendszeres, jelentős politikai és gazdasági interakciójaként értelmezi (Dangerfield, 2008, pp. 632–633). Gebhard hangsúlyozza, hogy az ilyen platformok kiválasztott területeken és ügyekben működnek, és nem egyszerűen az európai integráció „kicsinyített másolatai” (Gebhard, 2013, pp. 25–26). Braun szintén szubregionális csoportként kezeli a V4-et, de az EU-n belüli horizontális és vertikális differenciálódásra adott szervezett regionális válaszként értelmezi (Braun, 2021, pp. 4–5). E terminusok jól elhelyezik a V4-et a nemzeti és az európai szint között, de önmagukban keveset árulnak el a platform belső szakpolitikai változatosságáról és az együttműködés eltérő mélységi formáiról.

¹¹ A gyakorlatban a fogalmi, teljesítményértékelő és működésmódot vizsgáló szakirodalmi típusok nem válnak élesen el, és az egyes munkák több aspektusból is állításokat fogalmaznak meg a Csoportról.

A platform-, partnerség- és diplomáciai keret-megközelítések közvetlenebbül ragadják meg a rugalmas működést. Törő, Butler és Grúber szerint a V4 olyan laza szubregionális partnerség, amely érdekegyezés esetén aktivizálódik, de nem várható el tőle minden ügyben egységes, központosított pozíció (Törő et al., 2014, pp. 365–367). Bauerová „véleményplatformként”, Nič diplomáciai keretként és eseti koalícióként írja le a Csoportot (Bauerová, 2018, pp. 123–124; Nič, 2016, pp. 282–283). Strážay találó „à la carte” metaforája ugyanezt az ügyfüggő aktivizálódást hangsúlyozza (Strážay, 2018, pp. 67–68; Strážay, 2020, pp. 73–74). Tóth szintén olyan állami érdekvégyesítési eszközként fogja fel a V4-et, amely ott aktiválódik, ahol a négy állam számára a koordináció kölcsönös előnyt kínál (Tóth, 2018, p. 330).

A 2015 után született V4-irodalom több munkája ezzel szemben normatívabb és válságorientáltabb fogalmakat használ. Bedea és Kwadwo „opportunista szubregionalizmusról”, Kazharski ad hoc és posztliberális regionalizmusról, Scott pedig illiberális regionalizmusról ír (Bedea & Kwadwo, 2021, pp. 385–386; Kazharski, 2020, pp. 250–251; Scott, 2022, pp. 704–705). Cooper és Fabbrini komparatív tipológiájában a V4 az EU-n belül alulról szerveződő regionális csoport (*bottom-up regional group – BURG*), amely nem a differenciált integráció klasszikus esete, ugyanakkor széles napirenddel és tartós politikai aktivitással rendelkezik (Cooper & Fabbrini, 2022, pp. 949–951, 959–962). Holányi e kerethez kapcsolódva a minilateralizmus fogalmát használja a V4 és más közép-európai platformok összehasonlítására (Holányi, 2024, pp. 118–121). E fogalmak mind fontos aspektust emelnek ki, de egyik sem fejezi ki a V4 változatos szakpolitikai, ügylapú működését. A V4-re használt terminusok csoportosítását és jellemzését a **12. táblázat** tartalmazza.

12. táblázat: A V4-re használt legfontosabb terminusok a szakirodalomban

Terminológiai irány	Források	Mit hangsúlyoz?	Mi hiányzik belőle?
Szubregionális együttműködés / csoport	Dangerfield (2008, pp. 632–633); Gebhard (2013, pp. 25–26); Braun (2021, pp. 4–5)	A V4 helyét a nemzeti és európai szint között; a résztvevők földrajzi közelségét és a regionális együttműködési logikát	Nem fejezi ki a V4-együttműködés tartalmi, szakpolitikai jellegét
Partnerség, platform, diplomáciai keret	Törő et al. (2014, pp. 365–367); Bauerová (2018, pp. 123–124); Nič (2016, pp. 282–283); Chruściel (2014, pp. 80–81); Tóth (2018, p. 330)	A V4 laza, kormányközi, rugalmas, érdekalapú és „nem kötelező” működési módját	Nem fejezi ki a V4-együttműködés szakpolitikai rétegzettségét; az eseti V4-intézményesülést csak részben ragadja meg

Terminológiai irány	Források	Mit hangsúlyoz?	Mi hiányzik belőle?
À la carte / ügyfüggő együttműködés	Strážay (2018, pp. 67–68); Strážay (2020, pp. 73–74)	A V4-együttműködés szelektív, téma- és ügyfüggő működési módját érdekegyezés esetén	Kifejező metafora, de nem operacionalizálja a platform horizontális és vertikális differenciálódását
V4 válságorientált és normatív értékelése	Bedeá & Kwadwo (2021, pp. 385–386); Kazharski (2020, pp. 250–251); Scott (2022, pp. 704–705); Karolewski & Benedikter (2018, pp. 40–41)	A 2015 utáni átpolitizált, konfliktusos és identitásorientált V4-együttműködést	Időszak- és EU-központú; a migráció és az illiberalizmus nagy súlyt kap
Alulról szerveződő regionális csoport / minilaterális regionális csoport	Cooper & Fabbrini (2022, pp. 949–951); Holányi (2024, pp. 118–121)	Az EU-n belüli köztes, alulról szerveződő regionális csoportok főbb jellemzőit	Elsősorban az EU-n belüli aktivitást és a platformok komparatív helyét ragadja meg, nem a napirendi és policy-mélységi változatosságot

Forrás: a szerző saját összeállítása

3.2. Teljesítményértékelések

A V4 értékelésre vállalkozó szakirodalmi munkák is kifejezetten színes képet mutatnak. A platform létrejötte utáni szakaszt vizsgáló tanulmányok alapvetően sikeres eszköznek tartják a Csoportot a rendszerváltást követő időszakban a részt vevő államok nyugati integrációjának előkészítésében. Cottey a V4-et a közép-európai biztonsági együttműködés egyik eseteként mutatja be, amelynek kezdeti funkciója a posztszovjet kötődések lebontása, a nyugati integráció elősegítése és a közép-európai államok közötti együttműködés kiépítése volt (Cottey, 1999, pp. 70–71, 87–88). Dangerfield hasonlóan értékeli a V4-et: a szubregionális együttműködés hasznos eszköz volt az eredeti külpolitikai célok előmozdításában, különösen az 1998 utáni „reaktíválódás” és az euroatlanti csatlakozás előkészítése idején (Dangerfield, 2008, pp. 638–639). Az EU- és NATO-csatlakozás (2004) utáni időszak értékelése összetettebb a szakirodalomban, ugyanis a nagy közös stratégiai cél elérésével többen a V4 kiüresedését várták. Dangerfield azonban úgy érvel, hogy a nyugati integráció lezárása nem a Csoport eltűnését, hanem új, gyakorlati együttműködési napirend kialakulását hozta uniós érdekérvényesítési keretben, olyan témákban, mint a schengeni csatlakozás, a strukturális alapok forrásainak maximalizálása, illetve a kül- és szomszédságpolitikai koordináció (Dangerfield, 2011, pp. 293–295). Bauerová hasonlóképpen érvelve a V4-et életképes csoportként mutatja be 2004-től, amely közép-európai közös érdekeket tud megjeleníteni EU-s ügyekben (Bauerová, 2018, pp. 123–124). Kořan ennél is erősebben fogalmaz: a V4 szerinte a kilencvenes évek laza kormányfői köréből két évtized alatt egy elismert, többszintű és viszonylag hatékony szubregionális csoporttá és *branddé* vált (Kořan, 2012, pp. 205–207).

A platform pozitívabb értékeléseinek fontos eleme a V4 túlélőképessége és adaptációs kapacitása. Fawn szerint már a V4 fennmaradása sem volt magától értetődő, hiszen története során többször „halottnak” vagy haldoklónak tekintették – majd mégis újra és újra képes volt újabb funkciókat találni magának (Fawn, 2013, pp. 339–340). Gniazdowski hasonló pragmatikus olvasatot kínál, amikor a V4-et alacsony politikai kockázatú, de jól ismert *brandként* és hasznos információ-megosztó platformként írja le az EU-csatlakozást követő időszakban (Gniazdowski, 2005, pp. 80–81). Törő és szerzőtársai szerint a V4 hasznos keret a közös érdekek egyeztetésére és képviseletére, de csak akkor, ha a tagállamok tudatosan azonosítják a közös nevezőt, és a kezdeti pozíciókhoz a későbbiekben is ragaszkodnak (Törő et al., 2014, pp. 365–366).

A kritikusabb munkák ezzel szemben a Visegrádi Csoport korlátozott politikai relevanciáját, alacsony intézményesültségét és időszakos töredezettségét emelik ki. Karolewski és Benedikter szerint a V4 a 2015-ös európai migrációs válság előtt hosszú ideig csak marginális politikai relevanciával bírt az EU számára, és igazán látható érdekcsoportként csak a migráció körüli konfliktus következtében jelent meg (Karolewski & Benedikter, 2018, pp. 40–41). Kolmašová a biztonság- és védelempolitika kapcsán fogalmaz meg óvatos értékelést: bár a V4 vonatkozó együttműködését gyakran kidolgozás alatt álló projektként írják le, a négy állam eltérő stratégiai víziói, fenyegetésképzési és intézményi preferenciái komoly korlátot jelentenek a mélyebb védelmi együttműködésben (Kolmašová, 2019, pp. 225–226). Érvelése alapján a Csoport nem irreleváns, de nem is egységes biztonsági szereplő; inkább olyan szubregionális csoport, amely időről időre képes közös pozícióra és tárgyalási potenciáljának növelésére (Kolmašová, 2019, pp. 244–246).

A 2015-ös európai migrációs válság a szakirodalomban egyedi értékelési fordulópontként jelenik meg. Nič szerint a krízis a V4 történetének addigi legnagyobb médiafigyelmét hozta, és a platformot hirtelen európai szinten is láthatóvá tette (Nič, 2016, pp. 282–283). Gallai szerint a migrációs válság áttörést hozott a régiós együttműködésben, míg Lehoczki úgy látja, a 2015-ös események megerősítették és „bebetonozták” a V4-et (Gallai, 2018, pp. 4–5; Lehoczki, 2022, pp. 787–788). Braun a migrációs ügyet ún. posztfunkcionalista pillanatként értékeli, amely a visegrádiak identitását felerősítő konfliktusként megnövelte a V4 belső koherenciáját és külső láthatóságát (Braun, 2020, pp. 925–927). Jasiński szintén katalizátorként értelmezi a 2015-ös krízist, amely a kötelező relokációs kvótákkal és a német *Willkommenskulturral* szembeni közös fellépés révén újraaktiválta a platformot (Jasiński, 2016, pp. 110–111). Juhász arra mutat rá, hogy a migráció magas politikai és társadalmi érzékenységgű ügyként teremtett intenzív V4-koordinációt, miközben a közös relokációellenes

pozíció mögött a négy kormány taktikai és EU-politikai megközelítése nem volt teljesen azonos (Juhász, 2018, pp. 40–41, 45). Végh hasonlóan hangsúlyozza, hogy a 2015 utáni „*protest group*” reputáció mögött jelentős országonkénti különbségek maradtak fenn (Végh, 2018, pp. 1, 3–4).

A 2020-as évek újabb válságai viszont árnyalják a migrációs válság alapján kialakult erős, cselekvőképes V4-képet. Kaniok és Hloušek összehasonlító válságelemzése szerint a V4 a migrációs válságban látványos kollektív fellépésre volt képes, a Covid-krízisben azonban csak közepes intenzitású együttműködést produkált, míg az Ukrajna elleni 2022-es orosz invázió erősen fragmentáló hatással járt (Kaniok & Hloušek, 2025, pp. 8–9). Selján a 2022 utáni törést az Oroszországhoz, Ukrajnához és a transzatlanti orientációhoz kapcsolódó eltérő nemzeti stratégiai preferenciákkal kapcsolja össze (Selján, 2024, pp. 35–36, 39–41). E megfigyelések különösen fontosak a disszertáció szempontjából: a V4 működését és teljesítményét nem lehet egyetlen krízis vagy szakpolitikai terület alapján megítélni. A platform működése ügyfüggő, időben változó és szakpolitikailag differenciált.

Az eltérő teljesítményértékelések összevetése egy további módszertani problémára is rámutat: a V4-ről szóló szakirodalomban az együttműködés empirikus teljesítménye és az alkalmazott normatív *benchmark* nem minden esetben válik világosan külön. A korai és posztcsatlakozási munkák egy része természetes viszonyítási pontként kezeli a „Nyugathoz való visszatérést” (Kundera, 1984), az EU- és NATO-integrációt, illetve a V4 uniós politikákba való konstruktív bekapcsolódását. Dangerfield például a posztcsatlakozási V4 „sikeres átmenetét” részben azzal méri, hogy a Csoport mennyire maradt hasznos eszköz az európai integráció új követelményeinek szolgálatában (Dangerfield, 2008, pp. 630–632). Kazharski elemzése már explicit elméleti keretben, a nyugati liberális rend válságából indul ki, és a V4 pályáját a korábbi normatív konformitástól a beágyazott illiberalizmus (*embedded illiberalism*) és részleges revizionizmus felé történő elmozdulásként konceptualizálja (Kazharski, 2020, pp. 250–253). Bár ezek izgalmas és releváns V4-megközelítések, semmilyen módon nem vizsgálják, hogy a négy kormány egy adott ügyben ténylegesen képes-e közös álláspontot, outputot vagy operatív mechanizmust létrehozni. E munkák implicit vagy explicit módon normatív jellegűek, vagyis a Csoportra vonatkozó értékelésük mögött kiolvasható az európai integrációval és a brüsszeli fősdor álláspontjával való kapcsolat kérdése.

A szakirodalomban ugyanakkor találhatók olyan megközelítések is, amelyek ezt a két szintet következetesebben elválasztják. Fawn „*fit for purpose*” megközelítése a V4 működőképességét a reálisan választott célokhoz, a szelektív napirendhez és a konkrét

szakpolitikai eredményekhez viszonyítja, nem pedig az integráció irányával való normatív egyezéshez (Fawn, 2013, pp. 339–340, 347–349). Scott szintén problematizálja azt a nyugat-európai narratívát, amely a V4-et elsősorban az EU-hoz való normatív távolsága alapján értelmezi (Scott, 2022, pp. 704–706, 717–719). A migrációs politika újabb vizsgálata különösen jól mutatja e megkülönböztetés jelentőségét: Vaagland és Zaun szerint a V4 – az uniós relokációs politikák miatti konfliktus mellett – az EU külső migrációs politikájában jelentős együttműködési kapacitást és pénzügyi hozzájárulást mutatott, vagyis az „EU-val szembeni” politikai pozícióból nem következik automatikusan az együttműködés hiánya (Vaagland & Zaun, 2025, pp. 559–560, 573–575). Hasonló óvatosság indokolt az EU-val fennálló politikai konfliktusok és a szakpolitikai koordináció viszonyában is: Bíró-Nagy és Laki V4-országokat összehasonlító vizsgálata szerint az Európai Szemeszter „*soft*” ajánlásai hosszabb távon mind a négy országban érzékelhető implementációs hatást mutattak (Bíró-Nagy & Laki, 2022, pp. 164–166). Jelen értekezés ezért elválasztja egymástól az együttműködés politikai kívánatosságának, a közösen deklarált célok elérésének és az együttműködés empirikus intenzitásának kérdését. A horizontális kiterjedés és a vertikális mélység az utóbbit ragadja meg, vagyis egyik mutató sem tekinthető normatív vagy egyfajta sikerességi skálának. Helyette a dolgot a megvalósult együttműködés empirikus megalapozottságú, „semleges” leírására vállalkozik.

3.3. Működési mód jellemzése

A harmadik V4-szakirodalmi szegmens azokból a munkákból áll, amelyek a platform működésmódját kívánják megragadni. A Csoport működésének legfontosabb jellemzői között tartalmi, formai, illetve ezeket ötvöző karakterjegyek azonosíthatók. Az egyik leggyakrabban hivatkozott V4-tulajdonság az alacsony intézményesültség. Chruściel szerint a korai intézményesülés elmaradása nem pusztán gyengeségként értelmezhető, hanem sajátos racionalista válasz a posztkommunista átmenet bizonytalanságaira, a nemzeti érdekek megőrzésének igényére és a nyugati integráció elsődlegességére (Chruściel, 2014, pp. 80–81). Dangerfield az 1998 utáni reaktíválódás után kvázi-intézményes V4-struktúráról beszél, amelynek részét képezik az éves elnökségek, a rendszeres magas szintű találkozók, az éves elnökségi programok és beszámolók, valamint az IVF (Dangerfield, 2008, pp. 643–645). Ez a kvázi-intézményesülés nem integrációs mélyülést jelentett, hanem stabilabb kormányközi működési keretet és megfelelő rugalmasságot a felmerülő ügyek kezelésére. Tóth hasonlóan azt emeli ki, hogy a V4 nem közös intézményi bázisra épülő integráció, hanem érdekalapú (kül)politikai eszköz, amely nem erőlteti a harmonizációt azokban az ügyekben, ahol a résztvevők érdekei eltérnek (Tóth, 2018, p. 330).

A második visegrádi működési elem a jelen kutatás tárgyát is képező szakpolitika- és ügyszелеkció. Dangerfield Oroszországról szóló V4-elemzése például demonstrálja, hogy a platform napirendje nem terjed ki automatikusan minden regionálisan fontos ügyre. A Moszkvával való viszony Visegrád számára egyfajta tabutéma, mert túlságosan megosztó és túl magas politikai kockázatú; a platform így inkább azokra az ügyekre fókuszált, ahol erős a közös érdek és magas a kollektív cselekvés esélye (Dangerfield, 2012, pp. 958–959). Ezt igazolják további szakirodalmi esettanulmányok is. Az energiapolitikában a 2008–2009-es gázválság és az ellátásbiztonság szempontja erősítette, a nemzeti energiamixek, diverzifikációs stratégiák és Oroszország megítélésének különbözősége viszont korlátozta a visegrádi együttműködést (Mišík, 2012, pp. 198–199; Dyduch & Skorek, 2020, pp. 144–145). Kolmašová a biztonság- és védelempolitikában azonosított hasonló kettősséget: a V4 EU Harccsoport és a közös stratégiák megszületése ellenére a mélyebb közös védelmi tervezést eltérő stratégiai víziók és kapacitáskülönbségek korlátozzák (Kolmašová, 2019, pp. 238–239). Csiki Varga szintén arra figyelmeztet, hogy a Harccsoport és a közös gyakorlatok látványos outputjai nem azonosak a tartós közös képességtervezéssel és feladatmegosztással; a védelempolitikai „mélységet” ezért az operatív eredmények és a stratégiai integráció elválasztásával érdemes értelmezni (Csiki Varga, 2023, pp. 55–57, 65–66). E tanulságok jelen kutatás premisszájában is tükröződnek: a V4-et a szelektív, ügyfüggő, empirikusan igazolható működésmód alapján érdemes vizsgálni és formalizálni.

A szakirodalomban megjelenő harmadik jelentős V4-működési karakterjegy az uniós kapcsolódás és érdekérvényesítés. Az EU-csatlakozás után a Csoport egyik legfontosabb funkciója az lett, hogy a részt vevő kormányok az uniós intézményrendszeren belül koordinálják közös érdekeiket. Bauerová szerint erre különleges alkalmat jelentettek a visegrádiak által betöltött EU soros elnökségek, amikor olyan területeken tudták becsatornázni regionális preferenciáikat, mint az energia-, a szomszédság-, a bővítési vagy a migrációs politika (Bauerová, 2018, pp. 130–131). Törő és szerzőtársai hangsúlyozzák a *non-paperek*, a COREPER- és PSC-szintű koordináció, az EiT-ülések előtti *mini-summitok* és a V4+ formátum jelentőségét (Törő et al., 2014, pp. 373–374). Több kutatás vizsgálta a visegrádiak együttműködését a különböző tanácsi formációkban is. Kirpsza 2004–2019-es időszakra vonatkozó vizsgálata szerint az esetek mintegy 66%-ában szavazott együtt a négy illetékes V4-miniszter, és a visegrádi koalíció összeállása növelte a kezdeti pozícióikkal megegyező kimenetel valószínűségét (Kirpsza, 2021, pp. 5–7). Havelka 2009–2019-et elemző kutatása szintén érdemi együttszavazást, ugyanakkor V2+2 (CZ-SK és HU-PL) mintázatokat is azonosított (Havelka, 2021, pp. 107–110).

A szakirodalomban több szerzőnél visszaköszönő negyedik visegrádi működési jellemző a szomszédságpolitikai, bővítéspolitikai és regionális külpolitikai tényezővé válás. Dangerfield V4 keleti politikájáról szóló tanulmánya szerint a platform a keleti szomszédságpolitika és a Keleti Partnerség egyik fontos támogatója lett (Dangerfield, 2009, pp. 1749–1750). A V4+ formátum lényeges működési innováció volt, mert lehetővé tette a laza, rugalmas és relációs-specifikus külpolitikai együttműködést külső partnerekkel (Törő et al., 2014, pp. 374–376). Lehoczki szintén az ún. *actorness* felől értelmezi a V4+ expanzióját, rámutatva, hogy a külső partnerek a V4-et gyakran EU-n belüli regionális csoportként érzékelik, ami növelheti a platform láthatóságát (Lehoczki, 2022, pp. 790–791). Fontos itt is jelezni, hogy a téma- és ügylapú szelektivitás természetesen e karakterjegyben is visszaköszön.

Az ötödik V4-sajátosság a válságaktiváció. Bedea és Kwadwo szerint a V4 alacsony intézményesültsége és szelektív szakpolitika-konvergenciája magyarázza a platform időszakos aktiválódását. A szerzőpáros úgy látja, a formátum különösen akkor válik látható regionális szereplővé, amikor egy uniós válságban közös érdek és közös diszkurzív pozíció jön létre (Bedea & Kwadwo, 2021, pp. 392–393). Kazharski szintén e hullámzó aktivitást emeli ki és a migrációs válság utáni ad hoc regionalizmusról beszél, posztliberális politikai értelmezésben (Kazharski, 2020, pp. 264–266). Kaniok és Hloušek szerint a V4 nem ugyanolyan intenzitással aktivizálódott az ún. polikrízis idején, tehát a válságaktiváció is szelektivitást mutat a „normál” visegrádi működéshez hasonlóan (Kaniok & Hloušek, 2025, pp. 8–9). E munkák álláspontom szerint közvetlenül indokolják KK3-t és a KV3a–KV3b szerinti strukturált időbeli összevetést.

A működés szakpolitikai és válságfüggő jellege mellett a politikai környezet is fontos feltétel lehet. Végh elemzése szerint a 2015 utáni V4-politikai láthatóság mögött jelentős országonkénti különbségek maradtak fenn, azonban a politikai megosztottság nem zárta ki automatikusan a szakpolitikai kooperációt azokban az ügyekben, ahol a nemzeti érdekek továbbra is találkoztak (Végh, 2018, pp. 1, 3–4). Jelen értekezés ezért a pártpolitikai, ideológiai és vezetői kapcsolatokat nem uniform magyarázó változóként, hanem szakpolitika- és ügyfüggően érvényesülő kontextuális tényezőként kezeli. E politikai dimenzió szisztematikus oksági vizsgálata túlmutat a jelen kutatás keretein, azonban az empirikus fejezetekben részben ezekre is kitérek. Az utolsó szakirodalmi blokk disszertációban való hasznosíthatóságát a **13. táblázat** tartalmazza.

13. táblázat: A V4 működéséről szóló szakirodalom relevanciája

V4 működési karakterjegy	Fő állítás (forrás)	Relevancia az értekezés számára
Alacsony intézményesültség és rugalmasság	Az informális, kormányközi karakter egyszerre korlát és erőforrás a V4-nek (Chruściel, 2014, pp. 80–81; Dangerfield, 2008, pp. 643–645; Tóth, 2018, p. 330)	Változatos működési keret miatt a dokumentált V4-együttműködési esetek mérésének indokoltsága
Szakpolitika- és ügyalapú szelekció	Közös V4-érdekekkel és koordinációval jellemezhető ügyek a napirenden; szakpolitikán belül és ügyenként hullámzó kooperáció (Dangerfield, 2012, pp. 958–959; Mišák, 2012, pp. 198–199; Kolmašová, 2019, pp. 238–239; Csiki Varga, 2023, pp. 55–57)	Szakpolitikák, ügyek és együttműködési esetek elkülönítésének indokoltsága; a V4-együttműködési esetek policy-területenkénti mélységi vizsgálata
EU-s érdekérvényesítés	A V4 a csatlakozás után EU-n belüli koordinációs és érdekérvényesítési eszközként működött; tanácsi egyúttiszavazás (Bauerová, 2018, pp. 130–131; Törő et al., 2014, pp. 373–374; Kirpsza, 2021, pp. 5–7; Havelka, 2021, pp. 107–110)	EU-kormányzás, általános költségvetési és kohéziós érdekérvényesítés mint külön szakpolitikai terület vizsgálatának indokoltsága
Szomszédságpolitikai, bővítéspolitikai és külső „actorness”	A V4 a Keleti Partnerség, a Nyugat-Balkán, Ukrajna és a bővítéspolitika területén regionális külpolitikai szereplőként jelent meg (Dangerfield, 2009, pp. 1749–1750; Törő et al., 2014, pp. 374–376; Lehoczki, 2022, pp. 790–791)	A szomszédságpolitikai, bővítéspolitikai és regionális külpolitika mint külön szakpolitikai terület vizsgálatának indokoltsága
Válságaktiváció	A válságok akkor aktiválják vagy mélyítik a V4-et, ha az értelmezések és érdekek konvergálnak; ellenkező esetben töredezettséget hozhatnak (Bedeá & Kwadwo, 2021, pp. 392–393; Kaniok & Hloušek, 2025, pp. 8–9)	KK3, KV3a és KV3b strukturált időbeli összevetésének indokoltsága
Politikai és ideológiai kontextus	A politikai orientációk és a V4-hez rendelt jelentőség országonként eltérhet, miközben az érdekkonvergenciára épülő szakpolitikai kooperáció fennmaradhat (Végh, 2018, pp. 1, 3–4)	A politikai környezet kontextuális feltételként való figyelembevétele, oksági változóként történő (túl)értelmezés nélkül

Forrás: a szerző saját összeállítása

3.4. Kutatási rés és kapcsolódás az értekezéshez

A fenti szakirodalmi eredmények értékes kiindulópontot kínálnak, és álláspontom szerint egyszersmind indokolják a V4 rugalmas, ügyfüggő és szakpolitika-specifikus vizsgálatát. A létező terminusok és empirikus tanulmányok jól megragadják a V4 alacsony intézményesültségét, uniós kapcsolódását, érdekalapú szelekcióját, külpolitikai aktivizmusát és válságérzékenységet. Ami kevésbé kidolgozott, az e jellemzők egyetlen, szisztematikus keretben történő összekapcsolása a teljes dokumentált napirend horizontális kiterjedésével és a kiválasztott szakpolitikák vertikális mélységi repertoárjával. Ezek felhasználásával jelen kutatás új fogalmat és munkadefiníciót vezet be a Visegrádi Csoportra.

Véleményem szerint két szakirodalmi megállapítás különösen jól rávilágít a kutatási résre. Törő és szerzőtársai szerint hiányzik a V4 szakpolitikai preferenciáinak képviselőitől és

előmozdítására használt eljárások, formák és eszközök fejlődésének horizontális és strukturális áttekintése (Törő et al., 2014, p. 365). Holányi pedig arra mutat rá, hogy a közép-európai együttműködések – például a Visegrádi Csoport – kutatása főként egyes kiemelt aspektusokra, különösen a migrációra és a külpolitikára koncentrál, miközben a szakpolitikai területek és együttműködési szintek közötti összefüggések vizsgálata korlátozott (Holányi, 2024, pp. 118–120). A disszertáció erre a horizontális napirendkutatás és a vertikális policy-profilok összekapcsolásával válaszol, empirikusan megragadva a V4 szakpolitika- és ügylapú differenciáltságát mint a „differenciált kormányközi együttműködés” prominens esetét.

4. A V4 történetének és fejlődésének rövid áttekintése

A Visegrádi Csoport formálisan 1991. február 15-én született meg, amikor Václav Havel csehszlovák elnök, Lech Wałęsa lengyel elnök és Antall József magyar miniszterelnök aláírta a Visegrádi Nyilatkozatot. A helyszín- és névválasztás szimbolikus volt, hiszen a cseh, lengyel és magyar uralkodók középkori találkozására épp itt került sor 1335-ben (Rácz, 2009, p. 48). A régiós együttműködés gondolata már az 1980-as években felmerült, az első konkrét lépésre azonban „csak” 1990 januárjában került sor, amikor Havel a lengyel Szejmhez és Szenátushoz intézett beszédében az „Európába vezető úton” folytatandó közös munkára hívta fel a csehszlovák, a lengyel és a magyar kormányzatot (Cottey, 1999, p. 70). Az ezt követő pozsonyi találkozó – bár nem értettek mindenben egyet a felek – már előrevetítette a kooperáció megszületését (Cottey, 1999, p. 71). A geopolitikai és gazdasági bizonytalanság mellett a nyugati integráció iránti elkötelezettség is a három ország „összekapaszkodása” mellett szólt (Cottey, 1999; Angelov, 2020; Fawn, 2013).

A Visegrádi Nyilatkozat a demokratikus és piacgazdasági átmenet, a totalitárius struktúrák felszámolása, a jogállam és az alapvető szabadságjogok megszilárdítása, valamint Európa politikai, gazdasági, biztonsági és jogalkotási rendszerébe való teljes körű bekapcsolódás területén irányozta elő a regionális együttműködést (Visegrádi Csoport, 1991). Vagyis a kommunista struktúrák lebontásával a demokratikus és piacgazdasági átmenet, míg a vágyott nyugati integráció kapcsán az Európába történő visszatérés (Kundera, 1984) került a közös régiós törekvések középpontjába. A mai formájában ismert Visegrádi Csoport Csehszlovákia 1993. január 1-jei szétválásával született meg. A platform 35 éves története több szakaszra osztható a mutatott aktivitása, valamint intézményi és tartalmi fejlődése alapján – jelen áttekintő részben ezeket mutatom be röviden, megalapozva a V4 hivatalos napirendjének empirikus vizsgálatát (ld. 5. fejezet).

4.1. A Visegrádi Együttműködés alakulása 1991–2004 között

Bár több felosztás lehetséges, abban konszenzus van a V4-gyel foglalkozó szakirodalomban, hogy a régiós együttműködés első nagy szakasza 2004-ig, a részt vevő négy ország EU- és NATO-csatlakozásáig tartott (lásd pl. Stepper, 2022; Fawn, 2013; Dangerfield, 2009). Dangerfield (2008, pp. 638–643) – már a formális együttműködést megelőző előkészületeket is figyelembe véve – 1990–1992, 1993–1998 és 1998–2004 közötti alperiódusokat azonosított. Az 1990-es évek egyértelműen a nyugati integrációra történő felkészülés jegyében teltek, amelyre a négy kormány 1991–1992-ben abszolút külpolitikai prioritásként tekintett. A visegrádiak egyik legfontosabb kézzelfogható eredménye a közép-európai szabadkereskedelmi megállapodás (*Central European Free Trade Agreement* –

CEFTA) 1992. decemberi aláírása volt (Dangerfield, 2008, p. 639). A CEFTA megszületése mögött egyértelműen azonosítható volt a nyugat-európai (brüsszeli) elvárás a kereskedelem liberalizálására¹² a közép-európai térségben, teljesítendő a közös piachoz való csatlakozás kulcsfontosságú előfeltételét (Dangerfield, 1995).

Az 1990-es éveket szinte kizárólag a kormányközi együttműködés jellemezte, ami rávilágított a platform erőteljesen politikai, „*top-down*” jellegére (Strážay, 2011, p. 17). A V4 mindvégig a mindenkori négy kormány politikai akaratának alárendelten működött, amit hűen tükrözött az 1993–1998 közötti inaktivitás. Vladimír Mečiar miniszterelnöksége alatt Szlovákia eltávolodott az euroatlanti integráció célkitűzésétől, Moszkvával kereste az együttműködést, és a magyar kisebbség ügyében Budapestről is romlott a viszonya. Az ország az 1998-as kormányváltásig gyakorlatilag kiiratkozott a V4-együttműködésből, és formálisan is lemaradt¹³ az európai uniós és NATO-csatlakozás ügyében (Kořan, 2012, p. 205; Fawn, 2008, p. 683). Václav Klaus cseh miniszterelnök (1992–1997) hozzáállása sem segített: a közép-európai együttműködést legfeljebb gazdasági kérdésekben támogatta (Fawn, 2008, p. 682), a V4 létrejöttét nyugati nyomásgyakorlásra adott válasznak tartotta (Chruściel, 2014, p. 93), és Csehország számára az EU-val és a NATO-val való kétoldalú kapcsolatépítést favorizálta.¹⁴ A nyugati integráció kérdésében már a kezdetektől jelen volt a versengés is a Visegrádi Csoporton belül (Gniazdowski, 2005; Törő et al., 2014; Kořan, 2012).

Mečiar és Klaus távozása ugyanakkor érezhető lendületet adott a V4-nek. A miniszterelnökök 1999-ben elfogadták a „Visegrádi Együttműködés Tartalma” című közös dokumentumot (Visegrádi Csoport, 1999), amely a nagy célok megerősítése mellett új szakpolitikai területeket – például határigazgatást és bevándorlást, oktatást, kultúrát és környezetvédelmet – emelt be az együttműködésbe. Egyúttal kijelölték a magas és alacsonyabb szintű találkozók éves rendjét, valamint bevezették a rotációs éves V4-elnökségeket.¹⁵ A kormányfők 2002-es kiegészítő dokumentuma már az elnökségek kereteit is rögzítette, és első alkalommal hivatkozott a V4+ formátumra (Visegrádi Csoport, 2002a). A stabilizálást erősítette a Nemzetközi Visegrádi Alap 2000-es létrehozása: a különálló jogi entitásként működő alap a civil társadalmak közötti kulturális, oktatási és tudományos együttműködést támogatja, és a V4, illetve a szakirodalom jelentős része az egyetlen „igazi”

¹² A bilaterális alapon kötött ún. Európai Megállapodások is ezt irányozták elő.

¹³ Amit egy EU-csatlakozásról szóló népszavazás kiírásával igyekezett elfedni az akkori szlovák kormány.

¹⁴ Később, immár államfőként Klaus hozzáállása változott és sokkal támogatóbb lett a Visegrádi Csoportot illetően (Fawn, 2008, p. 683).

¹⁵ A V4-elnökség nem a naptári évet követi: a soros elnökség minden évben július 1-jén vált, így egy adott „elnökségi év” két naptári évet fed le (pl. a 2000/2001-es elnökségi év 2000. július 1-jétől 2001. június 30-ig tartott).

közös visegrádi intézményként hivatkozik rá (lásd pl. Fawn, 2013, p. 343; Kořan, 2012, p. 207).

Érdekesség, hogy a platform „kvázi-intézményi” (Dangerfield, 2008, p. 645) megerősítésére¹⁶ éppen az uniós csatlakozási tárgyalások hajrájában került sor, amikor a kooperáció és a rivalizálás egyaránt jellemezte a V4 belső viszonyait; sőt, 2002–2003-ban talán utóbbi dominált (Törő et al., 2014, p. 369; Dangerfield, 2008, p. 662; Gallai, 2018, p. 2).¹⁷

4.2. A Visegrádi Együttműködés alakulása 2004–2015 között

A V4-együttműködés második, középső szakaszának tagolásában nincs olyan szakirodalmi konszenzus, mint az elsőben. Stepper (2022, p. 19) például 2010-et jelölte meg a 2004-ben indult második szakasz végének a V4 ekkortól erősödő aktivitása miatt; Lehoczki (2022, p. 790) szintén a V4+ formátum 2010-től történő felfutásához köti az élénkülést. Abban viszont konszenzus mutatkozik, hogy a Visegrádi Csoport 2004 tavaszán válaszüti elé érkezett, hiszen az euroatlanti integráció elérésével teljesült a régiós együttműködés nagy közös stratégiai célja. A politikai közbeszédben, elemzői körökben és a szakirodalomban is reális forgatókönyvként számoltak a V4 kiüresedésével, jelentéktelenné válásával, sőt akár formális megszűnésével (Dangerfield, 2008, p. 651; Bedea & Kwadwo, 2021, p. 2; Dangerfield, 2011, pp. 9–10; Kazharski, 2020, pp. 270–271).

Erre rövid időn belül maguk a V4-kormányfők cáfoltak rá a Kroměřížben 2004. május 12-én kiadott közös deklarációban, amelyben elkötelezték magukat a régiós kormányközi együttműködés folytatása mellett (Visegrádi Csoport, 2004d). Az európai integráció közös építése mellett külön megemlítették a bővítést, az EU keleti és déli szomszédjaival folytatandó kooperációt, és hangsúlyozták a V4 rugalmas, laza intézményi kereteinek megőrzését (Visegrádi Csoport, 2004d). A vele egyidejű „*Guidelines on the Future Areas of Visegrad Cooperation*” c. közös dokumentum négy együttműködési dimenziót jelölt ki: V4-en belüli, EU-n belüli, külső partnerekkel folytatott, valamint NATO-n és más nemzetközi szervezeteken belüli kooperációt (Visegrádi Csoport, 2004c).

A Visegrádi Csoport 2004-től egyre több témában és változatosabb formában fogalmazott meg közös érdeket és álláspontot. A V4-en belüli kooperáció fontos területe lett a társadalmak közötti kulturális és tudományos együttműködés, illetve a „V4-identitás” építése, jellemzően

¹⁶ A platform 1998 utáni politikai reaktiválását látva Dangerfield (2008, p. 643) egyenesen „*Visegrád 2*”-ről beszél.

¹⁷ Ennek egyik jele volt a lengyelek utolsó pillanatban történő kiválása az uniós mezőgazdasági támogatási intenzitás emelése melletti közös V4-kiállásból 2002-ben. Egy évvel később pedig épp a lengyel kormányzat maradt egyedül a Nizzai Szerződés intézményi vívmányainak megőrzéséért vívott küzdelmében (Dangerfield, 2008, pp. 647–648; Gniazdowski, 2005, pp. 80–81).

IVF-projektek keretében (lásd például Visegrádi Csoport, 2004e; Visegrádi Csoport, 2005d). Az EU-n belül a visegrádiak korán aktivizálódtak a 2007–2013 közötti pénzügyi keret alakításában (Visegrádi Csoport, 2004g; Visegrádi Csoport, 2005f; Visegrádi Csoport, 2007f), a mielőbbi schengeni csatlakozás érdekében (Visegrádi Csoport, 2005c; Visegrádi Csoport, 2006e; Visegrádi Csoport, 2006f), valamint az EU szomszédságpolitikájában (Visegrádi Csoport, 2007c; Visegrádi Csoport, 2007g). Az uniós arénában történő együttműködés és érdekérvényesítés a V4 aktivitásának központi eleme lett.

Az EU-n belüli kooperáció gyakran összekapcsolódott külső partnerek bevonásával is: energiapolitikában, környezetvédelemben és különösen Schengen ügyében a Benelux Unióval és a Balti Együttműködéssel is keresték a kapcsolatot (Visegrádi Csoport, 2005c; Visegrádi Csoport, 2006d; Visegrádi Csoport, 2006f; Visegrádi Csoport, 2008c). E platformok nemcsak szövetségesként, hanem a visegrádi együttműködés tartalmi és formai továbbfejlesztésének inspirációjaként is szolgáltak (lásd pl. Törő et al., 2014, p. 376; Kořan, 2012, p. 213; Dangerfield, 2011, p. 16). A V4 egyik legfontosabb külpolitikai iránya, a nyugat-balkáni és kelet-európai államokkal folytatott együttműködés is alapvetően uniós keretben értelmeződött. Az uniós szomszédságpolitikán belül 2009-ben hivatalosan újtárra indított Keleti Partnerség a V4 uniós és külpolitikai együttműködésének egyik zászlóshajója lett (Visegrádi Csoport, 2009c; Visegrádi Csoport, 2011f; Visegrádi Csoport, 2012c; Dangerfield, 2009).¹⁸

A szakpolitikai portfólió bővülése mellett a V4 működési formái is sokszínűbbé váltak. A közös nyilatkozatok mellett önálló szakpolitikai javaslatokat és stratégiákat dolgoztak ki, formálisan és informálisan lobbiztak érdekeik érvényesítéséért, időnként pedig szubsztantív szakpolitikai cselekvésre is sor került (Törő et al., 2014). A 2008–2009-es téli ukrajnai gázválság például fontos energiapolitikai lépésekhez vezetett V4-keretben (lásd pl. Mišík, 2012; Kořan, 2012). Egyre intenzívebben használták a V4+ formátumot is, többek között Japánnal (Visegrádi Csoport, 2007e), Bulgáriával és Romániával (Visegrádi Csoport, 2007f), valamint a baltiakkal (Visegrádi Csoport, 2012c). A visegrádi miniszterelnökök 2009-től kialakították az EiT-csúcsok előtti külön egyeztetések rendszerét is (Törő et al., 2014, p. 374; Fawn, 2013, p. 345), miközben az első soros EU-elnökségek a régiós érdekek megjelenítésére is lehetőséget kínáltak például a szomszédság-, energia- és migrációs politikában (lásd pl. Törő et al., 2014; Bauerová, 2018).

¹⁸ Olyannyira, hogy a 2011/2012-es cseh V4-elnökség alatt külön programot is indítottak „V4EaP” néven, melynek keretében a visegrádiak a demokratikus és piacgazdasági átmenetben szerzett tapasztalatukat, *know-how-jukat* kívánták átadni az EaP-országoknak IVF-finanszírozásban megvalósuló projektek útján (Visegrádi Csoport, 2012b).

Bár alapvetően kormányközi platformról van szó, a visegrádi országok törvényhozásai között is élénkült az együttműködés. A rendszeresített házelnöki találkozók napirendje és kommunikációja követte a kormányfői szint aktivitását,¹⁹ és olyan kiemelt ügyekre terjedt ki, mint a munkaerőpiacok megnyitása a 2004-es csatlakozók előtt (Visegrádi Csoport, 2006c), a schengeni csatlakozás (Visegrádi Csoport, 2006e), valamint a Keleti Partnerség és az energiabiztonság (Visegrádi Csoport, 2009c).

A Visegrádi Csoport 2010 után is a Kroměřížben meghirdetett úton haladt, a nemzeti kormányok fontos külpolitikai eszközként tekintettek rá. Ezt fejezte ki a platform fennállásának 20. évfordulóján kiadott Pozsonyi Nyilatkozat (Visegrádi Csoport, 2011e) is, amely méltatta a Nemzetközi Visegrádi Alapot és a Csoport európai integrációban játszott szerepét, továbbá a Keleti Partnerség, az észak–déli energia- és közlekedési infrastruktúra, az EU közös kül- és biztonságpolitikája, valamint a NATO–EU kapcsolatok területén irányozta elő a kooperáció folytatását. A nyilatkozat szerint a Visegrádi Csoport „jól bejáratott márka és megbecsült partner” lett. Az évtized első felében kiemelt szakpolitikai területeken és ügyekben erősített²⁰ a V4. A biztonság- és védelempolitikai együttműködés zászlóshajójaként 2011-ben bejelentették a V4 EU Harccsoport létrehozását és 2016 első félévi készenlétbe állítását (Visegrádi Csoport, 2011b). Az EU energia- és zöldpolitikája kapcsán is erős aktivizmus jellemezte a négy kormányt (lásd pl. Visegrádi Csoport, 2011c; Visegrádi Csoport, 2013b), és a bolgár és román kormánnyal közösen saját érdekeik szerint tudták formálni az EU hivatalos pozícióját a 2015-ös ENSZ párizsi klímacsúcsra (Visegrádi Csoport, 2015b; Nič, 2016, p. 285; Bauerová, 2018, p. 131).

4.3. A Visegrádi Együttműködés alakulása 2015–2022 között

A fent bemutatott felívelő szakaszban érte a V4-et az európai migrációs válság. A 2015 végére összeálló visegrádi bevándorlásellenes blokk – történetében először – uniós szinten is fontos és érzékeny témában a nyugat-európai és brüsszeli fősodorról szemben pozícionálta magát. A krízist alapvetően határvédelmi, biztonsági és szuverenitási kérdésként kezelő visegrádiak a menedékkérők szétosztásának (ún. „kvótadöntések”) elutasításával váltak ismertté a nyugati politikumban és közvéleményben (lásd például Braun, 2020; Karolewski & Benedikter, 2018; Bauerová, 2018; Kazharski, 2020; Fawn, 2018). Később különböző szakpolitikai javaslatokat – például rugalmas szolidaritás és *hot spot*-koncepció – is kidolgoztak, és szubsztantív szakpolitikai cselekvésre is sor került. Politikai súlyuk

¹⁹ Hasonló aktivizálódás és tartalmi „egyezés” jellemezte a V4 államfői szintet, amely fontos kiegészítő-ráerősítő szerepet játszott a kormányközi működésen felül.

²⁰ Annak ellenére, hogy az Orbán-kormány 2011-től kezdődő EU-n belüli izolációjával veszélybe került a V4 politikai lendülete.

érezhetően megnőtt az EU-ban (Gallai, 2018, p. 5), a korábbi „EU-konform”, „éltanuló” hozzáállásuk pedig látványosan megváltozott (Bedeá & Kwadwo, 2021, p. 4; Kazharski, 2018, p. 18), ezért a 2015-ös migrációs válságra egyfajta szakaszhatárként tekinthetünk a V4 történetében (lásd például Lehoczki, 2022, p. 787). A migrációs fellépés kiemelkedő politikai „hangereje” mellett 2015 után más területeken is fennmaradt vagy erősödött a V4-aktivitás. A V4 Harccsoport 2016-os felállítását követően 2019 második félévében ismét a visegrádiak adták az EU készenléti egységét (Visegrádi Csoport, 2020c). Új közös intézményként 2016-ban létrejött a Visegrádi Szabadalmi Intézet, amely a szellemi tulajdon-védelemhez kapcsolódóan kapott hatósági jogköröket a négy államtól (Visegrádi Csoport, 2015c). Magas szintű együttműködés folyt az energiapolitika és -biztonság (Visegrádi Csoport, 2015d; Visegrádi Csoport, 2021c; Visegrádi Csoport, 2021d), a védelempolitika (Visegrádi Csoport, 2017c; Visegrádi Csoport, 2019c; Visegrádi Csoport, 2020d), a kultúra és *V4-brand*-építés (Visegrádi Csoport, 2019d; Visegrádi Csoport, 2020e), továbbá a Keleti Partnerség és a Nyugat-Balkán (Visegrádi Csoport, 2019e; Visegrádi Csoport, 2021e) területén is. A 2020-ban kirobbant Covid-világjárvány ugyanakkor legfeljebb közepes „szorosságú” hivatalos V4-együttműködést eredményezett (Visegrádi Csoport, 2020f; Kaniok & Hloušek, 2025, pp. 8–9), rámutatva a régiós kooperáció alapvetően kormányközi jellegére. A 2010-es években tovább nőtt az együttműködés formai változatossága is: megjelentek az uniós *non-paper*-ek (Visegrádi Csoport, 2018c; Visegrádi Csoport, 2020g), az EU-s intézményvezetőknek, tagállami vezetőknek vagy külső partnereknek címzett levelek (Visegrádi Csoport, 2012e; Visegrádi Csoport, 2014d; Visegrádi Csoport, 2014e; Visegrádi Csoport, 2015e), valamint a szakpolitikai stratégiát felvázoló dokumentumok (Visegrádi Csoport, 2014f; Visegrádi Csoport, 2015f). A V4+ formátumot új partnerekkel is használták, többek között Törökországgal (Visegrádi Csoport, 2015g), Egyiptommal (Visegrádi Csoport, 2017d) és Dél-Koreával (Visegrádi Csoport, 2015h).

A V4 politikai erősödésével párhuzamosan a PiS-féle lengyel kormány és a Fidesz–KDNP-kabinet között szorosabbá vált a viszony az ideológiai közelség és az EU-val fennálló konfliktusaik miatt (Gallai, 2018, p. 11); utóbbi nyomán egyfajta „sorsközösség” és kölcsönös szolidaritás is jellemezte kapcsolatukat (Dutta, 2023, p. 14). Ez a V4 számára is lendületet adott, de a Lengyelországgal és Magyarországgal szembeni uniós alapszerződés 7-es cikkely szerinti eljárások során a cseh és szlovák partnerek nem vállaltak hivatalos közös kiállást. Még megosztóbb maradt az Oroszországhoz fűződő viszony, amely feszültség a Csoport történetében többször is kitapintható volt (lásd például Rácz, 2014; Marušiak, 2015), és más külpolitikai ügyekhez képest korlátozta a közös fellépést. Miközben önmagában nem jelenti a

platform sikertelenségét, ha egy politikai vagy szakpolitikai ügyben nem képes közös álláspont kialakítására és cselekvésre (Fawn, 2013, p. 348), Oroszország Ukrajna ellen indított nyílt háborúja fontos mérföldkőnek tűnik a Visegrádi Csoport történetében.

4.4. A Visegrádi Együttműködés alakulása 2022 után

A V4 működésének jelentős része az ún. polikrízis (Zeitlin et al., 2019, p. 963), vagyis az EU-t érintő sorozatos válságok időszakában telt. A platform ezekre természetüktől és az egyedi nemzeti érdekektől függően rugalmasan és változatosan reagált – vagy éppen nem reagált. A 2015-ös migrációs válság kiemelt aktivizmust és közös fellépést eredményezett a téma mind a négy országban megmutatkozó belpolitikai hasznossága miatt is, a Covid-világjárványról és az orosz–ukrán háborúról azonban ez már nem mondható el (Kaniok & Hloušek, 2025, pp. 8–9). A lengyel és a magyar kormány EU-val folytatott konfliktusaiból eredő „mikrorepedések” még áthidalhatónak bizonyultak, Oroszország 2022. február 24-én Ukrajna ellen indított támadása viszont a külvilág számára is érzékelhető negatív következményekkel járt a platform működésére.

Ennek első kézzelfogható jele a lengyel–magyar kétoldalú kapcsolatok gyors romlása volt a PiS és a Fidesz korábbi szoros szövetsége és együttműködése ellenére (lásd például Holesch & Zagórski, 2023; Boyse, 2023). Az Orbán-kormány pragmatikus, a konfliktusból kimaradni kívánó álláspontja éles ellentétben állt az orosz agressziót egzisztenciális fenyegetésként kezelő és Ukrajna támogatását kulcskérdésnek tartó lengyel pozícióval. A cseh és a szlovák kormány 2022–2023-ban alapvetően Varsóval tartott, beleértve a katonai segítséget és az Oroszországgal szembeni uniós szankciók támogatását. Nem véletlen, hogy a Csoport a kérdésben alapvetően szimbolikus diplomáciai kommunikációra szorítkozott; ennek legfontosabb közös aktusa a V4-kormányfők és a brit miniszterelnök 2022. március 8-i, Oroszországot elítélő és Ukrajna szuverenitása és területi integritása mellett kiálló nyilatkozata volt (Visegrádi Csoport, 2022c).

A Moszkvával fennálló viszony jelentette törésvonal kiéleződése megtörte a Visegrádi Csoport politikai lendületét. Jelzésértékű, hogy a 2022 utáni elnökségi programok jóval szerényebbek lettek, éves beszámolók pedig azóta egyáltalán nem kerültek publikálásra.²¹ A magas szintű találkozók előirányzott száma sem teljesült minden esetben: 2022 őszén egy házelnöki, 2023 végén pedig egy menetrend szerinti kormányfői találkozó maradt el; Petr Fiala cseh kormányfő 2024 elején már a következő miniszterelnöki összejövetel előkészítésének értelmét is megkérdőjelezte (Zachová & Silenská, 2024).

²¹ Ennek részleteit a horizontális és vertikális empirikus kutatási fejezetek vonatkozó alrészei mutatják be.

A belső politikai dinamika közben többször átrendeződött. A 2023-as lengyel választás után Donald Tusk újbóli kormányra kerülése az Orbán–Tusk szembenállás²² miatt tovább szűkítette a Budapest–Varsó tengely újjáélesztésének esélyét. Szlovákiában Robert Fico visszatérése Ukrajna-kritikusabb és Moszkvával pragmatikusabb politikát hozott, amely 2024-től közelebb állt a magyar pozícióhoz, de legfeljebb egy új „V2+2” felállást eredményezett. A 2025. októberi cseh választáson Andrej Babiš győzelme elvileg kedvezhetett volna a régiós együttműködés revitalizálásának. Végül a 2026. április 12-i magyar országgyűlési választáson győztes Magyar Péter többször is a V4-együttműködés helyreállítását – sőt, új országokkal való bővítését – sürgette (Euronews, 2026). A 2022 utáni magas szintű V4-együttműködés – illetve annak nyilvánosságban érzékelt hiánya – jól tükrözi a Visegrádi Csoport kormányközi működésmódját és annak korlátjait, amelyben az elmúlt években láthatóan felértékelődött a pártpolitikai szövetségek, az ideológiai egyezés, valamint a személyes kétoldalú kapcsolatok és szimpátia jelentősége.

²² Ennek gyökerei egészen a 2010-es évek közepéig nyúlnak vissza, és az egyik legutóbbi fejlemény e tekintetben az volt, amikor Tusk fellépett a hazai baloldali ellenzéki összefogás 2022-es választási kampányeseményén.

5. A V4 horizontális differenciálódásának empirikus vizsgálata

Jelen fejezet a Visegrádi Csoport napirendjének horizontális differenciálódását vizsgálja a platform 1991-es létrejöttétől. E rész arra keresi a választ, hogy miként alakult a hivatalos együttműködési univerzum a bevont szakpolitikai területek száma és összetétele, valamint az ezeken belül azonosítható harmonizált napirendi ügyek száma szerint (KK1). A V4-szakirodalom és a hivatalos dokumentáció feltérképezése alapján a várakozás az, hogy a Csoport összességében növekvő számú szakpolitikát és ügyet emelt napirendjére, vagyis működése horizontálisan differenciálódott fennállása alatt (KV1). Ugyanakkor a forráskorpusz és a szakirodalom feldolgozása alapján ez nem feltétlenül egyenletes és lineáris, sokkal inkább periodikus és trendszerű lehetett.

A fejezet hat alrészből áll. Az első az 1991–1998 közötti történeti bázisidőszakot rekonstruálja, amikor a V4 napirendje még szűk, stratégiai és euroatlanti integrációs fókuszú volt. Ezt követi az 1999/2000-es V4-elnökségi év mint sajátos tranzíciós, szakasz záró és -nyitó időszak rövid, szintén kvalitatív vizsgálata. A harmadik rész a 2000/2001–2021/2022 közötti kódolási magidőszakot dolgozza fel, ahol az elnökségi programok, éves beszámolók és egyéb hivatalos V4-dokumentumok alapján szisztematikusan rögzíthetők az aktív szakpolitikai területek és ügyek. A negyedik rész a 2022 utáni posztkrízis-időszakot kiegészítő, kvalitatív logikával vizsgálja, mert e szakaszban a hivatalos közös dokumentáció ritkul, és a KK3/KV3b szempontjából a visszaszűkülés, szelektivitás és fragmentáció válik különösen relevánssá. Az ötödik rész a KK1 megválaszolásával és KV1 értékelésével zárul, a hatodik pedig robusztussági ellenőrzés keretében azt vizsgálja, hogy az éves V4-elnökséget adó országok rotációja és a napirend szélessége, szakpolitikai hangsúlyai között kimutatható-e bármilyen összefüggés.

5.1. Az 1991–1998 közötti történeti bázisidőszak napirendje

A Csoport létrehozásáról szóló Visegrádi Nyilatkozat (Visegrádi Csoport, 1991) a bázisidőszak elsődleges hivatalos forrása. A dokumentum diplomáciai jelentősége mellett a három posztkommunista állam közös stratégiai önmeghatározásaként is értelmezhető. A politikai, gazdasági és kulturális együttműködés új formáinak megteremtése mellett közös célként rögzítette az állami függetlenség, a demokrácia, a jogállam, a piacgazdaság és az európai politikai, gazdasági, biztonsági és jogi rendszerbe való teljes bekapcsolódás helyreállítását, illetve megvalósítását (Visegrádi Csoport, 1991). A dolgozatban kialakított szakpolitikai kategóriarendszerben ez elsősorban a P1-hez kapcsolódik a politikai, intézményi és euroatlanti integrációs napirend miatt, de megjelenik a védelempolitikai és stratégiai biztonsági dimenzió (P4), valamint a gazdasági-kereskedelmi együttműködés (P11) is.

A platform alapítása utáni együttműködést bemutató szakirodalom is alapvetően e témákat említi. A már hivatkozott Cottey a közép-kelet-európai államok stratégiai biztonsági együttműködésének fontosságát emeli ki a szovjet blokk összeomlása és a nyugati integráció közötti átmenet időszakában (Cottey, 1999, p. 70). Az EU- és NATO-csatlakozás egyszerre jelentett biztonsági garanciát, gazdasági perspektívát és demokratikus konszolidációt a visegrádiak számára, és ezek egy nagy stratégiai csomagként értelmezhetők (Shumaker, 1993, pp. 354–355).

Bár önálló hivatalos V4-dokumentum nem érhető el róluk, az 1999/2000-es éves elnökségi beszámoló két további visegrádi csúcsot azonosít a platform létrejötte után: az 1991. októberi krakkói és az 1992. májusi prágai találkozót (Visegrádi Csoport, 2000b). Utóbbin a résztvevők külön üzenetben erősítették meg, hogy az akkor még három ország végső célja az épp formálódó EU-hoz való csatlakozás, valamint az európai biztonsági rendszer alakításában való aktív részvétel volt (Dienstbier, 2006). A P1 és P4 területek mellett a bázisidőszak legfontosabb szakpolitikai dimenziója kétségtelenül a gazdasági együttműködés (P11) volt. Ehhez kötődik a bázisidőszak talán legkézzelfoghatóbb outputja, a CEFTA krakkói aláírása 1992. december 21-én, amelyben a négy kormány vállalta az országaik közötti vámok, kereskedelmi kvóták és egyéb adminisztratív korlátozások felszámolását 2001. január 1-jéig (CEFTA, 1992).

Az 1993-1997/1998 közötti szakasz, ahogy fentebb már részben utaltam rá, nem a visegrádi napirend bővülését, hanem épp ellenkezőleg, a Csoport politikai-diplomáciai lendületének lassulását hozta. E periódust a szakirodalom sajátos túlélési vagy hibernációs időszaknak tekinti. A magyarázatok között ott szerepelnek a csehszlovák állam szétválásának nehézségei és a szlovákok lemaradása az euroatlanti integrációban (ld. Mečiar-korszak), illetve a csatlakozási folyamatok individualizálódása az uniós elvárások és a kormányok rivalizálása miatt (Dangerfield, 2008, pp. 640–642). Strážay a gyenge intézményesültség és a regionális identitás hiánya miatti V4-sérülékenységet hangsúlyozza, amit a CEFTA mint gazdasági együttműködési láb nem tudott pótolni más területeken (Strážay, 2011, p. 20).

1998 fordulatot hozott a V4 működése szempontjából a szlovák kormányváltás következtében. A cseh, magyar és lengyel miniszterelnökök az 1998. októberi találkozójukon már jelezték az együttműködés felújítására vonatkozó szándékukat, a teljes V4-formátumú csúcsra pedig 1999. májusban került sor Pozsonyban (Visegrádi Csoport, 2000b). Vagyis 1998 sajátos szakaszhatárt készít elő, az 1999-től induló szisztematikusabb V4-működést lehetővé téve.

Összességében a történeti bázisidőszak – horizontális értelemben – erősen stratégiai, célorientált és ritkán dokumentált együttműködés képét mutatja. Ekkor még nincs jelen a később regisztrálható, sok szakpolitikára és ügyre kiterjedő napirend. A három fő szakpolitikai terület – P1, P4 és P11 – napirendi jelenlétére korlátozódó horizontális kiterjedést a **14. táblázat** foglalja össze.

14. táblázat: A történeti bázisidőszak (1991-1998) V4-napirendjének alakulása

Kód/Szakpolitika	Szakpolitikai ügy	Forrás
P1 – V4 intézményi működés, politikai önmeghatározás és korai euroatlanti integráció	Demokratikus átmenet, euroatlanti integráció	Visegrádi Nyilatkozat (1991), éves V4 elnökségi beszámoló (1999/2000), másodlagos szakirodalmi források
P4 – Védelempolitika, NATO/CSDP/PESCO és stratégiai biztonság	Európai biztonsági rendszer alakítása	Másodlagos szakirodalmi források
P11 – Gazdaság, kereskedelem, ipar, belső piac, KKV-k és versenyképesség	Kereskedelmi együttműködés és regionális gazdasági liberalizáció (CEFTA, 1992)	Visegrádi Nyilatkozat (1991), másodlagos szakirodalmi források, CEFTA-szerződés

Forrás: a szerző saját összeállítása

5.2. Az 1999/2000-es átmeneti elnökségi év napirendje

Az 1999/2000-es cseh elnökségi év sajátos helyet foglal el a V4 történetében és jelen kutatás forráslogikájában is. Egyfelől még nem része a 2000/2001-től kezdődő, programokkal és beszámolókkal teljes körűen rekonstruálható, szisztematikus idősrnak, mert a V4 dokumentumtárában nem érhető el az éves elnökségi program. Másfelől éppen ez az első rotációs V4-elnökség, amely a platform 1998 utáni újraindítását már konkrét intézményi és működési keretek közé terelte. Ezért az 1999/2000-es periódus nem egyszerű előzmény, hanem átmeneti szakasz záró és szakasznyitó időszak: lezárja a ritkán dokumentált, stratégiai integrációs bázisidőszakot, és előkészíti a későbbi, éves elnökségekre, programokra és beszámolókra épülő V4-működést.

Az átmenet kulcsdokumentuma az 1999-ben elfogadott *Contents of Visegrad Cooperation*, amely a miniszterelnöki találkozók, a külügyi államtitkári egyeztetések, a V4-koordinátorok és a szakminiszteri találkozók rendjével megteremtette az éves, rotációs elnökségi működés alapjait (Visegrádi Csoport, 1999). A dokumentum a szakpolitikai kiterjedés miatt is fontos, mert a klasszikus euroatlanti integrációs célok mellett olyan újabb együttműködési területeket emelt be a V4-univerzumba, mint az oktatás, kultúra, környezetvédelem és a határigazgatás. Vagyis az 1999-es alapidokumentum tulajdonképpen már előrevetíti azt a horizontális bővülést, amelyet a későbbi szisztematikus kódolás várhatóan empirikusan is visszaigazol.

A cseh elnökségi beszámoló alapján az első V4-elnökség legfontosabb funkciója a platform politikai reaktiválásának intézményesítése volt: a dokumentum rögzíti, hogy az

1998-as kormányzati fordulatok után újra lehetőség nyílt a négyoldalú együttműködés rendszeresítésére (Visegrádi Csoport, 2000b). Horizontális szempontból az 1999/2000-es periódusban már több, később tartóssá váló napirendi elem szerepel, de még nem a későbbi évekhez hasonló, program és beszámoló alapján összevethető szerkezetben. A beszámolóban a V4 belső működési keretei, az EU- és NATO-integráció, a parlamenti együttműködés, a kulturális és oktatási kapcsolatok, a határigazgatási- és vízumkérdések, valamint a gazdasági és infrastrukturális együttműködés is megjelennek (Visegrádi Csoport, 2000b). Ezeket azonban jelen kutatás nem kódolja a 2000/2001-től induló „éles” idősor részeként az említett elnökségi program – és így a teljes összehasonlíthatóság – hiányában; az 1999/2000-es V4-elnökségi év így kvalitatív átmeneti évként szerepel a kutatásban.

5.3. A 2000/2001–2021/2022 közötti szisztematikus napirendkódolás eredményei

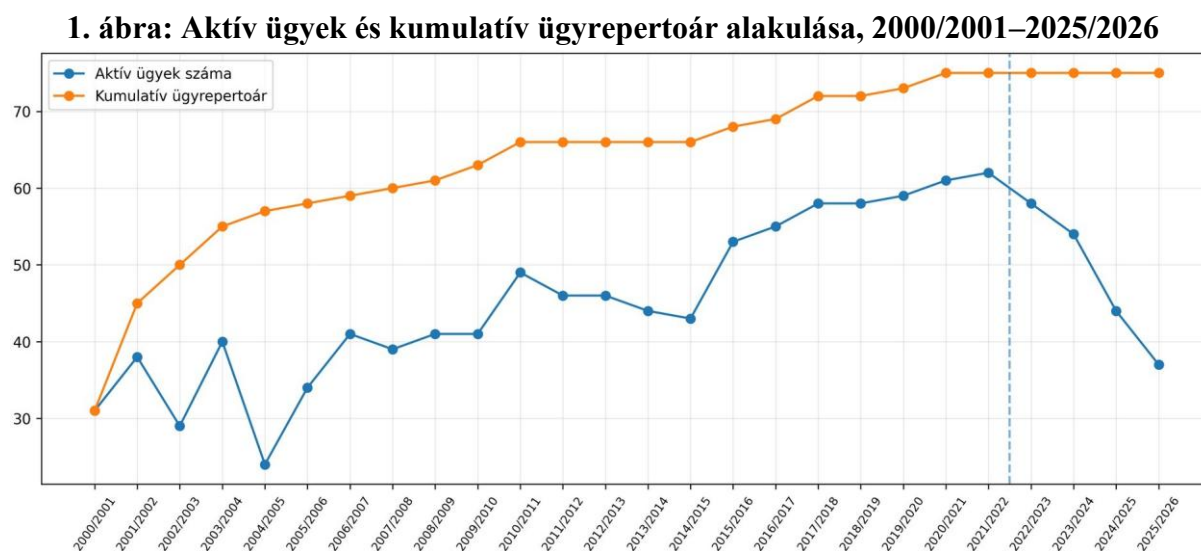
A horizontális kutatás magidőszakában 22 elnökségi év került be a kódolásba. Az elsődleges forráskorpusz összesen 44 elnökségi programból és éves beszámolóból, valamint 136 egyéb hivatalos V4-dokumentumból állt. A programok és beszámolók adták az adott elnökségi év előzetes és utólagos napirendi vázát, az egyéb dokumentumok pedig kontrollforrásként szolgáltak. Utóbbiak funkciója az volt, hogy jelezzék, ha egy ügy a programban vagy beszámolóban kevésbé hangsúlyosan, de hivatalos közös nyilatkozatban, miniszteri kommunikációban, közös levélben, *non-paperben* vagy stratégiai dokumentumban mégis egyértelműen azonosíthatóan megjelent. A kódolás ezért nem kommunikációs gyakoriságot, hanem dokumentált napirendi jelenlétet mér: egy harmonizált ügy egy elnökségi évben akkor számít aktívnek, ha legalább egy hivatalos V4-forrás alapján bizonyíthatóan jelen van.

A kutatás egyik legfontosabb eredménye az, hogy a V4 hivatalosan dokumentált napirendje 2000 után nem egyszerűen bővült, hanem fokozatosan át is alakult. Az aktív ügyek száma a 2000/2001-es 31-ről 2021/2022-re 62-re nőtt, miközben a kumulatív ügyrepertoár 31-ről 75-re – azaz a kategóriaszámunk maximumára – emelkedett. Ezzel szemben az aktív – vagyis az adott elnökségi év napirendjén szereplő – szakpolitikai területek száma már a kezdetektől magas szintet ért el: 2000/2001-ben 13 P-kategória volt azonosítható a 14-ből, 2010/2011-től pedig több évben mind a 14 szakpolitikai terület szerepelt a napirenden. Ez azt jelenti, hogy a V4 horizontális differenciálódása elsősorban nem a szakpolitikai területek számával ragadható meg. A szélesség ugyanis e dimenzióban viszonylag korán adott volt; a valódi változást az ügyek számának, belső összetételének, tartósságának és szakpolitikai átrendeződésének indikátorai demonstrálják.

Ez az eredmény több szempontból tükrözi a szakirodalom megállapításait, de túl is lép azokon. Dangerfield a 2004 utáni V4-et a posztcsatlakozási újrapozicionálás, Törő, Butler és Grüber pedig a koordinációs mintázatok és partnerségi formák változása felől értelmezi (Dangerfield, 2008, pp. 651–653; Törő et al., 2014, pp. 371–373). A doktori kutatás ezeket a megállapításokat ügyek és szakpolitikák szintjén bontja le: nemcsak azt mutatja meg, hogy a V4 aktívabb lett, hanem azt is, hogy ez az aktivitás mely ügykategóriákban stabilizálódott, hol vált ciklikussá, és hol aktiválódott válságok hatására.

5.3.1. A V4-napirend dinamikus bővülése: gyors repertoárápítás után telítődés

Az **1. ábrán** látható idősoron két eltérő dinamika rajzolódik ki. Az első a kumulatív ügyrepertoár alakulásához köthető, amely az első években ugrásszerűen bővül: 2000/2001 és 2004/2005 között 31-ről 57-re nő.



Forrás: a szerző saját számítása a hivatalos V4-dokumentumkorpusz alapján

Ez részben technikai hatás, hiszen a kódolás kezdetén minden azonosított ügy újként jelenik meg (ez az első kódolásba vont elnökségi évnél még látványosabb bázisév hiányában). Azonban „tartalmi” értelemben is fontos jelenségről van szó: azt demonstrálja, hogy az 1999/2000-es újraindítás után a V4 nem szűkölt vissza az EU- és NATO-csatlakozási koordinációra, hanem az elnökségi rendszer, a kulturális-oktatási együttműködés, a biztonság és a gazdasági együttműködés is bekerültek a hivatalosan dokumentált napirendbe (Visegrádi Csoport, 2000a; Visegrádi Csoport, 2001b). Az 1999/2000-es átmeneti periódus tehát nem egyszerűen technikai újratekésítés, hanem a későbbi „sokszakpolitikás” V4 differenciált működési előképe.

A második dinamika az aktív ügyek számának fokozatos, de láthatóan nem lineáris növekedése. A 2004/2005-ös átmeneti visszaesés után a napirend 2005/2006-tól stabilizálódik, 2010/2011 után magasabb szintre lép, 2015/2016 után pedig tartósan 53–62

aktív ügy között mozog. E trendszerű növekedés az elnökségi évek részletes bontásában is tetten érhető (**15. táblázat**). A táblázat és a fenti ábra a 2022 utáni programalapú kiterjesztés eredményeit is tartalmazza az összehasonlíthatóság kedvéért, azonban ezek részletes bemutatását az 5.4. alfejezet adja.

15. táblázat: A horizontális napirendkutatás fő indikátorai elnökségi évenként (2000/2001–2025/2026)

Elnökségi év	Elnökség	Aktív ügy	Új ügy	Kumulatív ügyrepertoár	Aktív P-kategóriák száma	Domináns P-kategóriák
2000/2001	Lengyel	31	31	31	13	P1 (4), P9 (4), P4 (3)
2001/2002	Magyar	38	14	45	14	P1 (5), P6 (5), P8 (4)
2002/2003	Szlovák	29	5	50	12	P1 (4), P6 (4), P4 (3)
2003/2004	Cseh	40	5	55	13	P3 (4), P5 (4), P7 (4)
2004/2005	Lengyel	24	2	57	12	P3 (4), P2 (3), P9 (3)
2005/2006	Magyar	34	1	58	12	P2 (4), P3 (4), P9 (4)
2006/2007	Szlovák	41	1	59	13	P3 (6), P2 (4), P9 (4)
2007/2008	Cseh	39	1	60	13	P3 (6), P2 (4), P7 (4)
2008/2009	Lengyel	41	1	61	13	P3 (7), P7 (4), P9 (4)
2009/2010	Magyar	41	2	63	13	P3 (7), P2 (4), P4 (4)
2010/2011	Szlovák	49	3	66	14	P3 (7), P4 (5), P7 (5)
2011/2012	Cseh	46	0	66	13	P3 (6), P4 (5), P7 (5)
2012/2013	Lengyel	46	0	66	14	P3 (7), P4 (5), P2 (4)
2013/2014	Magyar	44	0	66	13	P3 (6), P4 (5), P7 (5)
2014/2015	Szlovák	43	0	66	14	P3 (6), P4 (5), P7 (4)
2015/2016	Cseh	53	2	68	14	P3 (7), P4 (5), P5 (5)
2016/2017	Lengyel	55	1	69	14	P3 (7), P4 (6), P5 (5)
2017/2018	Magyar	58	3	72	14	P3 (7), P4 (6), P5 (5)
2018/2019	Szlovák	58	0	72	14	P3 (7), P4 (6), P5 (5)
2019/2020	Cseh	59	1	73	14	P3 (7), P4 (6), P5 (5)
2020/2021	Lengyel	61	2	75	14	P3 (7), P4 (6), P7 (6)
2021/2022	Magyar	62	0	75	14	P3 (7), P4 (6), P7 (6)
2022/2023	Szlovák	58	0	75	14	P3 (6), P4 (6), P7 (6)
2023/2024	Cseh	54	0	75	14	P3 (7), P4 (6), P9 (5)
2024/2025	Lengyel	44	0	75	14	P3 (5), P8 (5), P9 (5)
2025/2026	Magyar	37	0	75	13	P4 (5), P6 (4), P9 (4)

Megj.: a 2022/2023–2025/2026 sorok kizárólag elnökségi programokon alapuló, programalapú ex ante kódolás eredményei, eltérő bizonyítéki státusszal

Forrás: a szerző saját számítása a hivatalos V4-dokumentumkorpusz alapján

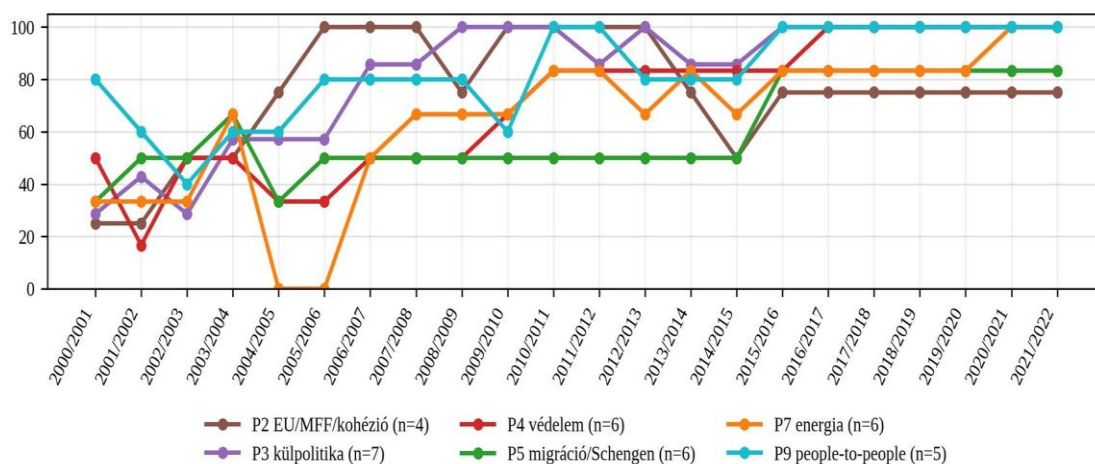
A polikrízis (Zeitlin et al., 2019, p. 963) évtizedében tehát nem pusztán egy-egy új téma jelenik meg, hanem a teljes portfólió szélesebb és sűrűbb lesz. A 2015 utáni növekedésben a migráció és határvédelem látványos szerepet játszik, de az adatok szerint nem egyetlen terület

kiszorító hatásáról van szó: a külpolitika, a védelem, az energia, a V4-társadalomközi együttműködés, valamint a közlekedési és gazdasági ügyek is jelentős súllyal fent maradnak a napirenden.

A kumulatív ügyrepertoár 2010/2011 után már csak lassan nő. Ez azonban nem a V4 politikai lendületének visszaesését vagy lassulását, hanem a horizontális repertoár, azaz kutatásspecifikusan a 75 ügykategória telítődését jelzi. A Csoport ekkorra már szinte minden olyan szakpolitikai mezőt bevont a hivatalos napirendbe, amelyben a négy kormány között legalább alkalmi vagy visszatérő együttműködés elképzelhető volt. A későbbi változás ezért egyre kevésbé új P-kategóriák vagy új harmonizált ügyek megjelenésében, hanem sokkal inkább az egyes ügycsoportok relatív súlyának és politikai jelentőségének átalakulásában érhető tetten.

Érdekes külön kitérni a vertikális kutatásba kiválasztott szakpolitikai területek ügyelőfordulására a teljes magidőszakban. A normalizált ügyelőfordulási idősor (2. ábra) alapján nem pusztán a „legnagyobb” P-kategóriákat, hanem különböző napirendi és V4-működési logikákat igyekeztem felkutatni.

2. ábra: Kiválasztott szakpolitikai kategóriák normalizált ügyaktivitása elnökségi évenként (%)



Forrás: a szerző saját számítása a hivatalos V4-dokumentumkorpusz alapján

A külpolitikai (P3), a védelmi (P4) és az energetikai (P7) együttműködést végig magas és 2010-től tovább erősödő napirend-jelenlét jellemzi. A migrációs politika (P5) – a 2000-es évek Schengen-dominanciája után – a 2015-ös migrációs válság nyomán ugrik meg látványosan, míg a kulturális-társadalomközi (P9) együttműködés a kezdetektől stabil, kevésbé válságvezérelt dimenziót mutat. Az EU-kormányzási, MFF és kohéziós tárgyú (P2) aktivitásnál ezzel szemben egy ciklikusabb, az uniós költségvetési alkukhoz kötődő érdekképviselési logika tárul fel. A kategóriák részletes bemutatását az 5.3.3. alfejezet adja.

5.3.2. A magidőszak napirendjének szakaszolása

A napirend dinamikáját és fő indikátorait vizsgálva 4 viszonylag jól elkülöníthető szakasz rajzolódik ki a teljes magidőszakon belül (16. táblázat).

16. táblázat: A 2000/2001–2021/2022 közötti időszak belső szakaszai fő horizontális mutatók szerint

Szakasz	Átlagos aktív ügyszám	Aktív ügyek sávja	Új ügyek száma	Kumulatív repertoár a szakasz végén	Átlagos aktív P-kat.	Értelmezés
2000/2001–2004/2005	32.4	24–40	57	57	12.8	Újraindítás, keretépítés és posztcsatlakozási átállás
2005/2006–2009/2010	39.2	34–41	6	63	12.8	EU-n belüli érdekképviselő és külpolitikai stabilizáció
2010/2011–2014/2015	45.6	43–49	3	66	13.6	Telítődés, védelmi és energiabiztonsági aktivizálódás
2015/2016–2021/2022	58.0	53–62	9	75	14.0	Migrációs válság miatti átpolitizálódás és teljes szakpolitikai telítettség

Forrás: a szerző saját számítása a hivatalos V4-dokumentumkorpusz alapján

A 2000/2001–2004/2005 közötti első szakasz a V4 újraindított működésének stabilizálódását és EU-csatlakozást követő átállását mutatja. A 2000/2001-es lengyel elnökség már 31 aktív ügyet és 13 aktív P-kategóriát tartalmaz, ami arra utal, hogy a V4 újraszervezése nem minimális diplomáciai koordinációként indult. A legfontosabb belső napirendi motor a V4 működési kereteinek megszilárdítása (P1), a társadalmi-kulturális együttműködés (P9), a külpolitikai és szomszédságpolitikai nyitás (P3), valamint a belbiztonsági és rendőrségi együttműködés (P6) volt. A 2004-es Kroměříž-i deklaráció és a *Guidelines on the Future Areas of Visegrad Cooperation* c. alapidokumentum ezt intézményes-politikai nyelvre fordította: a V4 fennmaradását az EU-n belüli, a V4-en belüli, a külső partnerekkel folytatott, valamint a NATO és más nemzetközi szervezetekben zajló együttműködésre építette (Visegrádi Csoport, 2004c; Visegrádi Csoport, 2004d).

A 2005/2006–2009/2010 közötti második szakaszban a V4 működési „zsánere” egyre egyértelműbben EU-n belüli ágazati szakpolitikai és költségvetési érdekképviselőtté, valamint külpolitikai-szomszédságpolitikai koordinációvá alakul. A többéves pénzügyi keret és a kohéziós politika, a schengeni csatlakozás, a munkaerőpiacok megnyitása, az EU szomszédságpolitikája és a Keleti Partnerség előkészítése olyan nagy ügyek voltak, amelyekben a Csoport már nem csupán belső regionális fórumként, hanem az uniós arénában működő érdekkoordinációs platformként jelent meg (Visegrádi Csoport, 2005a; Visegrádi Csoport, 2005c; Visegrádi Csoport, 2006e; Visegrádi Csoport, 2009c). Fontos jelezni, hogy ez

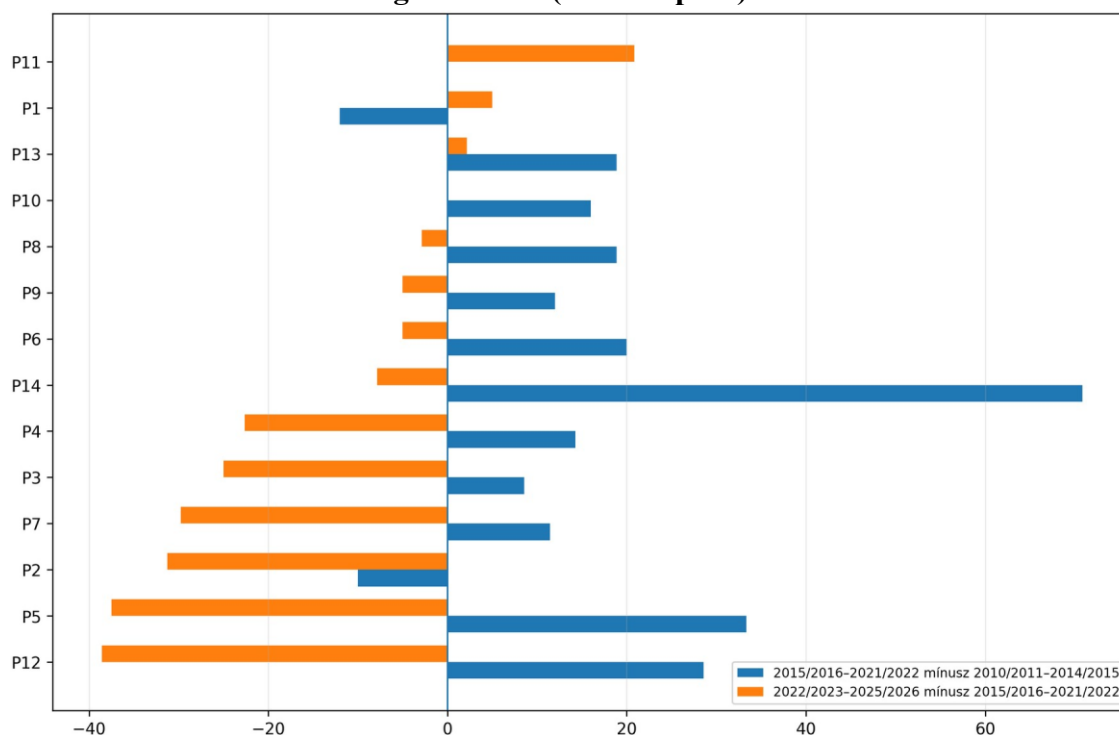
jól illeszkedik az 5.3. *alfejezetben* már idézett Dangerfield-értelmezéshez (Dangerfield, 2008, pp. 651–653).

A 2010/2011–2014/2015 közötti harmadik szakaszban a napirend már nem elsősorban új ügyek bevonásával, hanem az ügyek számának és komplexitásának növekedésével differenciálódik. E szakaszban a külpolitika és szomszédságpolitika (P3), a védelempolitika és stratégiai biztonság (P4), valamint az energia és energiabiztonság (P7) válik a leginkább informatív területté. A V4 EU Harccsoport bejelentése, a védelmi együttműködés hosszú távú vízióját lefektető dokumentum, a 2009-es gázválság után erősödő energiabiztonsági napirend, valamint a Keleti Partnerség és a Nyugat-Balkán integrációjának tartós jelenléte mind azt mutatja, hogy a Csoport ekkor már nem csak kommunikációs platformként működött, hanem bizonyos ügyekben operatívabb és „szakpolitikai tartalmúbb” együttműködési formák felé mozdult (Visegrádi Csoport, 2011b; Visegrádi Csoport, 2011e; Visegrádi Csoport, 2012b; Visegrádi Csoport, 2013d). E megállapítások egybevágóak Nič értelmezésével, mely szerint a 2010-es évek közepére a V4 szelektíven aktivizálódó, EU-n belül is látható regionális platformmá vált (Nič, 2016, pp. 286–288).

Az utolsó, 2015/2016–2021/2022 közötti szakaszban a V4-napirend telítetté válik. 2015/2016-tól minden évben mind a 14 szakpolitikai kategória aktív, az aktív ügyek száma pedig 53-ról 62-re nő. Ebben az időszakban a migráció, menekültügy, Schengen és határvédelem (P5) portfóliója látványosan felértékelődik. A V4 migrációs fellépését a relokációs mechanizmus elutasítása, a külső határvédelem hangsúlyozása és a rugalmas szolidaritás koncepciója jellemezte (Visegrádi Csoport, 2015e; részletesen lásd 5.3.3. *alfejezet*), miközben a külpolitikai, védelempolitikai és energiabiztonsági ügyek továbbra is dominánsak maradtak. Vagyis a horizontális napirendadatok azt jelzik, hogy a 2015 utáni V4-re nem tekinthetünk kizárólag migrációs „protesztkoalícióként”: a válságpolitikai láthatóság mögött tovább élt a védelem, az energia, a külpolitika, a társadalomközi együttműködés, a szellemi tulajdon és a Covidhoz kapcsolódó társadalmi reziliencia napirendje is.

A **3. ábra** a 2015 utáni és a 2022 utáni átlagos, kategórián belüli aktivitásváltozást veti össze: előbbi a 2015/2016–2021/2022 közötti és az azt megelőző 2010/2011–2014/2015 közötti átlag, utóbbit a 2022/2023–2025/2026 közötti programalapú posztkrízis-időszak és a 2015/2016–2021/2022 közötti átlag különbségeként számítja.

3. ábra: A 2015 és a 2022 utáni normalizált V4-napirendi aktivitásváltozás P-kategóriáinként (százalékpont)*



Forrás: a szerző saját számítása a hivatalos V4-dokumentumkorpusz alapján

A migrációs és schengeni (P5) terület jelentős ugrást mutat, ami közvetlenül alátámasztja, hogy a 2015-ös krízis nem új kategóriát hozott létre, hanem egy korábbi schengeni-határigazgatási ügycsomagot politizált át és sűrített e későbbi szakaszban. Leolvasható továbbá, hogy három másik szakpolitika (P4, P7 és P9) magas bázisról tovább erősödik, míg P1 és P2 relatív visszaesése vélhetően inkább azt jelzi, hogy a V4-keretépítő és általános EU-kormányzási ügyek helyét a szektorális és válságpolitikai napirend vette át. Utóbbira utal egyértelműen P14 „kilövése”, amelyet természetesen a Covid-válság magyaráz. A 2022 utáni (narancssárga) oszlopok ezzel szemben túlnyomórészt negatív előjelűek: a legnagyobb átlagos visszaesés a mezőgazdaságban (P12: –38,6 százalékpont), a migrációban (P5: –37,5), az EU-kormányzásban (P2: –31,2), az energiában (P7: –29,8), a külpolitikában (P3: –25,0) és a védelempolitikában (P4: –22,6) mérhető. Ezzel szemben P10 aktivitása gyakorlatilag változatlan, P1 és P13 enyhén nő, P11 pedig kifejezetten erősödik (+20,8 százalékpont) a 2015–2022-es átlaghoz képest, ami a posztkrízis-V4 pragmatikus, versenyképességi és gazdasági újrapozicionálódására utal.

5.3.3. A specifikus ügycategóriák napirendi jelenléte

A szakpolitikai területek időszakos ügyintenzitása (17. táblázat) azt mutatja, hogy a Visegrádi Csoport napirendje egyik szakaszban sem egyetlen központi ügy körül szerveződött, hanem viszonylag kiegyenlítetten alakult.

17. táblázat: A P-kategóriák időszakos ügymennyisége és napirendi profilja

P-kód	Szakpolitikai terület	2000/01–2004/05	2005/06–2009/10	2010/11–2014/15	2015/16–2021/22	Következtetés/interpretáció
P3	Külpolitika, szomszédságpolitika és bővítés	15	30	32	49	Legerősebb és legtartósabb külpolitikai szereplői dimenzió
P4	Védelempolitika és stratégiai biztonság	12	15	25	41	2010 után operatívabb biztonságpolitikai profil
P9	Társadalomközi kapcsolatok, kultúra és civil társadalom	15	19	22	35	Stabil, IVF körül szerveződő társadalmi-kulturális dimenzió
P7	Energia és energiabiztonság	10	15	23	37	Energiasokkra (különösen: gáz) reagáló tartós koordináció
P5	Migráció, Schengen és határvédelem	14	15	15	35	Schengenből indul, 2015 után válságpolitikai ugrás
P8	Közlekedés és konnektivitás	10	15	16	29	Regionális konnektivitási és infrastruktúra-napirend
P2	EU-kormányzás, MFF és kohézió	9	19	17	21	MFF/kohéziós ciklusokhoz kötött EU-s érdekérvényesítés
P11	Gazdaság, belső piac és versenyképesség	13	15	15	21	Gazdasági modernizáció, belső piac és KKV-k
P10	Tudomány, innováció és szellemi tulajdon	11	6	16	28	Innovációs/szabadalmi ügyek, 2015-2016-os intézményesedés
P13	Környezet, klíma, vízügy	13	14	11	22	Folyamatos környezetpolitikai háttérjelenlét
P6	Belbiztonság, rendőrség és igazságügy	15	13	10	21	Stabil korai igazságügyi/belbiztonsági jelenlét
P1	V4 intézményi működés és önmeghatározás	18	12	13	14	Erős korai V4-keretépítés, később háttérlogika
P12	Mezőgazdaság és élelmiszerpolitika	3	8	10	24	KAP és agrárérdekek, 2015 után specifikus élelmiszerügyek
P14	Egészségügy, szociálpolitika és reziliencia	4	0	3	29	A magidőszak nagy részében gyenge, majd Covid után válságügyi aktiválódás

Forrás: a szerző saját számítása a hivatalos V4-dokumentumkorpusz alapján

A külpolitika, szomszédságpolitika, bővítés és átmeneti tapasztalatátadás (P3) az egész idősor legerősebb kategóriája: 126 „ügy-évet” tartalmaz, és minden szakaszban az élmezőnyben van. Ezt 3 tartós ügycsoport magyarázza: Ukrajna közeledése az EU-hoz és demokratikus stabilizációja (P3-02, 22 elnökségi évben aktív), a Nyugat-Balkán EU-integrációja (P3-05, 21 elnökségi évben aktív), valamint a Keleti Partnerség és az átmeneti tapasztalatátadás (P3-01, P3-06), amely különösen 2009 után válik jól azonosíthatóvá. Ez

megerősíti a szakirodalom azon értelmezését, hogy ez a V4 egyik legstabilabb 2004 utáni aktivitási területe (Törő et al., 2014, pp. 374–376; Végh, 2014, pp. 7–9).

A védelempolitika, NATO/CSDP/PESCO és stratégiai biztonság (P4) a második legerősebb napirendi gyűjtőelem. A NATO-koordináció és közös stratégiai álláspontok (P4-04) mint harmonizált ügy az egész időszakban jelen van, de a 2010 utáni években a védelmi képességfejlesztés (P4-02), a V4 EU Harccsoport (P4-01), valamint később a hibrid és kiberfenyegetések (P4-06) ügye is markánsabbá válik. A 2014-es *Long Term Vision* c. stratégiai dokumentum és a későbbi védelmi kommunikék azt jelzik, hogy a V4 itt a közös álláspont-képzésen túl képesség-hozzájárulási és gyakorlati koordinációs működési logikát is kialakított (Visegrádi Csoport, 2014f; Visegrádi Csoport, 2020c; Csiki Varga, 2023, pp. 63–66).

A társadalomközi kapcsolatok, kultúra, oktatás, ifjúság, sport és civil társadalom (P9) különleges napirendi kategória. Ezen alacsony átpolitizáltságú szakpolitikát a 2000-ben létrehozott Nemzetközi Visegrádi Alap tette különösen stabillá, amely az alacsony intézményesültségű V4 egyik legfontosabb állandó eszközévé vált. A kulturális együttműködés és közös visegrádi kulturális megjelenítés (P9-02) mind a 22 vizsgált évben aktív, a civil és társadalomközi kapcsolatok (P9-01), valamint az oktatási, ifjúsági és sportkapcsolatok (P9-03) kategóriája pedig 21 évben van jelen a napirenden.

A migráció, menekültügy, Schengen és határvédelem (P5) más logikát követ. A kategória már a korai időszakban is aktív, elsősorban a schengeni csatlakozás és kormányzás (P5-01), valamint a vízum- és határigazgatási ügyek miatt. 2004 és 2007 között a V4 több dokumentummal is igazolhatóan lobbizott a mielőbbi és közös schengeni csatlakozás érdekében (Visegrádi Csoport, 2005c; Visegrádi Csoport, 2006e; Visegrádi Csoport, 2006f), vagyis egy korai stratégiai fontosságú ügycsomagról van szó. 2015 után azonban a kategória politikai jelentéstartalma átalakul: a külső határvédelem (P5-03), a CEAS²³/Dublin reform (P5-04), a kötelező relokáció elutasítása (P5-05) és a nyugat-balkáni migrációs útvonal (P5-06) válik meghatározóvá. A szakirodalom ezt többnyire a V4 migrációs válságban kialakított közös, „biztonságiasító” (*securitizing*) és relokációellenes álláspontjaként értelmezi (Bauerová, 2018, pp. 132, 134; Braun, 2020, pp. 933–935; Stepper, 2016, pp. 72–75).

Az energia és energiabiztonság (P7) a 2000-es évek végén és a 2010-es években válik igazán fajsúlyossá. A gázellátás-biztonság és gázösszekötő vezetékek (P7-01), a regionális gázpiac (P7-02), az olajellátás és diverzifikáció (P7-03), valamint a nukleáris energia és energiamix (P7-05) egyszerre kapcsolódnak a regionális energiafüggés és az EU-s energia-

²³ A CEAS (*Common European Asylum System*) a Közös Európai Menekültügyi rendszert takarja.

klímapolitikai vitákhoz. A 2009-es gázválság és a későbbi regionális gázpiaci kezdeményezések olyan külső sokkok és policy-ablakok voltak, amelyek a V4 energiaügyi együttműködését tartósabbá tették (Dąbrowski, 2014, pp. 2–4; Visegrádi Csoport, 2013d).

Az EU-kormányzás, intézményi reform, MFF és kohézió (P2) kevésbé látványos, de stratégiaiul fontos szakpolitikai terület. Az ügyek száma itt kisebb P3-mal vagy P4-gyel összevetve, de a többéves pénzügyi keret (P2-02) és a kohéziós politika (P2-03) ciklusról ciklusra visszatér. Ez a V4 egyik klasszikus EU-n belüli érdekérvényesítő működési terepe, ahol a négy ország a felzárkózási, infrastrukturális és regionális fejlesztési források védelmében gyakran közös pozíciót fogalmazott meg (Visegrádi Csoport, 2011g; Visegrádi Csoport, 2012a).

A közlekedés, fizikai infrastruktúra és konnektivitás (P8), valamint a gazdasági, belső piaci és versenyképességi ügyek (P11) azt mutatják, hogy a V4 napirendjén mindvégig jelen volt a régió fizikai összekapcsolásának és gazdasági modernizációjának igénye. P8-ban a TEN-T/TINA-folyosók²⁴ (P8-01), az észak–déli összeköttetések (P8-02) és később a vasúti/nagysebességű vasúti kapcsolatok (P8-04) jelzik a konnektivitási agenda jelenlétét. P11-ben a CEFTA öröksége, a belső piac és a versenyképesség, majd a KKV-k és iparpolitika tartós jelenléte érzékelhető. Ezek a területek kevésbé politizáltak másokkal összevetve, de gyakran a közös infrastruktúra-tervezés, szakminiszteri koordináció és az EU-forrásokhoz kapcsolódó V4-érdekérvényesítés határán helyezkednek el.

Végül, érdemes külön említeni két később erősödő kategóriát. A tudomány, innováció, digitalizáció és szellemi tulajdon (P10) 2015-2016 körül a Visegrádi Szabadalmi Intézet létrehozása miatt válik vertikálisan különösen érdekessé (Visegrádi Csoport, 2015c). Az egészségügy, szociálpolitika, munkaerőpiac és társadalmi reziliencia (P14) ezzel szemben sokáig kifejezetten alacsony intenzitású területnek minősült, majd a Covid-világjárvány idején aktiválódott. Ugyanakkor a V4 krízisreakcióját tekintve fontos rögzíteni, hogy a pandémia és az orosz-ukrán háború jóval szerényebb közös visegrádi cselekvéssel járt a migrációs válsággal összevetve (Kaniok & Hloušek, 2025, pp. 8–9). A napirendadatok azonban ezt némileg árnyalják: a Covid alatt a Csoport valóban nem tudta előállítani a migrációs krízist követő politikai felhajtóerőt, de az erősödő napirendi jelenlét azt mutatja, hogy a V4-nek egy „szerényebb” mélységi szinteket elérő szakpolitikában is kimutatható volt a válságreakciója. Az egyes kiemelt ügyek napirendi pályáját és annak relevanciáját a **18. táblázat** mutatja be.

²⁴ A TEN-T (*Trans-European Transport Network*) a Transzeurópai Közlekedési Hálózatot, a TINA (*Transport Infrastructure Needs Assessment*) pedig a Közlekedési Infrastruktúra-igények Felmérése elnevezése uniós kezdeményezést takarja.

18. táblázat: Stabil és fordulópontos harmonizált ügyek pályája a négy napirend-szakaszban

Ügykód	Harmonizált napirendi ügy	Aktív évek	Jelenlét a 4 szakaszban (db év)	Mit árul el?	Kapcsolódás a vertikális kutatáshoz
P3-02	Ukrajna közeledése az EU-hoz és demokratikus stabilizációja	22	5/5/5/7	Ukrajna végig jelen lévő keleti szomszédsági ügy	P3 külpolitikai eset, majd 2022 után stresszteszt
P3-05	Nyugat-Balkán EU-integrációja	21	4/5/5/7	Nyugat-Balkán mint tartós bővítéspolitikai prioritás	P3/P5 metszet, mert a migrációs útvonalnál is fontos
P3-01	Keleti Partnerség (EaP) mint intézményi keret	19	2/5/5/7	2009 után intézményi EaP-keretként erősödik	P3, V4 mint külpolitikai szereplő
P3-06	Átmeneti tapasztalatátadás és fejlesztési együttműködés	20	3/5/5/7	Átmeneti tapasztalatátadás mint V4-specifikus „exportcikk”	P3 + IVF- projektek
P4-04	NATO-koordináció és közös stratégiai biztonsági álláspontok	22	5/5/5/7	NATO-koordináció a teljes kutatási magidőszakban	P4 stratégiai V4-álláspontképzés
P4-02	Védelmi képességfejlesztés és közös beszerzési-tervezési koordináció	21	4/5/5/7	Védelmi képességfejlesztés tartósan visszatér	P4 mélyülési teszt
P4-01	Közös katonai képesség-hozzájárulás és EU harccsoport-készenlét	13	0/1/5/7	V4 EUBG-készenlét mint közös kapacitásügy	P4 csúcseset-jelölt
P5-01	Schengen-csatlakozás és schengeni kormányzás	22	5/5/5/7	Korai „Schengen-lobbi”, később schengeni kormányzás	P5 korai és 2015 utáni összekötőhíd-szerep
P5-03	Külső határvédelem és határigazgatás	20	3/5/5/7	Külső határvédelem 2015 után átpolitizálódik	P5 válságmélyülés
P5-05	Kötelező menekültáthelyezés és tehermegosztási mechanizmusok	7	0/0/0/7	Relokáció és tehermegosztás 2015 után önálló ügy lesz	P5 konfliktusos EU-érdekérvényesítés
P7-01	Gázellátás-biztonság és gázösszekötő vezetékek	18	2/4/5/7	Gázellátás-biztonság a regionális sérülékenységi magja	P7 energiaeset
P7-02	Regionális gázpiac és gázpiaci liberalizáció	15	0/3/5/7	Regionális gázpiac és <i>roadmap</i> mint szakpolitikai <i>output</i>	P7 közös szakpolitikai produktum
P9-01	Civil és társadalomközi kapcsolatok közös támogatása	21	4/5/5/7	Civil és társadalomközi kapcsolatok stabil támasza	P9 IVF és intézményesítés
P9-02	Kulturális együttműködés és közös V4 kulturális megjelenítés	22	5/5/5/7	Kulturális megjelenítés a V4-identitás mindennapi csatornája	P9 identitás/repertoár
P10-05	Szellemi tulajdon-védelem és szabadalmi együttműködés	10	1/0/2/7	VPI miatt kevés „ügy-év” ellenére is vertikálisan fontos	P10 intézményi csúcseset

Ügykód	Harmonizált napirendi ügy	Aktív évek	Jelenlét a 4 szakaszban (db év)	Mit árul el?	Kapcsolódás a vertikális kutatáshoz
P14-04	Covid-válságkezelés és társadalmi-gazdasági reziliencia	3	0/0/0/3	Covid mint késői válságügy, mérsékelt együttműködéssel	KV3b/posztkrízis összevetés
P2-02	Többéves pénzügyi keret (MFF) és általános EU-költségvetési érdekérvényesítés	18	1/5/5/7	MFF-alkuk ciklikus, de stratégiai EU-s terepe	P2 érdekérvényesítés
P2-03	Kohéziós politika és strukturális alapok védelme	20	3/5/5/7	Kohézió védelme tartós forrásérdek	P2 EU-költségvetési eset
P8-02	Észak–déli közlekedési összeköttetések	18	1/5/5/7	Észak–déli összeköttetések regionális konnektivitási logikája	P8 infrastruktúra-eset

Forrás: a szerző saját számítása a hivatalos V4-dokumentumkorpusz alapján

5.3.4. Egyéb összefüggések és megfigyelések

A horizontális differenciálódás demonstrálása mellett kifejezetten hasznos lehet néhány, e dolgozatban eddig kevésbé vagy nem tárgyalt visegrádi sajátosság vizsgálata az eredmények tükrében. Az első a platform funkcióváltásának ismételt hangsúlyozása. A Csoport 1991-es létrejöttékor a nagy stratégiai cél az euroatlanti integráció elérése volt; a 2004-es EU-csatlakozás után azonban új funkciót kellett magának találnia. Vagyis az EU-n belüli érdekképviselési, külpolitikai és szektorális – vagyis más szakpolitikákat beemelő – koordinációs napirend felé történő elmozdulást e funkcióváltási szándék is mozgatta (lásd az 5.3.2. *alfejezet* második szakaszát és az ott hivatkozott szakirodalmat).

A második tényező egyszerre módszertani és politikai-szubsztantív jellegű. Tekintettel arra, hogy a Visegrádi Csoport sok tekintetben egy külpolitikai érdekérvényesítő eszköz, kiemelt szerep jut a négy külügyminisztériumnak a platform működtetésében – és így a napirendje formálásában. A kül-, EU- és szomszédságpolitikai témák tartós napirendi súlyának értelmezésekor ezért célszerű a V4 koordinációs architektúráját is figyelembe venni. A rotáló elnökségek előkészítésében és központi dokumentációjában a tagállami külügyi apparátusok meghatározó szerepe egyszerre okozhat forrásképzési hatást és valós napirendi szelekciót. A mögöttes feltételezés tehát az, hogy az e portfólióhoz tartozó ügyek nagyobb eséllyel jelenhetnek meg a közös dokumentumokban, miközben a már létező diplomáciai, EU-koordinációs és szakértői csatornák a tényleges együttműködés ún. tranzakciós költségeit is csökkenthetik.

E tényezőt külön robusztussági vizsgálatban ellenőriztem a magidőszak 992 aktív ügy-évére. A 2001/2002-es, beszámolóhiányos év elhagyása után fennmaradt 954 ügy-évből

mindössze 7 (0,7%) támaszkodik kizárólag az elnökségi programra, és a 14 szakpolitika rangsora a csak elnökségi programot tartalmazó esetek kiszűrése után változatlan marad (Spearman $\rho = 1,000$). Az egyéb hivatalos dokumentumok alapján végzett szigorúbb kontrollban az eredeti és a kontrollforrásos policy-rangsor továbbra is szignifikánsan együtt mozog ($\rho = 0,716$; $p = 0,004$), és a kifejezetten külügyminiszteri dokumentumok (pl. V4- külügyminiszteri nyilatkozatok, kommunikék) kiszűrése után is fennmarad ($\rho = 0,711$; $p = 0,004$). A P2–P4 blokk egy aktív ügy-éve az elnökségi év szerinti rétegzést alkalmazó Mantel–Haenszel-becslés alapján 3,89-szer nagyobb eséllyel kap egyéb hivatalos kontrollforrást, mint a többi szakpolitika ($p < 0,001$); P3 esetében ez az arány 5,93 ($p < 0,001$).

A forrásarchitektúra-hatás ugyanakkor P3-nál valóban erős: a 75 kontrollforrással alátámasztott P3 ügy-évből 69 explicit külügyi/diplomáciai dokumentumhoz is kötődik. Ha ezeket a dokumentumokat kizárom, P3 többlete már nem szignifikáns (MH OR = 1,33; $p = 0,269$), miközben a tágabb P2–P4 blokk továbbra is felülreprezentált a nem külügyi kontrollforrásokban (MH OR = 2,12; $p < 0,001$). A robusztussági eredmény ezért részben megerősíti a szervezeti forráshatás lehetőségét (különösen a klasszikus külpolitikai P3 esetében), de nem támasztja alá azt, hogy az EU-, kül- és biztonságpolitikai témák jelen kutatásban dokumentált súlya egyértelműen és kizárólag a külügyi koordinációból következne. A modellszámítás lépéseit a 2. számú melléklet mutatja be részletesen.

A harmadik itt említendő tényező a V4-napirend feltárt alakulásával összefüggésben a regionális sérülékenység, amelyben mind a négy állam osztozik. Erre példa az energiafüggőség, a külső határok kezelése, a fizikai infrastruktúra elmaradottsága vagy a közös biztonságpolitikai környezet. Bár ezen ügyek nem feltétlenül generálnak magas politikai láthatóságot, a fentiek alapján visszatérő napirendi jelenlétet hoznak létre. Az értekezés szempontjából ez véleményem szerint úgy interpretálható, hogy a különböző kitettségek miatt előálló érdekegyezés katalizálja a napirendkutatásban beazonosított szakpolitikai sokszínűséget és differenciálódást.

A negyedik megjegyzés a válságok napirendre gyakorolt lehetséges hatásához kapcsolódik. A horizontális idősorban jól látszik, hogy a külső sokkok nem feltétlenül újonnan napirendre kerülő szakpolitikákban vagy ügyekben, hanem meglévő ügycsomagok átpolitizálásában és sűrítésében csapódnak le – ahogy azt az 5.3.2. alfejezet a P5 kategóriánál bemutatta. Hasonlóképpen, a gázválság és a későbbi energiapiaci sokkok P7-et emelték magasabb tartóssági szintre, a Krím annektálása és a 2022 előtti ukrajnai feszültségek pedig P3 és P4 egyes ügykategóriáit tették szenzitívebbé.

Fontos azonban rögzíteni, hogy a napirendi jelenlétből nem feltétlenül lehet következtetni a szakpolitikákban látott együttműködési mélységre. A horizontális kutatás például azt mutatja, hogy P5 2015 után aktív és politikailag látványos, de a vertikális elemzésből derül ki, hogy e területen a közös álláspont-képzésen és EU-s érdekérvényesítésen túl meddig jutott el a platform a magasabb szintű szakpolitikai cselekvésben. Ugyanez igaz P4-re, ahol a horizontális jelenlét a védelmi ügyek tartósságát mutatja, azonban a vertikális elemzés elválasztja a NATO-kommunikációt, a közös képességfejlesztési koordinációt és a V4 EU Harccsoport operatívabb mechanizmusát.

A fenti tényezők mellett kiegészítő ellenőrzésként azt is megvizsgáltam, hogy a mindenkori négy kormány vezető pártjának EP-képviselőcsoport szerinti közelsége – mint az ideológiai távolság indikátora – hatást gyakorolhat-e a napirend „szélességére”. Az ún. Exact index (a hat lehetséges országpár közül az azonos EP-frakcióba tartozó párok aránya) és az aktív ügyek száma között nyersen közepesen erős negatív kapcsolat mutatkozik (Pearson $r = -0,567$; $p = 0,006$), ez azonban a frakciós összetétel és a napirendépülés ellentétes időbeli trendjéből fakadó álkorreláció: időtrend és a 2022 utáni törés kontrollja mellett az EP-frakcióegyezés hatása eltűnik ($\beta = -5,07$; $p = 0,708$), és egy másodlagos, ordinális frakciócsalád-közelségi mutatóval is megerősíthető ugyanez az eredmény. A hat vertikális esettanulmányhoz kapcsolódó szakpolitikák napirendi aktivitását külön vizsgálva sem rajzolódik ki egységes irányú hatás (P4, P7, P9 esetében pozitív; P2, P3, P5 esetében negatív előjelű; egyik koefficiens sem szignifikáns, $p = 0,216-0,641$). Tehát összességében nem mutatható ki összefüggés a V4-napirend alakulása és az éppen kormányon lévők – EP frakció szerinti – ideológiai közelsége között. A vizsgálat teljes módszertana és eredményei a 4. számú mellékletben olvashatók.

5.3.5. Kapcsolódás a vertikális esettanulmányokhoz

Ahogy fentebb jeleztem, a kvalitatív mélységi vizsgálat esettanulmányainak kiválasztásában fontos szerepet kapnak a napirendkutatás eredményei. A 6 szakpolitikának tartósan magas napirendi jelenléttel kell rendelkeznie, illetve a V4-működés valamely jellegzetes szerepfelfogását célszerű megragadnia. P9 a társadalomközi és IVF-alapú intézményesített társadalmi együttműködés *benchmarkja*; P4 az operatív védelempolitikai mechanizmus és a V4 EU Harccsoport miatt informatív; P5 a 2015 utáni posztkrízis mélyülés legerősebb potenciális esete; P7 az energiabiztonsági sérülékenységből fakadó szakpolitikai koordinációnak a példája; P3 a V4 mint külpolitikai szereplő, a Keleti Partnerség, Ukrajna és a Nyugat-Balkán EU-s integrációja miatt kiemelt; P2 pedig az EU-n belüli költségvetési és kohéziós érdekérvényesítés klasszikus visegrádi terepe.

A két kutatási láb kapcsolódása különösen fontos KK3 és KV3a/KV3b szempontjából: a horizontális kutatás alapján 2015 után minden P-kategória aktív, de az ügyintenzitás – ahogy fent látható – különösen a kiemelt öt kategóriában magas, ami kijelöli a mélyülési teszt fő terepeit. Ugyanakkor a 2021/2022-es évben a napirendi telítettség még fennállt, tehát a 2022-es krízis miatti törés nem a horizontális portfólió „kifulladásából”, hanem elsősorban a magas szintű (kül)politikai konfliktusokból és az orosz-ukrán háborúhoz kapcsolódó V4-en belüli megosztottságból érthető meg (KV3b). Ennek megfelelően a vertikális kutatásban – szemben a horizontális pillérrel – nem teljes esetleltár készítése a feladat, hanem a fenti ügycsoportokhoz kötődő, forrásokkal precízen dokumentálható együttműködési eseteken keresztül szükséges bemutatni, hogy a közös cselekvés mélysége a szimbolikus deklarációtól az operatív mechanizmusig vagy intézményesített V4-eszközig mennyire eltérő lehetett.

5.3.6. Részösszegzés a magidőszak napirendkutatásáról

A 2000/2001–2021/2022 közötti időszakot lefedő horizontális kódolás alapján a V4 napirendje három szempontból is differenciált: szakpolitikailag széles (a 14 P-kategória közül már a korai években szinte mind aktív, 2015 után pedig minden évben teljes a lefedettség), ügyek szerint egyre sűrűbb (lásd 5.3.1. *alfejezet*), és időben átstrukturálódó – vagyis a korai V4-intézménykeret-építő és csatlakozási napirendet az EU-n belüli érdekérvényesítés, majd a 2010-es években a külpolitikai, védelempolitikai és energiaügyi aktivizálódás, végül 2015 után a migrációs válságpolitikai telítődés egészíti ki.

A részletes ügykategória-elemzés arra is rámutat, hogy a Visegrádi Csoport nem jellemezhető egyetlen domináns működésmóddal, ahogy azt az 5.3.5. *alfejezet* szakpolitikai profilja is mutatja. Ez a mintázat előkészíti a dolgot fogalmi szintézisét, amely arra a premisszára épít, hogy a szakpolitikai napirend szélessége és a közös cselekvés mélysége nem azonos módon, hanem szakpolitikák szerint eltérően alakul.

5.4. A 2022 utáni posztkrízis-időszak napirendi képe

A 2022 utáni posztkrízis-időszakot a horizontális kódolás magperiódusától eltérően szükséges kezelni. A V4 hivatalos dokumentációja érezhetően megritkul: bár a 2022/2023-as szlovák, a 2023/2024-es cseh, a 2024/2025-ös lengyel és a 2025/2026-os magyar elnökségi program elérhető (Visegrádi Csoport, 2022a; Visegrádi Csoport, 2023a; Visegrádi Csoport, 2024; Visegrádi Csoport, 2025), a hozzájuk tartozó éves beszámolók a V4 jelenlegi és archivált honlapján sem lelhetők fel el a kézirat véglegesítésekor.

A magidőszakra elvégzett, külügyminisztériumi forrásarchitektúra-robusztussági teszt a 2022 utáni szakaszra nem ismételhető meg azonos bizonyítéki erővel, mivel e négy elnökségi évben az összehasonlítható éves beszámolók és a korábbihoz hasonló kontrollforrás-korpusz

hiányzik. A posztkrízis horizontális eredményeit ezért kizárólag programalapú *ex ante* napirendi jelenlétként értelmezem; ezekből önmagukban nem lehet eldönteni, hogy az egyes szakpolitikák láthatóságában mekkora szerepet játszik a külügyi koordináció intézményi forráshatása.

A 2022 utáni hivatalos dokumentumok nem a teljes szakpolitikai univerzum megszűnését, hanem az együttműködés mögötti politikai akarat és közös láthatóság csökkenését tükrözik. Fontos szimbolikus mozzanat volt a V4-kormányfők és a brit miniszterelnök közös nyilatkozata Oroszország Ukrajna elleni agressziójának elítéléséről (Visegrádi Csoport, 2022c), de a dokumentált közös fellépés ezután lényegesen szűkebbé vált, és a deklaráción túl gyakorlatilag kizárólag az említett négy elnökségi program került nyilvánosságra hivatalos V4-dokumentumként.²⁵ A *V4 Future* (Visegrádi Csoport, 2022a), a *V4 Citizens* (Visegrádi Csoport, 2023a) és a *V4: Back to Basics* (Visegrádi Csoport, 2024) programcímek már önmagukban is beszédesek: a korábbi ambiciózus előzetes napirendek helyett a működőképesség fenntartása, az állampolgárokhoz közeli mindennapi ügyek és az alacsonyabb szintű, gyakorlati együttműködés került előtérbe. A platform politikai megtorpanását jelzi az is, hogy kifejezetten rövid terjedelmű elnökségi programok születtek az ukrajnai válságot követően.

A másodlagos szakirodalmi és sajtóforrások is a törésvonalak erősödését jelzik. Czyż a 2022-es háborús reakciók elemzésekor kiemeli, hogy Csehország, Lengyelország és Szlovákia kezdetben határozottan Ukrajna-párti pozíciót vett fel, míg Magyarország eltérő álláspontja válságot okozott a V4-együttműködésben; Robert Fico visszatérése után pedig a Csoport inkább lengyel-cseh és magyar-szlovák tandemekre tagolódott (Czyż, 2024, pp. 267–269).

A 2024. februári prágai miniszterelnöki találkozó a fragmentáció és a megmaradó szűk közös nevezők egyidejű jelenlétét mutatta. Jozwiak beszámolója szerint az ukrajnai háború olyan mély megosztottságot hozott felszínre, hogy a V4-et ekkor már inkább V2+2 formátumban lehetett leírni; ugyanakkor az energiapolitika, a migráció, az uniós intézményi reform és az agrárpolitika területén továbbra is azonosíthatók voltak közös álláspontok (Jozwiak, 2024; Beck, 2024). Jelen kutatás szempontjából mindez azt jelenti, hogy a posztkrízis-időszak nem egyszerűen visszaesésként, hanem szelektív napirendi túlélésként írható le: bizonyos technikai, társadalmi, energia-, migrációs vagy agrárügyek fennmaradhatnak, de a magas szintű, korábban stabil alapokon álló, széles szakpolitikai V4-kooperáció hirtelen törékennyé válik.

²⁵ Valamint a 2021/2022-es magyar elnökség beszámolója (Visegrádi Csoport, 2022b), melyet azonban a magidőszak napirendelemzése még éppen lefed.

A fent jellemzett kvalitatív törésvonalak mellett a 2.8. *alfejezetben* ismertetett horizontális kódolási protokoll szerint a négy posztkrízis elnökségi program (2022/2023–2025/2026) szisztematikus, programalapú *ex ante* kódolása is elkészült (**15. táblázat; 1. és 3. ábra**). Az eredmény alátámasztja a fokozatos, majd felgyorsuló visszaszűkülést: az aktív ügyek száma a 2021/2022-es 62-ről 58-ra, 54-re, 44-re, végül 37-re csökken, miközben a 75 tételt tartalmazó ügyrepertoár egyetlen posztkrízis évben sem igényelt új ügykódot – vagyis a szűkülés a meglévő napirenden belüli szelekciót, nem a fogalmi keret elégtelenségét tükrözi. A visszaesés P-kategória-szintű mintázata (**3. ábra**) megegyezik az 5.3.2. *alfejezetben* bemutatott iránnyal: a legnagyobb bővülést mutató területek (P12, P5, P2, P7, P3, P4) szűkülnek vissza legjobban, míg P9, P10 és P11 reziliens vagy erősödő marad. Fontos módszertani korlát, hogy a programalapú kódolás az elnökség által vállalt, *ex ante* napirendet rögzíti, és önmagában nem bizonyítja a vállalások tényleges megvalósulását; ez utóbbi értékelését – a beszámolók hiányában – csak közvetett, másodlagos források támogatják.

A 2022/2023-as szlovák elnökségi program már az orosz agresszió kontextusában került kidolgozásra, ezért egyszerre foglalkozott az Ukrajnának, Moldovának és Grúziának nyújtandó támogatással, a Nyugat-Balkán európai integrációjával, az energiabiztonsággal, valamint a védelmi és hibrid fenyegetések elleni V4-kooperációval (Visegrádi Csoport, 2022a).

A 2023/2024-es cseh elnökségi programot a szlovákhhoz hasonló kettősség jellemzi. Kiindulópontja a folytatódó orosz agresszió és Ukrajna támogatása, ugyanakkor a Csoportot továbbra is gyakorlati platformként kívánja működtetni a társadalmi, gazdasági, biztonsági és infrastrukturális ügyekben. A programban szerepel a Nyugat-Balkán és a Keleti Partnerség támogatása, a migráció és a külső határvédelem, a védelmi együttműködés, továbbá a közlekedési, energetikai és kohéziós témák sora (Visegrádi Csoport, 2023a). A posztkrízis-időszak ezért nem napirendi összeomlásként, hanem inkább a politikailag érzékeny ügyek és a technikai-szakpolitikai együttműködések szétválásaként írható le (legalábbis a hivatalos elnökségi program szintjén).

A 2024/2025-ös lengyel elnökség már címében is óvatosabb, visszafogottabb V4-megközelítést választott: a „*Back to Basics*” elnevezés arra utal, hogy a platform életében eljött az alapokhoz való visszatérés ideje. A dokumentum három – viszonylag semleges és technikai „állampolgárok biztonsága”, „konnektivitás” és „a potenciál felszabadítása” fantázianevű – nagy pillére azonban továbbra is széles szakpolitikai napirendet fed le, beleértve Ukrajna támogatását, a menekült- és migrációs válságok kezelését, a határbiztonságot, a hibrid és kiberfenyegetéseket, a védelmet, a közlekedés- és

energiabiztonságot, valamint a kohéziót és a mezőgazdaságot is (Visegrádi Csoport, 2024). A 2025/2026-os magyar elnökségi program szintén három fő témát – versenyképesség, biztonság és konnektivitás – emel ki, és ezekhez kapcsolja az agrárpolitika, a migráció, a védelem, az energia és a közlekedés ügyét (Visegrádi Csoport, 2025).

A posztkrízis-szakasz egyik legtanulságosabb V4-szakpolitikai ügye az ukrán gabona és más mezőgazdasági termékek behozatala körüli vita volt, mert egyszerre mutatta a V4 politikai törekvését és a szakpolitikai koordináció megmaradt képességét. Miközben 2022 után a négy kormány Ukrajna-politikája látványosan eltávolodott egymástól, a mezőgazdasági piaci zavarok, a tranzitútvonalak és a határ menti termelői érdekek részben közös problémát teremtettek. Az EU háború utáni vám- és kvótamentessége, valamint a fekete-tengeri exportútvonalak bizonytalansága miatt megnőtt az ukrán agrárimport közép-európai jelentősége. Az Európai Bizottság 2023 májusában átmeneti korlátozásokat vezetett be egyes ukrán agrártermékek behozatalára, majd ezek szeptemberi lejárta után Lengyelország, Magyarország és Szlovákia egyoldalú nemzeti korlátozásokat tartott fenn vagy vezetett be (Albaladejo Román, 2023; OSW Team, 2023b).

Visegrádi szempontból az ügy jelentősége abban áll, hogy nem pusztán nemzeti agrárvédelmi reakcióként, hanem kormányközi szakpolitikai egyeztetési ügyként is megjelent a Csoport napirendjén: a 2023. szeptemberi znojmoi V4-agrárminiszteri találkozón az ukrán agrárminiszter is részt vett, a felek pedig hosszabb távú, rendszerszintű megoldásokat és tisztességes versenyfeltételeket sürgettek (Ministry of Agriculture and Rural Development, 2023; Associated Press, 2023). A gabonaügy összességében nem cáfolja a 2022 utáni politikai töréstről szóló értelmezést, de jelzi, hogy a V4 bizonyos – fontos nemzetgazdasági és magas belpolitikai téttel bíró – ügyekben továbbra is működhet szakpolitikai koordinációs térként. A Csoport posztkrízis időszakra elérhető dokumentumait és azok kutatási relevanciáját a **19. táblázat** foglalja össze.

19. táblázat: A 2022 utáni posztkrízis-időszak hivatalos V4-dokumentumai és kiegészítő forrásai

Időszak / dokumentum	Elérhető hivatalos V4-forrás / kiegészítő forrás	Napirendi jelleg/tartalom	Kutatási relevancia
2022 márciusi közös V4-brit kormányfői nyilatkozat	V4 + Egyesült Királyság közös nyilatkozat	Oroszország elítélése, Ukrajna szuverenitásának és területi integritásának támogatása	Magas szintű szimbolikus közös kommunikáció, érdemi folytatás nélkül
2022/2023 szlovák elnökség	V4 Future c. éves elnökségi program; beszámoló nem érhető el	Óvatos, működőképességre és jövőkeresésre koncentráló program	Formális horizontális kódolás tárgya (15. táblázat): 58 aktív ügy, 14 P-kategória; programalapú <i>ex ante</i> napirendi vállalás

Időszak / dokumentum	Elérhető hivatalos V4-forrás / kiegészítő forrás	Napirendi jelleg/tartalom	Kutatási relevancia
2023/2024 cseh elnökség	V4 Citizens c. éves elnökségi program; beszámoló nem érhető el	Polgárközei, gyakorlati és kevésbé ambiciózus napirendi profil	Formális horizontális kódolás tárgya (15. táblázat): 54 aktív ügy, 14 P-kategória; programalapú <i>ex ante</i> napirendi vállalás
2023. szeptemberi znojmói agrárminiszteri egyeztetés	Lengyel agrárminisztériumi beszámoló a V4-Ukrajna egyeztetésről	Ukrán gabonaimport, tranzitmechanizmusok, tisztességes versenyfeltételek és ukrán WTO-panasz	Kontextualizáló, V4-keretű szakminiszteri koordinációt bizonyító kiegészítő forrás
2024/2025 lengyel elnökség	V4: Back to Basics c. éves elnökségi program; beszámoló nem érhető el	Visszatérés az alapokhoz; alacsonyabb szintű, szelektív együttműködési logika	Formális horizontális kódolás tárgya (15. táblázat): 44 aktív ügy, 14 P-kategória; programalapú <i>ex ante</i> napirendi vállalás
2025/2026 magyar elnökség	Competitive Visegrad c. éves elnökségi program; beszámoló nem érhető el	Pragmatikus, alacsonyabb szintű kooperáció több szakpolitikai területen a versenyképesség – biztonság – konnektivitás jegyében	Formális horizontális kódolás tárgya (15. táblázat): 37 aktív ügy, 13 P-kategória; programalapú <i>ex ante</i> napirendi vállalás

Forrás: a szerző saját összeállítása

5.5. Az elnökségi ország lehetséges hatása a napirendre

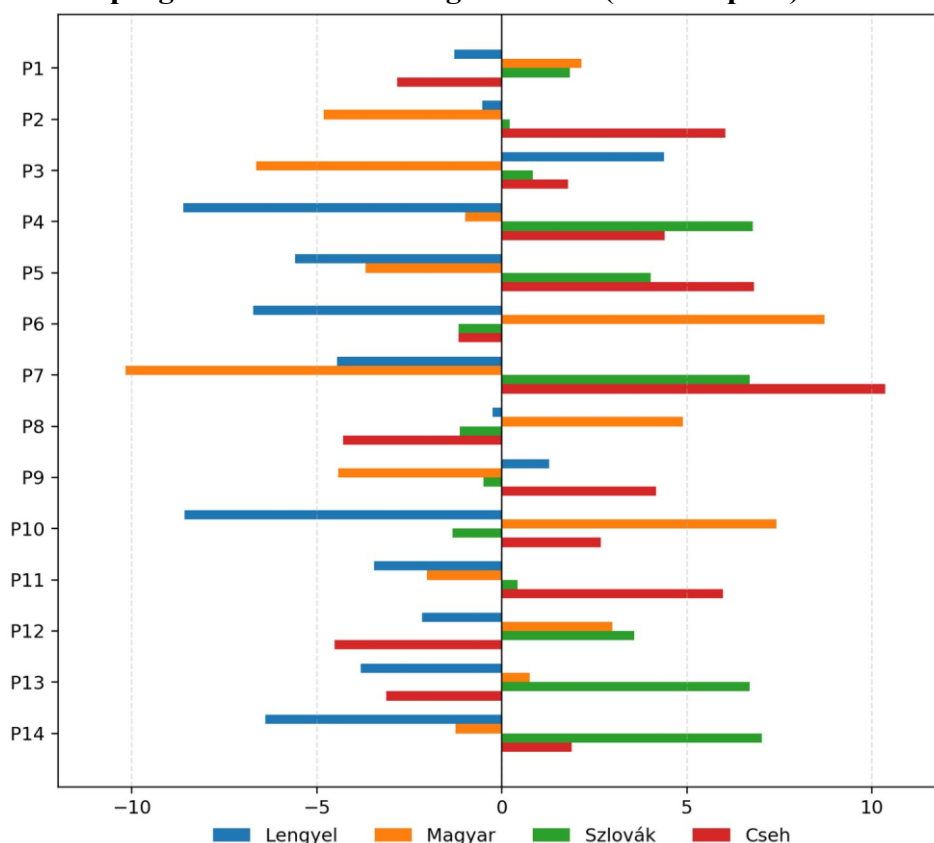
A rotációs elnökségi rendszerből fakadóan minden évben más V4-ország adja a soros elnökséget, ezért felmerül, hogy az elnökségi ország önmagában – a kutatási periódusoktól függetlenül – hozzájárul-e a dokumentált napirend szélességéhez vagy szakpolitikai hangsúlyaihoz. A teszt elsődleges változója a 2000/2001–2025/2026 közötti teljes idősorra kiterjedő, elnökségi programban dokumentált ügyjelenlét („Program” = 1), mivel 2022/2023 után csak ez a forrástípus érhető el minden évre; a 2000/2001–2021/2022 közötti magidőszak teljes forráskorpuszára épülő „Aktív” változó külön robusztussági ellenőrzésként szolgál. Az összehasonlíthatóság érdekében minden szakpolitikai értékből levontam az adott kutatási periódus V4-szintű átlagát, mivel az elnökségi országok sorrendje kötött és ismétlődő, a napirend pedig időben jelentősen változott. Fontos módszertani korlát, hogy az eljárás nem azonosít oksági „elnökségi hatást”: a rotáció sorrendje és az időtényező részben összefonódik, és ugyanazon ország elnökségei alatt eltérő pártösszetételű kormányok is szolgáltak.

Az aggregált regressziós ellenőrzés szerint a napirend éves szélességét elsősorban az időszaki hatás magyarázza: a kutatási periódusok önmagukban a teljes idősoron a variancia mintegy négyötödét ($RZ = 0,80$), a magidőszaki teljes forráskorpuszon pedig még ennél is nagyobb részét ($RZ = 0,88$) írják le. Az elnökségi ország hozzáadása mindkét mérésben csak elhanyagolható mértékben növeli a magyarázóerőt ($\Delta RZ = 0,03$, illetve $0,01$), és a korrigált RZ egyik esetben sem javul (lásd 3. számú melléklet). Az elnökségi ország tehát önmagában nem

magyarázza érdemben, hogy egy adott évben mennyire széles a V4 hivatalosan dokumentált napirendje.

Szakpolitikai szinten ugyanakkor kirajzolódik egy szelektív, országhoz köthető hangsúlyprofil és jellemző policy-mintázat (**4. ábra**). A legtöbb P-kategóriában az eltérés az adott kutatási periódus V4-átlagától 5–10 százalékpont körül marad, de néhány terület következetesen – és a magidőszaki teljes forráskorpusszal is megerősítve – kiemelkedik: a lengyel elnökségek alatt a kül- és szomszédságpolitikai (P3) napirend, a magyar elnökségek alatt a belbiztonsági, innovációs és közlekedési-konnektivitási (P6, P10, P8) témák, a szlovák elnökségek alatt több reziliencia-jellegű terület (egészségügy, védelem, energia, vízgazdálkodás), a cseh elnökségek alatt pedig különösen az energiabiztonsági és EU-kormányzási (P7, P2, P11) ügyek felülreprezentáltak.

3. ábra: V4-elnökségi ország szerinti, periódushoz igazított normalizált programaktivitás P-kategóriánként (százalékpont)



Forrás: saját számítás a horizontális napirend-adatbázis alapján

A 2022 utáni visszaszűkülés (lásd 5.4. és 5.6. *alfejezet*) időben egybeesik a rotációval. E periódusban a programban aktív ügyek száma a szlovák elnökség alatt (2022/2023) 58, a cseh elnökség alatt (2023/2024) 54, a lengyel elnökség alatt (2024/2025) 44, a magyar elnökség alatt (2025/2026) pedig 37 volt. A visszaesést azonban vélhetően a V4 2022 utáni politikai lehülése és a közös outputkapacitás gyengülése magyarázza, és nem a négy egymást követő

visegrádi elnökség hatása, hiszen az említett visszaszűkülés egyszerre több szakpolitikát is érint.

Mindezek alapján az eredmények legpontosabb értelmezése az, hogy az elnökségi programok egyben napirendformáló dokumentumok is, nem pusztán semleges mérőeszközök, ami erősíti a korábban alkalmazott CAP-módszertani megfontolást. Ugyanakkor az országprofilok mérsékelt nagyságrendje azt mutatja, hogy az elnökségi prioritások nem írják felül a V4 már kialakult közös szakpolitikai repertoárját, inkább annak belső súlypontjait módosítják a nemzeti policy-preferenciák megjelenítésével. Természetesen azt sem szabad elfelejteni, hogy az egymást követő V4-elnökségi napirendek összekapcsolódnak és egymás logikus folytatását jelentik egy-egy ügyben, vagyis sajátos „útfüggőség” is érvényesül a platform működésében. A vizsgálat teljes módszertana, az aggregált regressziós modellek és a szakpolitikai/ügyszintű országprofilok részletes táblázatai a *3. számú mellékletben* találhatók.

5.6. Horizontális kutatás: KK1, KV1 értékelése

KK1 arra kérdez rá, hogy miként változott a V4 hivatalosan dokumentált napirendjén szereplő szakpolitikai területek és ügyek száma a platform 35 éves fennállása alatt. A horizontális napirendkutatás alapján a válasz egyértelmű: a V4 napirendje a történeti bázisidőszak szűk, stratégiai és euroatlanti integrációs fókuszától elmozdult egy széles, sok szakpolitikai területet lefedő és stabil ügyrepertoárral rendelkező kormányközi együttműködési modell felé. A 2000/2001-2021/2022 közötti időszokban a kumulatív ügyrepertoár 31-ről 75-re nőtt, az aktív ügyek száma pedig 31-ről 62-re emelkedett. Az aktív P-kategóriák száma ugyanakkor korán magas szintet ért el, ezért a szakpolitikai differenciálódás fő empirikus jele nem a P-kategóriák, hanem az ügyek számának alakulása.

Az első kutatási várakozás (KV1) szerint a V4 napirendje horizontálisan bővült: a platform egyre több szakpolitikai területet és ügyet emelt be a hivatalos együttműködési napirendjébe. A várakozás a 2000/2001-2021/2022 közötti időszakra igazolható összességében, azzal a kitétellel, hogy a bővülés nem lineáris, hanem sokkal inkább trendszerű volt. A differenciálódási folyamat négy lépcsőben írható le: az 1999/2000-es átmeneti év után gyors intézményi és szakpolitikai újraindulás következett; 2004 után a Csoport EU-n belüli és külpolitikai érdekérvényesítő platformmá vált; 2010 után a napirend magas szinten telítődött; 2015 után pedig a már telített napirend krízis-jellegű és geopolitikai hangsúlyokat kapott. Vagyis a V4 horizontális differenciálódása trendszerű bővülésként és későbbi telítődésként írható le a napirendre került ügyek száma és tartalmi változatossága alapján, és nem évről évre emelkedő lineáris pályaként.

A 2022 utáni posztkrízis-időszak ugyanakkor fontos pontosítást igényel KK1 teljes, 1991–2026 közötti időhorizontja szempontjából. A szisztematikus, programokra és éves beszámolókra épülő kódolási magidőszak a 2021/2022-es elnökségi évvel zárul, ezért a 2022 utáni évek nem ugyanazzal a forrásbázissal mérhetők. Az elérhető elnökségi programok és hivatalos V4-dokumentumok alapján azonban nem teljes napirendi összeomlás, hanem szelektív visszaszűkülés és technikai-szakpolitikai fennmaradás látható: ahogy az *5.4. alfejezet* bemutatta, az aktív ügyek száma 62-ről fokozatosan, majd 2024/2025-től felgyorsulva 37-re csökkent (**15. táblázat**), új ügykód igénye nélkül. E horizontális eredmények képezik majd a KK3/KV3b várakozás – a 2022 utáni visszaszűkülés és szelektív fennmaradás – vertikális dimenzióval kiegészített értékelésének empirikus alapját a dolgozat további fejezeteiben. A posztkrízis elnökségi programok továbbra is több területet tartanak napirenden, miközben a korábbi, éves beszámolókkal is dokumentált, széles és magas politikai láthatóságú együttműködési univerzum már nem rekonstruálható.

Ezért KV1 a V4 teljes történetére nézve nem egyszerűen lineáris bővülési várakozásként, hanem bővülés–telítődés–posztkrízis–visszaszűkülés mintázataként igazolható. A hosszú távú trend egyértelműen a horizontális differenciálódás: a V4 az euroatlanti csatlakozási fókuszról „sokszakpolitikás” kormányközi platformmá vált. A 2022 utáni szakasz viszont azt mutatja, hogy az elért széles napirend nem kőbe vésett visegrádi adottság, hanem politikai feltételekhez kötött kormányközi teljesítmény: a napirend magja részben fennmarad, de a közös dokumentumok előállítása, a magas szintű láthatóság és az ügyek sűrűsége visszaesik. KK1-re a legpontosabb válasz tehát az, hogy a V4 napirendje történetileg jelentősen bővült és differenciálódott, majd 2022 után szelektíven, konfliktusérzékeny módon szűkült vissza egy fontos külpolitikai/geopolitikai törés következtében.

6. A V4 vertikális differenciálódásának empirikus vizsgálata

Jelen vertikális kutatási fejezet 6 kvalitatív szakpolitikai esettanulmányon keresztül mutatja be, hogy a Visegrádi Csoport nem egységesen alacsony vagy magas „szorossági” szintet elérő együttműködés, hanem szakpolitikánként és ügyenként eltérő mélységű, differenciált kormányközi együttműködés. A fejezet nem teljes esetleltárt készít, és nem állítja, hogy valamennyi dokumentált V4-aktust feltárja. Ehelyett a horizontális kutatásban azonosított fő szakpolitikai területekre és ügycsoportokra építve olyan eseteket választ ki az elsődleges forráskorpuszból, amelyek képesek bemutatni az adott szakpolitika mélységi repertoárját a deklaratív közös kommunikációtól a közös álláspont-képzésen és EU-s érdekérvényesítésen át a közös szakpolitikai *outputig*, operatív mechanizmusig vagy intézményesített V4-eszközig bezárólag. Fontos e helyütt is rögzíteni, hogy egy V4-dokumentum tehát nem egyenlő az esettel, hanem annak hivatalos, verifikált bizonyítéka; a kódolás tárgya tehát minden esetben a dokumentumban rögzített konkrét V4-együttműködési aktus.

Az esettanulmányokban röviden visszautalok a horizontális eredményekre, felidézve, hogy mely ügykódok tették láthatóvá az adott szakpolitikát, mikor bővült a napirendi jelenléte, és mely években vált kifejezetten aktívvá. Az egyes tematikus alfejezetek az adott szakpolitika fő ügycsoportjaiban mutatnak be jól dokumentálható, lehetőleg egyidejűleg több forrásból rekonstruálható eseteket. A cél nem egy teljes körű statisztikai elemzés, hanem a jellemző működési logika, a legmélyebb igazolható eset és az időbeli pálya kvalitatív bemutatása. Fontos kritérium továbbá, hogy KK3, KV3a és KV3b szempontjából minden eset megmutassa: 2015 után történt-e vertikális mélyülés, és a 2022 utáni posztkrízis periódusban az esetleges mélyülés fennmaradt, visszaesett vagy átstrukturálódott-e.

6.1. Társadalomközi kapcsolatok, kultúra, oktatás, ifjúság, sport és civil társadalom (P9)

6.1.1. Horizontális kutatási kapcsolódás és történeti kontextus

A P9 kategória a horizontális napirendkutatásban a Visegrádi Csoport társadalmi beágyazottságát, kulturális megjelenítését, oktatási és ifjúsági csereprogramjait, sportkapcsolatait, civil, társadalomközi és önkormányzati együttműködését fogja össze. Öt ügycsoport tartozik ide: civil és társadalomközi kapcsolatok közös támogatása (P9-01); kulturális együttműködés és közös V4 kulturális megjelenítés (P9-02); oktatási, ifjúsági és sportkapcsolatok (P9-03); helyi önkormányzati és civil szervezeti együttműködés (P9-04); valamint V4-identitás és közös társadalmi láthatóság (P9-05). A napirendkutatás alapján e szakpolitika már a 2000/2001-es elnökségi évben négy aktív ügykóddal jelent meg, vagyis a

V4 „újraindulásától” kezdve nem alárendelt, hanem központi, ún. *low politics*, vagyis alacsony szinten átpolitizált együttműködési terület volt a V4-en belüli dimenzióban.

A történeti bázisidőszakban (1991-1998) még nem körvonalazódik önálló P9-profil. A Visegrádi Nyilatkozat (Visegrádi Csoport, 1991) demokratikus és euroatlanti integrációs céljaihoz természetesen kapcsolódott a társadalmi és kulturális közép-európai önértelmezés, de a források alapján nem azonosítható olyan stabil, önálló V4-társadalomközi szakpolitikai mechanizmus, amely a későbbi terület előképét jelenítette volna meg. Kutatásunk szempontjából ez azért releváns, mert a terület mélységi pályája nem a V4 1991-es alapító céljaiból, hanem az 1998 utáni reaktiválásból, majd a Nemzetközi Visegrádi Alap 2000-es létrehozásából nő ki.

Az 1999/2000-es átmeneti év ezért P9 szempontjából különösen fontos fordulópontra. A *Contents of Visegrad Cooperation* külön együttműködési blokkban szerepelteti az oktatás, kultúra, társadalom, ifjúság és sport területét, és már itt megjelenik a közös Visegrád-honlap, a Visegrád-díj, az ösztöndíjak, a sport- és ifjúsági kapcsolatok, valamint egy közös alap létrehozásának gondolata (Visegrádi Csoport, 1999). Egy évvel később a lengyel elnökségi program már a Nemzetközi Visegrádi Alapot nevezi meg a helyi önkormányzatok, NGO-k, kulturális, oktatási, sport- és ifjúsági csereprogramok támogatásának eszközeként (Visegrádi Csoport, 2000a).

A szakirodalom P9-et többnyire a V4 egyik legerősebben intézményesült, ugyanakkor politikailag kevésbé konfliktusos dimenziójaként kezeli. A V4 alacsony intézményesültségére vonatkozó általános értékelések mellett a Nemzetközi Visegrádi Alap kivételként jelenik meg: Fawn (2013, p. 343) és Kořan (2012, p. 207) is az egyetlen igazán közös visegrádi intézményként utal rá, míg Dangerfield (2008, p. 645) a V4 “kvázi-intézményi” megerősödésének részeként tárgyalja a platform ezredforduló körüli fejleményeket. Jelen esettanulmány e tekintetben azt mutatja be, hogy a mély intézményesülés nem a Csoport egészére, hanem egy konkrét, társadalomközi jellegű, „puha” V4-szakpolitikára jellemző.

KK3, KV3a és KV3b szempontjából P9 különleges ellenpontot képez a migrációs politika gyűjtőkategóriájával (P5) szemben. Itt ugyanis nem az a fő kérdés, hogy a 2015-ös válság után történt-e rövid időn belül vertikális mélyülés, hanem az, hogy egy már korán magas szintre jutott, fontos aspektusban intézményesített V4-terület hogyan viselkedett a 2015 utáni politizált és a 2022 utáni posztkrízis periódusban. A horizontális kódolás szerint 2010/2011 után P9 mind az öt ügykóddal visszatérően aktív maradt, 2015/2016 és 2021/2022 között pedig egyenesen az összes elnökségi évben öt aktív ügygel szerepelt. Ez nem válságindukált

szintlépést, hanem stabil, intézményesített és társadalmilag beágyazott együttműködési pályát jelez.

6.1.2. Fő ügycsoportok és mélységi repertoár

A P9 mélységi repertoárja három nagy ügycsoport köré rendezhető. Az első a civil és társadalomközi kapcsolatok finanszírozott támogatása, amelynek központi eszköze az IVF. Ez a terület a skála legmagasabb szintjét is eléri, mert a V4 önálló, tartós, döntési és finanszírozási funkcióval rendelkező intézményesített eszközt hozott létre. A második a kulturális együttműködés és közös V4 kulturális megjelenítés, amelyben a kulturális miniszterek, szakértői csoportok, közös projektek, díjak, fesztiválok, örökségi és audiovizuális programok rendszeres, folyamatos visegrádi aktivitást mutató csatornát alkotnak. A harmadik az oktatási, ifjúsági, sport- és társadalmi láthatósági dimenzió, amelyben az ösztöndíjak, mobilitási programok, a *V4 Gen*,²⁶ kulturális promóciós események és 2022 utáni ifjúságpolitikai prioritások jelzik a folyamatos adaptációt.

Az esetek rögzítésénél különösen óvatosan kell eljárni a forma és a tartalom megfelelő szétválasztásánál, és ez különösen igaz az itt bemutatott szakpolitikai területnél. Egy kulturális miniszteri kommuniké önmagában nem eset. Esetté az válik, ha a dokumentum konkrét tartalmi V4-aktust rögzít: például közös finanszírozási és menedzsment-mechanizmust, közös uniós kulturális érdekérvényesítést, szakértői jelentésre épülő projektsomagot, vagy az IVF-en keresztül működtetett új támogatási vagy ösztöndíjprogramot. Ugyanez igaz az IVF-re is: nem minden IVF-hez kapcsolódó esemény automatikusan 7-es, de maga az IVF mint tartós, önálló, finanszírozási és döntési logikával rendelkező visegrádi intézmény a P9 legmagasabb szintű esete.

P9-ben ezért a skála alsó és középső szintjei inkább a napirendképzés, tapasztalatcsere, közös kulturális álláspont és EU-s érdekérvényesítés (*advocacy*) példáiban jelennek meg, míg a felső szinteket a kulturális projektek működtetése, a közös kulturális prezentációk finanszírozási rendje és az IVF intézményesítése adja. A 2015 utáni időszak nem hoz új, a Nemzetközi Visegrádi Alappal megegyező szintű mélyülést. E periódus vizsgálata mégis informatív, mivel megmutatja, hogy egy átpolitizáltabb V4-korszakban az itt vizsgált „puha” terület nem tűnt el, hanem stabil, adaptív “*low politics*” pillérként működött tovább.

²⁶ A *V4 Gen* az IVF keretében működtetett, fiatalok rövid távú mobilitását, határon átnyúló kapcsolatépítését és közös V4-es társadalmi láthatóságát támogató „mini-támogatási” program (Visegrádi Csoport, 2022b, pp. 2-4).

6.1.3. A kiválasztott szakpolitikai esetek bemutatása

Ahogy fentebb már jeleztem, az 1999/2000-es átmeneti év a P9 esetében kulcsfontosságú alapító periódusnak tekinthető (történeti bázisidőszaki kapcsolódása tehát nincs). A Csoport 1999-es stratégiai alapidokumentuma nem egyszerűen kultúráról beszél, hanem olyan konkrét csatornákat nevez meg, amelyek később tényleges V4-eszközzé válnak (ösztöndíjak, Visegrád-díj stb.) (Visegrádi Csoport, 1999). A szakpolitikai együttműködés szándékának „csomagban” történő kinyilatkoztatása az esettanulmány első esete. Mivel itt még csak tervezett kooperáció kerül kommunikálásra szimbolikus programadás keretében, a mélységi skála 1-es szintjére kerül.

A következő évben azonban az IVF létrehozása már 7-es szintre ugró intézményesülést jelent. A 2000/2001-es intézményesülési csomópont a tágabb terület legfontosabb szakpolitikai esete. Az IVF nem egyszeri projekt, nem miniszteri kommuniké és nem policy-javaslat, hanem a V4 által létrehozott tartós intézményesített eszköz, saját autoritással, finanszírozással és döntéshozatali autonómiával. Azzal, hogy a 2000/2001-es elnökségi beszámoló (Visegrádi Csoport, 2001b) szerint a kulturális, oktatási, sport-, ifjúsági, önkormányzati és civil hálózatokat az Alap létrehozása erősítette meg, több ügyterület közvetlen kapcsolódást kap a 7-es szinttel.

A 2004 utáni időszakban az elemzett szakpolitikai együttműködés nem egyszerűen stabilizálja az IVF-et, hanem kulturális almechanizmusokat is létrehoz. A közös kulturális prezentációk 2004-es finanszírozási és menedzsmentrendje erős 6-os szintű eset, mivel saját éves pénzügyi keretet, szakértői előkészítést, miniszteri döntést, nemzeti koordinátorokat, partnerintézményeket, költségmenedzsmentet, értékelést és monitoringot tartalmaz (Visegrádi Csoport, 2004e). Bár nem IVF-típusú önálló V4-intézmény, leírása alapján operatív mechanizmusnak tekintendő. Az eset megjelenési formája egy kommuniké, tartalma alapján viszont egy közösen működtetett kulturális finanszírozási mechanizmus.

A 2010-es évek első felében a P9 középső szintjei is jól láthatóvá válnak. A kultúra beemelése az EU 2014-2020-as kohéziós politikájába erős 4-es szintű eset, mert a Csoport nem csupán közös kulturális álláspontot fogalmazott meg, de azt később uniós fórumok előtt is megjelenítette (Visegrádi Csoport, 2011h; Visegrádi Csoport, 2012g). A szakértői jelentésekre épülő kulturális projektcsomagok pedig 5-ös szintű mélységet érnek el, ugyanis a PACE.V4,²⁷ az örökségi, audiovizuális, irodalmi és előadóművészeti programok formájában a

²⁷ A PACE.V4 (*Performing Arts Central Europe – Visegrad Countries Focus*) egy közös V4-es előadóművészeti prezentációs/együttműködési projekt (Visegrádi Csoport, 2019a, p. 10).

platform konkrét, követhető szakpolitikai outputokat hozott létre (melyek azonban nem alkottak állandó mechanizmust vagy intézményt).

A 2015 utáni időszak a korai csúcspont (2000/2001 – IVF) és a későbbi stabil szakpolitikai outputokat, illetve operatív mechanizmusokat kitermelő együttműködés miatt nem hozott jelentős trendbeli változást a területen. P9 napirendi jelenlétének alakulása mégis informatív, mivel 2015/2016 és 2021/2022 között minden elemzett elnökségi évben öt aktív ügykóddal szerepel, vagyis a migráció árnyékában átpolitizálódó V4-működés nem szorította ki a társadalomközi együttműködést.

A 2022 utáni posztkrízis időszakban a terület különösen releváns az utolsó várakozás (KV3b) szempontjából. A magas szintű politikai együttműködés visszaesése mellett a szlovák és cseh elnökségi programok (Visegrádi Csoport, 2022a; Visegrádi Csoport, 2023a) a társadalomközi és civil kapcsolatokat továbbra is legitimáló és működtető csatornaként kezelik P9-et.²⁸ Az IVF költségvetésének 10 millió euróra történő emelése, a *V4 Gen* és az ukrán menekülteket segítő rendkívüli támogatások a terület 2022 utáni rezilienciáját tükrözik. Az elemzésbe bekerült szakpolitikai eseteket és a terület vertikális együttműködési változatosságát a **20. táblázat** mutatja be.

20. táblázat: Benchmark vertikális szintek, P9-esetek, forrásbizonyíték és kódolási döntések

Szint	Ügykód	Időszak	Eset (tartalmi aktus)	Rövid bizonyíték / idézet	Kódolási döntés/indoklás
1.	P9-02, P9-03, P9-05	1999/2000 átmeneti év	P9 napirendi előképe: közös honlap, Visegrád-díj, ösztöndíjak, sport- és ifjúsági csatornák, közös pénzügyi alap ötlete	<i>A Contents of Visegrad Cooperation</i> c. dokumentum az „ <i>Education, culture, society, youth and sport</i> ” blokkban „ <i>creation of a common Visegrad homepage</i> ”, „ <i>offering scholarships</i> ” és „ <i>steps towards creating a joint fund</i> ” elemeket rögzít (Visegrádi Csoport, 1999, p. 1)	1. szint / Programadó, szimbolikus és napirendkijelölő aktus; konkrét végrehajtás vagy közös finanszírozási működés dokumentálása nélkül
2.	P9-02	2015 utáni / Covid-korszak	Kulturális és kreatív szektorokat ért Covid-hatásokról folytatott V4-tapasztalatcsere	A 2020-as kulturális miniszteri kommuniké „ <i>overview of specific and targeted measures</i> ” formában rögzíti a tagállami intézkedések megosztását (Visegrádi Csoport, 2020e, p. 1)	2. szint / A tartalom konzultáció és információcsere; közös álláspont vagy közös szakpolitikai output nem azonosítható

²⁸ E tekintetben sokat mondó a cseh elnökség címe („*V4 Citizens*”) is, amely tulajdonképpen a P9 mint együttműködési terület túlélőképességét is szimbolizálja.

Szint	Ügykód	Időszak	Eset (tartalmi aktus)	Rövid bizonyíték / idézet	Kódolási döntés/indoklás
3.	P9-02	2004/2005-2005/2006 EU-csatlakozás utáni szakasz	Közös kulturális álláspont a <i>Culture 2007 és Media 2007</i> programokhoz kapcsolódó forrásokról és mobilitásról	A 2005-ös kommunikék „ <i>coordination of the opinions</i> ” megfogalmazással rögzítik a Culture 2007/Media 2007 ügyét, továbbá „ <i>more resources</i> ” igényét jelzik (Visegrádi Csoport, 2005d, p. 1; 2005h, p. 1)	3. szint / Konkrét közös szakpolitikai álláspont kulturális EU-programokról, de önálló V4-output és bizonyított külső tárgyalás, érdekérvényesítés nélkül
4.	P9-02	2010/2011-2011/2012 közötti expanziós szakasz	Közös V4-érdekérvényesítés a kultúra beemeléséért az EU 2014-2020-as kohéziós politikájába	A 2011-es nyilatkozat a kultúra „ <i>future cohesion policy</i> ”-ba történő beágyazását célozza; a 2012-es kommuniké szerint a dokumentumot EU-fórumokra továbbították (Visegrádi Csoport, 2011h, pp. 1-2; 2012g, p. 1)	4. szint / Ez már nem pusztán közös álláspont, hanem koordinált külső EU-s érdekérvényesítés; látszólag határterület, de P9-be tartozik, mert a kohéziós politika itt nem önálló általános uniós költségvetési dimenzióként, hanem a kultúra EU-s finanszírozási és szakpolitikai beágyazásának eszközeként jelenik meg
5	P9-02, P9-05	2012/2013 és 2018/2019	Szakértői jelentésekre és kulturális projektsomagokra épülő V4-kulturális együttműködés	A 2012-es és 2019-es kommunikék elfogadott közös szakértői jelentéseket, illetve PACE.V4, <i>V4 Heritage Academy</i> , TRANS/MISJE* és más közös projektek folytatását rögzítik (Visegrádi Csoport, 2012g, p. 1; 2019d, pp. 1-2)	5. szint / Közös, követhető tartalmú szakpolitikai output és projektsomag, de nem önálló, állandó V4-mechanizmus vagy -intézmény
6	P9-02	2004/2005 korai EU-csatlakozás utáni szakasz	Közös kulturális prezentációk finanszírozási és menedzsment-mechanizmusa	A 2004-es kommuniké „ <i>Outlines for planning, financing and management</i> ” című mechanizmusa kb. évi 100 ezer eurós országonkénti hozzájárulást, szakértői javaslatot, miniszteri döntést, koordinátorokat, költségmenedzsmentet és értékelést rögzít (Visegrádi Csoport, 2004e, pp. 1-2)	6. szint / Közös működtetett operatív mechanizmus saját pénzügyi kerettel, eljárási renddel, szerepmegosztással, végrehajtással és monitoringgal
7	P9-01, P9-03, P9-04	2000/2001 intézményesülési csomópont	IVF mint társadalomközi együttműködési V4-intézmény létrehozása (vagyis P9 maximuma már a magidőszak elején megjelenik)	A 2000/2001-es elnökségi program az IVF-et a helyi, NGO-, kulturális, oktatási, sport- és ifjúsági kapcsolatok eszközeként nevesíti (Visegrádi Csoport, 2000a, p. 1); a beszámoló szerint az IVF létrehozása „ <i>jelentősen</i> ” erősítette ezeket a hálózatokat (Visegrádi Csoport, 2001b, p. 1)	7. szint / Önálló, tartós, kifejezetten V4-es intézményesített eszköz, autonóm döntési és finanszírozási logikával

Szint	Ügykód	Időszak	Eset (tartalmi aktus)	Rövid bizonyíték / idézet	Kódolási döntés/indoklás
5	P9-01, P9-03, P9-05	2021/2022 és 2022 utáni posztkrízis kontroll	V4 Gen ifjúsági mobilitás és rendkívüli IVF-támogatások az ukrán menekültek megsegítésére	A magyar beszámoló „New grant program (V4 Gen)” indítását és 72 menekültsegítő IVF-projektet rögzít; a szlovák program az IVF 10 millió eurós költségvetését és a fiatalok mobilitása/társadalomközi kapcsolatok fókuszát említi (Visegrádi Csoport, 2022b, pp. 2-3; 2022a, pp. 1, 6)	5. / Egyedi programok (policy-output), de egy 7. szintű intézményi (IVF-) keretben; KV3b tekintetében a terület 2022 utáni válságállóságát tükrözi
5	P9-05	2023/2024 posztkrízis kontroll	“V4 Citizens” keret: társadalomközi és civil kapcsolatok fenntartása a politikai fragmentáció után	A cseh elnökségi program a társadalomközi és civil kapcsolatokat „mérőldököként” írja le, a „V4 Gen Mini-Grants” pedig a „demokratikus értékek, az állampolgári részvétel és a határon átnyúló párbeszéd” támogatását célozza (Visegrádi Csoport, 2023a, pp. 4-5)	5. szint / Dokumentált policy aktus, de nem új intézmény, hanem az intézményesített IVF-eszköztárra épülő programozott társadalmi-közpolitikai output
7	P9-01, P9-03, P9-05	2024	Az IVF költségvetésének 10%-os emelése	Mind a négy V4-állam jóváhagyta a Nemzetközi Visegrádi Alap költségvetésének emelését; az éves jelentés ezt az intézmény külpolitikai eszközként való további támogatásaként értelmezte (International Visegrad Fund, 2025, p. 3).	7. szint / Nem új intézmény, hanem a már 7-es szintű közös V4-eszköz pénzügyi és politikai megerősítése

*V4 Heritage Academy: nemzetközi nyári képzési program az UNESCO világörökségi kulturális helyszínek menedzsmentjéről a V4-országokban; TRANS/MISJE: nemzetközi művészeti fesztivál a V4 kulturális együttműködésének részeként (Visegrádi Csoport, 2020e, p. 2)

Forrás: a szerző saját összeállítása

6.1.4. Az esetek értelmezése

Az esettanulmány egyik legfontosabb eredménye, hogy a V4 e területen végbement vertikális mélyülése a platform 1998 utáni újraindításának egyik legkorábbi és legsikeresebb intézményesülési következménye. Míg egyes V4-területek csak közös álláspontig vagy EU-s érdekképviselőig jutottak, a kevésbé átpolitizált kulturális, oktatási és civil dimenzió már 2000-ben létrehozta saját 7-es szintű eszközét. Nem véletlen, hogy a szakirodalom az IVF-et tekinti a V4 egyetlen igazán stabil közös intézményének (Fawn, 2013, p. 343; Kořan, 2012, p. 207).

A fentiek azonban nem jelentik azt, hogy e szakpolitika kizárólag az IVF-ről szólna. A hivatalos V4-dokumentumok alapján a kulturális miniszteri együttműködés saját középszintű

és felső-középszintű repertoárt alakított ki: közös álláspontok EU-s kulturális programokról, kohéziós politikai érdekérvényesítés a kultúra uniós finanszírozásának emeléséért, közös szakértői jelentések, projektsomagok, kulturális prezentációk, díjak és promóciós események állandó eszközeit képezik. A P9 tehát egyszerre mutatja a V4 legalacsonyabb és legmagasabb szintű működési kimeneteit: lehet pusztán közös láthatósági gesztus, de lehet intézményesített támogatási struktúra is.

KV3a szempontjából P9 sajátos esetet képvisel. A 2015 után várt együttműködési mélyülés itt nem a várt szintugrásként, hanem a korábban elért intézményi mélység fenntartásaként jelenik meg: a skála maximuma 2000-ben, az operatív kulturális mechanizmus 2004-ben, az EU-s kulturális képviselet elérése pedig 2011-2012-ben azonosítható. Ez álláspontom szerint nem cáfolja KV3a-t, hanem differenciálja: a Visegrádi Csoport egyes szakpolitikákban (különösen P5) 2015 után mélyülhetett, másokban viszont a korábban mutatott együttműködési szinteket tarthatta fenn. KV3b szempontjából a terület erősebb bizonyítékot szolgáltat: a 2022 utáni feszült V4-légkör ellenére az intézményesített társadalomközi és civil dimenzió nem szakadt meg – sőt, a programok szintjén központi legitimáló elem maradt. Ezt szintén a terület alacsony konfliktusszintje és átpolitizáltsága tette lehetővé.

A P9 fentiek okán a differenciált kormányközi V4-működés egyik leglátványosabb példája. A Csoport összességében formálisan gyengén intézményesült regionális platform marad, de alacsony konfliktusú, társadalmi-kulturális ügyekben képes tartós, intézményesített eszközt létrehozni és fenntartani – erre utalnak a kvalitatív kutatásunkban azonosított 5-ös és 6-os szintű esetpéldák is. A társadalomközi együttműködés mélysége így nem a V4 egészének intézményesülését bizonyítja, hanem éppen a szakpolitika-alapú differenciáltságot: ugyanazon platformon belül egyes területek deklarativak, mások koordinatív jellegűek, P9 pedig egy fontos dimenzióban intézményesülni is tudott. Mindeközben a teljes vizsgálati magidőszakban magas ügyszámmal volt jelent a Csoport hivatalos napirendjén.

A 2022 utáni időszak legfrissebb, 2024-es fejleménye tovább erősíti ezt a KV3b-olvasatot: az IVF költségvetésének 10%-os emelése (International Visegrad Fund, 2025, p. 3) azt mutatja, hogy a társadalomközi és kulturális dimenzió nemcsak fennmaradt, hanem a geopolitikai feszültségek idején is bővülő anyagi háttérrel kapott – vagyis a 7-es szintű intézményesített eszköztár további megerősítését rögzíthetjük.

6.1.5. Összegzés, P9 szakpolitikai profilja

A kultúrában folytatott V4-kooperáció vizsgálata rávilágít arra, hogy a mély kormányközi együttműködést nem a politikai kommunikációs erősség és az átpolitizáltság szintje, hanem a

közös fellépés tartalma és szerkezete alapján kell megállapítani. Az IVF feltételezhetően kevésbé ismert a V4-eken és a partnerországokon (pl. Ukrajna) kívül – összevetve akár a Csoport migrációs politikájával –, de együttműködési szempontból jóval mélyebb és meglehetősen komoly politikai elköteleződést tükröz egy másik szakpolitikában.

Az előző gondolatmenetet folytatva, az esettanulmány értékes tanulságot hordoz a 6-os szint körülhatárolásához is. Miközben az értekezés eddig rendre a V4 EU Harccsoportot (P4) hozta az operatív mechanizmusok példaként, a 2004-es közös kulturális prezentációs rendszer szintén állandósult operatív keretként pontozódik (rögzített finanszírozás, közös szakértői előkészítés, miniszteri döntések, nemzeti koordinátorok, végrehajtási felelősség, értékelés). Itt is „mindössze” annyi a különbség, hogy míg előbbi egy lényegesen szenzitívebb szakpolitika nagy láthatósággal és érdeklődéssel, addig utóbbi egy semleges technikai témaként hat egy szinte mindenki által támogatható ügyben – miközben a kutatás fogalmai szerint elért együttműködési szint megegyezik. Vagyis az együttműködési szintek minőségi ugrásokat jelölnek egy adott területen belül, de szakpolitikákon átívelően csak kellő körültekintéssel használhatók összehasonlításra, hiszen a szakpolitika jellege és tartalma kiemelten számít.

Az IVF jelentőségét mutatja az is, hogy nem egyszerűen egy szakpolitikai terület legerősebben integrálódott elemét jelenti, hanem keretet is ad a különböző szakpolitikai ügyek V4 általi kezelésére. E vonatkozásban elegendő a *V4 Gen-re*, a rendkívüli ukrain menekülttámogatásokra vagy egy-egy kulturális projektre utalni, amelyek önmagukban is elérik a vertikális skála 5-ös szintjét. A P9-profil ezért két réteget mutat: egy magas szinten intézményesített ernyőinfrastruktúrát, és azon belül változó mélységű konkrét V4-aktivitásokat, -projekteket.

A P9 policy-kategória jó példa arra, hogy a mélységi skála alsó szintjei sem érdektelenek, legfeljebb más témákhoz kapcsolódnak, vagy éppen máshogy kell megközelíteni a V4 előtt álló megoldandó feladatot. Ráadásul egy közös álláspontot nem kommunikáló miniszteri információcseréből (2-es szint) könnyen kialakulhat 4-es vagy 5-ös erősségű V4-cselekvés. A P9-ben megjelenő alacsony és magas szintek együtt mutatják meg, hogy ugyanazon szakpolitikán belül is sokféle visegrádi aktivitás létezik. A tipikus működésmód kvalitatív vizsgálódásom alapján a projekतालapú V4-társadalomközi és kulturális együttműködés, amely fontos kulturális miniszteri, szakértői és uniós belüli érdekérvényesítési aktivizmussal párosul. Másik fontos megfigyelésem, hogy P9 hosszú távon is kiegyensúlyozott, magas szintű horizontális és vertikális aktivitásra volt képes a vizsgált 2000-2022-es magidőszakban. Az elemzett szakpolitika főbb jellemzőit a **21. táblázat** foglalja össze.

21. táblázat: A P9 szakpolitikai profilja

Profilmutató	P9 értelmezése
Mélyégi repertoár	A skála 1-7. szintjei közül P9-ben mindegyikre azonosítható forrásalapú példa
Jellemző működési logika	Intézményesen támogatott V4-társadalomközi és kulturális projektfinanszírozás, kiegészítve kulturális miniszteri, szakértői és EU-s érdekérvényesítési csatornákkal
Csúcseset	A Nemzetközi Visegrádi Alap létrehozása és tartós működése (2000-től) mint önálló intézményesített V4-eszköz (7-es szint)
Időbeli mintázat	Korai intézményesülés, 2004 utáni kulturális-operatív sűrűsödés, 2015-től stabil magas aktivitás, 2022 után reziliens fennmaradás
KK3/KV3a/KV3b relevancia	P9 nem 2015 után mélyül, hanem már korábban elérte a vertikális maximumot és a magas vertikális tartományú működést; KV3b szempontjából viszont erős 2022 utáni rezilienciát mutat

Forrás: a szerző saját összeállítása

Érdemes az esettanulmányt a szakpolitikai terület politikai érzékenysége felől is értelmezni. Oppermann és Viehrig (2011) elméleti kerete szerint egy adott ügy napirendi és intézményi mélysége nemcsak a kormányok akaratától, hanem attól is függ, mennyire válik az adott terület a hazai közvélemény vagy a pártpolitika számára láthatóvá és vitatottá. A P9 alá tartozó társadalomközi-kulturális együttműködés ebben az értelemben tipikusan alacsony politikai érzékenységgű, „puha” szakpolitikai terület: sem éles hazai törésvonalakhoz, sem rövid távú kormányzati legitimációs kényszerhez nem kötődik, ezért a mélyülését inkább a technikai-adminisztratív feltételek (stabil finanszírozás, rutinszerű döntéshozatal, alacsony politikai kockázat) tették lehetővé, és nem kiemelt politikai figyelem vagy erős társadalmi nyomás. Ez a jellemző egyben korlátot is jelent: az IVF és a hozzá kapcsolódó csatornák mélysége éppen azért maradhatott stabil és kiszámítható, mert a terület soha nem kapott olyan politikai tétet, amely körül komolyabb konfliktus bontakozhatott volna ki.²⁹

6.2. Védelempolitika, NATO/CSDP/PESCO és stratégiai biztonság (P4)

6.2.1. Horizontális kutatási kapcsolódás és történeti kontextus

A horizontális napirendelemzés keretében kialakított P4 a katonai és védelmi együttműködést, a NATO- és CSDP/PESCO-koordinációt, a stratégiai biztonsági álláspontokat, valamint a hibrid, kiberbiztonsági és dezinformációs fenyegetésekkel kapcsolatos V4-együttműködést összefogó integrált szakpolitikai terület. A kategória alá a következő 6 különböző szakpolitikai ügy tartozik: közös katonai képesség-hozzájárulás és EU-harccsoport-készenlét; védelmi képességfejlesztés és közös beszerzési-tervezési koordináció; katonai oktatás, kiképzés, gyakorlatok és logisztika; NATO-koordináció és

²⁹ Ezt figyelembe véve viszont a P9 aligha válhat a V4 újbóli politikai relevanciájának motorjává olyan időszakokban, amikor a Csoportnak látványos, magas szintű politikai eredményekre volna szüksége.

közös stratégiai biztonsági álláspontok; EU közös biztonság- és védelempolitika, illetve PESCO; végül a hibrid fenyegetések, kiberbiztonság és dezinformáció elleni fellépés.

A horizontális kutatás szerint a biztonság- és védelempolitikai terület már a 2000/2001-es elnökségi évben három aktív ügykóddal jelent meg, vagyis a V4 újraaktiválásától kezdve szerepelt a Csoport napirendjén. Ekkor még azonban elsősorban NATO-integrációs, stratégiai konzultációs és képességfejlesztési retorikát jelentett. A 2009/2010-es évtől megjelent a közös katonai képesség-hozzájárulás ügye, majd 2010/2011 és 2015/2016 között a terület alá sorolt ügyek száma magasabb szinten stabilizálódott. A napirendi szintlépés 2016/2017 után látható az idősorokban: 2016/2017 és 2021/2022 között az összes ide tartozó ügy aktív, ami a védelempolitikai napirend kiteljesedését jelzi.

A történeti bázisidőszak (1991-1998) biztonság- és védelempolitikai szempontból előkép, de nem mély védelmi együttműködés. A platform korai működésében a nyugati integráció, különösen a NATO-tagság támogatása dominált. A hivatalos V4-önleírás is úgy rekonstruálja a pályát, hogy a kezdeti fókusz az euroatlanti integráció volt, 2004 után pedig a hangsúly NATO- és EU-keretű közös projektekre és tevékenységekre tolódott át (Visegrádi Csoport, 2023b). Ez összhangban áll Madej értelmezésével, aki az 1998 utáni újrakezdés egyik okát a NATO-integrációs folyamatokban és Szlovákia nyugati integrációjának támogatásában látja (Madej, 2013, pp. 2-3).

Az 1999/2000-es átmeneti év ennek megfelelően főként programadó jellegű. Az 1999-es V4-alapdokumentum a biztonság- és védelempolitikai együttműködést az információcseréhez, a kül-, biztonság- és védelempolitikai stratégiák egyeztetéséhez, a NATO-csatlakozási tapasztalatok cseréjéhez, valamint a PfP/EAPC-kerethez³⁰ kapcsolta (Visegrádi Csoport, 1999). A biztonság- és védelempolitikai V4-együttműködés horizontális és vertikális expanzióját a 2004 utáni NATO/EU-tagsági környezet, majd a 2010 utáni európai védelmi együttműködési hullám alapozza majd meg.

A szakirodalom éppen ezt a 2010 utáni fordulatot tekinti a terület kulcsmomentumának. Gawron-Tabor (2015, pp. 64-67) a 2010-2014 közötti döntéseket a V4 védelempolitikai együttműködés új minőségeként írja le, míg Csiki Varga (2023, pp. 55-56) szerint a V4 védelmi dimenziója 2011-től vált határozottabbá, és a kooperáció legösszetettebb formáját az EU Harccsoport keretében érte el. Paulech és Urbanovská (2014, p. 58) szintén a V4 EUBG létrehozását tekinti a katonai együttműködés egyik legfontosabb mérföldkövének. Jelen esettanulmány ezért azt vizsgálja, hogyan jutott el a Visegrádi Csoport a konzultációtól a

³⁰ A PfP (*Partnership for Peace*) a NATO 1994-ben indított együttműködési programja nem NATO-tag partnerországokkal. Az EAPC (*Euro-Atlantic Partnership Council* – Euroatlanti Partnerségi Tanács) pedig a NATO és partnerországai közötti politikai konzultációs fórum.

közös stratégiai dokumentumokon át a visszatérő operatív katonai mechanizmusig (vagyis 6-os mélységi szintű együttműködésig).

A V4 biztonsági dimenziójának vizsgálata KK3 megválaszolása és a két kapcsolódó várakozás (KV3a és KV3b) vizsgálata szempontjából kulcsfontosságú. A terület egyszerre mutat korai stratégiai előkészítést, 2010 után gyorsuló szakpolitikai-output-képzést, 2015/2016-ban operatív beérést, majd 2022 után részleges technikai fennmaradást. Vagyis a Csoport nem csupán beszél a védelempolitikáról, hanem bizonyos feltételek mellett közös tervezési, kiképzési, logisztikai és készenléti mechanizmusokat is képes létrehozni – azzal, hogy a területnek megvannak a nyilvánvaló korlátjai is (Kolmašová, 2019).

6.2.2. Fő ügycsoportok és mélységi repertoár

A V4 biztonság- és védelempolitikai együttműködésének mélységi repertoárja 4 nagy ügy köré rendezhető. Az első a NATO- és stratégiai biztonsági koordináció, amely a történeti bázisidőszaktól kezdve jelen van, de többnyire 2-4. szintű V4-aktusokat eredményez. A második a közös katonai képesség-hozzájárulás, különösen a V4 EU Harccsoport, amely 2011 után P4 legfontosabb mélyülési pályája lett. A harmadik a védelmi tervezési, kiképzési és képességfejlesztési mechanizmusok köre. Ide fontos stratégiai dokumentumok (Visegrádi Csoport, 2014f; Visegrádi Csoport, 2015i) és olyan, azokban bemutatott operatív együttműködések tartoznak, mint a V4 Tervezési Csoport, a V4 Kiképzési és Gyakorlatstratégia, a Visegrádi Katonai Oktatási Platform (VIGMILEP), vagy a V4 Közös Logisztikai Támogató Csoport Parancsnokság (JLSG HQ). A negyedik ügycsoport a 2016 utáni újabb biztonsági dimenzió, olyan témákkal, mint hibrid fenyegetések, kiberbiztonság, PESCO, stratégiai iránytű és a 2022 utáni NATO/EU-kompatibilis technikai folytatás.

Egy védelmi miniszteri kommuniké (pl. Visegrádi Csoport, 2014f) önmagában nem eset. Esetté az válik, ha a dokumentum konkrét tartalmi V4-cselekvést rögzít: például közös pozíció kialakítását és képviselést egy NATO- vagy EU-fórumon, hosszú távú V4-védelmi keretet, közös kiképzési stratégiát, harccsoport-készenlétet, logisztikai-parancsnoki képességet vagy közös beszerzési outputot.

A P4-kategóriában a mélységi skála alsó és középső szintjei a NATO/EU-stratégiai konzultáció, közös álláspont és külső fórumokra irányuló érdekérvényesítés példáiban jelennek meg. A felső-középszintet a saját V4-es szakpolitikai outputok tartalma (hosszú távú vízió, cselekvési terv, kiképzési és gyakorlatstratégia, VIGMILEP). A maximális 6-os szintet pedig azok a közösen működtetett operatív mechanizmusok jelentik, amelyek tényleges kapacitást, szerepmegosztást és végrehajtási logikát hordoznak (V4 EU Harccsoport és JLSG HQ). Fontos aláhúzni, hogy a vizsgált szakpolitikák többségéhez hasonlóan P4-nél sem

azonosítható önálló V4-védelmi intézmény, amely az IVF-hez vagy a VPI-hez hasonló jogi, költségvetési és döntési autonómiával rendelkezne.

6.2.3. A kiválasztott szakpolitikai esetek bemutatása

Az elemzett szakpolitikai esetek időben egy egyértelműen azonosítható, de nem lineáris mélyülési pályát rajzolnak ki. Az 1999/2000-es átmeneti év a NATO/EU-integrációs védelempolitikai keret programadásaként értelmezhető: fontos előkép, de nem operatív együttműködés. A 2007-es védelmi miniszteri konzultációk már a V4 EU Harccsoport lehetőségét vizsgálják, de ekkor még csak szakpolitikai előkészítésről, és nem tényleges közös katonai kapacitásról van szó.

A 2011/2012-es időszak a közös stratégiai álláspontok és a védelempolitikai mélyülés első erős jelzéseit mutatja. A NATO szerepéről és kohéziójáról szóló közös álláspont 3-as mélységi szintű stratégiai pozícióképzés, míg a 2013-as budapesti nyilatkozat (Visegrádi Csoport, 2013f) már külső fórumokra irányuló, koordinált érdekérvényesítésként 4-es szintre sorolandó. A V4 itt nem csupán általános támogatást fejez ki, hanem saját szerepét is lefekteti az EU gyorsreagálási képességeihez való hozzájárulásban.

A valódi policy-output-képzés 2011 és 2015 között sűrűsödik össze. A közös V4 EU Harccsoport létrehozásáról szóló politikai döntés, a hosszú távú vízióról szóló stratégiai dokumentum, a cselekvési terv, a kiképzési és gyakorlatstratégia, valamint a VIGMILEP-platform már saját V4-es védelmi keretet adnak. Ezek az esetek nem önálló intézmények és nem is tényleges készenléti kapacitások, de a közös álláspontot végrehajtási irányba fordítják, ezért 5-ös szinten értelmezhetők.

A 2015/2016-os időszak a terület legfontosabb operatív momentuma, amelyben az addigi közös erőfeszítések „beérnek”. A V4 EU Harccsoport 2016-os készenlétbe állítása tartalmi értelemben immár egy közösen létrehozott és meghatározott időszakra készenlétben tartott katonai kapacitás. A későbbi, 2019-es ismételt készenlét, illetve a 2023-as újabb felajánlás előkészítése azt mutatja, hogy ez nem egyszeri demonstráció, hanem visszatérő V4-operatív mechanizmusként kezelendő.

A 2016 utáni időszakban a védelempolitikai repertoár tovább szélesedik. A balti államokban végzett rotációs kiképzési tevékenység konkrét NATO-keretű hozzájárulás, de célzottabb és kevésbé tartós, mint a harccsoport, ezért 5-ös szintű eset (Visegrádi Csoport, 2016c). A JLSG HQ ezzel szemben erős 6-os szintű logisztikai-parancsnoki mechanizmus, amely közös NATO képességelérési célkitűzést jelent.

A 2022 utáni posztkrízis periódusban a P4-esetek különösen informatívak. A magas politikai szintű együttműködés az ukrajnai háború után visszafogottabbá vált, de a

védelempolitikai technikai mechanizmusok nem tűntek el. A védelmi tervezési keret felülvizsgálata, a JLSG HQ teljes műveleti képességének elérése, a közös lőszerbeszerzés végrehajtási szakasza és a 2023-as V4 EU Harccsoport-készenlét felajánlása a terület rezilienciáját tükrözik. A 2022-es „törés” után tehát egy NATO/EU-keretbe ágyazott továbbélés regisztrálható. Az elemzett szakpolitikai eseteket a **22. táblázat** tartalmazza részletesen.

22. táblázat: Benchmark vertikális szintek, P4-esetek, forrásbizonyíték és kódolási döntések

Szint	Ügykód	Időszak	Eset (tartalmi aktus)	Rövid bizonyíték / idézet	Kódolási döntés/indoklás
1	P4-04	1999/2000 átmeneti év	NATO/EU-integrációs védelempolitikai keret programadása	A <i>Contents of Visegrad Cooperation</i> a biztonság- és védelempolitikát az „ <i>exchange of information on long-term strategies and concepts of foreign, security and defence policy</i> ”, a NATO-csatlakozási tapasztalatátadás és a PfP/EAPC-egytütműködés keretébe helyezi (Visegrádi Csoport, 1999)	1. szint / A tartalmi aktus itt még nem közös katonai cselekvés, hanem általános, programadó védelempolitikai keret (fontos előkép, de nem operatív együttműködés)
2	P4-02, P4-04, P4-05	2006/2007 EU-csatlakozás utáni tanulási szakasz	Védelmi miniszteri konzultációk és közös elemzés az EU Harccsoport lehetőségéről	A 2007-es védelmi miniszteri kommuniké a V4-et „ <i>platform for coordination and discussion</i> ” formában írja le, és „ <i>further analyses and consultations</i> ” készítését irányozza elő egy későbbi <i>V4 EU Battlegroup</i> ügyében (Visegrádi Csoport, 2007d)	2. szint / Az aktus nem közös álláspont vagy output, hanem szakpolitikai konzultáció és lehetőségvizsgálat
3	P4-04	2011/2012 / NATO-stratégiai pozíció	Közös V4-álláspont a NATO szerepéről és kohéziójáról	A <i>Responsibility for a Strong NATO</i> deklaráció szerint a NATO továbbra is a biztonság „ <i>cornerstone</i> ”-ja, miközben a V4 a politikai elkötelezettség és a védelmi képességek erősítését vállalja (Visegrádi Csoport, 2012d)	3. szint / A V4 konkrét stratégiai álláspontot fogalmaz meg

Szint	Ügykód	Időszak	Eset (tartalmi aktus)	Rövid bizonyíték / idézet	Kódolási döntés/indoklás
4	P4-04, P4-05	2013/2014 stratégiai érdekérvényesítés	Közös pozícióképzés az Európai Tanács, a CSDP és a NATO-csúcs előkészítéséhez	A 2013-as budapesti nyilatkozat szerint a felek „closely coordinate our positions” a CSDP-vita és a NATO-csúcs előtt, a V4 EU BG-t pedig „our most specific contribution”-ként jelölik meg az EU gyorsreagálási képességeihez (Visegrádi Csoport, 2013f)	4. szint / A tartalmi aktus külső fórumokra irányuló közös érdekérvényesítés és koordinált pozícióképzés (a harccsoport említése itt politikai keretezés, de a kódolási szintet az érdekérvényesítési aktus bizonyítja)
5	P4-01, P4-02, P4-03	2011/2012- 2013/2014 mélyülési fordulat	Politikai döntés a közös V4 EU Harccsoport létrehozásáról és a hosszú távú védelmi együttműködési keret megteremtése	A 2010/2011-es beszámoló „creating a common EU Battle Group after 2015” megállapodást rögzít (Visegrádi Csoport, 2011b, p. 3). A Long Term Vision három kritikus területet nevez meg: „capability development”, „multinational units” és „education, training and exercises” (Visegrádi Csoport, 2014f)	5. szint / Itt már saját V4-szakpolitikai output és végrehajtási irány születik: döntés, hosszú távú vízió, tervezési keret (még nem maga az operatív készenlét, ezért nem 6-os)
5	P4-02, P4-03	2014/2015 intézményesített koordináció előtti szakasz	Action Plan, Training and Exercise Strategy és VIGMILEP létrehozása a védelmi együttműködés konkretizálására	A 2015-ös védelmi miniszteri kommuniké szerint az Action Plan célja a rotáló elnökségek erőfeszítéseinek „tangible results”-szé alakítása; a Training and Exercise Strategy négyéves tervezési ciklust indít, a miniszterek pedig megállapodnak a VIGMILEP létrehozásáról (Visegrádi Csoport, 2015i)	5. szint / A tartalmi aktus már nem csupán közös pozíció, hanem strukturált policy-output és koordinációs program (de még nem operatív mechanizmus vagy intézmény)
6	P4-01, P4-03, P4-05	2015/2016 „operatív beérés”	A V4 EU Harccsoport készenléti szolgálatba állítása és katonai interoperabilitási mechanizmusként való működése	A 2016-os kormányfői nyilatkozat a „V4 EU Battle Group certification and stand-by”, a „permanent modular force modalities”, a multinacionális kiképzés, az információmegosztás és a védelmi tervezési koordináció előrehaladását rögzíti (Visegrádi Csoport, 2016c)	6. szint / A harccsoport közösen felállított és készenlétbe helyezett katonai kapacitás, konkrét szerepmegosztással és interoperabilitási hatással

Szint	Ügykód	Időszak	Eset (tartalmi aktus)	Rövid bizonyíték / idézet	Kódolási döntés/indoklás
5	P4-03, P4-04	2016/2017 NATO-assurance és keleti szárny	V4 rotációs kiképzési tevékenység a balti államokban a NATO- megerősítő intézkedések (assurance measures) támogatására	A 2016-os kormányfői nyilatkozat szerint a V4 támogatja a balti államok megerősítését, és „endorse[s] the plan for the V4 rotational exercise activity in the Baltic States in 2017” (Visegrádi Csoport, 2016c)	5. szint / Specifikus közös katonai-kiképzési cselekvésről van szó külső NATO-keretben (célzott közös hozzájárulás)
6	P4-01, P4-03, P4-05	2018/2019 ismételt operatív mechanizmus	A V4 EU Harccsoport 2019-es készenléte és a 2023-as újabb felajánlás előkészítése	A 2019-es védelmi miniszteri kommuniké szerint „We provided joint Battle Group in 2016, our current Battle Group will be on stand-by for 6 months from 1st July 2019”, és már a 2023 első félévi felajánlásról is megállapodtak (Visegrádi Csoport, 2019c)	6. szint / Az eset ismétlődő operatív kapacitásként rekonstruálható
6	P4-02, P4-03, P4-04	2019/2020-2022/2023 logisztikai mélyülés	V4 Joint Logistics Support Group Headquarters: közös NATO képességfejlesztési célkitűzés	A hivatalos V4 defence cooperation összefoglaló szerint a JLSG HQ „stand-alone C2-element”, a V4 országok „first common NATO Capability Target”-je (Visegrádi Csoport, 2023b).	6. szint / Közösen működtetett, szerepmegosztással és kapacitással rendelkező logisztikai-parancsnoki elemről van szó (NATO-kompatibilis közös képesség)
5	P4-02	2021/2022-2022/2023 beszerzési output	Első közös V4 lőszerbeszerzési projekt végrehajtási szakaszba lépése és első szállítások megtörténte	A V4 összefoglaló szerint a védelmi tervezési keretet 2022 novemberében felülvizsgálták, és „the first joint V4 ammunition procurement project” végrehajtási szakaszba lépett, az első szállításokkal együtt (Visegrádi Csoport, 2023b)	5. szint / Specifikus közös beszerzési output és teljesült policy-cselekvés (közös beszerzési projekt)
5	P4-02, P4-03	2022	A védelmi tervezési keret felülvizsgálata és új akcióterv	A 2022 novemberében elfogadott keret és a frissített akcióterv konkrét projekteket, feladatokat és céldátumokat rendelt a közös prioritásokhoz (Visegrádi Csoport, 2022g; 2023b).	5. szint / Közös stratégiai-policy output, amely a későbbi végrehajtást strukturálja

Szint	Ügykód	Időszak	Eset (tartalmi aktus)	Rövid bizonyíték / idézet	Kódolási döntés/indoklás
6	P4-01, P4-03, P4-05	2023 első félév	A V4 EU Harccsoport harmadik készenléte	A harccsoport képességét a PUMA 22 gyakorlaton minősítették; a 2023-as formációhoz Horvátország, Lettország és Litvánia is csatlakozott (Visegrádi Csoport, 2023b).	6. szint / Ismétlődő, tényleges készenléti szolgálattal járó multinacionális katonai mechanizmus

Forrás: a szerző saját összeállítása

6.2.4. Az esetek értelmezése

A jelen alfejezetben tárgyalt esetekből levonható egyik legfontosabb következtetés, hogy a V4 védelempolitikai együttműködése a történeti bázisidőszak stratégiai konzultációs logikájától 2010 után eljutott a közös szakpolitikai outputokig és operatív katonai mechanizmusokig. E pálya nem lineáris, hanem differenciált kormányközi mélyülés. A négy kormány nem delegált szuverén védelmi hatáskört V4-intézménynek, de bizonyos ügyekben (harccsoport, logisztikai parancsnokság, közös kiképzés, tervezési keretek) képes volt szorosabb, végrehajtási elemekkel rendelkező együttműködést kialakítani.

KV3a szempontjából P4 „támogató”, de árnyalt eset. A védelempolitikai mélyülés nem 2015-ben kezdődik: a kulcsfontosságú politikai és stratégiai alapozás 2011-2014 között zajlik. Ugyanakkor 2015 után a korábbi döntések operatív szintre érnek. Ennek prominens példája a cselekvési terv, a kiképzési és gyakorlatstratégia, illetve a VIGMILEP, amelyek strukturáltabbá teszik a védelmi együttműködést. Ezt követi a V4 EU Harccsoport tényleges készenlétbe állása 2016-ban. Vagyis P4 azt mutatja, hogy 2015 után a V4 képes volt mélyülni, de a mélyülés előfeltételeit már a megelőző időszakban kiépítette (vagyis szinte biztosan nem a migrációs válság felhajtóerejéhez kapcsolódik).

KV3b szempontjából a terület a 2022 utáni differenciált fennmaradás példája. Az ukrajnai háború megterhelte a V4 magas szintű politikai koordinációját, de a technikai-katonai és NATO/EU-kompatibilis mechanizmusok részben tovább működtek az elérhető források alapján. A 2022-es keretfelülvizsgálat, a JLSG HQ teljes műveleti képessége, a lőszerbeszerzési projekt és a 2023-as harccsoport-készenlét arra utal, hogy P4 egyáltalán nem ürült ki. Inkább arról van szó, hogy a Csoport védelempolitikai kooperációja a látható politikai szintről részben szakértői, NATO/EU-beágyazottságú és kapacitásorientált csatornába húzódott vissza.

6.2.5. Összegzés, P4 szakpolitikai profilja

A V4 biztonság- és védelempolitikai együttműködése kiváló példája a tartalmi értelemben változatos mélységű, operatív kormányközi kooperációnak. A szakpolitikai terület sajátossága, hogy NATO és kisebb részt EU-s keretbe ágyazva ad terepet a négy kormány számára. A 4-5-6-os szintű példák pedig azt mutatják, hogy a Csoport komoly politikai energiát tett közös erőfeszítéseik elmélyítésébe, melynek betetőzését az EU harccsoport előbb 2016-os, majd 2019-es készenlétbe állítása adja.

Fontos besorolási-módszertani megfigyelés, hogy a közös védelempolitikai nyelv önmagában nem feltétlenül jelent magas mélységű együttműködést. A tartalmi vizsgálódás szerint például a „*support NATO/EU*” típusú megfogalmazások végül legfeljebb 3-4. szintre történő besorolást eredményeznek, hacsak nem kapcsolódnak saját V4-outputhoz vagy végrehajtási mechanizmushoz. Érdemes felhívni a figyelmet az 5-ös és 6-os szintek közötti elhatárolásra is: míg a hosszú távú vízióról szóló dokumentum, a cselekvési terv és a kiképzési és gyakorlatstratégia tartalmát tekintve közös V4-szakpolitikai keretet hoz létre, de még nem tekinthetők operatív kapacitásoknak. Végül, a V4 EUBG és a JLSG HQ 6-os szinten állnak meg, mert közösen működtetett, szerepmegosztással és tényleges kapacitással rendelkező mechanizmusok. Nem tekintjük őket azonban önálló védelmi intézménynek vagy eszköznek, mert nincs külön jogi személyiségük, autonóm költségvetésük vagy tartós szuverén döntési mandátumuk. A P4 tehát a V4 legmélyebb nem intézményesített együttműködési formáinak egyik „laboratóriuma”. Érdemes aláhúzni, hogy a NATO-tagság eleve olyan ernyőszervezetet és integrációs tagságot jelent a biztonság- és védelempolitikában, amely legfeljebb részterületeken tenne lehetővé a jelen kutatás szerinti 7-es intézményesülést.

A 2022 utáni együttműködési mintázat különösen fontos a disszertáció kutatási célja szempontjából: aláhúzza, hogy a politikai együttműködés romlását szakpolitikánként eltérő válaszreakciók kísérik a V4-ben mint kormányközi platformban. A terület szakpolitikai profilját a **23. táblázat** mutatja be.

23. táblázat: A P4 szakpolitikai profilja

Profilmutató	P4 értelmezése
Mélységi repertoár	A skála 1-6. szintjére azonosítható forrásalapú példa; 7-es, IVF/VPI-típusú autonóm V4-védelmi intézmény nem jött létre
Jellemző működési logika	NATO/EU-beágyazott stratégiai koordináció, közös védelmi <i>policy-outputok</i> és szelektív operatív katonai mechanizmusok
Csúcsetet	A V4 EU Harccsoport 2016-os és 2019-es készenléte, illetve a V4 JLSG HQ 2020-2022-es operatív fejlődése (6-os szint)

Profilmutató	P4 értelmezése
Időbeli mintázat	1999/2000-ben konzultációs alapozás; 2011-2014-ben stratégiai mélyülés; 2015-2016-ban operatív „beérés”; 2022 után technikai, NATO/EU-kompatibilis fennmaradás
KK3/KV3a/KV3b relevancia	KK3: P4 a 6-os szintig terjedő, magas mélységi repertoárt mutat; KV3a-t támogatja, mert 2015 után operatív beérés figyelhető meg (de: nem feltétlenül a krízissel összefüggésben); KV3b-t árnyalja: 2022 után nem teljes visszaesés, hanem részleges technikai reziliencia és átstrukturálódás azonosítható

Forrás: a szerző saját összeállítása

A P4 esete jó példa arra, hogy egy tartalmilag „kemény” biztonságpolitikai terület is működhet politikai értelemben „puha”, alacsony társadalmi láthatóságú módon. Csiki Varga (2023) elemzése szerint a V4-védelmi együttműködés 2011 utáni fellendülése elsősorban a technikai és katonai feltételek (közös gyakorlatok, tervezési kapacitás, NATO/EU-kompatibilitás) javulásának köszönhető, miközben a politikai feltételek – a tagállami védelmi kiadási hajlandóság, a stratégiai kultúrák közelítése, a tartós politikai elköteleződés – jóval korlátozottabban teljesültek, különösen a 2022 előtti időszakban, amikor a térség kormányai jellemzően igyekeztek visszafogni a védelmi kiadásokat. Ez is magyarázhatja, hogy a Csoport ezen a területen miért nem jutott túl az operatív, NATO/EU-hoz kötött mechanizmusokon egy önálló, autonóm V4-védelmi intézmény irányába. Bár szenzitív szakpolitikai területről van szó, a visegrádi közvéleményt – 2022-ig bizonyosan – kevésbé érdekelhették a biztonsági együttműködési témák és eredmények. Ebből fakadóan nem állt rendelkezésre az a „V4-lelkedés” és politikai akarat, amely például a migrációs válságnál érzékelhető volt. Ehelyett a fokozatos mélyülést a szakértői-technokrata szintű működés és a NATO/EU-keret biztosíthatta. A 2022 utáni fragmentált politikai környezetben a technikai csatornák fennmaradása (lásd 6.2.4. *alféjezet*) ugyanezt a mintát erősíti meg: a P4 mélysége éppen azért bizonyult ellenállónak, mert sosem függött szorosan a magas szintű politikai kapcsolatok állapotától.

6.3. Energia és energiabiztonság (P7)

6.3.1. Horizontális kutatási kapcsolódás és történeti kontextus

Az energia és energiabiztonság (P7) szakpolitika a gázellátás-biztonságot és gázösszekötő vezetékeket, a regionális gázpiac és gázpiaci liberalizáció kérdését, az olajellátást és energiadiverzifikációt, a villamosenergia-hálózatok és -piac-összekapcsolás ügyét, a nukleáris energia és energiamix vitáit, valamint az európai energiaunióhoz és klíma-energia csomagokhoz kapcsolódó ügyeket és V4-érdekérvényesítést fogja össze. A kategória ezért egyszerre kapcsolódik klasszikus ellátásbiztonsági problémákhoz, uniós szabályozási vitákhoz és a térség infrastrukturális-regionális sérülékenységéhez.

A horizontális napirendkutatás szerint a szakpolitikai terület a 2000/2001–2021/2022 közötti magidőszakban húsz elnökségi évben volt aktív, és összesen 85 „ügy-évet” produkált. Az időszakos bontás különösen beszédes: a 2000/2001–2004/2005 közötti 10 ügy-évről a 2010/2011–2014/2015 közötti 23-ra, majd a 2015/2016–2021/2022 közötti 37-re emelkedett. E lefutás azt jelzi, hogy az energiapolitika nem alkalmi szektorális téma volt, hanem a Csoport egyik tartós, válságok és uniós policy-ablakok által újra és újra aktivált szakpolitikai terepe.

A történeti bázisidőszakban (1991–1998) az energiapolitika nem jelenik meg önálló, jól dokumentálható V4-szakpolitikai napirendi elemként, vagyis a későbbi változatos energia-tárgyú együttműködésnek nincs ekkorra datálható hivatalos előképe. Ez módszertanilag fontos elhatároló eredmény: P7 nem az alapító narratíva folytatása vagy kiteljesedése, hanem az EU-csatlakozás és különösen a 2009 utáni egyik tanult, külső fejleményekre (krízisek, uniós döntéshozatali helyzetek) reagáló V4-es szakpolitikai terület.

Az 1999/2000-es átmeneti év sem árul el többet a későbbi energiapolitikai kooperációról. A V4 működési keretei ekkor intézményesülnek újra, és az együttműködés nyitottá válik több ágazati terület felé, de az energia a későbbi évekhez képest még nem rendelkezik külön, stabilan dokumentált ügycsoporttal. Az energiapolitika horizontális idősorának tényleges kezdőpontja inkább a 2000/2001-es lengyel elnökség, amikor már megjelenik a gáz- és olajellátási stratégiai kérdések közös napirendi megvitatása (Visegrádi Csoport, 2001b).

A szakirodalom is elsősorban a 2009-es orosz-ukrán gázválságot, a közép-európai infrastrukturális függőséget és az EU energiapolitikai kereteit emeli ki magyarázó tényezőként. Mišík szerint a gázválság katalizátorként hatott a visegrádi országok energiabiztonsági gondolkodására (Mišík, 2012, pp. 58, pp. 66-68), Dąbrowski pedig a 2009 utáni két fő gyakorlati együttműködési irányt az észak-déli gázfolyosóban és a regionális gázpiaci útitervben azonosítja (Dąbrowski, 2014, p. 12). Osička és szerzőtársai ugyanakkor arra figyelmeztetnek, hogy a regionális gázpiaci integráció mögött nem volt teljesen egységes V4-értelmezés arról, mit is jelentene a piac integrációja és hogyan kellene azt végrehajtani (Osička et al., 2018, p. 184).

6.3.2. Fő ügycsoportok és mélységi repertoár

Az energia és energiabiztonság szakpolitika mélységi repertoárja négy nagy ügycsoport köré rendezhető. Az első a gázellátás-biztonság és az észak-déli interkonnektorok ügye, amely a 2009-es gázválság után vált a V4 energiaügyi együttműködésének legfontosabb regionális sérülékenységi narratívájává. A második a regionális gázpiac és gázpiaci liberalizáció kérdése, amely a 2013-as *Road Map towards a Regional Gas Market* c. dokumentum

(Visegrádi Csoport, 2013e) és a benne foglalt *V4 Forum for Gas Market Integration* platform révén P7 legmélyebb dokumentálható esetét adja. A harmadik az EU-s klíma- és energiapolitikai érdekérvényesítés, amelyben a V4 a 2030-as klíma-energia keret, a nukleáris energia, a földgáz átmeneti szerepe és az EU-taxonómia körül alakított ki közös pozíciókat. A negyedik ügycsoport az olajellátás, villamosenergia-hálózatok és energiadiverzifikáció tágabb ügyköre, amely gyakran a gázbiztonsági vagy EU-energiauniós napirendhez kapcsolódva jelenik meg.

P7-ben a mélységi skála alsó-középső szintjei a szakértői konzultációkban, információcserében és közös napirendképzésben jelennek meg. A 2000/2001-es gáz- és olajellátási stratégiai megbeszélések, illetve a 2002/2003–2003/2004-es szakértői egyeztetések 2-es szintű V4-aktusok. A közepes-magas szinteket az EU-s és regionális érdekérvényesítés, illetve a konkrét közös szakpolitikai outputok tartalma adja: a 2010-es budapesti V4+ energiabiztonsági csúcs, a 2011-es miniszteri koordináció, a 2015-ös ukrajnai gáztranzit-álláspont, valamint a 2015/2016-os közös kockázatértékelés.

A skála legmagasabb tartományába a 2013-as regionális gázpiaci útiterv sorolható be (6. szint) a tartalma miatt, ugyanis, konkrét munkatervet, szereplőket, határidőket és koordinációs fórumot rendel a regionális gázpiaci integrációhoz. Ugyanakkor nem jön létre önálló jogi személyiséggel, saját költségvetéssel vagy autonóm döntési funkcióval rendelkező V4-energiaintézmény. Itt tehát egy operatív, EU-piacba és tagállami energiaszabályozásba ágyazott V4-koordinációs mechanizmus azonosítható.

6.3.3. A kiválasztott szakpolitikai esetek bemutatása

A Visegrádi Csoport energiapolitikai kooperációja a konzultációtól az EU-s érdekérvényesítésen és közös szakpolitikai outputon át egy operatív gázpiaci koordinációs mechanizmusig terjed a vizsgált időszakban, vagyis 2-6 közötti mélységi pontszámok között alakult az egyes periódusokban. A korai esetek elsősorban a szakértői és napirendi szintet dokumentálják. A 2000/2001-es gáz- és olajellátási stratégiai megbeszélések, valamint a 2002/2003–2003/2004-es energiaügyi szakértői konzultációk fontosak, mert megmutatják, hogy P7 nem hirtelen, előzmények nélkül jelenik meg 2009 után. Ugyanakkor ezekben az esetekben még nincs közös V4-output, végrehajtási mechanizmus vagy külső érdekérvényesítési aktus.

A 2009-es gázválság utáni esetek már más logikát követnek. A 2010-es budapesti V4+ energiabiztonsági csúcs és a 2011-es pozsonyi miniszteri koordináció a regionális infrastruktúra hiányosságait, az észak-déli összeköttetéseket, a kockázatértékelést és az EU-finanszírozás kérdését közös V4-üggyé alakította. Ezek a 4-es szint tipikus példái: nem önálló

V4-intézményt hoznak létre, de a közös regionális sérülékenységet külső fórumokra irányuló érdekérvényesítési és koordinációs tevékenységként mutatják be.

A 2013-as *Road Map towards a Regional Gas Market* c. dokumentum (Visegrádi Csoport, 2013e) és a benne foglalt lépések adják az esettanulmány csúcsetét (6-os szint). A *V4 Forum for Gas Market Integration* létrehozásával és a menetrend rögzítésével a Csoport egy funkcionális koordinációs keretet hozott létre a regionális gázpiaci integrációhoz – vagyis a koordináció szerkezeti mélysége és operatív jellege indokolja a besorolást. Az elemzésbe bevont P7-együtműködési eseteket a **24. táblázat** tartalmazza részletesen.

24. táblázat: Benchmark vertikális szintek, P7-esetek, forrásbizonyíték és kódolási döntések

Szint	Ügykód	Időszak	Eset (tartalmi aktus)	Rövid bizonyíték / idézet	Kódolási döntés/indoklás
2	P7-01, P7-03	2000/2001 korai szakértői szakasz	Regionális gáz- és olajellátási stratégiák közös napirendre vétele	A lengyel elnökségi beszámoló szerint „ <i>Regional gas and oil supply strategies were discussed</i> ” (Visegrádi Csoport, 2001b)	2. szint / A közös aktus a stratégiai kérdések megvitatása (nincs közös álláspont, saját output vagy végrehajtás)
2	P7-01, P7-03, P7-04, P7-06	2002/2003–2003/2004 csatlakozási felkészülés	Energiaügyi szakértői konzultáció az olajkészletekről, EU-s energijogról és lehetséges gázvezeték-összeköttetésekről	Az elnökségi programok és beszámolók energiaügyi szakértői találkozókat, EU-joganyaggal kapcsolatos koordinációt és „ <i>possible interconnection of V4 pipeline systems</i> ” típusú előkészítést rögzítenek (Visegrádi Csoport, 2002b; 2003a; 2004b)	2. szint / Több dokumentum igazolja a szakértői szintű koordinációt, de az eset tartalma még információcsere és előkészítés (közös V4-álláspont vagy szakpolitikai output nélkül)
4	P7-01, P7-03, P7-06	2010 gázválság utáni aktiválódás	Budapesti V4+ energiabiztonsági csúcs: észak-déli interkonnektorok és EU-finanszírozási napirend	A nyilatkozat a „ <i>joint planning and development</i> ” és a „ <i>North-South interconnections</i> ” fontosságát emeli ki a regionális energiabiztonságban (Visegrádi Csoport, 2010c)	4. szint / A V4 és partnerei közös regionális infrastrukturális érdeket és EU-s finanszírozási igényt artikuláltak (külső érdekérvényesítés)
4	P7-01, P7-02, P7-04	2010/2011 miniszteri koordináció	Pozsonyi energiaügyi miniszteri koordináció: észak-déli folyosó, közös menetrend, kockázattértékelés és vészhelyzeti tervek	A miniszteri nyilatkozat „ <i>common schedule</i> ”, valamint „ <i>common analysis and risk assessment</i> ” készítését irányozza elő (Visegrádi Csoport, 2011c)	4. szint / A közös aktus strukturáltabb, mint az információcsere, de elsősorban koordinációs és EU-s/infrastrukturális előkészítő jellegű, uniós érintettséggel és érdekérvényesítési dimenzióval

Szint	Ügykód	Időszak	Eset (tartalmi aktus)	Rövid bizonyíték / idézet	Kódolási döntés/indoklás
6	P7-02, P7-01	2012/2013 gázpiaci integrációs csomópont	<i>Road Map towards a Regional Gas Market</i> és a <i>V4 Forum for Gas Market Integration</i> létrehozása	A <i>Road Map</i> rögzíti, hogy „ <i>The Parties hereby establish the V4 Forum for Gas Market Integration</i> ”, és részletes „ <i>Timetable of the process</i> ” keretében szervezik a gázpiaci integrációt (Visegrádi Csoport, 2013e, pp. 4–6)	6. szint / A V4 konkrét munkatervet, szereplőket, határidőket és fórumot rendel a regionális gázpiaci integrációhoz
4	P7-01, P7-06	2015 ukrainai gáztranzit és energiaunió	Közös fellépés az ukrainai gáztranzit fenntartása és az ellátásbiztonság érdekében	A V4 energiaügyi miniszterei a „ <i>safe transit route via Ukraine</i> ” megőrzését hangsúlyozzák; a cseh beszámoló „ <i>joint non-paper on energy security</i> ” készítését is rögzíti (Visegrádi Csoport, 2015d.; 2016b)	4. szint / A közös aktus uniós és regionális érdekérvényesítés: (az ukrainai tranzit és a téli ellátásbiztonság kérdése közös álláspontként jelenik meg külső fórumon)
5	P7-01, P7-02	2015/2016 analitikus policy-output	Közös V4 energiabiztonsági kockázatértékelés véglegesítése	A cseh elnökségi beszámoló szerint a V4 „ <i>finalized the joint V4 risk assessment</i> ”, amely a regionális szűk keresztmetszetek azonosítására épült (Visegrádi Csoport, 2016b)	5. szint / A közös kockázatértékelés közös szakpolitikai-elemző outputként kódolandó
4	P7-05, P7-06	2021 klíma-energia és nukleáris érdekérvényesítés	Közös vezetői levél az Európai Bizottságnak a nukleáris energia klíma- és energiapolitikai szerepéről	A hét állam vezetőinek levele „ <i>level-playing field for nuclear power</i> ” biztosítását kéri az uniós klíma- és energiapolitikában (Visegrádi Csoport, 2021c, p. 1)	4. szint / A közös aktus EU-s klíma-energia érdekérvényesítés V4-álláspontra építve
4	P7-05, P7-06	2021/2022 taxonómia és energiamix	Energiaügyi miniszteri közös álláspont a klímasemlegesség, a nukleáris energia és a földgáz EU-taxonómiai szerepéről	A miniszterek szerint a földgázt átmeneti tüzelőanyagként kell kezelni, és az EU-taxonómiában „ <i>include nuclear energy and natural gas</i> ” logikát kell érvényesíteni (Visegrádi Csoport, 2021d)	4. szint / Közös EU-szintű szakpolitikai érdekérvényesítés az energiamix, taxonómia és klímasemlegesség ügyében

Szint	Ügykód	Időszak	Eset (tartalmi aktus)	Rövid bizonyíték / idézet	Kódolási döntés/indoklás
2	P7-01, P7-05, P7-06	2022 utáni posztkrízis kontroll	Orosz energiahordozóktól való leválás, <i>REPowerEU</i> ,* nukleáris energia és diverzifikáció programnapirenden	A szlovák és cseh elnökségi programok az energiatartózkodás csökkentését, a <i>REPowerEU-tervet</i> , a nukleáris energiát és a diverzifikációt tartják napirenden (Visegrádi Csoport, 2022a, pp. 3–4; 2023a, pp. 10–11)	2. szint / Program- és konzultációs szinten dokumentált V4-egüttműködés 2022 után
4	P7-01, P7-03, P7-05	2022 április	Közös parlamenti energia-biztonsági álláspont	A V4 európai ügyekkel foglalkozó parlamenti bizottságai az orosz energiahordozóktól való függés csökkentését, a diverzifikációt, az interkonktorokat, a nukleáris energia taxonómiai elismerését és regionális együttműködést sürgették (V4 Európai Ügyi Bizottságok, 2022, pp. 1–2).	4. szint / Közös, uniós címzettek felé megfogalmazott érdekvérvényesítés; kiegészítő parlamenti, nem kormányzati csatorna
5	P7-02, P7-05, P7-06	2023	A V4 Energy Think Tank Platform hatodik programéve	Az IVF éves jelentése négy közös policy-tanulmányt és szakértői rendezvényeket dokumentál az energiaválságról, a gázpiacról, a fűtés dekarbonizációjáról és a megújuló integrációjáról; 2024-re rotációs projektirányítást vezettek be (International Visegrad Fund, 2024, pp. 66–67).	5. szint / Megvalósult, több szereplős közös szakpolitikai működés és output; de nem operatív mechanizmus

**RePowerEU: Az Európai Unió 2022-ben meghirdetett átfogó energiadiverzifikációs kezdeményezése*

Forrás: a szerző saját összeállítása

6.3.4. Az esetek értelmezése

A V4 korai működését nem az energia-infrastruktúra vagy az energiapiac, hanem a nyugati integráció és a demokratikus-gazdasági átmenet szervezte. A 2000/2001–2004/2005 közötti korai magidőszakban P7 már megjelenik, de még alacsony mélységgel. A regionális gáz- és olajellátási stratégiák megvitatása, az EU-s energia-joganyaghoz kapcsolódó felkészülés, valamint a lehetséges gázvezeték-összeköttetések szakértői napirendre vétele azt mutatja, hogy a V4 felismerte az energiaügy regionális jelentőségét. A közös aktusok azonban ekkor még nem léptek túl az információcserén és előkészítésen, vagyis a mélységi skála alsó pontszámait érik el.

A valódi fordulatot a 2009-es gázválság utáni energiabiztonsági aktiválódás hozta. A 2010-es budapesti V4+ csúcs és a 2011-es pozsonyi energiaügyi miniszteri nyilatkozat a közép-európai infrastrukturális hiányokat közös regionális problémaként keretezte. Az észak-déli interkonnektorok, a közös menetrend, a kockázatértékelés és az EU-finanszírozás ügye már azt eredményezte, hogy P7 stabilan a 4-es szintre lépett – vagyis a V4 immár nemcsak beszélt és egyeztetett az energiáról, hanem közös külső érdekérvényesítési és koordinációs keretet emelt köré.

A 2013-as regionális gázpiaci útiterv (Visegrádi Csoport, 2013e) a terület legfontosabb mélyülési pontja. A *V4 Forum for Gas Market Integration* nem önálló intézmény, de sokkal több, mint deklaráció: funkcionális szereplőket, menetrendet és technikai koordinációt kapcsol össze. A Visegrádi Csoport itt nem általános energiabiztonsági igényt fogalmazott meg, hanem a regionális piaci integráció végrehajtási feltételeit próbálta V4-keretben megszervezni saját operatív mechanizmussal.

A 2015 utáni időszakban (KK3, KV3a) P7 nem mélyül tovább vertikális értelemben, és nem is a migrációs vagy védelempolitikai mintázatot futja be: a maximális együttműködési szintet már 2013-ban elérte a terület. Ugyanakkor 2015 után a napirendi intenzitás nőtt és a repertoár új ügyekre fordult át. Az ukrajnai gáztranzit fenntartására irányuló közös fellépés, a közös energiabiztonsági kockázatértékelés, majd a nukleáris energia és földgáz EU-taxonómiai szerepével kapcsolatos közös álláspontok azt mutatják, hogy a V4 nem esett vissza pusztá retorikára e területen.

A 2022 utáni posztkrízis időszak (KK3, KV3b) P7-ben kettősséget mutat. Egyrészt az energia felértékelődött: az orosz energiahordozóktól való leválás, a gáz- és olajdiverzifikáció, az LNG-kapacitások, a nukleáris energia és az európai villamosenergia-piaci reformok közvetlen stratégiai kérdéssé váltak. Másrészt a hivatalos V4-dokumentáció alapján 2022 után nem azonosítható új, 2013-hoz hasonló mélységű közös energiaügyi kooperáció. KV3b szempontjából ezért nem a szakpolitikai terület eltűnéséről, hanem a V4-napirenden való fennmaradásáról beszélhetünk, korlátozott technikai-pragmatikus rezilienciát tükrözve.

A két posztkrízis eset (a 2022 áprilisi közös parlamenti energiabiztonsági állásfoglalás, illetve a *V4 Energy Think Tank Platform* 2023-as, immár hatodik programéve) nem cáfolja, hanem pontosítja a fenti értékelést: nem új, 2013-hoz mérhető mélységű kezdeményezésről van szó, hanem a korábban kiépített parlamenti és szakértői csatornák továbbműködéséről, ami önmagában is a terület napirendi és részleges vertikális rezilienciáját igazolja.

6.3.5. Összegzés, P7 szakpolitikai profilja

A V4 energiapolitikai együttműködése rávilágít, hogy a válságok nem automatikusan mélyítik a regionális együttműködést, hanem inkább policy-ablakokat nyitnak. A 2009-es gázválság regionális infrastrukturális hiányokra hívta fel a figyelmet, majd EU-s finanszírozási lehetőségekre és közös ellátásbiztonsági érdekekre építve teremtette meg a Csoport kooperációját, utat nyitva a későbbi mélyülés felé. A 2013-as gázpiaci útiterv ezért nem pusztán válságreakció, hanem többéves szakértői és politikai koordináció szerves eredménye.

A 4-es és 5-ös szint elhatárolása fontos dimenzióként merült fel az esettanulmányban. Az EU-s intézmények felé küldött közös álláspont, levél vagy miniszteri pozíció tipikusan 4-es szintként jelent meg szakpolitikai tartalma miatt. A közös kockázatértékelés viszont már 5-ös besorolást kapott, mert nemcsak pozíciót közvetített, hanem saját V4-szakpolitikai elemzési outputot hozott létre. Vagyis P7 esetében a külső érdekérvényesítés és az output-képzés közötti elhatárolás különösen fontosnak bizonyult. A vertikális skála fontos gyakorlati tesztje volt a 6-os és 7-es szintek elkülönítése is: a *V4 Forum for Gas Market Integration* előbbi kategóriába került, mert operatív koordinációs mechanizmust és több szereplőből álló végrehajtási keretet rögzít, de nem önálló V4-intézmény saját költségvetéssel, tartós mandátummal vagy autonóm döntési funkcióval.

Összegzésként elmondható, hogy a Visegrádi Csoport energiapolitikai együttműködése vertikális értelemben tagolt és differenciált, jellemzően uniós és/vagy regionális ügyekhez kapcsolódott, azok napirendre kerülését lekövetve a teljes 2000-2022-es időtávon belüli alszakaszokban. A V4 a folyamatos információcsere és álláspontképzés, valamint uniós érdekérvényesítés mellett fontos szakpolitikai outputokra és specifikus mechanizmusra is képes volt. A migrációs válság felhajtóereje nem csapódott le vertikális mélyülésben, a platform energiapolitikai napirendje a korábbi keretekben és szinteken folytatódott, azonban horizontálisan kiterjedő jelleggel. A P7-es szakpolitika jellemzőit a **25. táblázat** foglalja össze.

25. táblázat: A P7 szakpolitikai profilja

Profilmutató	P7 értelmezése
Mélységi repertoár	A P7-es esetek a 2-es szakértői konzultációtól a 6-os operatív gázpiaci koordinációs mechanizmusig terjednek; 7-es, IVF/VPI-típusú autonóm V4-energiaintézmény nem azonosítható
Jellemző működési logika	EU-s és regionális energiabiztonsági érdekérvényesítés, infrastruktúra- és piacintegrációs koordináció, később klíma-energia és energiamix pozícióképzés
Csúcsetet	2013: <i>Road Map towards a Regional Gas Market</i> és <i>V4 Forum for Gas Market Integration</i> létrehozása (6-os szint)

Profilmutató	P7 értelmezése
Időbeli mintázat	Korai szakértői konzultáció; 2009 után energiabiztonsági aktiválódás; 2013-ban operatív gázpiaci koordinációs csúcs; 2015 után magas horizontális intenzitás és 4-5. szintű EU-klíma/energia érdekérvényesítés; 2022 után napirendi fennmaradás
KK3/KV3a/KV3b relevancia	2015 után nincs mélyülés és új csúcseset, inkább fenntartás és átkeretezés; 2022 után pedig korlátozott napirendi reziliencia azonosítható

Forrás: a szerző saját összeállítása

Az energiapolitikai együttműködés esetében a mélységet korlátozó tényezők között elsősorban nem a politikai érzékenység, hanem a tagállamok strukturálisan eltérő energiamixe és nemzeti gazdasági érdekei azonosíthatók. Mišić és Oravcová (2024) rámutatnak, hogy a V4 által uniós szinten képviselt egységes fellépés jelentős részben csak eseti, ad hoc jellegű érdek-egybeesés eredménye, nem pedig a Csoporton belüli valódi együttműködés hozadéka, hiszen a lengyel szénalapú, a cseh és szlovák atomenergia-központú, illetve a történetileg orosz gázimporttól függő magyar energiapálya számottevően eltérő prioritásokat generál. Ez magyarázhatja elsősorban, hogy a P7-esetek miért rekedtek meg tartósan a közös érdekérvényesítés és a piaci-technikai koordináció szintjén, és miért nem alakult ki – szemben a P9-cel – önálló, tartós V4-energiaintézmény: az együttműködés mélyülésének korlátját itt nem a politikai figyelem hiánya, hanem az eltérő nemzeti energiabiztonsági logikák közötti tartós feszültség jelentette. A terület relevanciája ennek megfelelően eseti válságokhoz (2009, majd részben 2022) kötött maradt, nem pedig folyamatos, önfenntartó politikai napirendi ügycsokorként működött.

6.4. EU-kormányzás, többéves pénzügyi keret és kohézió (P2)

6.4.1. Horizontális kutatási kapcsolódás és történeti kontextus

Jelen szakpolitika az EU-kormányzással, az intézményi reformokkal, a többéves pénzügyi kerettel (MFF), a kohéziós politikával és az európai területi együttműködéssel kapcsolatos visegrádi aktivitást fogja össze. A napirendkutatást megelőző klasszifikáció során négy ügýtípust azonosítottam e területen belül: az EU intézményi reformja és Európa jövője; a többéves pénzügyi keret és általános EU-költségvetési érdekvédelem; kohéziós politika és a strukturális alapok védelme; az európai területi együttműködés és határ menti finanszírozási keretek. A kategória egyediségét tehát az adja, hogy nem egyetlen ágazati szakpolitikát, hanem az EU-n belüli forrás- és szabályozási érdekképviselőt több, egymással szorosan összekapcsolódó területét fűzi össze. Ebben az esettanulmányban tehát speciális vizsgálatot folytatok egy olyan dimenzióban, ahol az EU mint forma/keret és tartalom egyidejűleg meghatározó. Azonban a kutatási koncepció továbbra is következetesen végrehajtásra kerül, és a V4-együttműködés tartalmi mélysége marad a középpontban.

A napirendkutatás eredményei szerint P2 az összes (22) kódolt elnökségi évben jelen volt a magidőszakban, és összesen 66 „ügy-évet” produkált. E tartós jelenlét az EU döntéshozatali ciklusaihoz kapcsolódó közös forrás- és felzárkózási érdekből fakad. A 2000/2001-2004/2005 közötti 9 „ügy-évet” a 2005/2006-2009/2010 közötti 19, a 2010/2011-2014/2015 közötti 17, majd a 2015/2016-2021/2022 közötti 21 követte. Tehát nem egyszeri mobilizációs területről van szó, hanem a Csoport egyik legstabilabb, ciklikusan újraaktiválódó EU-koalíciós működésmódja tárul fel.

A történeti bázisidőszakban (1991-1998) P2 a későbbi tartalommal értelemszerűen még nem létezett önálló V4-szakpolitikai területként. A korai Visegrád fő célja természetesen az európai integráció elérése volt, de ez nem azonos a már EU-tagállamként folytatott MFF- vagy kohéziós érdekérvényesítéssel. A későbbi kooperációnak egyfajta funkcionális előképe azonban azonosítható: a V4 korán megtanulta, hogy a regionális koordináció növelheti a négy kormány mozgásterét a nagyobb európai alkukban, de a konkrét költségvetési és kohéziós együttműködési lehetőségek csak a tagság küszöbén, illetve főképp a csatlakozás után jelennek meg.

Az 1999/2000-es átmeneti év P2 szempontjából elsősorban intézményi-működési előfeltétel. Az 1999-es alapidokumentum (Visegrádi Csoport, 1999) és a későbbi Kroměříž-i iránymutatások (Visegrádi Csoport, 2004c) olyan laza, de rendszeres koordinációs keretet adtak a V4-nek, amelyet a tagság után EU-ügyekre, költségvetési alkukra és kohéziós pozícióépítésre tudott használni. Ezek azonban önmagukban még nem tartalmazzak szakpolitikai együttműködési esetet, mert nem rögzítenek konkrét közös költségvetési vagy kohéziós cselekvést.

A szakirodalom alapján a terület jól illeszkedik ahhoz az EU-csatlakozás utáni V4-képhez, amelyben a Csoport új funkciót talál az EU-n belüli érdekérvényesítésben (lásd a már többször hivatkozott Dangerfield, 2004-et és Törő et al., 2014-et). A kohéziós politika külön jelentőségét az adja, hogy az új tagállamok számára a felzárkózás záloga is (Mrak, 2015, pp. 8-10). Kálan ugyanakkor arra figyelmeztetett, hogy a V4-érdekek a 2014-2020-as MFF-tárgyalásokban sem voltak automatikusan egységesek: a nettó befizetőkkel szembeni közös fellépés mellett a tagállamok között is megmaradtak stratégiai és allokációs különbségek (Kálan, 2012, pp. 2-5). Vagyis a nemzeti érdekek addig biztosan egyeznek, amíg a régiónak megszerezhető összeg maximalizálása a kérdés, de a különböző hangsúlyok és prioritások nem teszik automatikussá a közös fellépést minden kapcsolódó ügyben.

6.4.2. Fő ügycsoportok és mélységi repertoár

A terület mélységi repertoárja négy nagy ügycsoomag köré rendezhető. Az első az EU intézményi reformja és Európa jövője, amely időrendben a nizzai, alkotmányos és lisszaboni vitákban, később pedig a *Future of Europe* körüli diskurzusban jelent meg. A második a többéves pénzügyi keret és az általános EU-költségvetési érdekérvényesítés, amely a 2007-2013-as, a 2014-2020-as és a 2021-2027-es keretek előkészítésénél jelent meg/tért vissza. A harmadik a kohéziós politika és a strukturális alapok védelme, amely a V4 egyik legtartósabb közös forrásérdekére épül. A negyedik pedig az európai területi együttműködés és a határ menti finanszírozási keretek kérdése, amely a kohéziós napirend regionális és konnektivitási oldalát erősíti.

Az uniós érdekérvényesítés sajátossága, hogy a V4 különböző formátumokkal aktív benne: miniszterelnöki nyilatkozatok, közös levelek, illetve ún. *joint paper-ek* formájában igyekszik számára kedvező irányba terelni az uniós jogalkotást. Az EU-s külső érdekérvényesítés rendre közös V4-álláspontot jelent az Európai Bizottság, az Európai Tanács, a Tanács vagy a kohéziós szabályozási tárgyalások felé. A dokumentum formája ebben az esettanulmányban is csak bizonyíték, a mélységi szintet az adja, hogy a V4 pusztán konzultál, közös álláspontot alakít ki, azt külső fórumon képviseli, vagy saját szakpolitikai outputtal.

A P2-es skála alsó szintjei az EU-intézményi jövőről, a pénzügyi perspektívákról és a kohéziós kérdésekről folytatott konzultációkban jelennek meg. A 3-as szintet azok az esetek adják, ahol a V4 már konkrét közös álláspontot rögzít, de még nem részletes külső alkupozíciót. A 4-es szint a terület tipikus működési szintje, és ide tartoznak az MFF- és kohéziós tárgyalásokra irányuló közös V4-álláspontok, levelek, nyilatkozatok és részletes szabályozási pozíciók.

A P2 felső együttműködési szintjére a kohéziós érdekvédelem szolgáltat példát. A 2017-es *joint paper* V4+4 formátumban készült, és nem pusztán közös álláspontot tolmácsol az Európai Unió felé, hanem a kohéziós politika EU-s hozzáadott értékét saját, bizonyíték-alapú érvrendszerrel kapcsolja össze (Visegrádi Csoport, 2017e, pp. 1-2) – és mint ilyen, szakpolitikai outputként értelmezendő és 5-ös szintre kerül besorolásra. A dokumentumban egy korábbi tanulmány azon megállapításával érvelnek saját álláspontjuk alátámasztására, hogy az EU-15-ök is erősen profitáltak a később csatlakozók kohéziós támogatásából (Bartkiewicz et al., 2011, pp. 39-40). A sajátos szakpolitikai legitimáción kívül érdekessége az esetnek, hogy V4+ keretben végrehajtott uniós érdekérvényesítési aktus egyben.

Azonban 6-os és 7-es szint nem azonosítható a P2-ben: a V4 nem hozott létre operatív mechanizmust vagy önálló, intézményesített eszközt az általános és pénzügyi uniós érdekérvényesítés koordinálására. Erre részben magyarázat lehet a terület speciális jellege, azonban az elméleti lehetősége adott volt egy platform-jellegű, állandó *advocacy-keret* kialakításának. Fontos adalék, hogy ezen uniós tárgyalásokon kiemelt jelentősége lehet az informális alkuknak és az egyes ügyek csomagban történő kezelésének (*bargaining, package deal*); és persze azt sem szabad elfelejteni, hogy a négy kormány rivalisa is egymásnak a megszerezhető források tekintetében, ami miatt könnyen előnybe kerülhetnek az egyéni tárgyalási stratégiák és alkuk.

6.4.3. A kiválasztott szakpolitikai esetek bemutatása

A korai P2-esetek elsősorban az EU-tagság körüli intézményi és költségvetési tanulást dokumentálják. A 2001-2004 közötti konzultációk még nem alkotnak erős szakpolitikai outputot, de megmutatják, hogy az EU-reform, az európai döntéshozatal és a pénzügyi perspektívák természetes részévé válnak a V4-egyeztetéseknek. A 2004-es kohéziós álláspont már konkrétabb: a szolidaritás és a konvergencia mellett a V4-ek napirendre emelték a strukturális és kohéziós forrásokra alkalmazott 4%-os abszorpciók plafon kérdését is (Visegrádi Csoport, 2004g).³¹

A 2005-ös regionális fejlesztési miniszteri nyilatkozat (Visegrádi Csoport, 2005f) az uniós érdekérvényesítési terület korai 4-es szintű esete. A 2007-2013-as pénzügyi keret és a kohéziós szabályok kapcsán a V4 már technikai részletkérdésekben – például az áfa-elszámolhatóság³² és az n+2 szabály³³ ügyében – is megfogalmaz tárgyalási prioritást, ami egyértelműen külső EU-s alkufolyamatra irányuló közös érdekképviselés.

2011-2012 a visszatérő MFF-ciklus jegyében a terület klasszikus közepes mélységű működését mutatja. A miniszterelnöki kulcsüzenetek és közös állásfoglalás (Visegrádi Csoport, 2011g), az Európai Bizottságnak címzett levél (Visegrádi Csoport, 2012e), valamint a V4+Szlovénia kohéziós tárgyú közös nyilatkozat (Visegrádi Csoport, 2012f) mind ugyanazt a logikát követik: a V4 nem saját programot működtet, hanem az EU-költségvetési alkuban

³¹ A vonatkozó EU-s szabály egy tagállam számára a GDP-je 4%-ában maximálta volna az éves kohéziós transfereket, amit a V4-ek a konvergencia miatt nem tartottak méltányosnak.

³² A vita arról szólt, hogy a strukturális és kohéziós alapokból finanszírozott projektek esetében az áfa elszámolható költségnek minősül-e. A visegrádiak számára ez azért volt fontos, mert ha az áfa nem támogatható, az növeli a kedvezményezettnek – és így nemzeti költségvetéseik – önrésztérhét.

³³ A szabály értelmében az adott évben lekötött uniós forrásokat legkésőbb a lekötés évét követő második év végéig fel kellett használni, illetve el kellett számolni vele. Ennek elmaradása esetén a tagállam elveszíthette a fel nem használt összeget. A V4-ek ezért rugalmasabb szabályokat szerettek volna, hogy adminisztratív késlekedés miatt ne veszítsenek kohéziós forrást.

próbálja megvédeni a kohéziós politika súlyát és szabályozási rugalmasságát, amihez láthatóan bátran keres a blokkon kívül is partnereket (V4+).

A már említett 2017-es kohéziós együttműködés jelenti a terület vertikális skála szerinti maximális végpontját (6). Időben előre haladva a 2018-as V4-bolgár-horvát álláspont a 2021-2027-es kohéziós szabályozási csomag tárgyalásához kapcsolódott, és konkrét szabályozásokkal egészítette ki a 2017-es fellépést (Visegrádi Csoport, 2018d). A dokumentum a kohéziós politika rugalmasságát, az áfa elszámolhatóságát, az európai területi együttműködés jelentőségét és a fejlesztési különbségek csökkentésének szükségességét hangsúlyozta. Ez az eset egyértelműen 4-es pontszámú külső EU-s érdekérvényesítésként értelmezhető: tartalmilag részletes és technikai, de továbbra is egy tárgyalási pozíciót ír le, és nem éri el a szakpolitikai output (5) vagy a végrehajtási mechanizmus (6) szintjét (Visegrádi Csoport, 2018d).

A 2019/2020-as cseh elnökségi évben a V4 uniós érdekérvényesítési tevékenysége a 2021-2027-es MFF-tárgyalások és a koronavírus-válságra adott uniós helyreállítási válasz összekapcsolódása miatt aktivizálódott újra. A Lednice-i V4-miniszterelnöki csúcs az Európai Tanács előtti koordinációs fórumként működött: a kormányfők egyszerre próbálták megőrizni a kohéziós politika és a felzárkózási érdekek súlyát, valamint közös álláspontot kialakítani a helyreállítási csomag körüli alkuban. Ez a vertikális skálán 4-es szintű eset, mert külső EU-s döntéshozatali folyamatra irányuló alkukoordinációról van szó (Visegrádi Csoport, 2020b).

Végül, a 2022 utáni időszak nem hozta az általános és pénzügyi uniós érdekérvényesítés teljes eltűnését, hanem visszafogottabb, programszintű, technikai fennmaradást mutat. A szlovák (Visegrádi Csoport, 2022a), a cseh (Visegrádi Csoport, 2023a) és a lengyel (Visegrádi Csoport, 2024) elnökségi programokban továbbra is megjelenik a kohéziós politika, az EU-források védelme és a régiók kiegyensúlyozott fejlődésének igénye. Azonban az elérhető hivatalos V4-dokumentumok már nem rögzítenek a korábbihoz – különösen a 2017–2020-as időszakhoz – hasonló részletes, közösen kidolgozott kohéziós álláspontot vagy fajsúlyos szakpolitikai outputot. Ezek az említések tartalmi értelemben a vertikális skála 2-es és 3-as szintje közé helyezhetők, mivel konzultációt, információcserét és legfeljebb közös álláspontot rögzítenek – és szó sincs például uniós szintű közös kiállásról. A konzultációs szintre történő visszaszukulás tükrözi a platform ukrain háború – vagyis az orosz kérdés – miatti politikai lendületének megtorpanását. Rávilágít arra, hogy a magas szintű külső érdekérvényesítés ellehetetlenülhet a Csoport súlyos belső politikai megosztottsága esetén. Azonban az is látható, hogy a közös érdekek továbbra is léteznek a P2 területen, és legalább technikai

szinten jelen vannak a V4 napirendjén. Az elemzésre kiválasztott szakpolitikai eseteket és jellemzőiket a **26. táblázat** mutatja be.

26. táblázat: Benchmark vertikális szintek, P2-esetek, forrásbizonyíték és kódolási döntések

Szint	Ügykód	Időszak	Eset (tartalmi aktus)	Rövid bizonyíték / idézet	Kódolási döntés/indoklás
2	P2-01	2001-2004 / csatlakozási átmenet	EU-jövő és intézményi reform konzultációja a csatlakozás előtti és utáni átmenetben	Az EU-reformfolyamat és a <i>future areas of Visegrad cooperation</i> napirenden tartása (Visegrádi Csoport, 2001a; 2003a; 2004c)	2. szint / A közös aktus konzultáció és napirendi rögzítés (nincs részletes álláspont és külső érdekképviselő)
3	P2-02, P2-03	2004 / első költségvetési belépés	Kohéziós alapok elosztása: szolidaritás, konvergencia és 4%-os plafon közös napirendre vétele	„ <i>solidarity should be the guiding principle</i> ”; „ <i>4% capping</i> ” (Visegrádi Csoport, 2004g).	3. szint / Miniszterelnöki szintű konkrét közös V4-álláspontot (érdekképviselői aktus említése nélkül)
4	P2-02, P2-03	2005 / 2007-2013 MFF	A 2007-2013-as pénzügyi perspektíva és kohéziós szabályok közös védelme	Áfa-jogosultság és n+2 kohéziós szabály közös prioritásként (Visegrádi Csoport, 2005f)	4. szint / Külső EU-s alkufolyamatra irányuló, konkrét technikai prioritásokat nevesítő kohéziós tárgyú érdekvérvényesítés
3	P2-01, P2-02, P2-03	2007-2008 / EU-csatlakozás utáni tanulás	EU-ügyek természetessé válása a V4-konzultációs mechanizmusban; pénzügyi perspektíva és EU-reform tapasztalati összegzése	„ <i>EU affairs become a natural part of the consulting process</i> ”; Financial Perspectives (2007-2013) (Visegrádi Csoport, 2007a, pp. 1-2).	3. szint / Közös önértelmezés és konzultációs mechanizmus állandósítása (2-es szintnél erősebb, mert közös álláspontok létezését implikálja)
4	P2-02, P2-03	2011 / 2014-2020 MFF	Miniszterelnöki kulcsüzenetek a kohéziós politika védelmére az új MFF-tárgyalásokban	„ <i>Cohesion Policy ... should not be weakened</i> ”; „ <i>separate subheading</i> ” (Visegrádi Csoport, 2011g, p. 1).	4. szint / Konkrét, kifelé képviselhető közös MFF-álláspont (EU-s érdekvérvényesítés)
4	P2-02, P2-03	2012 / magas szintű érdekvérvényesítés	Közös miniszterelnöki állásfoglalás és levél az Európai Bizottságnak az MFF tárgyában	Joint Statement és Joint Letter to the EC az MFF-tárgyalások ügyében (Visegrádi Csoport, 2012e)	4. szint / Közös EU-költségvetési alkupozíció mint együttműködési tartalom és annak magas szintű külső képviselője
4	P2-03	2012 / kohéziós szabályozási álláspont	V4+Szlovénia részletes kohéziós szabályozási álláspont a 2014-2020-as csomag tárgyalásához	„ <i>CALL for more flexibility</i> ”; „ <i>coordinate their negotiation efforts</i> ” (Visegrádi Csoport, 2012f)	4. szint / Részletes szabályozási pozíció és tárgyalási koordináció

Szint	Ügykód	Időszak	Eset (tartalmi aktus)	Rövid bizonyíték / idézet	Kódolási döntés/indoklás
5	P2-03, P2-04	2017 / bizonyíték-alapú kohéziós érdekvédelem	V4+4 <i>Joint Paper on Cohesion Policy</i> after 2020	„ <i>economic benefits for the EU-15 ... 97 bn Euros</i> ”; bizonyíték-alapú érvelés Bartkiewicz et al., 2011 alapján; Visegrádi Csoport, 2017e, pp. 1-2)	5. szint / Önálló, policy tanulmány alapján kidolgozott érvrendszer használata a kohézió védelmében (érdekesség: V4+ keret, vagyis kiterjesztett érdekképviselési tevékenység)
4	P2-03, P2-04	2018 / 2021-2027 kohéziós csomag	Részletes V4+BG+HR álláspont a 2021-2027-es kohéziós szabályozásról	„ <i>CALL for more flexibility</i> ”; „ <i>VAT should be eligible expenditure</i> ” (Visegrádi Csoport, 2018d).	4. szint / Külső EU-s szabályozási érdekérvényesítés részletes közös állásponttal (V4+ keretben)
4	P2-02, P2-03	2019/2020 / MFF és helyreállítás	MFF és koronavírus-helyreállítás koordinációja a Lednice-i V4-miniszterelnöki csúcson az Európai Tanács előtt	MFF and coronavirus recovery coordination before the <i>European Council</i> (Visegrádi Csoport, 2020b)	4. szint / Kormányfői szintű EU-s alkukoordináció a költségvetési és helyreállítási csomag előtt
2 / 3	P2-02, P2-03	2022 után / posztkrízis visszaszűkülés	Kohéziós politika és EU-források programszintű fennmaradása rövidebb, kevésbé ambiciózus elnökségi programokban	„strong and stable cohesion policy”; „balanced development of all regions” (Visegrádi Csoport, 2022a; 2023a; 2024)	2 / 3. szint / Napirendi és programjellegű fennmaradás egy-egy kiolvasható általános közös céllal/érdekkel, de külső képviselő már egyértelműen hiányzik
3	P2-01	2023 április	A V4 parlamenti EU-ügyi bizottságainak budapesti találkozója	A négy ország illetékes bizottságai az aktuális és következő uniós elnökségek prioritásairól, a V4- és EU-elnökségek összekapcsolásáról, továbbá az energiabiztonságról tárgyaltak, majd közös záródokumentumot fogadtak el (Magyar Országgyűlés, 2023)	3. szint / Közös elfogadott álláspont az EU-ügyi parlamenti csatornában; közös külső érdekképviselő azonban nem azonosítható

Forrás: a szerző saját összeállítása

6.4.4. Az esetek értelmezése

Az itt bemutatott szakpolitikai együttműködési esetekből levonható következtetés, hogy a vizsgált területen látott V4-együttműködés mélysége nem intézményesülésben vagy operatív végrehajtásban, hanem közös EU-s érdekérvényesítésben, alkupozíciók építésében mérhető. A V4 e területen nem hozott létre állandó érdekérvényesítési mechanizmust vagy visegrádi eszközt – holott elméletileg lett volna erre is lehetősége.³⁴ Helyette az uniós költségvetési és

³⁴ Akár egy állandó vagy ciklikusan működő V4+ platform kialakításával, amely saját munkacsoportokkal, elemzési és érdekérvényesítési kapacitással rendelkezne.

kohéziós döntéshozatalban igyekezte védeni a felzárkózási, fejlesztési és regionális érdekeit. Ez a működésmód ugyan tartós és kellően specifikus, de szerkezetileg egy külső arénához kötött.

A P2-es esetek elemzése rávilágít arra, hogy a V4 vertikális mélysége jelentősen eltérhet szakpolitika szerint (ezzel mintegy igazolva a doktori kutatás egyik fő premisszáját). P2-ben a legerősebb közös cselekvés a V4-es költségvetési és kohéziós pozícióépítés, illetve a bizonyíték-alapú, szakpolitikai elemzéssel megerősített külső (EU-s) érdekérvényesítés 2017-ből, amellyel a Csoport egy kifejezetten érzékeny és magasan politizált területen 5-ös szintig jutott. Továbbá az eseteket vizsgálva ismét megerősítést nyert, hogy a V4-kooperáció formája külön kezelendő annak mindenkori tartalmától. A kettő között lehetséges összefüggés, de nem törvényszerű. Például egy közös miniszterelnöki levél vagy nyilatkozat nem automatikusan magas szintű aktus: az itt bemutatott esetek közül műfajilag kettő ilyen is szerepelt, 3-as és 4-es besorolással. Ezzel szemben az inkább szakértőinek tekinthető, fentebb bemutatott *joint paper* részletesen kidolgozott, specifikus álláspontot jelenített meg az EU felé (elérve P2 maximum pontszámát). Az eredmények tehát itt is azt látszanak alátámasztani, hogy a V4 igazi „arca” így tárható fel: szakpolitikáról szakpolitikára és ügyről ügyre.

A 2023. áprilisi V4-ek EU-ügyi parlamenti bizottságainak budapesti találkozója (Magyar Országgyűlés, 2023) konkrét, dokumentált példával egészíti ki a fenti értékelést: azt mutatja, hogy a költségvetési-kohéziós érdekképviselő 2022 után alacsonyabb, 3-as szintű parlamenti egyeztetési csatornákon át maradt fenn részben, megerősítve a terület részleges, technikai jellegű posztkrízis fennmaradását (KV3b).

6.4.5. Összegzés, P2 szakpolitikai profilja

A vizsgált P2-szakpolitika az összehasonlító vertikális fejezetben a klasszikus EU-n belüli költségvetési érdekkoalíció esete. A Csoport e területen tartózkodik az intézményesüléstől vagy tartós operatív mechanizmus létrehozásától, de bizonyos alkuciklusokban aktivizálódva képes közös pozíciót, szabályozási álláspontot és szakpolitikai érvrendszert létrehozni. Ez a működésmód kevésbé látványos, mint a migrációs válságra válaszul felépített kooperáció vagy a védelmi együttműködés, de a V4 politikai hasznossága szempontjából legalább ilyen lényeges a részt vevő kormányok számára.

A harmadik kutatási kérdés (KK3) és a kapcsolódó várakozások (KV3a és KV3b) szempontjából P2 vegyes képet mutat. A horizontális elemzésből kiderült, hogy 2015 után (KV3a) e terület napirendi kiterjedése is nőtt, azonban látványos, dokumentálható mélyülés összességében nem került azonosításra. Helyette folytatódott a költségvetési és kohéziós

tárgyú V4-együttműködés ciklikus logikája: az MFF-tárgyalások, a kohéziós szabályozási csomagok és a helyreállítási alku körül figyelhető meg kiemelt visegrádi aktivitás.

Utolsó várakozásunk (KV3b) kapcsán a terület részleges visszaszűkülése regisztrálható 2022 után. A kohézió és az EU-források továbbra is megjelennek az elnökségi programokban, vagyis P2 nem tűnik el a napirendről. Az elérhető hivatalos V4-források azonban nem utalnak a korábbi szisztematikus uniós érdekképviselési logika és tevékenység fennmaradására. Ez azt jelzi, hogy a magas szintű politikai együttműködés „befagyásának” stratégiai fontosságú területek is áldozataul eshetnek³⁵ és deklaratív, technikai szintekre zuhanhatnak vissza, rávilágítva az alacsonyan intézményesült kormányközi platformok politikai korlátjaira.

Összességében elmondható, hogy P2 az eddig bemutatott V4-szakpolitikákkal összevetve sajátos érdekképviselési és működési logikával rendelkezett a Csoport teljes aktivitásán belül. A területen látott differenciált kormányközi együttműködés jellemzően a 2-4. szint között alakult a szisztematikus azonosított esetek alapján. A költségvetési és kohéziós tárgyú kooperáció ciklikusan jelentkezett, az EU-s alkufolyamatba ágyazott érdekérvényesítés formájában. A bemutatott szakpolitika profilját a **27. táblázat** tartalmazza.

27. táblázat: A P2 szakpolitikai profilja

Profilmutató	P2 értelmezése
Mélységi repertoár	2-5. szint, operatív mechanizmus és közös intézmény nem azonosítható
Jellemző működési logika	EU-s költségvetési és kohéziós érdekérvényesítés, közös álláspont- és tárgyalási pozícióépítés (jellemzően 2-4. szint)
Csúcsetet	2017-es közös paper a 2020 utáni kohéziós politika alakítására V4+ keretben, szubsztantív szakpolitikai érveléssel (5-ös szint)
Időbeli mintázat	2001-2004 között EU-csatlakozási koordináció, majd teljes érdekérvényesítési relevancia 2004-től, tárgyalási és alkuciklushoz kötött mélyülés, 2015 után napirendi és mélységi kiteljesedés (2017); 2022-től technikai, alacsony vertikális szintű kooperáció
KK3/KV3a/KV3b relevancia	Migrációs krízis nyomán nem regisztrálható mélyülés, de: 2020 utáni MFF és helyreállítási logikájú szakpolitikai pozícióépítés; 2022 után részleges napirendi fennmaradás, de „vertikális visszazuhanás” a hivatalos V4-dokumentumok alapján

Forrás: a szerző saját összeállítása

A P2-profil értelmezéséhez érdemes felidézni Kaniok és Hloušek (2025, pp. 8–9) figyelmeztetését, mely szerint a V4 alapvetően kormányközi jellegű, intézményileg gyenge platform, amelynek egysége az uniós kérdésekben gyakran csak eseti érdek-konvergencia, nem pedig tartós intézményi elkötelezettség eredménye. Ez pontosan illik a P2-nél megfigyelt mintázatra: a költségvetési és kohéziós tárgyú fellépés annak ellenére maradt tartósan a 2–4. szinten, hogy a tét – az uniós források elosztása – a tagállamok számára anyagilag rendkívül

³⁵ Legalábbis a hivatalosan dokumentált, nyilvánosan megismerhető és kutatható V4-együttműködési univerzumban. Azonban nincs tudományosan megalapozható okunk azt feltételezni, hogy a Csoport 2022 utáni, informális általános és pénzügyi uniós érdekképviselési aktivitása mélyebb lenne az egyidejűleg nyilvánosan kommunikálnál.

jelentős; vagyis itt nem a politikai érzékenység alacsony szintje, hanem az együttműködés szűk, technokrata-érdekképviselői jellege korlátozta a mélyülést. Mivel a P2 mögött sem tartós intézményesülési szándék, sem társadalmi nyomás nem fedezhető fel, és az adott alkuciklusban aktuális kormányzati érdekek mozgatják, a terület különösen érzékeny a politikai kapcsolatok minőségére: amint a szélesebb V4-en belüli politikai konszenzus 2022 után megrendült, a korábbi érdekérvényesítési aktivitás is – dokumentálhatóan – visszaszorult (ld. fentebb, a KV3b értékelése kapcsán), jelezve, hogy a P2-mélység mindvégig inkább politikai, mintsem intézményi alapokon nyugodott.

6.5. Külpolitika, szomszédságpolitika, bővítés és átmeneti tapasztalatátadás (P3)

6.5.1. Horizontális kutatási kapcsolódás és történeti kontextus

A Visegrádi Csoport külpolitikai, szomszédságpolitikai, bővítéspolitikai és átmeneti tapasztalatátadási együttműködését a P3 kategória fogja össze az értekezésben. Ide tartozik a Keleti Partnerség intézményi kerete, Ukrajna EU-hoz való közeledésének és demokratikus stabilizációjának támogatása, Belarusz demokratizációs és civil társadalmi ügye, Moldova, Georgia és a dél-kaukázusi partnerek EU-orientált támogatása, a Nyugat-Balkán EU-integrációja, a V4 demokratikus és piacgazdasági átmenetben szerzett tapasztalatának átadása, valamint az Oroszországhoz, Ukrajnához és regionális geopolitikai válságokhoz kapcsolódó külpolitikai V4-pozíció.

A horizontális kutatás eredményei szerint P3 a 2000/2001-2021/2022 közötti magidőszakban mind a huszonegy elemzett elnökségi évben aktív volt, hét harmonizált ügyet fogott át, és összesen 126 „ügy-évet” produkált. Az időszakos bontás egyértelműen felfutó pályát jelez: a terület ügyintenzitása a 2000/2001-2004/2005 közötti 15 „ügy-évről” a 2005/2006-2009/2010 közötti 30-ra, majd a 2015/2016-2021/2022 közötti 49-re nőtt. Ez azt mutatja, hogy a V4 hivatalosan dokumentált periódusának egyik legtartósabb szakpolitikai együttműködéséről van szó.

Az ügyek megoszlásának belső szerkezetét vizsgálva három nagy ügycsoport körül sűrűsödik a platform aktivitása. Az első Ukrajna EU-hoz való közeledése és demokratikus stabilizációja, amely gyakorlatilag a teljes idősorban jelen van. A második a Keleti Partnerség, az átmenetben szerzett tapasztalatok átadása és a fejlesztési együttműködés együttese, amely 2009 után a V4 egyik „legeredetibb” külpolitikai „exportcikkét” adja. A harmadik a Nyugat-Balkán EU-integrációja, amelyben a V4 egyszerre bővítéspolitikai érdekérvényesítő és regionális tapasztalatátadó szereplő.

A történeti bázisidőszakban (1991-1998) P3 még nem önálló, széles külpolitikai és szomszédságpolitikai portfólióként jelenik meg. A korai Visegrád nagy stratégiai célja saját

euroatlanti integrációja volt, nem pedig a keleti és délkeleti szomszéd régiók politikai és gazdasági folyamatainak aktív alakítása. Ennek ellenére a későbbi V4-terület logikájának két előfeltétele már ekkor azonosítható: a közép-európai régió Európába történő visszatérésének narratívája (Kundera, 1984), valamint az a transzformációs tapasztalat, amelyet a V4 később külpolitikai erőforrásként és exportálható tudásként kezdett használni.

Az 1999/2000-es átmeneti év már hangsúlyosabban megjeleníti a leendő külpolitikai dimenziót. A V4 újraindítása együtt járt a külső partnerekkel, nemzetközi szervezetekkel és a tágabb régióval folytatandó együttműködés igényével. A későbbi külpolitikai napirend azonban a 2004-es EU-csatlakozás után válik igazán önállóvá: a Kroměříž-i deklaráció már nemcsak a V4 fennmaradását és funkcióbővítését tűzi ki célul, hanem azt is lefekteti, hogy a négy ország támogatni kívánja az EU bővítési folyamatát, illetve részt kíván venni az EU keleti és délkeleti politikáinak alakításában (Visegrádi Csoport, 2004d).

A szakirodalom a platform külpolitikai aktivitását az egyik legsikeresebb új funkciójaként azonosítja 2004 után. Dangerfield szerint a V4 az EU-csatlakozás után új feladatot talált az EU-n belüli koordinációban és a szomszédságpolitikai ügyekben, míg Törő, Butler és Grüber a V4+ formátum, az EU-érdekérvényesítés és a rugalmas partnerségi logika szerepét hangsúlyozzák (Dangerfield, 2008, pp. 651-653; Törő et al., 2014, pp. 374-377). Végh a V4 fejlesztési és átmeneti tapasztalatátadó politikáját a visegrádi transzformációs tudás külpolitikai felhasználásaként értelmezi (Végh, 2014, p. 5).

6.5.2. Fő ügycsoportok és mélységi repertoár

A terület mélységi repertoárja a fent bemutatott 3 nagy ügy köré szerveződik, de ezeket 2022 után egy külön időbeli törés strukturálja. A 2022 utáni posztkrízis minta nem negyedik ügycsoportot jelent, hanem a korábbi külpolitikai repertoárt átrendező időbeli töréspontként értelmezendő: azt mutatja meg, hogy a korábbi erős napirendi jelenlét nem jelent semmilyen „garanciát” egy terület és a hozzátartó ügyek túlélésére magas szintű (geo)politikai megosztottság esetén.

Az ügyek és vertikális besorolásuk előtt érdemes jelezni P3 kódolási sajátosságait. Egyrészt a külpolitika egyedi terület, hiszen „műfajként” és érdekérvényesítési terepként otthont ad különböző egyéb szakpolitikai együttműködéseknek is más országokkal. Másrészt a nehézséget itt az okozza, hogy ugyanaz a dokumentum tartalmazhat egyszerre szimbolikus diplomáciai állásfoglalást, külső fórumot célzó érdekérvényesítést, szakpolitikai outputot, vagy éppen IVF-alapú támogatási eszközre való hivatkozást. Az esetek bemutatásánál egyedi aktusok elkülönítésére törekszem a dolgozatban bevezetett munkadefiníciók és elhatárolási szabályok következetes alkalmazásával.

A külpolitikai együttműködés vertikális skálájának alsó és középső szintjeit a közös külpolitikai állásfoglalások, valamint az EU-s és partnerországi napirendformáló aktusok adják. A Kroměříž-i deklaráció (Visegrádi Csoport, 2004d) 3-as szintű külpolitikai önmeghatározás, az ukrajnai narancsos forradalom idején kiadott közös nyilatkozatok szintén konkrét, de alapvetően diplomáciai támogatást jelentenek (Visegrádi Csoport, 2004f; Visegrádi Csoport, 2005e). A 4-es szintet jellemzően azok az esetek érik el, amelyekben a V4 külső fórumokat, EU-csúcsokat, bővítéspolitikai döntéseket vagy partnerországokkal folytatott V4+ formátumokat céloz. Utóbbira példa a 2019-es V4-Nyugat-Balkán V4+ keretű nyilatkozat (Visegrádi Csoport, 2019e), amelyben a visegrádi kormányfők a nyugat-balkániak EU-csatlakozásának mielőbbi megkezdését sürgetik (vagyis uniós érdekképviselési eset). További 4-es szintű esetpélda a 2013-as vilniusi EU-csúcs előtti V4-ír-litván (V4+) külügyminiszteri állásfoglalás, amely kifejezetten a Keleti Partnerség előmozdítását sürgeti és a *V4EaP* kezdeményezést „promotálja” (Visegrádi Csoport, 2013d).

A vertikális skála felső szintjei nem önálló külpolitikai intézményben, hanem programalapú eszközökben jelennek meg. Az EaP-hoz kapcsolódóan 2012-ben létrehozott *V4EaP* program (Visegrádi Csoport, 2012b) és a 2020-ban elindított *V4EastSolidarity* (Visegrádi Csoport, 2020f) azért sorolható 6-os szintre, mert világos célcsoporttal, pályázati vagy támogatási logikával és végrehajtási csatornával működő, tartós külpolitikai/fejlesztési eszközök. Azonban nem tekinthetők önálló V4-intézménynek, mivel implementációs infrastruktúrájukat az IVF biztosítja. Vagyis az említett operatív mechanizmus a meglévő V4-intézményi kapacitás külpolitikai célú felhasználásának esete.

A Keleti Partnerség és a Nyugat-Balkán közötti különbség szintén fontos mélységi sajátosságot tár fel P3-ban. A napirenden egyértelműen az EaP bizonyult fajsúlyosabb, dominánsabb témának. Esetében a V4 nemcsak támogató politikai álláspontot képviselt, hanem saját támogatási logikát is ráépített az IVF-re. A Nyugat-Balkánnál ezzel szemben a legerősebb dokumentált esetek elsősorban a bővítéspolitikai napirend előmozdítása és a támogatási eszközök kiegészítő említése körül mozognak.³⁶ E különbség magyarázza, hogy a Keleti Partnerséghez kötődő *V4EaP* és *V4EastSolidarity* 6-os (vagyis a maximális P3-) szintre kerülhet, míg a legtöbb nyugat-balkáni eset 3-4. pontszámon marad.

6.5.3. A kiválasztott szakpolitikai esetek bemutatása

A korai, EU-csatlakozás utáni esetek tehát a V4 új külpolitikai szerepfelfogását dokumentálják. Az említett 2004-es Kroměříž-i deklaráció immár nem a saját tagság elérését,

³⁶ Fontos adalék, hogy Ukrajna és az EaP hagyományosan Varsónak, míg a Nyugat-Balkán ügye elsősorban Budapestnek stratégiai fontosságú.

hanem a további bővítés és az EU keleti, illetve délkeleti politikáinak alakítását állítja előtérbe a V4 stratégiai regionális érdekeit figyelembe véve. Az ukrajnai narancsos forradalomhoz kapcsolódó 2004/2005-ös nyilatkozatok ennek első konkrét tesztjeit jelentik, melyekben a Csoport közös diplomáciai álláspontot fogalmaz meg Ukrajna demokratikus és EU-orientált stabilizációja mellett.

A 2011-2013 közötti időszakban a V4 külpolitikája belép a magasabb EU-s napirendformáló és programalapú működésbe. Az EaP és a Nyugat-Balkán V4+ formátumokban történő napirenden tartása már nem egyszerű önmeghatározás, hanem a 2004 utáni új külpolitikai arcél és érdekérvényesítés továbbépítése külső partnerek és az EU felé. Az említett 2012-es *V4EaP* program azonban ennél is mélyebb: a V4 az IVF keretében konkrét támogatási eszközt hoz létre az EaP-országokkal való együttműködésre, előállítva jelen esettanulmány 6-os szintű *benchmark* esetét.

A 2014-es ukrajnai válságra összetett szakpolitikai csomaggal válaszolt a Visegrádi Csoport. A közös V4-aktus nem merült ki a diplomáciai támogatásban: az AA/DCFTA³⁷ és reformtámogatás mellett humanitárius koordinációt, energiaügyi segítséget és az IVF Keleti Partnerséghez kapcsolódó allokációjának növelését is rögzítette (Visegrádi Csoport, 2014c; Visegrádi Csoport, 2014e). Ez már 5-ös szintű saját V4-szakpolitikai csomag, de még nem tartós önálló külpolitikai mechanizmus. Fontos kiemelni, hogy Ukrajna támogatása mellett úgy tudott egységes maradni a platform, hogy például az Oroszország elleni gazdasági szankciókban már messze nem volt véleményegyezés (Rácz, 2014). Azonban ez áthidalhatónak bizonyult, és az orosz-kérdést továbbra is olyan szenzitív területként kezelték, amelyet „el kell zárni” a magas szintű politikai és szektorális szakpolitikai együttműködéstől.

A 2015 utáni esetek a P3-repertoár differenciált fennmaradását mutatják. A nyugat-balkáni társadalomnak címzett 2015-ös közös külügyminiszteri üzenet (Visegrádi Csoport, 2015e) erős diplomáciai gesztus és innovatív külpolitikai aktus, de vertikálisan maximum 3-as szintre sorolható politikai kommunikáció (közös V4-álláspont megfogalmazása). A már fentebb említett 2019-es V4+WB6 miniszterelnöki csúcs ezzel szemben konkrét bővítéspolitikai érdekérvényesítést kapcsol össze IVF- és WBF³⁸-támogatásokkal.³⁹ A 2020-as

³⁷ Az AA az angol *Association Agreement* (EU-s társulási szerződés), míg a DCFTA az angol *Deep and Comprehensive Free Trade Area* (Mélyreható és Átfogó Szabadkereskedelmi Térség) rövidítése. A DCFTA a társulási megállapodás részét képezi. A V4 a 2010-es években hagyományosan nagy támogatója volt Ukrajna uniós integrációjának, így számtalan alkalommal kifejezte az ezen megállapodások mielőbbi megkötését sürgető álláspontját.

³⁸ A WBF a *Western Balkans Fund*-ot takarja. Az alap létrehozásáról Albánia, Bosznia-Hercegovina, Észak-Macedónia, Montenegró, Koszovó és Szerbia döntött 2015-ben. 2017. őszi indulása óta különböző projektek keretében támogatja a nyugat-balkániak társadalomközi (*soft*) együttműködését (*Western Balkans Fund*, n.d.).

³⁹ Az IVF *Visegrad+ Grants* és ösztöndíjprogramjai révén közvetlenül a V4-WB6 együttműködési projekteket, a *Western Balkans Fund* támogatásával pedig a nyugat-balkáni regionális együttműködés intézményi-

V4EastSolidarity a második 6-os szintű P3-eset, mivel a Nemzetközi Visegrádi Alapon keresztül indított, rendkívüli célzott támogatási programként kívánta erősíteni az EaP-országok COVID-rezilienciáját (Visegrádi Csoport, 2020f). A 2021-es EaP és Ukrajna európai közeledése melletti szimbolikus-megerősítő kiállítás (Visegrádi Csoport, 2021e) viszont csak 4-es szintre sorolható.

A V4-kormányfők és a brit miniszterelnök ukrán háború elején kiadott közös nyilatkozata fontos szimbolikus kiállást rögzít Ukrajna szuverenitása és területi integritása mellett, egyidejűleg elítélve az agresszor Oroszországot (Visegrádi Csoport, 2022c). A legfeljebb 3-as szintű (koordinált közös álláspontot megjelenítő) kiállást azonban már nem követte további lépés, így vertikálisan mélyebb visegrádi együttműködés sem. Tekintve, hogy a Moszkvával való viszony okozta a V4 politikai befagyását, nem meglepő – de mindenképp jelzés értékű –, hogy a külpolitikai napirend lényegesen szűkebb, a külpolitikai tárgyú közös V4-cselekvés pedig vertikálisan alacsonyabb szintű lett 2022-től. Az elemzett P3-szakpolitikai együttműködési eseteket a **28. táblázat** tartalmazza.

28. táblázat: Benchmark vertikális szintek, P3-esetek, forrásbizonyíték és kódolási döntések

Szint	Ügykód	Időszak	Eset (tartalmi aktus)	Rövid bizonyíték / idézet	Kódolási döntés/indoklás
3	P3-05, P3-06	1999/2000-2004 / EU-csatlakozás utáni külpolitikai önmeghatározás	V4 2004 utáni külpolitikai szerepvállalásának elvi rögzítése: bővítés támogatása és tapasztalatátadás a keleti/délkeleti régió felé	„assist countries aspiring for EU membership”; „shaping and implementing the EU’s policies towards Eastern and Southeastern Europe” (Visegrádi Csoport, 2004d)	3. szint / Specifikus külpolitikai irány és közös önmeghatározás
3	P3-02, P3-07	2004/2005 / Ukrajna demokratikus stabilizációja	Közös állásfoglalás Ukrajna demokratikus és EU-orientált stabilizációja mellett a narancsos forradalom idején	„situation in Ukraine”; „democratic and prosperous Ukraine” (Visegrádi Csoport, 2004f; 2005e)	3. szint / Közös diplomáciai állásfoglalás politikai támogatási célzattal (de: külső érdekérvényesítés hiányzik)
4	P3-01, P3-05	2011 / EaP és Nyugat-Balkán napirenden tartása	Több dokumentumon átívelő napirendi aktivizmus és külpolitikai érdekérvényesítés az EaP és a Nyugat-Balkán ügyében	Az <i>Eastern Partnership</i> és a <i>Western Balkans</i> közös külügyminiszteri napirendként jelenik meg (Visegrádi Csoport, 2011f; 2011q)	4. szint / A V4 közös álláspontját külső partnerekkel és EU-relevanciájú fórumokon képviseli (koordinált külpolitikai érdekérvényesítés)

kapacitásépítését kívánta erősíteni (Visegrádi Csoport, 2019e).

Szint	Ügykód	Időszak	Eset (tartalmi aktus)	Rövid bizonyíték / idézet	Kódolási döntés/indoklás
6	P3-06, P3-01	2012 / V4EaP-programalapú eszköz	V4EaP program létrehozása az IVF keretében, több támogatási pillérrel	„established a new program ‘Visegrad 4 Eastern Partnership’”; <i>flagship</i> , grant- és ösztöndíjlogikára épülő támogatási pillérek (Visegrádi Csoport, 2012b)	6. szint / Saját külpolitikai eszköz létrehozása önálló szabályokkal, célcsoporttal és IVF-finanszírozási csatornával
4	P3-01, P3-02, P3-04, P3-06	2013 / Vilnius előtti EaP-érdekérvényesítés	V4+Írország+Litvánia külügyminiszteri álláspont az EaP-csúcs előtt: AA/DCFTA, vízumliberalizáció, V4EaP és <i>more for more-elv</i>	„ambitious funding for the Eastern Partnership”; „V4EaP programme designed by the International Visegrad Fund” (Visegrádi Csoport, 2013d)	4. szint / EU-s külpolitikai érdekérvényesítés az EaP-keret alakítására, melynek célja a csúcstalálkozó napirendjének közvetlen befolyásolása
5	P3-02, P3-07	2014 / Ukrajna-aktiválódás	Ukrajna támogatása: AA/DCFTA, reform, humanitárius koordináció, földgáz-visszatáplálás, és IVF-allokáció növelése	„ready to establish a coordination of humanitarian aid”; „share of Eastern Partnership allocations within the International Visegrad Fund is to be increased” (Visegrádi Csoport, 2014c; 2014e)	5. szint / Több elemből álló szakpolitikai csomag: diplomáciai támogatás, humanitárius koordináció, energiaügyi segítség és IVF-forrásbővítés
3	P3-05, P3-06	2015 / nyugat-balkáni „társadalmi diplomácia”	Közös külügyminiszteri nyílt levél/újságcikk a nyugat-balkáni társadalomnak	„We Offer You Our Helping Hand on the EU Path” (Visegrádi Csoport, 2015e)	3. szint. / Kreatív formátumú közös diplomáciai üzenet
4	P3-05, P3-06	2019 / V4+WB6 bővítéspolitikai érdekérvényesítés	V4+WB6 miniszterelnöki csúcs: EU-csatlakozási tárgyalások megnyitásának sürgetése, WB Fund és Visegrad+ támogatások	„open accession negotiations with North Macedonia and Albania”; „through the International Visegrad Fund’s grants ... or assistance to the Western Balkans Fund” (Visegrádi Csoport, 2019e)	4. szint / Koordinált bővítéspolitikai érdekérvényesítés az EU felé, támogatási eszközökkel kiegészítve (cél az EU-s napirend formálása)
6	P3-01, P3-06	2020 / V4EastSolidarity	V4EastSolidarity program indítása az EaP-országok COVID-rezilienciájának támogatására IVF-keretben	„launch an extraordinary V4EastSolidarity program ... under the International Visegrad Fund” (Visegrádi Csoport, 2020f)	6. szint / Konkrét, rendkívüli V4-támogatási program IVF-implementációval (nem önálló intézményi struktúra)

Szint	Ügykód	Időszak	Eset (tartalmi aktus)	Rövid bizonyíték / idézet	Kódolási döntés/indoklás
4	P3-01, P3-02, P3-04	2021 / EaP beyond 2020	<i>EaP beyond 2020</i> : differenciált integráció, AA/DCFTA-szintlépés és reformtámogatás közös képviselője	„keep the Eastern Partnership high on the EU’s agenda”; „offer their assistance to the reform efforts” (Visegrádi Csoport, 2021e)	4. szint / Közös EU-s külpolitikai pozíció és napirendformálás
3	P3-02, P3-07	2022 / első hivatalos V4-reakció az ukrajnai háborúra	V4+UK közös kiállítás Ukrajna szuverenitása mellett	„full support to the government and people of Ukraine” (Visegrádi Csoport, 2022c)	3. szint / Közös szimbolikus diplomáciai állásfoglalás
4	P3-02, P3-07	2022 április	Parlamenti advocacy Ukrajna támogatásáért és EU-tagjelöltségéért	A V4 parlamenti európai ügyekkel foglalkozó bizottságai szankciókat, politikai, pénzügyi, humanitárius és védelmi támogatást, valamint Ukrajna tagjelölti perspektíváját szorgalmazták (V4 Európai Ügyi Bizottságok, 2022, pp. 1–2).	4. szint / Közös külső érdekérvényesítés, de parlamenti, nem kormányzati külpolitikai csatornán
6	P3-02, P3-04, P3-05, P3-06	2023–2024	<i>Civil Servant Mobility Program</i> Ukrajna, Moldova és Albánia célcsoporttal	Az IVF 2023-as beszámolója tényleges szakmai látogatásokat dokumentál, részben 2024-re átütemezett programmal és több V4-fogadó országgal (International Visegrad Fund, 2024, pp. 66–67).	6. szint / Ismétlődő, szervezett tapasztalatátadási és közigazgatási mobilitási mechanizmus; technikai, IVF-be ágyazott külpolitikai eszköz

Forrás: a szerző saját összeállítása

6.5.4. Az esetek értelmezése

A bemutatott esetek jelzik, hogy a V4 külpolitikai együttműködése nem pusztán deklaratív kommunikáció. A közös diplomáciai állásfoglalások valóban gyakoriak, de a P3 mélységi repertoárja ennél szélesebb: EU-s bővítéspolitikai és szomszédságpolitikai napirendformálás, partnerországoknak címzett politikai üzenetek, V4+ formátumok, valamint IVF-alapú támogatási programok is megjelennek. A kategória ezért a V4 egyik legösszetettebb szakpolitikai területe: egyszerre diplomáciai platform, EU-s érdekképviselői koalíció és a szomszédos régiókban bevethető stratégiai érdekérvényesítési eszköz.

A táblázatban szereplő esetek időben nem lineáris mélyülési pályát, hanem hullámzó külpolitikai kapacitás-kihasználást rajzolnak ki. A 2004 utáni szerepkeresésből 2012-re programalapú EaP-eszköz lesz, 2014-ben Ukrajna ügyében több szektort összekapcsoló támogatási csomag jelenik meg, 2020-ban pedig a COVID-válságra rendkívüli támogatási programmal reagál a platform. A 2022 utáni visszaesés éppen azért jelentős, mert nem egy eleve gyenge szakpolitikai terület omlik össze, hanem egy korábban kifejezetten erős külpolitikai együttműködési mező szűkül vissza.

A 2015-ös migrációs válság hatása (KV3a) szempontjából P3-nál nem mutatható ki vertikális mélyülés, miközben a horizontális (napirendi) kiterjedés egyértelműen nő: az „ügy-évek” száma a 2015/2016-2021/2022 közötti szakaszban 49-re emelkedik. Az együttműködés azonban már 2012-ben, a *V4EaP* program elindításával eléri csúcspontját (6), amit kétségtelenül meg tud ismételni 2020-ban a *V4EastSolidarity* esetében. Mindeközben a Csoport külpolitikai eszköztára viszonylag állandó volt, legfeljebb különböző helyzetekben alkalmazta a közös célok elérése érdekében.

Oroszország Ukrajna elleni katonai támadása azonban kimutatható töréssel járt és bénítóan hatott a V4 külpolitikai aktivizmusára. A helyzet sajátossága az volt, hogy épp a stabil együttműködési magot alkotó keleti szomszédsági ügyből lett a V4 történetének legfontosabb „stressztesztje”. A 2022. márciusi V4- és a brit miniszterelnöki kiállítás még fontos szimbolikus aktust jelentett, a későbbiekben a magyar álláspont látványosan elvált a lengyel, cseh és szlovák pozíciótól az Oroszországgal szembeni viszony, az uniós szankciók és a katonai segítség kérdésében. Ez pedig közvetlenül lecsapódott a Csoport hivatalos külpolitikai napirendjében is.

A bemutatott két posztkrízis eset jól illusztrálja ezt a kettősséget: míg a 2022 áprilisi V4-parlamenti kiállítás (Ukrajna EU-tagjelöltsége mellett) még a háború okozta közös fellépési kényszer terméke, addig a 2023–2024-es *Civil Servant Mobility Program* elnevezésű IVF-program magas, 6-os szintű, de kifejezetten technikai-adminisztratív jellegű együttműködést dokumentál. Ez azt demonstrálja, hogy a politikai törés elsősorban a magas szintű külpolitikai koordinációt érintette, az intézményesített, alacsonyabb konfliktusszintű csatornák viszont tovább működtek.

6.5.5. Összegzés, P3 szakpolitikai profilja

A P3 profilja pontosan illeszkedik a dolgozat fő állításához. A V4 fennállása alatt változatos mélységű együttműködésre volt képes a külpolitikában is. Miközben a 3-4-es szintű kooperáció dominált a szimbolikus közös állásfoglalások és a hagyományos diplomáciai koordináció jegyében, a Keleti Partnerségben például képes volt operatív

programalapú, 6-os szintű cselekvésre; és miközben a platform a 2014-es ukrajnai válság „moszkvai leágazásán” még túllendült, 2022-ben ez már nem sikerült, és a korábbi közös fellépési képesség drámaian visszaszűkült, amit a 2022-től született elnökségi programok igazolnak. Ez a differenciált kormányközi együttműködés egyik legtisztább példája. A V4 külpolitikai profilját a **29. táblázat** mutatja be.

29. táblázat: A P3 szakpolitikai profilja

Profilmutató	P3 értelmezése
Mélységi repertoár	A P3-esetek a 2-es konzultációtól a 6-os, programalapú külpolitikai eszközökig terjednek (önálló intézmény nem azonosítható)
Jellemző működési logika	EU-s bővítéspolitikai és szomszédságpolitikai napirendformálás, partnerországok támogatása, átmeneti tapasztalatátadás és V4+ diplomácia (jellemzően 3-4. szintű együttműködések)
Csúcseset	<i>V4EaP</i> program (2012) és <i>V4EastSolidarity</i> (2020): IVF-alapú, célzott külpolitikai/fejlesztési támogatási eszközök (6-os szint)
Időbeli mintázat	Magas horizontális intenzitás és korán kialakuló programalapú mélyülés; 2012-es vertikális csúcspont (<i>V4EaP</i>), 2015-től EaP/WB-eszköztár fenntartása és adaptálása; 2022 után töréses visszaszűkülés
KK3/KV3a/KV3b relevancia	KV3b: 2015 után fennmaradó magas szintű együttműködés (2012-es csúcseset szintjének megismétlése 2020-ba); KV3b: 2022 után éppen a külpolitikai cselekvőképesség épül le először

Forrás: a szerző saját összeállítása

A P3 felülreprezentáltsága a hivatalosan dokumentált V4-napirenden valószínűsíthetően összefügg azzal is, hogy ezen a területen a napirend-formálás és az értékelés intézményi felelőssége egyértelműen a tagállami külügyminisztériumoknál összpontosul, amelyek így a meglévő diplomáciai csatornák és szaktudás birtokában alacsony intézményi költséggel tarthatták napirenden a témát (ld. a fenti robusztussági teszt eredményét). Ez a bürokratikus-intézményi magyarázat kiegészíti a dolgozat fő, a szakpolitikai tartalom hasznosságára épülő érvelését: a P3 mélysége részben azért lehetett tartós és kiszámítható 2022-ig, mert a külügyi tárcák közötti szakmai-politikai konszenzus alacsony fenntartási költséggel járt – vagyis nem csupán azért, mert a téma politikai és tartalmi értelemben hasznos volt a Csoport számára.

Ez egyúttal korlátot is jelent: a Keleti Partnerség és a bővítéspolitika körüli, itt megfigyelt operatív mélyülés (*V4EaP*, *V4EastSolidarity*) elsősorban addig terjedhetett, amíg a négy kormány – különösen külügyminisztériumaik – álláspontja lényegében egybeesett. A 2022 utáni törés éppen azt mutatja meg, hogy amint ez a szűk konszenzus megbomlott – itt konkrétan az orosz-ukrán háború megítélése kapcsán –, a korábban stabilnak tűnő mélység is gyorsan és látványosan visszaesett, jelezve, hogy a P3-együttműködés soha nem függetlenedett teljesen a mögötte álló szűk politikai-diplomáciai együttállástól.

6.6. Migráció, menekültügy, Schengen és határvédelem (P5)

6.6.1. Horizontális kutatási kapcsolódás és történeti kontextus

A P5 kategória a migrációval, menekültüggyel, Schengen-kormányzással és határvédelemmel kapcsolatos V4-együttműködést fogja össze. A napirendkutatásban a következő 6 átfogó ügyet azonosítottam e szakpolitikán belül: Schengen-csatlakozás és schengeni kormányzás; vízumpolitika és konzuli koordináció; külső határvédelem és határigazgatás; közös európai menekültügyi rendszer (CEAS) és Dublin-reform; kötelező relokációs kvóta és tehermegosztási mechanizmusok; nyugat-balkáni migrációs útvonal és harmadik országok támogatása. A tágabb szakpolitika V4-közi bel- és igazságügyi együttműködésének technikai dimenziójához, az EU migrációs és menekültügyi kormányzásához, valamint a Csoport 2015 utáni politikai láthatóságához egyaránt kapcsolódik.

A napirendkutatás eredményei szerint a terület már a 2000-es évek elején jelen volt a platform életében, de ekkor elsősorban még a Schengen-, vízum- és határigazgatási felkészülés dimenziójában. A 2015 utáni időszak minőségi fordulatot hozott: a schengeni és határigazgatási kérdések mellé belépett a CEAS-reform, a kötelező relokáció elutasítása, a nyugat-balkáni útvonal kezelése, valamint a harmadik országok támogatása. A P5 ezért a horizontális és vertikális kutatási láb összekapcsolásának egyik legjobb tesztete: a napirendi expanzió mögött tényleges mélységi szintlépés is joggal feltételezhető.

A történeti bázisidőszakban (1991-1998) a mai értelemben vett P5-szakpolitika még nem alkotott önálló V4-profilt. Az euroatlanti integráció nagy stratégiai célján belül a belügyi-migrációs kérdések legfeljebb ennek részletkérdésként, a csatlakozási felkészüléshez tükrében értelmezhetők. Az 1999/2000-es átmeneti évben viszont már látható a későbbi P5 előképe: az 1999-es alapidokumentum külön belügyi blokkban nevesíti a Schengen-megállapodással kapcsolatos konzultációkat, a határ- és bevándorlási ügyeket, valamint az illegális migráció elleni jogalkotási tapasztalatcserét (Visegrádi Csoport, 1999). Ez azonban még messze nem válságpolitika, hanem sokkal inkább csatlakozási és igazgatási tanulási folyamat.

A szakirodalom szerint a 2015-ös migrációs válság a V4 egyik leglátványosabb politizációs pillanata volt. Bauerová (2018, pp. 99-101) szerint a válság új témát nyitott meg a V4-ben, és megkönnyítette a közös migrációs célok megfogalmazását; Stepper (2016, pp. 62-65) a V4-et már 2015-2016-ban a kötelező relokációval szembeni „*coalition of the unwilling*” típusú együttműködésként írta le. Braun (2020, pp. 925-926) a migrációs krízist ún. posztfunkcionalista pillanatként értelmezi, ahol identitás, szuverenitás és európai integrációs konfliktus kapcsolódott sajátosan össze. A jelen esettanulmány ehhez képest nem a retorikát,

hanem azt vizsgálja, hogy a politizált napirendi aktiválódás mögött milyen mélységű közös szakpolitikai együttműködési elemek dokumentálhatók.

A P5 különleges eset a kiegészítő várakozások (KV3a és KV3b) szempontjából, mert a feltételezett horizontális expanziót és vertikális mélyülést épp a terület tárgyát képező 2015-ös európai migrációs krízishez köti. A napirendkutatás P5 esetében igazolni látszik a feltevést, de mélységi értelemben csak az esetek kvalitatív elemzése nyomán derülhet ki, hogy valóban szintlépés történt-e. A 2022-es törés hatásának vizsgálata szintén indokolt, hiszen a migráció sok éven át a V4-együttműködés feltételezett motorja volt, napirendi és vertikális visszahúzódása sokat elárulna a platform törékeny, kormányközi jellegéből fakadó korlátokról.

6.6.2. Fő ügycsoportok és mélységi repertoár

A P5 mélységi repertoárja négy fő ügycsoport köré rendezhető. Az első a Schengencsatlakozás, a schengeni kormányzás és a határigazgatási felkészülés, amely a 2000-es évek közepén a V4 egyik klasszikus, technikai EU-alkalmazkodási és külső érdekérvényesítési ügyévé vált. A második a menekültügyi és migrációs uniós szabályozás, különösen a CEAS, a Dublin-rendszer és a kötelező relokáció kérdése. A harmadik a külső határvédelem, a nyugat-balkáni migrációs útvonal és harmadik országok támogatása. A negyedik az operatív válságkezelési és finanszírozási elem, amelyet a Migrációs Válságkezelési Mechanizmus és a líbiai határvédelmi hozzájárulás⁴⁰ jelez. Látható, hogy e felsorolásból az utolsó 3 egyértelműen a 2015-től kibontakozott krízishez kötődik, ami jelzi kiemelt politikai jelentőségét.

A skála alsó szintjein P5-ben a Schengenhez, határigazgatáshoz és illegális migrációhoz kapcsolódó konzultációk állnak. A 3-as szintet azok az esetek adják, ahol a V4 már szakértői koordinációt vagy közös álláspontot rögzít, de még nem lép ki határozottan a külső EU-s érdekképviselési arénába. A 4-es szint a P5 egyik tipikus működési szintje: ide tartozik az egyidejű schengeni csatlakozásért folytatott közös fellépés, a relokációellenes uniós pozíció, a macedóniai pilotprogram kezdeményezése és az 2020-as új migrációs paktumról készített *non paper* tartalma.

A P5 felső együttműködési tartományát két eset jelöli ki. Az egyik a kimagasló líbiai határvédelmi hozzájárulás (5-ös szint), mert közös pénzügyi szakpolitikai aktus, konkrét outputtal. A Migrációs Válságkezelési Mechanizmus (MCRM) viszont ennél mélyebb, 6-os

⁴⁰ A líbiai határőrség V4 általi egyszeri támogatása a juttatott összeg szokatlan nagyságrendje és az időzítés miatt kifejezetten akut válságkezelési aktusként értelmezendő, ami a szerző álláspontja szerint kiemeli a „külső határvédelem, a nyugat-balkáni migrációs útvonal és harmadik országok támogatása” ügycsoportból és a V4-es válságmechanizmusok közé történő áthelyezését indokolja.

szintű eset, mert operatív mechanizmusként kijelölt kapcsolati pontokat, koordinációs eljárásokat, akcióterveket, erőforrásokat és későbbi folytatást dokumentál (Visegrádi Csoport, 2016e). Ugyanakkor a migrációs politikában nem azonosítható 7-es szintű, IVF- vagy VPI-típusú önálló V4-intézmény – vagyis az erős politikai együttműködés és érdekegyezés vertikálisan láthatóan mélységi korlátba ütközött.

6.6.3. A kiválasztott szakpolitikai esetek bemutatása

A korai P5-esetek elsősorban Schengenhez kapcsolódnak. Az 1999/2000-es belügyi konzultációk még alacsony mélységi szintet képviselnek, de kijelölik azt a technikai-kormányközi tanulási pályát, amelyre a 2003-2007 közötti schengeni felkészülés épült. A V4 külön munkacsoportot állított fel és a szakértői konzultációk ekkor már többek pusztánapi rendi említésnél, mert rendszeresített felkészülési koordinációt és információcserét rögzítenek az egyik első nagy uniós relevanciájú célkitűzés mielőbbi elérése érdekében (Visegrádi Csoport, 2004h; Visegrádi Csoport, 2005a).

A 2004-2007 közötti Schengen-eset a korai P5 legerősebb kooperációs példája. A V4-ek nemcsak párhuzamosan készültek, hanem koordinálták az értékelési eljárások kezdeményezését, a tárgyalási pozíciókat és az uniós halasztási kísérletekkel szembeni fellépést (Visegrádi Csoport, 2004h; Visegrádi Csoport, 2005c; Visegrádi Csoport, 2008b). A 2007. december 21-i közös belépés ezért semmiképp nem időbeli egybeesés, hanem a dokumentált közös EU-s érdekérvényesítési folyamat eredményeként és sikereként értelmezhető (lásd pl. Törő et al., 2014, p. 366).

A 2015-ös fordulat minőségileg más jellegű P5-együttműködést hozott. A V4 ekkor már nem saját schengeni belépési célját képviselte, hanem az EU migrációs válságkezelésére fogalmazott meg alternatív szakpolitikai-csomagot. A külső határvédelem, a *hot spotok*, a Frontex/EASO⁴¹ támogatása, a nyugat-balkáni útvonal kezelése és a kötelező relokáció elutasítása egységes érdekérvényesítési nyelvvé állt össze (Visegrádi Csoport, 2015j; Visegrádi Csoport, 2016a; Visegrádi Csoport, 2016b). A politikai jelentőség ellenére ez vertikálisan 4-es szint, hiszen részletes és külső EU-s alkufolyamatra irányuló pozíciót takar.

A P3-esettanulmányban már bemutatott, nyugat-balkáni lapokban megjelent V4-külügyminiszteri cikk (Visegrádi Csoport, 2015e) jelen esettanulmányban is kódolható,⁴² ugyanis többször is migrációs vonatkozású állítást tesz, illeszkedve a migrációs útvonalakhoz

⁴¹ A Frontex az Európai Unió határigazgatási ügynöksége, az EASO (*European Asylum Support Office*) pedig az uniós menekültügyi hivatal. Az EASO azóta már *European Union Agency for Asylum* (EUAA) néven, megváltozott jogosítványokkal működik.

⁴² Ezen két szakpolitikán belül is listázott együttműködési esetre a szerző „szabályt erősítő kivételként” tekint, ugyanis a külpolitikai, nyugat-balkáni diplomáciai jelleg és a migrációpolitikai tárgyú fellépés is kifejezetten markánsnak tekinthető e szimbolikus, innovatív V4-aktus mögött.

kapcsolódó ügycsoportba. Az írás szerint a V4-ek nagyra értékelik a nyugat-balkániak pozitív szerepét és elkötelezettségét egy olyan krízisben, amit nem ők okoztak. Ez alapvetően közös stratégiai kommunikáció és migrációs tárgyú „társadalmi” diplomácia, így legfeljebb 3-as szintű esetet bizonyít.

A 2016-2018 közötti esetek mutatják, hogy a P5-mélyülés nem csak retorikai percepció volt. A macedóniai határvédelmi pilotprogram konkrét operatív együttműködési szándékot rögzített a macedón-görög határon jelentkező irreguláris belépések csökkentésére, de a hivatalos V4-korpusz alapján 4-es szinten indokolt tartani, mert nem áll rendelkezésre elsődleges bizonyíték V4 policy-lépésre (5) vagy -mechanizmusra (6) (Visegrádi Csoport, 2016d). A líbiai határvédelmi hozzájárulás ezzel szemben határozott 5-ös szint: a V4 miniszterelnökei közös, 35 millió eurós pénzügyi vállalást tettek az EUTF/Líbia-program⁴³ irányába (Visegrádi Csoport, 2017f; Visegrádi Csoport, 2018b, p. 2), amelyet az Európai Számvevőszék később teljesített hozzájárulásként erősített meg (European Court of Auditors, 2018, p. 50). Az összeg szokatlanul magas a V4 viszonylatában,⁴⁴ így a rendkívüli kifizetés komoly szimbolikus erővel bír és a Csoport migrációellenes álláspontját hitelesíti.

A P5 csúcselete (6-os szintbesorolással) egyértelműen a 2016-ban bejelentett, fentebb már említett Migrációs Válságkezelési Mechanizmus (Visegrádi Csoport, 2016e). A belügyminiszteri források nemcsak politikai szándékot, hanem fókuszpontokat, koordinátorokat, akciótervet, erőforrásokat és költségmegosztást is rögzítenek; később a mechanizmushoz kapcsolódó akciótervek és implementációs jelentések is megjelennek (Visegrádi Csoport, 2018e; Visegrádi Csoport, 2022b, p. 4).

A 2020-as új migrációs paktumról szóló *non-paper* (Visegrádi Csoport, 2020g) részletes közös V4-pozíciót vázol fel a migráció külső dimenziójában, a külső határok védelmében, az önkéntes szolidaritásban, a visszaküldési politikában és a relokáció ügyében, ezért 4-es szintű uniós érdekképviselési pozícióként osztályozható. A 2022 utáni források a P5 posztkrízis pályáját jelzik. Az orosz agressziót követően Schengen, a CEAS, a külső határvédelem és az ukrán menekülthullám kezelése napirenden marad, magas szintű vertikális eset azonban már nem kódolható a posztkrízis szakaszban – vagyis a terület mélyülés helyett részleges visszaesést és technikai folytonosságot mutat (Visegrádi Csoport, 2022a, p. 6; Visegrádi Csoport, 2022b, p. 4). A bemutatott együttműködési eseteket a **30. táblázat** tartalmazza.

⁴³ A 2015-ben létrehozott EUTF (*European Trust Fund for Africa* - EU Szükséghelyzeti Alap Afrikáért) a migráció kiváltó okait kezelni kívánó európai uniós pénzügyi eszköz.

⁴⁴ Különösen annak fényében, hogy például az IVF teljes éves költségvetése 8 millió euróra rúgott a líbiai döntés idején (Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic, 2020, p. 30).

30. táblázat: Benchmark vertikális szintek, P5-esetek, forrásbizonyíték és kódolási döntések

Szint	Ügykód	Időszak	Eset (tartalmi aktus)	Rövid bizonyíték / idézet	Kódolási döntés/indoklás
1	P5-01	2004/2005	Schengen napirendi prioritássá tétele az EU-csatlakozással egyidejűleg	„Cooperation in the field of Schengen issues” (Visegrádi Csoport, 2004a)	1. szint / Általános napirendre emelés
2	P5-01; P5-02; P5-03	1999/2000	Schengen-, határ- és illegális migrációs konzultációk csatlakozási logikában.	„consultations on Schengen agreement related issues”; „exchange of views in process of preparation of legislation” (Visegrádi Csoport, 1999)	2. szint / Konzultáció és információcsera (közös pozíció vagy külső érdekképviselő nélkül)
2	P5-01; P5-03; P5-04	2003/2004 - 2005/2006	Schengen munkacsoport és szakértői konzultációk az értékelésekre.	„enhanced cooperation”; V4 Working Group for Schengen Cooperation; „series of consultations” és „exchange of individual schedules” (Visegrádi Csoport, 2004h; 2005a)	2. szint / Szakértői koordináció külön munkacsoport keretben
4	P5-01	2004-2007	Közös fellépés a V4-ek egyidejű schengeni csatlakozásáért	Közös kérelem, koordinált előkészítés és a halasztási kísérletek összehangolt elutasítása; közös csatlakozás 2007. december 21-én (Visegrádi Csoport, 2004h; 2005c; 2008b)	4. szint / Közös EU-s érdekvégyesítés és koordinált tárgyalási stratégia konkrét intézményi célért
4	P5-04; P5-05; P5-06	2015/2016	Relokációellenes közös álláspont és alternatív EU-policy csomag	Külső határvédelem, Frontex/EASO/hotspot-támogatás, WB-határvédelem és a kötelező kvóták elutasítása (Visegrádi Csoport, 2015j; 2016a; 2016b)	4. szint / Közös EU-s érdekvégyesítés magas súlyú politikai ügyben
3	P5-06	2015/2016	Közös külügyminiszteri nyilvános üzenet a nyugat-balkáni közvéleménynek migrációs tartalommal	„A joint article of the Visegrad Group Ministers of Foreign Affairs ... was published in the main dailies in the Western Balkans”; “We appreciate the positive role and commitment of the countries that have been affected by the refugee crisis they did not cause.” (Visegrádi Csoport, 2015e)	3. szint / Közös stratégiai kommunikáció és migrációs tárgyú “társadalmi” diplomácia
4	P5-03; P5-06	2016/2017	Macedóniai határvédelmi pilotprogram és nyugat-balkáni útvonal kezelése	A V4+ nyilatkozat a Macedóniával indítandó pilot programot „operational cooperation”-ként írta le (Visegrádi Csoport, 2016c)	4. szint / Konkrét programindítási szándék, de a teljesített, saját V4-működtetésű program nem bizonyítható egyértelműen

Szint	Ügykód	Időszak	Eset (tartalmi aktus)	Rövid bizonyíték / idézet	Kódolási döntés/indoklás
6	P5-03; P5-04; P5-06	2016/2017 - 2021/2022	<i>Migration Crisis Response Mechanism</i> létrehozása és továbbvitele	„decided to establish a joint <i>Migration Crisis Response Mechanism</i> ”; fókuszpontok, koordinátorok, akcióterv, erőforrások, költségmegosztás; 2022-es implementációs jelentés és új akcióterv (Visegrádi Csoport, 2016e; 2018e; 2022b, p. 4)	6. szint / Operatív mechanizmus kijelölt kapcsolati pontokkal, koordinációs eljárással és folytatólagos akciótervekkel (de: nem önálló intézmény)
5	P5-06	2017/2018	35 millió eurós V4-hozzájárulás az EUTF/Líbia határvédelmi programhoz	„agreed to contribute 35 million euros”; „EUR 35 million V4 contribution”; ECA: pledged és received (Visegrádi Csoport, 2017f; 2018b, p. 2; <i>European Court of Auditors</i> , 2018, p. 50)	5. szint / Közös pénzügyi policy-cselekvés
4	P5-04; P5-05; P5-06	2020/2021	Közös <i>non-paper</i> az új migrációs és menekültügyi paktumról.	Közös pozíció a migráció külső dimenziójában, a külső határok védelmében, az önkéntes szolidaritásban, a visszaküldési politikában és a relokáció kérdéseiben (Visegrádi Csoport, 2020g, pp. 1-3)	4. szint / Közös EU-s érdekvédelem
5	P5-04, P5-06	2022 március	Közös V4-támogatási csomag az ukrán menekülteknek	A négy kormány 1 millió eurót irányzott elő az IVF-en keresztül a V4-országokban tartózkodó ukrán menekültek, különösen a gyermekek és fiatalok támogatására (Visegrádi Csoport, 2022d, p. 1).	5. szint / Konkrét pénzügyi és programalapú közös szakpolitikai cselekvés.
4	P5-01, P5-03, P5-04, P5-06	2022 június	V4 belügyminiszteri közös nyilatkozat	A miniszterek közös fellépést sürgettek az embercsempészet és a nyugat-balkáni irreguláris migráció ellen, támogatták a külső határok erősítését, a visszatérést, Bulgária, Horvátország és Románia schengeni csatlakozását, valamint EU-forrásokat kértek az ukrán menekültek ellátására (Visegrádi Csoport, 2022e, pp. 1–2)	4. szint / Részletes közös pozíció és uniós címzettek felé irányuló koordinált érdekvédelem

Forrás: a szerző saját összeállítása alapján

6.6.4. Az esetek értelmezése

A P5 fejlődési íve az 1999/2000 és 2007/2008 közötti szakasszal kezdődik a V4 életében, amikor a kooperáció tartalma elsősorban Schengenhez kapcsolódik. Ez nem pusztán szimbolikus ügy volt: a belügyminiszteri deklarációk és az elnökségi beszámolók együtt azt mutatják, hogy a V4-ek tudatosan koordinálták a közös csatlakozási stratégiát, egyszerre kívántak értékelési eljárást kezdeményezni, és összehangoltan léptek fel a csatlakozás

halasztásával szemben. A Schengen-eset ezért a korai P5 legerősebb 4-es példája: konkrét intézményi célért folytatott közös EU-s érdekérvényesítés, több dokumentumból rekonstruálható eredménnyel és az egyik első nagy visegrádi sikerrel az uniós csatlakozást követően.

E korai szakasz jelzi, hogy P5 nem 2015-ben keletkezett. A migrációs válság előtt is létezett belügyi-határigazgatási V4-koordináció, de ez elsősorban adaptív és technikai jellegű volt, az uniós joganyagnak történő megfelelést szolgálta. A V4 Schengenben nem saját alternatív szabályrendszert vagy intézményt épített, hanem közösen illeszkedett be egy uniós integrációs részterületbe. Ez összhangban áll Dangerfield (2008, pp. 650-655) megállapításával, mely szerint az uniós csatlakozás után a V4 nem szűnt meg, hanem az EU-n belüli közös alkalmazkodás és érdekérvényesítés eszközévé alakult.

A második, 2015 utáni szakaszban⁴⁵ minőségi változáson megy keresztül a terület azzal, hogy a V4 által mindaddig nem tapasztalt aldimenziói aktiválódnak a válságban. A horizontális kutatás szerint 2015/2016-tól kezdve egyszerre több más, a krízishez kapcsolódó ügy válik aktívvá, ami a napirend kiszélesedését jelzi. A vertikális esetek pedig azt mutatják, hogy egyidejűleg mélyebb együttműködési aktusok is megjelennek: közös elutasító álláspont a kötelező relokációval szemben, a nyugat-balkáni útvonal stratégiai kezelése, a líbiai határvédelmi hozzájárulás, majd a MCRM. Ezért P5 sajátos, a válsághoz közvetlenül kötődő szakpolitikaként a csúcsetet tekintve mélyülést tudott felmutatni, de 5-ös szintű kooperációs esetre is találtunk példát (KV3a). Fontos jelezni, hogy a nemcsak hangosabbá, de vertikálisan is szorosabbá váló együttműködés azonban nem tudott teljesen intézményesülni, és a jellemző működésmód az erős közös EU-s érdekérvényesítés, az alternatív EU-policy-javaslatok kidolgozása, valamint a migráció külső dimenziójában történő cselekvés lett (jellemzően 4-es, ritkábban 5-ös szinten). Az esetek elemzése alapján a migrációs V4-terület összességében alátámasztja a differenciált, szakpolitika-alapú működésre vonatkozó kutatási premisszát, amely a változatos mélységű és formájú problémamegoldást nevezi meg a platform legfontosabb karakterjegyeként. A bemutatott P5-aktivitás sokkal mélyebb és minőségibb együttműködést tár fel, mint amit egy deklaratív célú külpolitikai platform nyújthat, de láthatóan alacsonyabbat, mint ami egy tartós regionális integrációtól elvárható lenne. Azonban a 2022-es törés fontos tanulságot hordoz e tekintetben is, hiszen kiderült, hogy még a szoros migrációs tárgyú kormányközi együttműködésen is lehet tud ütni egy olyan súlyú geostratégiai ügy, mint a Moszkvával fennálló kapcsolatok, nemzeti Oroszország-politikák. A

⁴⁵ A közös schengeni belépés után a migráció 2015-ig egy alacsony láthatóságú, rutinszerű belügyi és határigazgatási koordinációként maradt jelen a napirenden, és nem hozott létre olyan jól dokumentálható közös V4-aktust, amely hozzáadna a terület profiljának jellemzéséhez.

következmény a terület technikaibb szintre történő visszaszorulása lett (KV3b). A Visegrádi Csoport migrációs tárgyú együttműködése tehát egyszerre mutatja meg a V4 és hasonló kormányközi platformok erejét és korlátjait.

A 2022 márciusi közös ukrán menekültügyi támogatási csomag (5-ös szint) és a 2022 júniusi belügyminiszteri közös nyilatkozat (4-es szint) azt mutatják, hogy a háború kitörését közvetlenül követő hónapokban a migrációs-humanitárius együttműködés még viszonylag magas szinten aktivizálódott; a fentebb leírt technikaibb szintre történő visszaszorulás (KV3b) így nem azonnali, hanem az orosz-ukrán háború elhúzódásával fokozatosan kibontakozó folyamatként értelmezhető.

6.6.5. Összegzés, P5 szakpolitikai profilja

A 2000/2001 és 2021/2022 között szakaszosan szorosabbá váló migrációs együttműködésben a Csoport – némileg meglepő módon – nem volt képes tartós intézményesülésre, jellemző működés módja a külső (uniós) érdekérvényesítés maradt. A szelektív mélyülés azonban 5-ös és 6-os szintű kooperációs eseteket is eredményezett. A terület szakpolitikai profilját a **31. táblázat** foglalja össze.

31. táblázat: A P5 szakpolitikai profilja

Profilmutató	P5 értelmezése
Mélységi repertoár	1-6. szint; 7-es szintű, önálló V4-intézmény vagy tartós, saját V4-migrációs eszköz nem azonosítható. A leggyakoribb működési sáv a 3-4. szint, de a 2015 utáni válságban megjelenik egy erős 5-ös és egy 6-os csúcseset is.
Jellemző működési logika	Közös külső (EU-s) érdekérvényesítés, diplomáciai-külpolitikai aktivizmus, önálló policy-javaslatok
Csúcseset	Migrációs Válságkezelési Mechanizmus (MCRM) mint operatív mechanizmus (6-os szint)
Időbeli mintázat	A korai időszakban <i>Schengen-technikai</i> felkészülés és közös csatlakozási stratégia; 2015-2018 között válságindukált mélyülés; 2020-ban részletes EU-s <i>policy-pozíció</i> ; 2022 után részleges fennmaradás, mély esetek nélkül
KK3/KV3a/KV3b relevancia	P5 demonstrálja, hogy a horizontális napirendi expanzió együtt járhat vertikális mélyüléssel; KV3a P5-ben erősen támogatott: 2015 után világos mélységi ugrás látható; KV3b részben támogatott: 2022 után nem teljes összeomlás, hanem technikai folytonosság és részleges visszaszűkülés figyelhető meg

Forrás: a szerző saját összeállítása

A P5-esettanulmány külön figyelmet érdemel abból a szempontból, hogy jellege alapvetően eltér a többi vizsgált szakpolitikai területétől. Míg a P9, P4, P7 és P2 mélyülését jórészt technokrata, elit- és intézményvezérelt folyamatok magyarázzák, a migrációs együttműködés esetében – különösen a 2015 utáni időszakban – valódi, a kormányzatok által csak becsatornázott társadalmi igény és politikai akarat is azonosítható (Cichocki & Jabkowski, 2019). Gigitashvili és Sidło (2019) kimutatják, hogy a négy kormány a tényleges

migrációs érintettségétől nagyrészt független,⁴⁶ ám annál intenzívebb „biztonságiasító” (*securitizing*) kommunikációt folytatott a 2015-ös válság idején, ami a témát tartósan magas politikai és társadalmi napirendi pozícióba emelte. Ez azt jelenti, hogy P5 esetében – szemben a dolgozat többi esetével – nem a politikai érzékenység alacsony szintje segítette a mélyülést, hanem éppen annak kivételesen magas volta.

Ez a fokozott politikai súly egyszerre erősítette és korlátozta is az együttműködést. Egyfelől megmagyarázhatja, hogy a Csoport miért volt képes viszonylag gyorsan 5-ös, sőt 6-os szintű operatív mechanizmusig (MCRM) eljutni ezen a területen annak ellenére, hogy korábban semmilyen intézményi előzménye nem volt. Másfelől azonban az erős átpolitizáltság önmagában akadály is a tartós, 7-es szintű intézményesülésnek: egy ennyire látható, választói szempontból is jelentős terület nehezebben zárható le tartós, technokrata jellegű intézményi keretbe, mint például a P9 esetében látott kulturális együttműködés, hiszen az állandó politikai figyelem folyamatosan újratárgyalhatóvá teszi a korábban elért eredményeket is (ami belpolitikai-kommunikációs szempontból előnyös). A P5 profilja tehát arra figyelmeztet, hogy a politikai érzékenység és a szakpolitikai mélység között nem lineáris, hanem inkább fordított U alakú kapcsolat feltételezhető egy-egy esetben: bizonyos szintig a magasabb relevancia mélyülést vált ki, egy ponton túl azonban éppen ez az, ami megakadályozza az intézményesülés legmagasabb fokát.

6.7. V4-szakpolitikák vertikális összehasonlítása: KK2/KV2 értékelése

Jelen alfejezet célja a fenti 6 szakpolitikai esettanulmány összehasonlítása, azaz a vertikális kutatási láb szintézise. Ez tulajdonképpen átvezet az értekezés gerincéhez és egyik központi kérdéséhez (KK2), amely azt vizsgálja, hogy a kutatásban kialakított 7-fokozatú mélységi skála alkalmazásával demonstrálható-e a differenciált mélységi („sorossági”) működés különböző V4 területeken. A kapcsolódó várakozás (KV2) szerint a V4 vertikálisan differenciálódott: a vizsgált szakpolitikák önmagukban és egymással összevetve is eltérő, változatos mélységi repertoárt és legmagasabb dokumentált együttműködési szintet mutatnak. A kutatási kérdést a 6 esettanulmány eredményei alapján válaszoljuk meg, folytatva azok kvalitatív és konfigurációs jellegű vizsgálatát. E szerint önmagában nem az azonosított esetek száma a döntő, hanem az általuk elért együttműködési küszöbök, a kooperáció struktúrája, a feltárolt P-működési logika, valamint a szakpolitikák mélységének 35 éves időbeli pályája.

A 6 esettanulmány összesen 72 szelektált, dokumentált vertikális esetet vizsgált. Ezek nem teljes esetleltárként, hanem a policy-területek mélységi repertoárját bemutató kulcseset-

⁴⁶ E tekintetben Magyarország fontos kivétel, hiszen a nyugat-balkáni útvonal nyomán közvetlenül érintett volt a 2015-től kibontakozó, Nyugat-Európát célba vevő migrációs hullámban.

mintaként értelmezendők. A mintázat azonban még így is rendkívül beszédes: a V4 egyszerre volt képes intézményesített belső eszköz, operatív válságkezelési mechanizmus, technikai regionális koordináció, EU-s érdekképviselői koalíció és programalapú külpolitikai támogatási csatorna formájában működni. Ez önmagában azt jelzi, hogy a platform működését nem lehet egyetlen intézményi vagy retorikai címkével megragadni, és helytállóak azon szakirodalmi jellemzések, amelyek a V4-et alacsonyan intézményesült, rugalmas és politikai akaratnak alárendelten működő regionális együttműködésként írják le (lásd pl. Dangerfield, 2008; Gebhard, 2013; Törő et al., 2014). Az esettanulmányok hozzáadott értéke azonban az, hogy ezt a rugalmasságot nem pusztán intézményi karakterjegyként, hanem empirikusan megfigyelhető szakpolitikai differenciálódásként ragadják meg.

A különbségek első dimenziója a maximális elért mélység (**32. táblázat**). P9 az egyetlen olyan vizsgált terület, ahol a V4 eljut a 7-es szintig: az IVF önálló jogi-szervezeti eszközzé vált, amely tartós költségvetési, pályázati és döntéshozatali infrastruktúrát biztosít. P4, P7, P3 és P5 ezzel szemben 6-os szintig jutnak, de eltérő szakpolitikai ügy és tartalom mentén: P4-ben katonai-operatív képességek és NATO/EU-kompatibilis mechanizmusok, P7-ben regionális gázpiaci koordináció, P3-ban IVF-alapú külpolitikai támogatási programok, P5-ben pedig válságkezelési operatív mechanizmus jelenik meg. P2 legfeljebb 5-ös szintre emelkedik, mert a közös költségvetési és kohéziós érdekérvényesítés szubsztantív outputokat hoz létre, de nem alakít ki önálló V4-működtetésű mechanizmust vagy intézményt.

32. táblázat: A hat vertikális szakpolitikai esettanulmány eredményeinek összehasonlítása

Szakpolitika	Esetek száma	Mélyégi repertoár / maximum	Működési logika	Időbeli minta és összehasonlító következtetés
P9 – társadalomközi, kultúra, oktatás, ifjúság, sport, civil társadalom	10	1–7 / maximum: IVF mint önálló V4-eszköz (7)	Belső V4-társadalomépítés, projektfinanszírozás és intézményesített támogatási infrastruktúra	Korai intézményesülés; alacsony konfliktusszintű terület; 2022 után is reziliens; a legmélyebb benchmark bizonyítja, hogy a V4 kivételesen 7-es szintig is eljuthat
P4 – védelempolitika, NATO/CSDP/PESCO, stratégiai biztonság	13	1–6 / maximum: V4 EUBG és JLSG HQ (6)	NATO/EU-beágyazott katonai koordináció, interoperabilitás, képességfejlesztés és készenléti logika	Hosszabb előkészítés után 2015 körül beérő operatív együttműködés; magas mélység, de nincs autonóm V4-védelmi intézmény
P7 – energia és energiabiztonság	12	2–6 / maximum: regionális gázpiaci útiterv és fórum (6)	Technikai-piaci koordináció, energiabiztonsági érdekérvényesítés és EU-klíma/energia pozícióépítés	A csúcspont 2015 előtt, gázválság utáni technikai tanulásból születik; 2015 után inkább fenntartás és EU-s érdekérvényesítés, nem új mélyülési csúcs

Szakpolitika	Esetek száma	Mélységi repertoár / maximum	Működési logika	Időbeli minta és összehasonlító következtetés
P2 – EU-kormányzás, MFF és kohézió	12	2–5 / maximum: 2017-es V4+4 kohéziós policy-paper (5)	Alkuciklusokhoz kötött EU-s költségvetési és kohéziós érdekképviselő, bizonyíték-alapú érveléssel	Tartós és stratégiai, de közepes mélységű profil ciklikussággal; a V4 itt leginkább EU-s érdekérvényesítés- és policy-output koalíció, nem operatív mechanizmus
P3 – külpolitika, szomszédság, bővítés, átmeneti tapasztalatátadás	13	2–6 / maximum: V4EaP és V4EastSolidarity (6)	Külpolitikai aktivizmus, bővítéspolitikai napirendformálás, V4+ diplomácia és IVF-alapú támogatási programok	Magas horizontális intenzitás; programalapú mélyülés már 2012-ben; 2022 után geopolitikai törés és visszaszűrő közös cselekvés
P5 – migráció, menekültügy, Schengen és határvédelem	12	1–6 / maximum: MCRM (6)	Schengen-technikai alapozás, majd EU-s ellenpozíció, külső határvédelmi logika és válságkezelési mechanizmus	A legerősebb 2015 utáni krízisindukált mélyülési eset; 2022 után nem tűnik el, de inkább technikai túlélés bizonyítható

Forrás: a szerző saját összeállítása a vertikális kutatás eredményei alapján

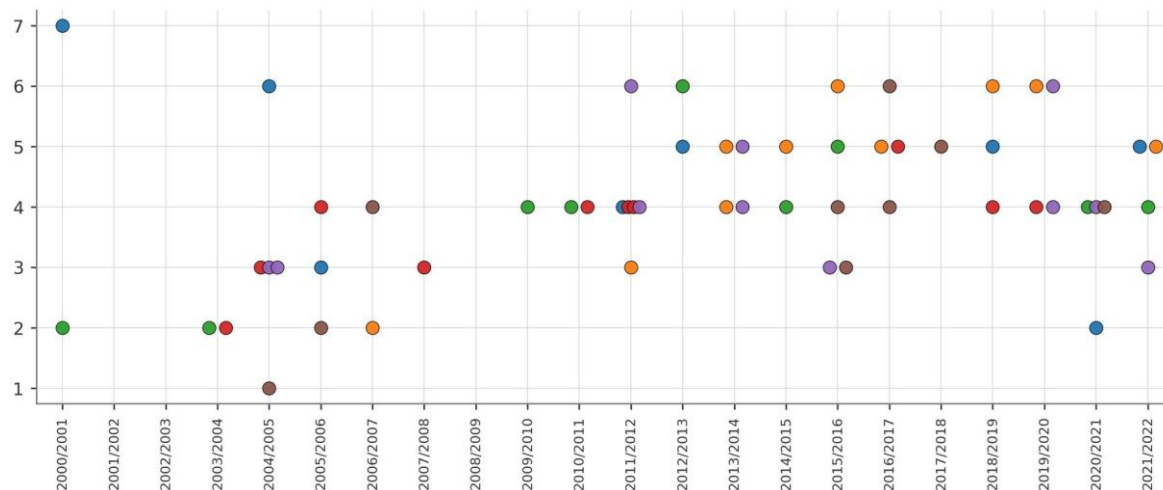
A második különbség a domináns működési logikában ragadható meg. P9 belső V4-társadalomépítő és projektfinanszírozási logikát követ; P2, P3, P5 és részben P7 külső EU-s vagy EU-releváns érdekérvényesítési pályán mozog; P4 pedig a NATO-ba és EU-ba ágyazott katonai koordinációs térként történő működésmód esete. Ez a minta jól illeszkedik ahhoz a megközelítéshez, amely a regionális csoportokat az EU-n belüli differenciált koordináció és informális érdekközlés egyik formájaként értelmezi (Cooper & Fabbrini, 2022). A V4 azonban nem egyetlen ilyen koordinációs funkciót lát el: ugyanazon platform egyszerre lehet donor-koordinációs csatorna, kohéziós érdekérvényesítési koalíció, energiabiztonsági technikai fórum, migrációs „ellenkoalíció” és társadalomközi intézményi eszköz. A közös ezekben, hogy a differenciált működés alapja minden esetben az adott szakpolitika és ügy tartalma, illeszkedve a V4 rugalmas kormányközi keretéhez.

A szakpolitikák vertikálitása közötti harmadik eltérés az időbeli pályában látható. A 2015 utáni időszak nem minden szakpolitikában jelent vertikális fordulópontot. P5-ben valóban válságindukált mélyülés figyelhető meg: a korábbi Schengen-technikai együttműködésből relokációellenes EU-s érdekérvényesítés, külső határvédelmi pénzügyi cselekvés és 6-os szintű MCRM lesz. P4-ben szintén 2015 után érik be a korábban előkészített operatív együttműködés, de ez nem egyszerűen a migrációs válság következménye, hanem hosszabb védelmi koordinációs pálya eredménye. P3 és P7 esetében a csúcset már 2015 előtt

megjelenik; P9 pedig eleve korai intézményesülési kivétel. P2-ben a mélyülés inkább az MFF- és kohéziós alkuciklusokhoz, nem pedig közvetlenül a migrációs válsághoz kötődik.

Az **5. ábra** több tekintetben beszédes a kutatás szempontjából. Egyrészt láthatóvá teszi a vertikális differenciálódás nem lineáris, policy-specifikus időbeliségét. A pontok nem egyetlen közös V4-fejlődési ívet rajzolnak ki, hanem egymással párhuzamosan futó szakpolitikai mélységi pályákat. Például a 2000-es évek elején P9 már 7-es szintre ugrik, miközben a fennmaradó szakpolitikák többsége csak évekkel később jelenik meg, és jellemzően 2-4. közötti szinten mozog. Másrészt a kutatás hűen visszaigazolja, hogy a V4 aktivitás az EU-csatlakozást megelőzően vesz először lendületet. A 2010-es évek elején P7 és P3 is eléri a 6-os szintet, 2015 után pedig P4 és P5 válik különösen informatívvá. A vizuális minta ezért arra figyelmeztet, hogy a V4 vertikális mélysége nem időben egységesen növekszik, hanem különböző (szak)politikai feltételek mellett, eltérő időpontokban és eltérő intézményi csatornákon aktiválódik. Az ábráról egyértelműen leolvasható az is, hogy a kiválasztott kulcsterületeken – és a teljes napirendi kiterjedést is figyelembe véve – a 2010-es évek elejétől kezd „kivirágogni” a V4-együttműködés horizontális és vertikális értelemben is, és ez a teljes évtizedet végig jellemzi.

5. ábra: A kiválasztott vertikális esetek mélységi szintjei (1-7) a magidőszak elnökségi éveiben a vizsgált szakpolitikák szerint



Megjegyzés: Az azonos év/szint metszéspontjainál alkalmazott minimális vízszintes eltolás kizárólag a pontok láthatóságát szolgálja

Színmagyarázat: ■ P9 – társadalomközi/kulturális; ■ P4 – védelempolitika; ■ P7 – energia; ■ P2 – EU-kormányzás/MFF/kohézió; ■ P3 – külpolitika/bővítés; ■ P5 – migráció/Schengen

Forrás: a szerző saját szerkesztése a vertikális kutatás alapján

A szakpolitikák közötti vertikális dinamikák negyedik, KK2 és KV2 szempontjából döntő tanulsága az, hogy a V4 vertikális differenciálódása nem egyszerűen magasabb vagy alacsonyabb aktivitást jelent. Azonos horizontális láthatóság mellett is eltérő mélységi

profilok alakulhatnak ki: P3 és P2 egyaránt erős uniós relevanciájú szakpolitika, de előbbi programalapú 6-os eszközöket, utóbbi legfeljebb 5-ös szakpolitikai outputot produkál; P4 és P5 egyaránt szenzitív biztonsági tér, de az egyik katonai interoperabilitási, a másik válságkezelési mechanizmusig jut; P7 pedig technikai-piaci jellegű 6-os szintet ér el anélkül, hogy önálló V4-energiaintézmény jönne létre. A skála tehát nem retorikai intenzitást, hanem az együttműködés tartalmi és szervezeti mélységét különíti el.

Ebből következik az első KK2-válasz: igen, a V4 eltérő együttműködési mélységi szinteket ért el egyes szakpolitikai ügyekben fennállása alatt (és különösen az empirikusan igazolt magidőszakban). A különbség nem elsősorban a maximumokban látható, hanem a teljes repertoárokban. P9 esetében a 7-es szint mellett alacsonyabb mélységű, projekt- és identitásépítő esetek is megjelennek; P5-ben az 1–2-es kommunikációtól a 6-os MCRM-ig vezet a pálya; P2 viszont tartósan közepes-magas, de nem operatív profil marad. Vagyis a V4 nem egyszerűen „mélyebb” egyes területeken, hanem más típusú mélységet produkál: intézményi, operatív, programalapú, érdekérvényesítés- vagy policy-output jellegű együttműködést.

A KV2 vizsgálata ennek alapján erős támogatást ad a várakozásnak, de fontos pontosítással. A várakozás nem úgy igazolódik elsősorban, hogy mind a hat szakpolitika teljesen különböző maximális pontszámot ér el, ugyanis 4 terület is 6-os maximumig jut. A differenciáltság abban mutatkozik meg inkább, hogy az azonos maximum mögött eltérő mélységi repertoár és funkcionális tartalom áll. A skála tehát közös „mérőnyelvet” ad, de nem mossa össze a különböző policy-tartalmakat. Ez az értekezés egyik módszertani innovációja: ugyanazon ordinális mélységi keret képes összehasonlíthatóvá tenni egymástól funkcionálisan és szakpolitikai tartalmukban távoli együttműködési területeket és aktusokat anélkül, hogy homogén intézményi formának tekintené őket, megőrizve és elemezhetővé téve azokat. Fontos aláhúzni, hogy az értekezés arra vállalkozott, hogy egységes keretben megvizsgálja és láthatóvá teszi a szakpolitikánként eltérő együttműködési mélységeket.

Az összehasonlítás alapján három P-ideáltípus rajzolódik ki a platform eddigi működése alapján. Az első az intézményesített belső V4-eszköz típusa, amelyet P9 képvisel. Itt az alacsony konfliktusszint (átpolitizáltság), a világosan körülhatárolható célcsoport, a négy állam közötti szimmetrikus hozzájárulási logika és a projektalapú működtethetőség együtt tették lehetővé a 7-es szintű intézményesülést. A második az operatív, de nem autonóm mechanizmus típusa, amely P4-ben, P7-ben, P3-ban és P5-ben jelenik meg. Ezekben az esetekben a Csoport képes működtetési rendet, programot vagy koordinációs fórumot létrehozni, de az autonóm intézményesülés helyett külső vagy meglévő belső keretekre

támaszkodik: NATO/EU-katonai struktúrákra, energiapiaci szabályozási környezetre, az IVF-re vagy belügyi fókuszpontokra. Ebben az is szerepet játszik, hogy átpolitizáltabb, konfliktusosabb, a nemzeti szuverenitást is érintő témákról van szó. Végül, a harmadik az EU-s érdekérvényesítési és policy-output típus, amely P2-ben dominál, de részben P3, P5 és P7 középső szintjein is visszatér. Jól látható, hogy e három „szakpolitika-zsáner” sem vegytisztán, hanem kevert formákban jelent meg a platform múltbeli működésében.

Ez a tipológia arra utal, hogy a vertikális differenciálódás nem véletlenszerű. Négy feltétel különösen fontosnak tűnik a kutatás alapján. Először, az alacsony belpolitikai és szuverenitási konfliktusszint növeli az intézményesülés esélyét, ahogy P9 mutatja. Másodszor, a technikai működtethetőség és a mérhető szakpolitikai output elősegíti a 6-os szintet, ahogy P7 és részben P4 esetében látható. Harmadszor, a külső intézményi beágyazottság – EU, NATO, IVF vagy uniós alkufolyamat – egyszerre segíti és korlátozza a mélyülést: egyfelől keretet ad a közös V4-fellépésnek, másfelől viszont sokszor feleslegessé vagy lehetetlenné teszi egy autonóm V4-intézmény létrehozását. Negyedszer, a válságok nem automatikusan mélyítenek: akkor képesek magasabb szintű együttműködést kiváltani, ha létezik közös értelmezési keret és végrehajtási csatorna. P5 esetében ez 2015 után adott volt; a 2022 utáni P3-ban viszont éppen a közös értelmezési keret tört meg egy fontos külpolitikai/geopolitikai kérdésben.

A KV2 ezért részben formálisan, de sokkal inkább szubsztantív értelemben nyer megerősítést. Formálisan részben igazolható, mert a mélységi maximum pontszámok között minimális variancia van, de a teljes skálát figyelembe véve már nagyobb szórást tapasztalunk (változatos mélységi repertoár). Ennél is erősebb igazolást jelent a fenti, tartalomalapú differenciáltságot leíró gondolatmenet: vagyis az, hogy az eltérések szakpolitikai logikákhoz kötődnek. A V4 másképp működik belső társadalomépítési, védelmi, energiapiaci, költségvetési, külpolitikai és migrációs ügyekben. A platform tehát szakpolitikai kritériumok szerint differenciált együttműködési kapacitással rendelkezik. A 6 vertikális esettanulmány összevetése megerősíti a kutatás egyik fontos előfeltevését, mely szerint a Visegrádi Csoport szakpolitikáinként eltérő mélységi repertoárt mutató, szelektíven aktiválódó kormányközi platform.

A fenti tipológiát egy kiegészítő ellenőrzés is megerősíti: a vezető kormánypártok EP-frakciós közelsége (Exact index) nem magyarázza a kiválasztott vertikális esetek mélységét sem. Policy-fixhatásokkal, időtrenddel és a 2022 utáni töréssel kontrollálva a frakcióegyezés koefficiense nem szignifikáns ($\beta = -1,25$; $p = 0,549$), miközben a konkrét *benchmarkok* is ezt támasztják alá: a 2018/2019-es elnökségi évben, amikor a négy vezető kormánypárt között egyetlen azonos EP-frakciójú pár sem volt (Exact = 0), a V4 EU Harccsoport 6-os szintű

operatív készenléetet ért el, és a 2012/2013-as regionális gázpiaci *Road Map* hasonlóan alacsony frakciós egyezés (Exact = 0,167) mellett jutott 6-os szintre. A mélységi differenciálódást tehát elsődlegesen a fentebb bemutatott szakpolitikai logika, nem pedig a kormányok általános ideológiai közelsége magyarázza (a modell részleteit a 4. számú melléklet tartalmazza).

6.8. A horizontális és a vertikális kutatás összekapcsolása: KK3, KV3a és KV3b értékelése

A 6.7. alfejezet a hat vertikális esettanulmány összehasonlításával igazolta, hogy a V4 szakpolitikánként eltérő mélységi repertoárt mutat. A jelen záró empirikus alfejezet ezt kapcsolja össze a horizontális napirendelemzés eredményeivel, mert KK3 éppen a két dimenzió integrált értelmezésére kérdez rá: arra, hogy a 2015-ös migrációs válságot és a 2022-es Ukrajna elleni orosz katonai támadást követték-e, s ha igen, milyen változások a V4 napirendi kiterjedésében és az együttműködés vertikális mélységében. A V4-irodalom a válságokat gyakran aktiváló vagy törésképző tényezőként kezeli (Bedeá & Kwadwo, 2021; Kaniok & Hloušek, 2025), de az empirikus eredmények alapján pontosabb állítás tehető: a válságok nem egy irányba mozdítják el a teljes platformot, hanem szakpolitika-szelektív módon bővítenek, mélyítenek, tartanak fenn vagy szűkítenek vissza.

KK3-ra ezért az integrált válasz az, hogy a két vizsgált válságot eltérő típusú napirendi és mélységi folyamatok követték a V4-univerzumban. A 2015 utáni szakasz horizontálisan nem egyszerűen új témák megjelenését, hanem a már széles szakpolitikai repertoár átpolitizált újraszűlyözését hozta: a horizontális kódolás szerint 2015 után minden P-kategória aktív maradt, miközben különösen P3, P4, P5, P7 és P9 mutatott magas ügyintenzitást. Vertikálisan azonban ez nem jelentett általános szintugrást. A valódi válságindukált mélyülés leginkább P5-ben figyelhető meg; P4-ben részben a korábbi védelmi pálya operatív beérése történt; P3, P7 és P9 esetében pedig inkább korábban kialakult magasabb szintek fenntartása vagy új ügyekre történő „kiterjesztése” regisztrálható. Vagyis az eredmények alapján 2015-öt egyszerre követte horizontális aktiválódás és vertikálisan szelektív mélyülés.

KV3a ennek megfelelően csak részben igazolható. A horizontális komponens erősen támogatott: a 2015-2022 közötti periódusban a V4 napirendje nem szűkült be a migrációra, hanem a migrációs válság mellett külpolitikai, védelmi, energiaügyi, társadalomközi és EU-s érdekérvényesítési ügyekben is aktív maradt; sőt, új ügyeket tudott beemelni a hivatalos napirendbe, amit a migrációs fellépés körüli politikai felhajtóerő is elősegíthetett (de önmagában aligha magyarázott). A vertikális komponens viszont nem igazolható általános mélyülési várakozásként. P5 erős pozitív eset, P4 részben támogató eset, de P2, P3, P7 és P9

nem új 2015 utáni csúcsmélységet mutat. Ezért KV3a erős, általános formája nem tekinthető teljesültnek, miközben gyengébb, differenciált formája igen: 2015 után a V4 horizontálisan bővülő/átstrukturálódó, vertikálisan pedig csak kiválasztott szakpolitikákban mélyülő platformként működött.

A 2022 utáni válság ezzel szemben fordított mintát rajzol ki. Horizontálisan a V4 hivatalos dokumentációja és napirendi láthatósága visszaszűkült: az elnökségi programok rövidebbé és óvatosabbá váltak, éves beszámolók nem jelentek meg, és a magas szintű politikai találkozók rendszere is akadozott. Ez azonban nem jelent teljes szakpolitikai eltűnést. Vertikálisan a legerősebb negatív változás P3-ban látható, ahol az orosz-ukrán háború a külpolitikai és geopolitikai egységet bontotta meg, vagyis éppen azt a területet érintette, ahol a közös külpolitikai cselekvőképesség korábban a V4 egyik erőforrása volt (Fawn, 2013; Dangerfield, 2012). Ugyanakkor P9 intézményi okokból reziliens maradt, P7 és P2 technikai vagy EU-s alkufolyamatokhoz kötötteen tovább él, P5 pedig belbiztonsági és határvédelmi logikában fennmarad.

KV3b ezért differenciált formában igazolható. A várakozás horizontális eleme teljesül: 2023-2026 között a V4 hivatalos napirendje és politikai láthatósága beszűkültebb és fragmentáltabb, mint a 2015-2022 közötti periódusban. A vertikális elem szintén teljesül, de nem összeomlusként, hanem rétegzett rezilienciaként: a geopolitikailag erősen terhelt szakpolitikai tér visszaesik, miközben az alacsonyabb konfliktusszintű, technikai, intézményesített vagy EU-s ügyekhez kötődő együttműködési csatornák részlegesen fennmaradnak. KV3b tehát realisztikusabbnak bizonyul V4 működését illetően, mint KV3a erős változata, mert egyszerre számol horizontális visszaszűküléssel és vertikális túléléssel. A konklúziókat a **33. táblázat** tartalmazza.

33. táblázat: KK3, KV3a és KV3b integrált vizsgálata a horizontális és vertikális eredmények alapján

Elem	Horizontális eredmény	Vertikális eredmény	Döntés / következtetés
KK3	2015 után napirendi aktiváció és újraszűlyözés; 2022 után dokumentációs és politikai-napirendi visszaszűkülés	2015 után szelektív mélyülés; 2022 után geopolitikai visszaesés, de technikai/intézményi túlélés	A válságok hatása nem lineáris: bővülés, mélyülés, fenntartás és szűkülés szakpolitikaként eltérően kombinálódik
KV3a	Támogatott: 2015-2022 között széles, több P-kategóriára kiterjedő, magas intenzitású napirend maradt fenn	Csak részben támogatott: P5 mélyül, P4 részben beérik, de több csúcshint 2015 előtt jött létre vagy csak fennmarad	Részben igazolható; erős, általános vertikális mélyülési változata elvetendő

Elem	Horizontális eredmény	Vertikális eredmény	Döntés / következtetés
KV3b	Támogatott: 2023-2026-ban rövidebb programok, éves beszámolók hiánya, akadozó magas szintű találkozók és politikai fragmentáció	Támogatott differenciáltan: P3 visszaesik, de P9 reziliens, P7/P2 technikai-EU-s csatornában, P5 belbiztonsági logikában fennmarad	Igazolható differenciált formában: horizontális visszaszűkülés, de nem teljes vertikális összeomlás

Forrás: a szerző saját összeállítása a horizontális és vertikális empirikus kutatás eredményei alapján

A két várakozás eltérő eredménye a kutatás fontos empirikus hozadéka. KV3a részleges igazolása és erős változatának elvetése azt mutatja, hogy a V4 2015 utáni látványos politikai aktivizálódását nem szabad automatikusan általános vertikális mélyülésként értelmezni. A migrációs válság kétségtelenül V4-profil és európai láthatóságot teremtett, de a mélységi skála alapján ez a szintugrás csak korlátozottan általánosítható. KV3b igazolása viszont azt jelzi, hogy a 2022 utáni válság nem „véget vetett” a V4-nek, hanem megmutatta annak belső rétegzettségét: a magas politikai egység és az azt igénylő érzékenyebb kooperációs területek sérülékenyebbek, mint az alacsonyabb konfliktusszintű, technikai vagy intézményesen beágyazott szakpolitikai együttműködés.

34. táblázat: A hat szakpolitika posztkrízis (2022–2026) mélységi profilja

Szakpolitika	Posztkrízis repertoár	Posztkrízis maximum	Fő eredmény	KV3b-viszony
P9	5–7. szint	7 (IVF költségvetés-emelés, 2024)	Az IVF folyamatos intézményi megerősödése; a 2024-es 10%-os költségvetés-emelés	Erősen támogatott: teljes intézményi reziliencia, sőt bővülés
P4	5–6. szint	6 (V4 EU Harccsoport, 2023 első félévi harmadik készenlét)	A technikai-katonai mechanizmusok (harccsoport, JLSG HQ, tervezési keret) továbbműködése	Támogatott: politikai láthatóság csökken, operatív-technikai mélység fennmarad
P7	2–5. szint	5 (V4 Energy Think Tank Platform, 2023, 6. programév)	Parlament energiabiztonsági állásfoglalás és szakértői platform továbbműködése	Korlátozottan támogatott: napirendi fennmaradás, új mélyülés nélkül
P2	2–3. szint	3 (V4 parlamenti EU-ügyi bizottságok találkozója, 2023)	Parlament egyeztetési csatornák fennmaradása, a korábbi magas szintű (5-ös) érdekérvényesítés visszaszűkülése	Támogatott: technikai szintre szűkülő, de folyamatos jelenlét
P3	3–6. szint	6 (Civil Servant Mobility Program, 2023–2024)	A magas politikai koordináció megtörése mellett az intézményesített mobilitási program magas szintű fennmaradása	Differenciáltan támogatott: politikai törés és technikai-adminisztratív reziliencia egyszerre
P5	4–5. szint	5 (közös ukrán menekültügyi támogatási csomag, 2022 március)	Gyors humanitárius-migrációs reagálás a háború kitörése után, majd fokozatos technikai visszaszűkülés	Részben támogatott: nem azonnali, hanem fokozatos visszaszűkülés, mély esetek nélkül

Forrás: a szerző saját összeállítása

A napirendkutatás 2022–2026-os periódusra történő programalapú kiterjesztése lehetővé tette, hogy a fenti következtetéseket friss, elsődleges forrásokon alapuló esetekkel is ellenőrizzem. A **34. táblázat** szakpolitikánként foglalja össze a 2022 utáni posztkrízis időszak dokumentált mélységi repertoárját és csúcsesteit. Az eredmények megerősítik a fejezet fő állítását: egyetlen szakpolitika sem tűnt el a Csoport tevékenységéből, de a fennmaradás módja és mértéke szakpolitikánként jelentősen eltér.

A legmagasabb posztkrízis szinteket a korábban is intézményesített területek (P9, P4) érik el, míg a leginkább politizált, geopolitikailag terhelt külpolitikai terület (P3) mutatja a legnagyobb belső feszültséget: itt egyszerre azonosítható a legmélyebb technikai-adminisztratív együttműködés (6-os szint) és a legélesebb politikai törés. Ez a mintázat pontosan illeszkedik KV3b differenciált olvasatához: a 2022 utáni válság nem egyenletesen, hanem szakpolitika- és funkcióspecifikusan hatott a V4 vertikális mélységére, ahogyan azt a **33. táblázat** horizontális-vertikális szintézise is jelezte.

7. Diszkusszió

Jelen értekezés arra vállalkozott, hogy az egyik legfontosabb közép-európai kormányközi platformot, a Visegrádi Csoportot elemezze innovatív analitikus megközelítésben. A V4 múltbeli működése alapján abból indult ki, hogy legfontosabb jellemzőjét a gazdag szakpolitikai napirend és a változatos tartalmú és formájú szakpolitikai működés adja, amit a létező V4-irodalom nem ragadott meg terminológiai, definíciós és kategorizálási értelemben sem. Ezért két egymásra épülő empirikus kutatási lábban vizsgáltam, hogy a Csoport milyen szélességi (horizontális) spektrumon milyen magasra jutott kiválasztott kulcsterületeken. A horizontális napirendkutatás megmutatta, hogy a V4 hivatalosan dokumentált szakpolitikai univerzuma a szűk, euroatlanti integrációs fókuszú induló korszakhoz képest lényegesen szélesebb, számos policy-t és ügyet lefedő együttműködési térré vált a 2022-es ukrajnai válságig. A vertikális esettanulmányok ezzel párhuzamosan rávilágítottak, hogy ez a szélesedés nem járt együtt egységes mélyüléssel – vagyis az azonosított szakpolitikai együttműködések szorosabbá válásával –, mivel az elemzett kormányközi platform egyes ügyekben deklaratív fórumként, más ügyekben EU-s érdekérvényesítő koalícióként, megint más kérdésekben operatív mechanizmusként vagy kivételes esetben intézményesített V4-eszközként működött. Ezek sokszor egy adott policy-n belül is jól megfértek egymás mellett, de a nagy kategóriák összehasonlítása további betekintést nyújtott a platform működési változatosságába.

A dolgozat záró részében összefoglalom a kutatási kérdések és kutatási várakozások vizsgálatát az empirikus eredmények részletes megisméltése nélkül. Ezt követően új fogalmi szintézist és munkadefiníciót vezetek be a Visegrádi Csoportra a differenciált integráció (DI) koncepciójából kiindulva. A platformra természetesen nem az Európai Unióhoz hasonló integrációs rendszerként tekintek. Azonban azt állítom, hogy a V4 mint kormányközi regionális együttműködés olyan stabilitást adó működési kereteket és szubsztantív együttműködési tartalmat hozott létre fennállása alatt, amely a kutatás két empirikus dimenziójára építve alkalmassá teszi egy sajátos integrációelméleti elemzésre. A differenciált integráció terminusa és fogalma itt analitikus analógiaként hasznos, mert megmutatja, hogyan lehet a heterogenitást, a szakpolitikai eltéréseket, a változó együttműködési/integrációs mélységet és a tartósan nem egységes működést sajátos rendszerlogikaként értelmezni.

7.1. A kutatási kérdések és kutatási várakozások összegzése

A dolgozat első kutatási kérdése (KK1) azt vizsgálta, hogy a V4 hivatalosan dokumentált napirendjén szereplő szakpolitikai területek és ügyek száma hogyan változott 1991 és 2026 között. A horizontális kutatás alapján a Visegrádi Csoport napirendje a teljes fennállás

távlatában horizontálisan bővült. A 2000/2001–2021/2022 közötti magidőszakban az aktív ügyek száma 31-ről 62-re, a kumulatív ügyrepertoár 31-ről 75-re nőtt, miközben az aktív P-kategóriák száma már a kezdetektől magas volt. Ezért KV1 igazolható, de azzal a pontosítással, hogy a V4 horizontális differenciálódását elsősorban nem a szakpolitikai kategóriák, hanem az ügyrepertoár számszerű bővülése mutatja meg. Fontos megjegyezni, hogy a hivatalos V4-napirenden található ügyek számának expanziója nem lineárisan, hanem összességében trendszerűen zajlott – majd 2022 után, az ukrajnai konfliktus (vö. Oroszországhoz való viszony) okozta politikai törés hatására, az aktív ügyek száma fokozatosan, majd 2024/2025-től felgyorsulva 62-ről 37-re csökkent, új ügykód igénye nélkül. Egy külön robusztussági ellenőrzés – az elnökségi ország lehetséges hatásának vizsgálata – megerősítette, hogy a napirend éves szélességét elsősorban az adott kutatási időszak, nem pedig a soros V4-elnökség magyarázza, ami tovább erősíti a fenti bővülési, majd posztkrízis visszaszűkülési mintázat érvényességét.

A második kutatási kérdés (KK2) azt vizsgálta, kimutatható-e, hogy a V4 eltérő együttműködési mélységi szinteket ért el egyes szakpolitikai területeken. A hat vertikális esettanulmány alapján a válasz igen. P9 eléri a 7-es szintet a Nemzetközi Visegrádi Alappal, P4, P7, P3 és P5 eltérő tartalmú 6-os szintű operatív vagy programalapú mechanizmusokat mutat, míg P2 legfeljebb 5-ös szintig, szakpolitikai outputig jut – vagyis minimális variancia megfigyelhető a csúcsesetekben is. A vertikális differenciálódás a mélységi repertoár/jellemző működésmód szintjén már változatosabb képet mutat szakpolitikánként, ami KK2 erősebb pozitív megválaszolását teszi lehetővé. KV2 ezért mélyebb szubsztantív értelemben igazolható: a V4 területenként eltérő működési logikákat, időbeli pályákat és mélységi repertoárokat hoz létre.

Végül, a harmadik kutatási kérdés (KK3) a két empirikus pillér ötvöztetésével arra volt kíváncsi, hogy változott-e, s ha igen, milyen irányban a V4 horizontális és vertikális együttműködése a 2015-ös migrációs krízis és a 2022-es orosz támadás után. A két dimenzió integrált olvasata szerint **(35. táblázat)** a válságokat szakpolitika-szelektív aktiválódás, mélyülés, fennmaradás vagy visszaszűkülés követte. KV3a csak részben tekinthető teljesültnek, mivel 2015 után horizontálisan fennmarad a széles és intenzív napirend, de általános vertikális mélyülés nem következik be, a vizsgált policy-k közül ez csak P5-ben és részben P4-ben mutatható ki, miközben más területek csúcsesetei és magas szintű ügyrepertoárjai már 2015 előtt elérésre kerültek. KV3b differenciált formában teljesültnek könyvelhető el: 2022 után politikai-geopolitikai visszaszűkülés és dokumentációs gyengülés figyelhető meg, de nem teljes vertikális összeomlás. A legmagasabb posztkrízis szinteket a

korábban is intézményesített területek (P9, P4) érik el, P2, P7 és P5 technikai, intézményi vagy EU-s dimenzióhoz kötötten részlegesen tovább él, míg a leginkább politizált, geopolitikailag terhelt P3 mutatja a legnagyobb belső feszültséget: itt egyszerre azonosítható a legmélyebb technikai-adminisztratív együttműködés és a legélesebb politikai törés (34. táblázat).

35. táblázat: A kutatási kérdések és hipotézisek összefoglaló értékelése

Elem	Empirikus eredmény	Döntés	Fogalmi következmény
KK1 / KV1	A napirend a teljes történeti ívben szélesedik; a magidőszakban az ügyrepertoár 31-ről 75-re, az aktív ügyek száma 31-ről 62-re nő, de a bővülés nem lineáris, és 2022 után az aktív ügyek száma fokozatosan 37-re csökken	KV1 teljesültnek tekinthető az ügyek számának alakulásában, de trendszerű bővüléssel és posztkrízis visszaszűküléssel szükséges pontosítani	A V4 horizontális differenciálódása elsősorban a szakpolitikai ügyek szintjén látványos és bizonyítható
KK2 / KV2	A hat szakpolitika összehasonlítása kis varianciát azonosított a csúcsesetek szintje között (P9 7-es, P4/P7/P3/P5 6-os, P2 5-ös), de: változatos működési logika és mélységi ügyrepertoár	KV2 teljesültnek tekinthető, de nem elsősorban a csúcsesetek varianciája, hanem a mélységi ügyrepertoár és a mögöttes szakpolitikai működéslogikák differenciáltsága miatt	A V4 vertikálisan differenciált, mely szerint tipikus szakpolitikák tipikus működési logikákkal kapcsolódnak össze
KK3 / KV3a	2015 után horizontális aktiváció és újraszűrés történi, de általános vertikális mélyülés nincs; a mélységi ugrás főként P5-ben, részben P4-ben látható	KV3a részben teljesültnek tekinthető; erős változata azonban nem teljesül	A válságot nem automatikus mélyülés, hanem szelektív aktiváció követte
KK3 / KV3b	2022 után politikai-geopolitikai törés és dokumentációs visszaszűkülés látszik; P9 és P4 marad a legmagasabb szinten, P2, P7 és P5 részlegesen fennmarad, P3-ban pedig a legmélyebb technikai fennmaradás és a legélesebb politikai törés egyszerre jelenik meg	KV3b differenciált formában teljesültnek tekinthető	A V4 a 2022 utáni posztkrízis időszakban nem "megszűnik", hanem rétegzetten visszaszűkül és szelektíven túlél

Forrás: a szerző saját összeállítása a horizontális és vertikális empirikus kutatás eredményei alapján

7.2. A differenciált integráció mint analitikus analógia

A differenciált integráció irodalma abból a problémából indul ki, hogy az európai integráció nem minden szakpolitikában, nem minden tagállam számára, nem azonos időben és nem azonos mélységben valósul meg. Stubb klasszikus tipológiája szerint a differenciálás többek között időbeli, térbeli és szakpolitikai dimenzióban jelenhet meg; a többsebességű, a változó geometriájú és az *à la carte* modellek abban különböznek, hogy a tagállamok eltérő sebességgel, eltérő integrációs körökben vagy eltérő policy-területeken vesznek részt (Stubb, 1996, pp. 283, 287–289). A V4 esetében természetesen nincs szó tagállami opt-outokról és szupranacionális integrációról, de az analógia mégis izgalmasnak bizonyul, mivel ugyanaz a négy állam vesz részt az együttműködésben (stabil tagság), ám a közös működés szakpolitikai

területenként eltérő intenzitást, eszközrendszert és mélységet ér el. Ez a különbség nem „eltérés a normától”, hanem maga a működési norma.

A legfontosabb fogalmi kapcsolódási pontot Schimmelfennig, Leuffen és Rittberger rendszerszemlélete teremti meg. A szerzők az Európai Uniót olyan differenciált integrációs rendszerként írják le, amelyben a központosítás szintje szakpolitikaként változik (vertikális differenciálódás), miközben a területi kiterjedés sem egységes (horizontális differenciálódás) (Schimmelfennig et al., 2015, pp. 764–766). A V4-re ez átalakítva adaptálható. Összhangban a dolgozat kutatási koncepciójával, a Visegrádi Csoport horizontális differenciálódása nem tagállami részvételi körök eltérését jelenti (ha nincs jelen a négy kormány, nem beszélhetünk V4-együttműködésről), hanem a hivatalosan dokumentált napirend funkcionális kiterjedését: mely szakpolitikai területek és ügyek jelennek meg a kooperációban. A V4 vertikális differenciálódása pedig nem a szupranacionális központosítás (azaz az integráció) mértékét, hanem – azzal rokon szemléletben – a közös kormányközi cselekvés mélységét jelenti: szimbolikus nyilatkozattól operatív mechanizmuson át intézményesített eszközig.

E különbségek alapján a differenciált integráció irodalmából nem a jogi-intézményi kategóriákat kell mechanikusan adaptálni, hanem azt a gondolatot, hogy a differenciálódás egyszerre lehet tartós szerkezeti jellemző és problémamegoldó eszköz. Leruth és Lord szerint a differenciált integrációt érdemes egyidejűleg fogalomként, folyamatként, rendszerként és elméleti problémaként kezelni, mert nem pusztán kivételek halmazáról, hanem tartós működési mintázatról van szó (Leruth & Lord, 2015, pp. 754–756, 760). A V4 esetében ugyanez a lépés végezhető el kormányközi szinten: az eltérő mélységű szakpolitikai együttműködés nem ad hoc zaj, hanem visszatérő rendszerlogika.

A V4 ugyanakkor nem regionális integrációs szervezet abban az értelemben, amelyben a tagállamok hatásköröket ruháznak át (delegáció) vagy közösen gyakorolnak regionális autoritást (*pooling*) (Börzel & Risse, 2016, pp. 7–9). A Visegrádi Csoportot tehát továbbra is regionális együttműködésként kell kezelni – még akkor is, ha például a társadalomközi és kulturális-oktatási területen (IVF), vagy éppen a szellemi tulajdon-védelemben (VPI) képes volt részlegesen integrálódni. Ezt felismerve a disszertáció fogalmi újítása nem a „differenciált integráció” V4-re történő ráerőltetése, hanem egy vele analóg, de a kutatás tárgya szempontjából pontosabb kategória, a differenciált kormányközi együttműködés bevezetése.

7.3. A V4 mint differenciált kormányközi együttműködés

Munkadefiníció. *Differenciált kormányközi együttműködésnek nevezhető az az alacsonyan intézményesült, konszenzusos és kormányközi regionális együttműködési forma, amelyben a tagsági kör és az alacsony szintű intézményi mag viszonylag állandó, de a tényleges közös működés funkcionális kiterjedése, ügyösszetétele, vertikális mélysége, időbeli intenzitása és válságokra adott reakciója szakpolitikáinként eltérően alakul. A differenciálódás forrása nem a tagállamok formális eltérő tagsága, hanem a közös érdekek, interdependenciák, politizációs szintek, technikai működtethetőség és meglévő intézményi csatornák szakpolitika-specifikus kombinációja.*

A fenti munkadefiníció négy elemre épül. Először, a V4 esetében van stabil együttműködési mag: négy állandó tag, éves elnökségi rendszer, kormányfői és miniszteri találkozók, V4-koordinátorok, illetve néhány tartós intézményesített eszköz (mindenekelőtt az IVF). Másodszor, e stabil mag nem hoz létre egységes szakpolitikai mélységet. A P9-ben létrejövő intézményesített projektfinanszírozás, a P4-ben megjelenő katonai interoperabilitási mechanizmus, a P7-es energiapiaci koordináció, a P2-es pénzügyi tárgyú EU-s érdekérvényesítés vagy a P5-ös migrációs válságmechanizmus eltérő együttműködési logikát jelenít meg. Harmadszor, a differenciálódás időben is változik, hiszen a Csoport napirendje bővül, telítődik, válságok idején újrászűzödik, majd 2022 után bizonyos területeken visszaszűkül. Negyedszer, a V4 differenciáltsága nem feltétlenül gyengeség: sokszor éppen az alacsony intézményesültség és a szakpolitika-alapú szelektivitás teszi lehetővé, hogy a platform néhány ügyben magasabb mélységi szintet érjen el, miközben más ügyekben csak deklaratív kommunikációig vagy belső konzultációig jut.

A fenti megközelítés a DI-irodalommal két ponton is rokon. Egyrészt a differenciált integrációt sok szerző a heterogenitás kezelésének eszközeként értelmezi. Ez azt jelenti, hogy nem minden állam szeretne ugyanazon az integrációs szinten részt venni egy adott ügyben, vagy egyszerűen nem képes rá, vagy éppen nem tartja célravezetőnek (Stubb, 1996, p. 283; Bellamy & Kröger, 2017, pp. 625–627). Másrészt a differenciálódás szakpolitikai jellege kulcsfontosságú. Kölliker szerint az egyes szakpolitikák „jószágkaraktere”, kizárhatósága, hálózati hatása és a részvétel ösztönzői erősen befolyásolják, hogy a differenciálás integráló vagy dezintegráló hatást fejt-e ki (Kölliker, 2001, pp. 137–138, 147). A V4 esetében is felmerül a szakpolitika jellegének és tartalmának fontossága, hiszen például az intézményesíthető és alacsony konfliktusszintű, „neutrális” kulturális-civil együttműködésben láthatóan könnyebb 7-es szintű eszközt létrehozni, mint a politikailag érzékeny migráció vagy védelempolitika területén. A DI-irodalom V4-re alkalmazható elemeit a **36. táblázat** tartalmazza.

36. táblázat: A differenciált integráció fogalmainak adaptálása a V4-re

DI-irodalmi elem	Eredeti jelentés az EU-kutatásban	V4-re adaptált megfelelő	Empirikus következmény a disszertációban
Horizontális differenciálódás	Eltérő területi részvétel: nem minden tagállam vesz részt minden EU-s szakpolitikában, illetve nem tagállamok is becsatlakozhatnak (opt-in) (Schimmelfennig et al., 2015, pp. 765–766)	Funkcionális napirendi differenciálódás: szakpolitikák és ügyek jelennek meg a V4 hivatalos dokumentumaiban	A V4 napirendje bővül és telítődik: 14 P-kategória és 75 harmonizált ügy, de 2022 után kvalitatív visszaszűkülés
Vertikális differenciálódás	Az integráció szintje, centralizációja és intézményesültsége policy-területenként eltér (Schimmelfennig et al., 2015, pp. 764–766)	Közös cselekvési mélység: a V4-egytműködés 1–7 skálán mért deklaratív, koordinációs, policy-output, operatív vagy intézményesített szintje	A hat esettanulmány alacsony varianciájú csúcseteket produkál (P9 7-es, P4/P7/P3/P5 6-os, P2 5-ös szint), azonban erősebben differenciált repertoárt és működési logikákat mutat
Heterogenitás kezelése	A differenciálás a tagállami preferenciák, kapacitások és identitások eltéréseit kezeli (Stubb, 1996, p. 283; Bellamy & Kröger, 2017, pp. 626–627).	A V4 a négy kormány változó szakpolitikai érdekegyezését rugalmas kormányközi keretben kezeli anélkül, hogy egységes intézményi mélységet kényszerítene ki	A V4 bizonyos ügyekben erős mélységet ér el, más ügyekben csak konzultációt vagy deklarációt produkál
Politizáció és interdependencia	A magas interdependencia integrációt ösztönöz, a magas politizáció akadályozhatja vagy differenciálhatja azt (Schimmelfennig et al., 2015, pp. 770–773)	A szakpolitikai interdependencia és a belpolitikai/geopolitikai konfliktusszint együtt alakítja a V4-kooperáció mélységét	P5-ben 2015 után közös külső cél és magas politizáció együtt válságaktivációt hoz; P3-ban 2022 után a geopolitikai törés visszaszűkíti a közös cselekvést
Komparatív regionalizmus	A differenciálás nem kizárólag EU-s kivétel, hanem más regionális együttműködésekben is megfigyelhető működési minta (Warleigh-Lack, 2015)	A V4 más laza kormányközi platformokkal összevethető a funkcionális kiterjedés és együttműködési mélység alapján	A módszer kiterjeszthető például a Benelux Unióra, az Északi Együttműködésre, a Három Tenger Kezdeményezésre stb.

Forrás: a szerző saját összeállítása a differenciált integráció irodalma és a doktori kutatás empirikus eredményei alapján

A differenciált kormányközi együttműködés fogalma négy, az empirikus fejezetekben végig jelen lévő jelenséget kapcsol össze. Az első a napirendi expanzió és telítődés. A V4 2000 után nem szűk külpolitikai-diplomáciai fórumként működött tovább, hanem fokozatosan kiterjedt a társadalomközi kapcsolatokra, a belső piacra, az EU-kormányzásra, a külpolitikára, a védelemre, az energiára, a migrációra és más szakpolitikákra. A 14 P-kategória és 75 ügy azonban nem azt jelenti, hogy a V4 minden területen hasonlóan erős lett, hanem azt, hogy a platform horizontális értelemben széles, de belsőleg erősen szelektív működési tér.

A második jelenség a mélységi sokszínűség. A V4 ugyanabban az intézményi keretben egyszerre képes nagyon alacsony és magas együttműködési szintet produkálni. P9-ben a V4

társadalomközi dimenziója intézményesített eszközt hozott létre az IVF formájában. P4-ben a közös védelmi logika nem autonóm V4-haderőt, hanem NATO/EU-beágyazott képesség- és készenléti mechanizmusokat „termelt ki”. P7-ben az energiabiztonsági együttműködés technikai-piaci *road map-et* és fórumot eredményezett. P2-ben az erősen EU-függő költségvetési és kohéziós ügyek a közös érdekérvényesítés és policy-output szintjén maradtak. P3 és P5 pedig azt mutatja, hogy a külpolitikai és migrációs területeken a V4 képes programalapú vagy operatív közös cselekvésre, de ez erősen függ a közös politikai értelmezéstől.

A harmadik jelenség a válságaktiváció. A 2015-ös migrációs válságot nem általános mélyülés, hanem a migrációs és belbiztonsági ügyeket kiemelkedése követte, miközben más szakpolitikákban inkább fennmaradás, beérés vagy újrásúlyozódás volt regisztrálható. Ez különösen fontos a Csoportról szóló politikai és tudományos percepciók szempontjából, ugyanis a platform 2015-től megnövekedett európai láthatósága nem egyenlő a teljes együttműködési univerzum vertikális mélyülésével. KV3a részleges teljesülése és erős változatának „elvetése” ezért a dolgozat egyik lényeges eredménye. A V4 „hangosabb” lett, néhány ügyben mélyebb is, de nem vált általában magasabb intézményesültségű együttműködéssé.

A negyedik jelenség a differenciált ellenállóképesség. A 2022 utáni időszakban a V4 nyilvánvalóan politikailag fragmentáltabbá vált, és nem csak Oroszország és Ukrajna ügyében. Ez horizontálisan szűkebb, dokumentációs szempontból gyengébb és politikailag kevésbé koherens napirendet eredményezett. Ugyanakkor mégsem következett be teljes funkcionális összeomlás. A P9-es intézményi csatorna reziliensnek bizonyult, az energia- és költségvetési ügyek technikai/EU-s logikában részben szintén tovább élnek, a migráció és belbiztonság pedig alacsonyabb vagy közepes szinten ugyancsak fennmaradhat. A V4 tehát egy válság után nem egyszerűen megszűnik vagy visszatér korábbi állapotába, hanem rétegzetten szelektál: ahol a politikai közös nevező megszűnik, ott visszaesik; ahol intézményi vagy technikai működési csatorna van, ott részlegesen túlél. Természetesen utóbbihoz is kell egy bizonyos szintű politikai akarat és mindenekelőtt a felek közötti érdekegyezés. Másrészt az orosz kérdés láthatóan bénítóan hatott a teljes V4-szakpolitikai univerzumra, és csak a négy kormány jövőre vonatkozó külpolitikai kalkulációján múlt/múlik, hogy nem szüntették/szüntetik meg formálisan az együttműködést.

A DI-irodalom egyik fontos megállapítása, hogy a differenciálódás nem feltétlenül az egység hiánya vagy a kudarc jele. Warleigh-Lack a komparatív regionalizmus irányából éppen arra figyelmeztet, hogy a differenciálódást nem szabad kizárólag EU-specifikus

rendellenességgként kezelni; más regionális együttműködésekben is normális, várható működési forma lehet (Warleigh-Lack, 2015). Ebből a perspektívából a V4 nem azért érdekes, mert az EU-hoz képest „kevesebb”, hanem azért, mert egy alacsony intézményesültségű platformon belül is kimutatható a funkcionális és vertikális variancia. A V4 tehát a differenciálódás nem integrációs, hanem kormányközi változataként értelmezendő.

7.4. Szakirodalmi hozzájárulás

A dolgozat első hozzájárulása a V4-irodalomhoz kapcsolódik. A szakirodalom sokszor a V4 rugalmas, alacsonyan intézményesült, politikai akaratnak alárendelt és EU-n belüli érdekérvényesítő jellegét hangsúlyozza. A jelen kutatás ezt az általános képet operacionalizálja, rámutatva, hogy a rugalmasság nem pusztán intézményi karakterjegy, hanem horizontális és vertikális differenciálódásként mérhető és kvalitatívan elemezhető. Ezáltal a dolgozat túl tud lépni azokon a kérdéseken, hogy a V4 hatékony vagy nem hatékony, sikeres vagy sikertelen, releváns vagy irreleváns, és pontosabb kérdést tesz fel: mely szakpolitikai ügyekben, milyen eszközökkel, milyen mélységig és milyen időbeli mintázattal működik együtt a négy kormány.

A második hozzájárulás a regionális együttműködések összehasonlító kutatásához kapcsolódik. Börzel és Risse regionális együttműködés–integráció–*governance* fogalmi hármasa alapján a V4 nem integrációs szervezet, de több, mint alkalmi diplomáciai fórum, és regionális együttműködési – sőt, bizonyos ügyekben regionális *governance*-funkciót ellátó – platform (Börzel & Risse, 2016, pp. 7–9). A disszertáció által javasolt DI-keret azért hasznos, mert képes az alacsony intézményesültségű regionális platformok belső differenciáltságát megragadni anélkül, hogy az EU-t tekintené implicit mércének. Ez különösen fontos a komparatív regionalizmus számára, amely hajlamos figyelmen kívül hagyni az EU szintjét el nem érő lazább regionális együttműködéseket.

A harmadik hozzájárulás módszertani jellegű. A horizontális napirendi kódolás és a vertikális esetalapú mélységi elemzés kombinációja lehetővé teszi, hogy a kormányközi együttműködést egyszerre lássuk kiterjedésében és mélységében. Egy platform lehet horizontálisan széles, de vertikálisan „sekély”; lehet szűkebb (*single issue*-jellegűbb), de egyes ügyekben mély; és lehet olyan, mint a V4, amely a történeti ívben szélesedő napirendet szakpolitikánként eltérő mélységi repertoárral ötvözi. E két dimenzió együtt teszi láthatóvá azt, amit a pusztán intézményi vagy eseménytörténeti elemzés elfedne.

A negyedik hozzájárulás a differenciált integráció irodalmának óvatos kiterjesztése. A dolgozat nem azt állítja, hogy a DI fogalma változtatás nélkül adaptálható a V4-re. A DI az EU-kutatásokban jogi, területi, intézményi és autoritásbeli eltéréseket jelent. A V4-ben ezzel

szemben nincs szupranacionális autoritás, nincs tagállami opt-out, és nincs kikényszeríthető egységes *acquis*. Az analógia mégis indokolt, mert mindkét esetben a heterogenitás kezeléséről, szakpolitika-specifikus eltérésekről, változó mélységről és nem egységes működésről van szó. A fogalmi innováció ezért az, hogy a „differentiált integráció” helyett „differentiált kormányközi együttműködésről” beszélünk.

7.5. Korlátok és további kutatási irányok

A kutatásnak természetesen vannak korlátai (részletes bemutatásuk a vonatkozó alfejezetben történik). A legfontosabb a forrásalapú megközelítésből következik: a dolgozat a hivatalosan dokumentált V4-együttműködést vizsgálja, ezért a háttéregyeztetések, informális diplomáciai csatornák vagy el nem fogadott javaslatok csak akkor jelennek meg, ha valamilyen hivatalos forrásban nyomot hagynak. Ez tudatos módszertani döntés volt, mert az összehasonlíthatóságot és ellenőrizhetőséget szolgálja. Ugyanakkor a jövőbeli kutatás interjúkkal, diplomáciai háttéranyagokkal és nemzeti minisztériumi forrásokkal tovább mélyítheti az esetek értelmezését, ami megalapozottabb és realisztikusabb képet eredményezhet a differentiált kormányközi működésről.

Szűkebb, de célzottan tesztelt korlát a kormányok pártpolitikai-ideológiai dimenziójának mellőzése. A dolgozat tudatosan szakpolitika-alapú magyarázatot állít a középpontba, és nem vállalkozik a V4-kooperáció mögötti pártpolitikai vagy személyes vezetői dinamikák feltárására. Egy kiegészítő ellenőrzés (4. számú melléklet) mindazonáltal megvizsgálta, hogy a vezető kormánypártok EP-képviselőcsoport szerinti (értsd: ideológiai) közelsége önálló tényezőként magyarázza-e a napirend szélességét vagy a vertikális mélységet: sem a horizontális, sem a vertikális eredmények esetében nem azonosítható ilyen önálló, szakpolitikákon átívelő hatás. Mindeközben a 2022 utáni időszak világosan mutatja, hogy egy-egy konkrét, magas politikai jelentőségű ügyben – elsősorban az orosz-ukrán háborúhoz való viszonyban – létrejövő nézeteltérés érdemben visszavetheti az együttműködést. A „tisztán” politikai dimenzió tehát nem hiányzik teljesen az empirikus, feltáró jellegű doktori kutatásból. Vizsgálódásom alapján az rajzolódik ki, hogy az adott üggyhez kötődő, konkrét politikai preferenciaegyeztetés vagy -konfliktus az első számú releváns magyarázó tényező, felülírva például a nemzeti kormányok közötti ideológiai közelség dimenzióját. Ugyanakkor azt a szerző is érzékeli (és a bevezető fejezetekben meg is említi), hogy az utóbbi években érezhetően megnőtt a politikusok közötti ideológiai összhang, személyes kapcsolatok és szimpátia jelentősége a nemzetközi együttműködésekben. Így ennek okságilag is megalapozott feltárása – például a Visegrádi Csoport vagy más hasonló platform esetében – jövőbeli kutatások feladata.

A második továbblépési irány a differenciáltság mérhetővé tétele lehet. A jelen kutatás már előkészíti ezt, de nem alakít ki átfogó kvantitatív indexet. Egy későbbi kutatás létrehozhatna egy differenciált kormányközi együttműködési mutatót, amely olyan komponenseket mérhetne, mint a horizontális napirendi szélesség, az ügytartósság, a vertikális maximum, a domináns mélységi sáv, vagy éppen a válságálló működés. Ezt össze lehetne kapcsolni az egyes szakpolitikákhoz tartozó időbeli pályák mérésével, rekonstruálva, hogy mely ügyek térnek vissza rendszeresen, melyek tűnnek el, és melyekben történik valódi mélységi szintlépés.

A harmadik irány a komparatív kiterjesztés. A V4 alapján kialakított keret alkalmazható lenne más alacsony vagy közepesen intézményesült kormányközi platformokra is. A Benelux Unió esetében például a magasabb intézményesültség és a jogi-szabályozási együttműködés adhatna *benchmarkot*. Az Északi Tanács a társadalmi, kulturális és jóléti együttműködés mélyebb intézményesülésének vizsgálatát kínálhatná. A Három Tenger Kezdeményezés esetében a kérdés az lehetne, hogy a V4-énél lényegesen szűkebb infrastrukturális-konnektivitási napirend létrehoz-e tartós, projektalapú mélységet, vagy inkább politikai-*brand* jellegű marad. A Slavkov-/Austerlitz-i formátum, a Bukaresti Kilencek vagy a Közép-európai Kezdeményezés pedig azt tesztelhetné, hogy a szakpolitikai szelektivitás és a válságaktiváció más közép- és észak-európai kormányközi platformoknál is hasonlóan működik-e. Az elemzésbe bevonhatók akár Európán kívüli, magasabb szinten intézményesült integrációs formák is, amelyeknél szintén megjelenik a kevésbé formalizált működés – Warleigh-Lack például az APEC és az ASEAN vizsgálatát javasolja e logika szerint (Warleigh-Lack, 2015, pp. 877–881).

Végül, a negyedik potenciális kutatási irány a hasonló platformok válságreakciójának összehasonlító vizsgálata. A V4 esetében a 2015-ös migrációs válságot és a 2022-es orosz támadást eltérő együttműködési mintázatok követték: az előbbi bizonyos ügyekben aktiválódás és rétegződés, az utóbbit pedig geopolitikailag fragmentálódás és visszaszűkülés. Egy következő kutatás azt vizsgálhatná, hogy milyen típusú válságok mélyítik és milyenek vetik vissza a kormányközi platformok működését.

Összességében a dolgozat fogalmi záróállítása az, hogy a Visegrádi Csoportot nem érdemes sem integrációs szervezetként, sem pusztán diplomáciai klubként kezelni. A V4 differenciált kormányközi együttműködés: egy stabil, de alacsonyán intézményesült regionális platform, amelynek tényleges működése szakpolitikaként változó kiterjedést, mélységet, intézményesültséget és válságreakciót mutat. E fogalom egyszerre őrzi meg a V4 kormányközi természetét és teszi láthatóvá azt a komplexitást, amelyet 35 éves fennállása

alatt a horizontális és vertikális dimenziókban mutatott, és amely véleményem szerint a platform legjellemzőbb karakterjét, „zsánerét” jelenti. Olyannyira, hogy ezt a fogalmi megnevezés és definíció szintjén is rögzítésre érdemesnek találom.

1. számú melléklet: A horizontális napirendkutatás (kódkönyv) módszertani leírása

A horizontális kódkönyv kialakítása több, egymásra épülő és dokumentált lépésből állt. Jelen melléklet célja annak bemutatása, hogy a 14 szakpolitikai területből és 75 harmonizált napirendi ügyből álló rendszer miként lett kalibrálva, milyen forrásokra épült, milyen kizárási szabályokat alkalmazott, és hogyan biztosítható a kódolás utólagos ellenőrizhetősége.

A horizontális elemzés alapegysége az elnökségi év, mérési egysége pedig a harmonizált napirendi ügy. Egy ügy egy adott elnökségi évben akkor minősült aktívnek, ha legalább egy elsődleges forrásban vagy hivatalos kontrollforrásban önálló szakpolitikai tartalomként azonosítható volt. Az ismételt említések nem növelték az ügyszámot: a kutatás nem mechanikus kommunikációs gyakoriságot, hanem napirendi jelenlétet mér.

Az ügylista kialakításánál középszintű absztrakciós stratégiát követtem. Az ügyek szűkebbek a szakpolitikai területeknél, de nem bontódnak egyszeri találkozókra, dokumentumokra vagy nyilatkozatokra. E módszertani döntés biztosítja, hogy a napirendi bővülés időben követhető maradjon, miközben az ügyek kellően specifikusak lesznek a tartalmi differenciálódás kimutatásához. A szisztematikus horizontális időablakban 22 elnökségi év, 44 program/beszámoló típusú elsődleges forrás és 136 egyéb hivatalos V4-dokumentum került a forrásszűrtbe. Az egyéb dokumentumok bevonása nem a kommunikációs intenzitás mérését szolgálta, hanem a programok és beszámolók tartalmi kontrollját, valamint az ügyszerűsítést. A forráskorpusz típusait és a vonatkozó kezelési szabályokat az **M1. táblázat** mutatja be.

M1. táblázat: A horizontális kódolás forráskorpusza és a források kezelése

Forráscsoport	Szerep a kódolásban	Kezelési szabály / megjegyzés
Elnökségi programok	Elsődleges források: az adott elnökségi év előzetes napirendi vállalásait rögzítik	A 2000/2001-2021/2022 közötti magidőszak minden elnökségi évében felhasználásra került az éves program
Éves elnökségi beszámolók	Elsődleges források: az adott elnökségi év ténylegesen dokumentált aktivitását jelzik	A beszámolók a programokkal együtt adják az összehasonlítható éves napirendi keretet; a 2001/2002-es beszámoló hiányát a program és az egyéb hivatalos V4-dokumentumok kontrollálták
Egyéb hivatalos V4-dokumentumok	Kontrollforrások: nyilatkozatok, közlemények, levelek, <i>non-paperek</i> , szakpolitikai dokumentumok	Nem minden dokumentum generál önálló ügyet; akkor erősít vagy aktivál ügyet, ha a szakpolitikai tartalom egyértelműen azonosítható
Történeti bázisdokumentumok	Kontextusforrások az 1991-1998-as és 1999/2000-es átmeneti időszakhoz	Nem részei az egységes éves program/beszámoló alapú idősoroknak, de segítenek a korai V4-napirend értelmezésében

Forrás: a szerző saját összeállítása

A próbakódolás (ún. *pilotolás*) célja nem végleges adatok előállítása volt, hanem a kódkönyv stabilitásának és koherenciájának tesztelése. E „rétegzési” eljárás időben eltérő elnökségi évekre terjedt ki, hogy a kategóriák a korai EU-csatlakozási időszakban, a 2010 utáni aktivitásnövekedésben, a 2015 utáni átpolitizálódási szakaszban és a 2021/2022-es válságközeli periódusban egyaránt érvényesek és relevánsak legyenek. A próbakódolás lehetővé tette a túlságosan tág szakpolitikai kategóriák szétbontását, az ügyelnevezések harmonizálását és magyarosítását, valamint több határeset kizárását vagy kategóriák közötti átsorolását. A folyamat lépéseit az **M2. táblázat** foglalja össze.

M2. táblázat: A horizontális kódolási eljárás lépései

Lépés sorszáma	Művelet	Kódolási következmény
1.	A hivatalos V4-dokumentumkorpusz elnökségi év szerinti rendezése	Minden forrás egyértelmű elnökségi évhez és hivatkozási kulcshoz kapcsolódik
2.	Az elnökségi program és beszámoló elsődleges tartalomelemzése	Azonosíthatóvá válnak az adott év fő napirendi vállalásai és dokumentált aktivitásai
3.	Az adott év egyéb hivatalos dokumentumainak kontrollolvasása	Megerősíthető, pontosítható vagy kiegészíthető az éves ügyjelenlét
4.	A forma, aréna és partner elválasztása a szakpolitikai tartalomtól	V4+, partnerország, találkozó vagy dokumentumtípus önmagában nem válik üggyé
5.	A napirendi elem hozzárendelése P1-P14 szakpolitikai területhez	A besorolás a tartalmi szakpolitikai logikát követi, nem a partnerformátumot vagy az EU-arénát
6.	A napirendi elem összevetése a harmonizált ügylistával	Új ügy csak akkor jöhet létre, ha a tartalom védhetően nem illeszthető meglévő ügghöz
7.	Aktív, új és visszatérő ügyek, valamint kumulatív ügyrepertoár számítása	Az összehasonlítható éves mutatók a jelenlétmátrixból állnak elő
8.	Kódolási döntések és nem kódolt elemek naplózása	A határesetek utólag rekonstruálhatók és ellenőrizhetők maradnak

Forrás: a szerző saját összeállítása

A végleges kódkönyv a kvalitatív tartalomelemzésben használt kódkönyv-kalibrálás eredménye. A kategóriarendszer akkor vált véglegessé, amikor a szakpolitikai területek tartalmilag koherens egységet alkottak, egymástól védhetően elkülönültek, a teljes időszakon át követhetők maradtak, és elegendő számú ügyet tartalmaztak az empirikus elemzéshez. Nem kerültek önmagukban szakpolitikai üggyé kódolásra a V4+ formátumú tartalmak, a partnerország-megnevezések, a V4-találkozók, a dokumentumtípusok (pl. közös levél), a létrehozott visegrádi intézmények (pl. Nemzetközi Visegrádi Alap), az általános retorikai fordulatok (pl. „[....] A Visegrádi Csoport határozottan [....]”), valamint a platform identitására vonatkozó tartalmak (pl. „[....] A V4 a demokrácia és piacgazdaság elkötelezett támogatója Közép-Európában [....]”) (**M3. táblázat**).

M3. táblázat: Nem kódolt elemek és kizárási szabályok

Elemtípus	Miért nem önálló ügy?	Mikor válhat kódolhatóvá?
V4+ formátum	Együttműködési forma vagy partneri konfiguráció, nem szakpolitikai tartalom	Ha a mögöttes tartalmi ügy azonosítható, például energia, migráció vagy bővítés
Partnerország vagy partnercsoport	A partner nem besorolási elv, mert különböző szakpolitikai tartalmakhoz kapcsolódhat	A partnerrel folytatott együttműködés tartalma alapján kódolható
Találkozó ténye	Esemény, nem napirendi ügy	Ha konkrét döntést, közös álláspontot vagy szakpolitikai <i>output</i> ot dokumentál
Dokumentumtípus	A deklaráció, kommunikáció, levél vagy <i>non-paper</i> csak forrásműfaj	Ha a dokumentum világos szakpolitikai tartalmat rögzít
Intézmény- vagy eszköznevön magában	Az IVF, VPI vagy V4 Harccsoport önmagában eszköz vagy eset, nem mindig horizontális ügy	Ha a mögöttes tartalom azonosítható: „ <i>people-to-people</i> ”, szellemi tulajdon, védelmi képesség
Általános politikai retorika	Túl általános ahhoz, hogy önálló szakpolitikai ügy legyen	Ha konkrét, visszatérő, társadalmat célzó diplomáciai vagy intézményi kommunikációs tartalommal bír
Jubileumi vagy identitáselem	Szimbolikus keret, nem feltétlenül szakpolitikai tartalom	Ha tényleges működési, finanszírozási vagy programváltoztatással jár

Forrás: a szerző saját összeállítása

A fent bemutatott módszertani alapelvek és elhatárolási szabályok ellenére maradtak olyan elemek a forráskorpuszban, amelyek a V4 sokszínű tartalmi és formai működése miatt további döntéseket igényeltek az ügykategóriákba történő besorolásokhoz (M4. táblázat). Ezeknél a kutatási céllal és a V4 szakpolitikai működésével összhangban jártam el, és kizárólag megfelelő kontextusban kerültek bevonásra egy adott ügykategóriába.

M4. táblázat: Példák határhelyzetekre és kódolási döntésekre

Példa	Döntés	Indoklás
V4+ Ukrajna	Nem önálló ügyként, hanem tartalom szerint kódolandó	Ha EU-közeledésről szól, P3; ha energiaellátásról, P7; ha agrárkérdésről, P14
Keleti Partnerség	Önálló külpolitikai/szomszédságpolitikai ügy	Tartósan visszatérő, intézményesíthető és több elnökségen át követhető napirendi elem
V4 EU Harccsoport	Horizontálisan védelmi képességi ügy, vertikálisan szakpolitikai eset	Konkrét működési mechanizmushoz és készenléti ciklusokhoz kapcsolódik
Nemzetközi Visegrádi Alap	Horizontálisan a társadalomközi/kulturális-oktatási ügyekhez kötődik; vertikálisan intézményesített <i>output</i>	Intézménynevön magában nem elég, de a mögöttes együttműködési tartalom világos
MFF és kohézió	Önálló EU-kormányzási/költségvetési ügy	Átfogó uniós költségvetési alku, amely nem sorolható be egyetlen tematikus szakpolitikába
Migrációs relokáció és kvóták	Önálló migrációs/menekültügyi ügy	2015 után visszatérő, konfliktusos és jól dokumentált V4-napirendi elem
Éghajlat- és energiapolitika	Tartalom szerint szétválasztandó	Ha energiamixről vagy ellátásbiztonságról szól, P7; ha környezet- és klímapolitikai szabályozásról, P14

Példa	Döntés	Indoklás
V4 láthatóság és brand	Csak konkrét kommunikációs/public diplomacy tartalom esetén kódolható	Jubileumi ünneplés önmagában nem ügy; szervezett láthatósági vagy identitásépítési napirend igen

Forrás: a szerző saját összeállítása

A dokumentumkorpusz rendszerezéséhez, a kódolási szabályok teszteléséhez, az előzetes ügyjelöltek összevetéséhez, a nem kódolt elemek naplózásához és a kódkönyv nyelvi egységesítéséhez jelen kutatás szerzője generatív nagy nyelvi modellt használt technikai segédeszközként. A modell nem szolgált önálló adatforrásként, nem helyettesítette a forráskritikát és nem hozott autonóm kutatói döntéseket. A forráskorpusz kijelölését, a kódolási szabályok kialakítását és véglegesítését, az ügyek és szakpolitikai kategóriák kidolgozását és jóváhagyását, valamint az értelmező következtetések kialakítását a szerző végezte el a kutatásba bevont hivatalos V4-dokumentumok alapján. A promptok a megtervezett munkafolyamat dokumentálását és ellenőrizhetőségét segítették, tartalmi bizonyító szerepet nem kaptak a kutatásban, annak empirikus forrásaivá semelyik kódolási fázisban nem váltak.

A végleges kódolás auditálhatóságát négy elem biztosítja: az elnökségi évhez rendelt forrásaudit, a változóleírás, a kódolási döntések külön naplója és az ügykódokhoz rendelt rövid definíciós/határvonal-megjegyzés (**M5. táblázat**). Ezeket egészíti az ún. jelenlétmátrix, amelyben nyomon követhető a szakpolitikák és szakpolitikai ügyek napirendi jelenléte. Ezek együtt teszik rekonstruálhatóvá, hogy egy ügy miért került önálló napirendi ügyként a kódkönyvbe, egy adott elnökségi évben milyen forrás alapján minősült aktívnak, és mely elemek maradtak ki a mérésből formai, arénabeli vagy partneri jellegük miatt.

M5. táblázat: Az auditálhatóságot biztosító elemek

Ellenőrzési elem	Funkció	Mit tesz rekonstruálhatóvá?
Forrásaudit	Minden dokumentum elnökségi évhez, dokumentumtípushoz és rövid hivatkozáshoz rendelése	Miből történt a kódolás, és mely dokumentum volt elsődleges vagy kontrollforrás
Változóleírás	Az aktív ügy, új ügy, visszatérő ügy, kumulatív ügyrepertoár és domináns P-kategória definíciója	Milyen mutatók alapján készül az éves összehasonlítás
Kódolási döntések naplója	Határhelyzetek, dokumentumhiányok és kizárási szabályok rögzítése	Miért került egy elem be, miért maradt ki, vagy miért került más kategóriába
Ügykódok definíciói	Minden harmonizált ügy rövid tartalmi határának megadása	Mit fed le az ügy, és miért indokolt önálló kódolási egységként kezelni

Ellenőrzési elem	Funkció	Mit tesz rekonstruálhatóvá?
Jelenlétmátrix	Ügyek és elnökségi évek bináris jelenlétének rögzítése	Hogyan állnak elő az éves és kumulatív napirendi mutatók

Forrás: a szerző saját összeállítása

Az ügykijelölés végeredményét, azaz az elemzésbe bekerült végleges harmonizált ügylistát és az ügyek elhatárolásának rövid indoklását az alábbi **M6. táblázat** tartalmazza.

M6. táblázat: A horizontális napirendkutatás 75 végleges harmonizált szakpolitikai ügye

P-kód	Ügykód	Harmonizált napirendi ügy	Rövid tartalmi indoklás és elhatárolás
P1	P1-01	A Visegrádi Csoport (V4) működési keretei és elnökségi rendszere	Külön ügy, mert a V4 belső működési rendjét, elnökségi koordinációját és intézményi önszervezését érinti; pusztán találkozó nem tartozik ide
P1	P1-02	V4 kommunikáció, láthatóság és politikai önmeghatározás	Külön ügy, mert a V4 politikai önmeghatározását, nyilvános láthatóságát és kommunikációját rögzíti; jubileumi retorika önmagában nem elég
P1	P1-03	Parlamenti együttműködés a V4 keretében	Külön ügy, mert a parlamenti dimenzió önálló, visszatérő intézményes együttműködési csatorna
P1	P1-04	Európai uniós csatlakozási tárgyalások koordinációja	Külön ügy, mert a 2004 előtti EU-csatlakozási tárgyalási koordináció lezárt, de jól körülhatárolható történeti napirend
P1	P1-05	Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) csatlakozási támogatás és euroatlanti integráció	Külön ügy, mert a NATO-bővítés és euroatlanti integráció a korai V4 egyik önálló biztonságpolitikai-integrációs célja volt
P2	P2-01	Az Európai Unió (EU) intézményi reformja és Európa jövője	Külön ügy, mert az EU alapszerződéses, intézményi és jövőjéről szóló vitái nem tematikus szakpolitikák, hanem általános EU-kormányzási kérdések
P2	P2-02	Többéves pénzügyi keret (MFF) és általános EU-költségvetési érdekérvényesítés	Külön ügy, mert az MFF átfogó költségvetési alku; tematikus agrár-, energia- vagy migrációs kérdés csak akkor ide kerül, ha általános költségvetési logika dominál
P2	P2-03	Kohéziós politika és strukturális alapok védelme	Külön ügy, mert a kohéziós politika a V4 egyik tartós és önálló EU-érdekérvényesítési területe
P2	P2-04	Európai területi együttműködés és határ menti finanszírozási keretek	Külön ügy, mert az Interreg/európai területi együttműködés finanszírozási keret, nem konkrét infrastruktúra-projekt
P3	P3-01	Keleti Partnerség (Eastern Partnership, EaP) mint intézményi keret	Külön ügy, mert a Keleti Partnerség intézményi keretként visszatérő V4 külpolitikai prioritás
P3	P3-02	Ukrajna EU-közeledése és demokratikus stabilizációja	Külön ügy, mert Ukrajna EU-közeledése és demokratikus stabilizációja tartós külpolitikai napirend; energia, agrár és menekültügy adott szakpolitikákban külön kódolandó
P3	P3-03	Fehéroroszország demokratizációja és civil társadalmi támogatása	Külön ügy, mert Fehéroroszország demokratizációja és civil társadalmi támogatása önálló EaP-politikai téma
P3	P3-04	Moldova, Grúzia és a Dél-Kaukázus EU-orientált támogatása	Külön ügy, mert Moldova, Grúzia és a Dél-Kaukázus támogatása ismétlődő EU-orientált szomszédságpolitikai dimenzió

P-kód	Ügykód	Harmonizált napirendi ügy	Rövid tartalmi indoklás és elhatárolás
P3	P3-05	A Nyugat-Balkán EU-integrációja	Külön ügy, mert a Nyugat-Balkán EU-integrációja az egyik legfontosabb V4 külpolitikai prioritás
P3	P3-06	Átmeneti tapasztalatátadás és fejlesztési együttműködés	Külön ügy, mert a V4 átmeneti tapasztalatainak átadása és fejlesztési együttműködése több partnerre alkalmazható, önálló eszközlogika
P3	P3-07	Oroszország, Ukrajna és regionális geopolitikai válságok	Külön ügy, mert a 2014 utáni regionális geopolitikai válságok a szomszédságpolitikát biztonsági-politikai konfliktusmezővé tették
P4	P4-01	Közös katonai képesség-hozzájárulás és EU harccsoport-készenlét	Külön ügy, mert a közös katonai képesség-hozzájárulás és EU harccsoport-készenlét operatív együttműködési formát jelent (V4 EUBG)
P4	P4-02	Védelmi képességfejlesztés és közös beszerzési-tervezési koordináció	Külön ügy, mert a képességfejlesztés, beszerzés és tervezés tartós védelempolitikai koordinációs téma
P4	P4-03	Katonai oktatás, kiképzés, gyakorlatok és logisztika	Külön ügy, mert a kiképzés, katonai oktatás, gyakorlat és logisztika gyakorlati-operatív védelmi együttműködés
P4	P4-04	NATO-koordináció és közös stratégiai biztonsági álláspontok	Külön ügy, mert a NATO-n belüli közös álláspontok és stratégiai biztonsági koordináció tartalmilag elkülönül az EU-védelmi témáktól
P4	P4-05	EU közös biztonság- és védelempolitika (CSDP) és állandó strukturált együttműködés (PESCO)	Külön ügy, mert a CSDP/PESCO az EU-védelmi együttműködés saját intézményi és szakpolitikai logikáját követi
P4	P4-06	Hibrid fenyegetések, kiberbiztonság és dezinformáció elleni fellépés	Külön ügy, mert a hibrid, kiber- és dezinformációs fenyegetések a későbbi időszakban önálló biztonsági napirenddé váltak
P5	P5-01	Schengen-csatlakozás és schengeni kormányzás	Külön ügy, mert <i>Schengen</i> előbb csatlakozási, később működtetési és védelmi kérdésként van tartósan jelen a napirenden (követhetőség)
P5	P5-02	Vízumpolitika és konzuli koordináció	Külön ügy, mert a vízum- és konzuli koordináció több évben <i>Schengentől</i> elválasztható, gyakorlati belügyi téma
P5	P5-03	Külső határvédelem és határigazgatás	Külön ügy, mert a külső határvédelem és határigazgatás a migrációs válságban önálló, gyakorlati együttműködési tartalmat kapott
P5	P5-04	Az EU közös európai menekültügyi rendszere (CEAS) és a dublini rendszer reformja	Külön ügy, mert a CEAS/Dublin reformja az EU menekültügyi szabályozásáról szól, nem azonos a specifikus relokációs vitával
P5	P5-05	Kötelező menekültáthelyezés és tehermegosztási mechanizmusok	Külön ügy, mert a kötelező áthelyezés és tehermegosztás 2015 után különösen konfliktusos, jól azonosítható V4-álláspontokhoz kapcsolódik
P5	P5-06	Nyugat-balkáni migrációs útvonal és harmadik országok támogatása	Külön ügy, mert a nyugat-balkáni útvonal és harmadik országok támogatása gyakorlati migrációkezelési téma
P6	P6-01	Szervezett bűnözés elleni rendőrségi együttműködés	Külön ügy, mert a szervezett bűnözés elleni rendőrségi együttműködés korai és ismétlődő belbiztonsági napirend
P6	P6-02	Terrorizmus, radikalizáció és biztonsági információcsere	Külön ügy, mert a terrorizmus, radikalizáció és információcsere a belbiztonság saját kockázati logikáját követi

P-kód	Ügykód	Harmonizált napirendi ügy	Rövid tartalmi indoklás és elhatárolás
P6	P6-03	Vámügyi, csempészet- és illegális kereskedelem elleni együttműködés	Külön ügy, mert a vám, csempészet és illegális kereskedelem elleni fellépés gyakorlati végrehajtási együttműködés
P6	P6-04	Igazságügyi együttműködés és jogi reformtapasztalatok	Külön ügy, mert az igazságügyi együttműködés és jogi reformtapasztalat eltérő tartalmú intézményi-szakmai terület a rendőrségi/biztonsági koordinációval összevetve
P6	P6-05	Katasztrófavédelem és polgári védelem	Külön ügy, mert a katasztrófavédelem és polgári védelem reziliencia tárgyú és válságkezelési együttműködés (nem migráció vagy környezetpolitika)
P7	P7-01	Gázellátás-biztonság és gázösszekötő vezetékek	Külön ügy, mert a gázellátás-biztonság és az összekötő vezetékek a V4 energiaügyi együttműködésének egyik tartós magterülete
P7	P7-02	Regionális gázpiac és gázpiaci liberalizáció	Külön ügy, mert a regionális gázpiac és liberalizáció piaci-szabályozási ügy, nem csak infrastruktúra-kérdés
P7	P7-03	Olajellátás, kőolajvezetékek és energiadiverzifikáció	Külön ügy, mert az olajellátás és kőolajvezetékek saját ellátásbiztonsági és diverzifikációs logikát követnek
P7	P7-04	Villamosenergia-hálózatok, piac-összekapcsolás és áramellátás	Külön ügy, mert az áramhálózatok, a piac-összekapcsolás és a villamosenergia-ellátás elkülönül a gáz- és olajügyektől
P7	P7-05	Nukleáris energia és energiamix	Külön ügy, mert a nukleáris energia és energiamix kérdése az EU energia- és klímapolitikai vitáiban önálló V4-pozíciót generál
P7	P7-06	Európai energiaunió és klíma-energia csomagok	Külön ügy, mert az energiaunió és klíma-energia csomagok EU-s keretben, de tartalmilag energiapolitikai logikával jelennek meg
P8	P8-01	Transzeurópai közlekedési hálózat (TEN-T) és TINA-közlekedési folyosók	Külön ügy, mert a TEN-T/TINA folyosók a V4 közlekedési infrastruktúra-politika hagyományos, ismétlődő témái
P8	P8-02	Észak–déli közlekedési összeköttetések	Külön ügy, mert az észak–déli összeköttetések regionális konnektivitási prioritásként tartósan elkülönülnek az általános TEN-T vitáktól.
P8	P8-03	Határátkelők és határon átnyúló fizikai kapcsolatok	Külön ügy, mert a határátkelők és fizikai kapcsolatok helyi, határon átnyúló konnektivitási kihívást jelentenek
P8	P8-04	Vasúti és nagysebességű vasúti összeköttetések	Külön ügy, mert a vasúti és nagysebességű vasúti összeköttetések később önálló, jól követhető közlekedéspolitikai irányt alkotnak
P8	P8-05	Logisztika, áru fuvarozás és közlekedési piacok	Külön ügy, mert a logisztika, áru fuvarozás és közlekedési piacok nem pusztán konnektivitási, hanem piaci-szabályozási témák
P9	P9-01	Civil és társadalomközi kapcsolatok közös támogatása	Külön ügy, mert a civil és társadalomközi kapcsolatok közös támogatása a V4 társadalmi integrációs dimenziójának alapja (az IVF pedig eszköz)
P9	P9-02	Kulturális együttműködés és közös V4 kulturális megjelenítés	Külön ügy, mert a kulturális együttműködés és közös megjelenítés önálló, ismétlődő társadalmi-kulturális napirend

P-kód	Ügykód	Harmonizált napirendi ügy	Rövid tartalmi indoklás és elhatárolás
P9	P9-03	Oktatási, ifjúsági és sportkapcsolatok	Külön ügy, mert az oktatási, ifjúsági és sportprogramok a társadalmi kapcsolatok önálló, rendszeresen visszatérő csatornáját alkotják (nem egyenlő a kutatási/felsőoktatási együttműködéssel)
P9	P9-04	Helyi önkormányzati és civil szervezeti együttműködés	Külön ügy, mert az önkormányzati és civil szervezeti együttműködés helyi-társadalmi szereplőkre épülő, elkülöníthető dimenzió
P9	P9-05	V4-identitás és közös társadalmi láthatóság	Külön ügy, mert a V4-identitás és társadalmi láthatóság konkrét programokban mérhető, de általános <i>branding</i> nem elég hozzá
P10	P10-01	Tudományos és kutatási együttműködés EU-keretprogramokban	Külön ügy, mert az EU-kutatási keretprogramokban történő koordináció tudomány- és kutatáspolitikai tartalom
P10	P10-02	Felsőoktatási és akadémiai mobilitás	Külön ügy, mert a felsőoktatási és akadémiai mobilitás intézményi-akadémiai dimenzió, nem általános ifjúsági mobilitás
P10	P10-03	Innovációs és startup-ökoszisztéma	Külön ügy, mert az innovációs és startup-ökoszisztéma modernizációs-gazdasági tudáspolitikai irány
P10	P10-04	Digitális egységes piac, mesterséges intelligencia (AI), adatgazdaság és digitalizáció	Külön ügy, mert a digitális egységes piac, AI, adatgazdaság és digitalizáció több évben önálló modernizációs napirend
P10	P10-05	Szellemi tulajdon-védelem és szabadalmi együttműködés	Külön ügy, mert a szellemi tulajdon és szabadalmi együttműködés intézményesíthető, jogi-technológiai szakpolitikai terület (a VPI pedig eszköz)
P11	P11-01	Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodás (CEFTA) és regionális kereskedelmi liberalizáció	Külön ügy, mert a CEFTA és a regionális kereskedelmi liberalizáció a korai V4 gazdasági együttműködés lezárt, történeti magterülete
P11	P11-02	Kereskedelem, beruházás és üzleti kapcsolatok	Külön ügy, mert a kereskedelmi, beruházási és üzleti kapcsolatok tartalmi gazdasági napirendet jelentenek (és nem partnerformátumot)
P11	P11-03	EU belső piac, szolgáltatások és a négy szabadság	Külön ügy, mert a belső piac, szolgáltatások és négy szabadság EU-s, de tartalmilag gazdasági-szabályozási téma
P11	P11-04	Iparpolitika, kis- és középvállalkozások (KKV-k) és versenyképesség	Külön ügy, mert az iparpolitika, a KKV-k és versenyképesség a gazdasági modernizáció és vállalkozáspolitikai ismétlődő területe
P11	P11-05	Pénzügyi, jegybanki és európolitikai információcsere	Külön ügy, mert a pénzügyi, jegybanki és európolitikai információcsere ritkább, de elkülöníthető gazdaságpolitikai téma
P11	P11-06	Turizmus és regionális promóció	Külön ügy, mert a turizmus és regionális promóció önálló gazdasági ágazati napirendként jelenik meg
P12	P12-01	Közös Agrárpolitika (KAP) reformja, közvetlen támogatások és agrárérdekérvényesítés	Külön ügy, mert a KAP-reform és az agrártámogatások több költségvetési ciklusban tartós V4 agrárérdekérvényesítési ügyként jelentkeznek
P12	P12-02	Vidékfejlesztés és agrárprogramozás	Külön ügy, mert a vidékfejlesztés és agrárprogramozás ugyan a KAP-hoz kapcsolódik, de más szakpolitikai célokat követ, mint a közvetlen támogatás

P-kód	Ügykód	Harmonizált napirendi ügy	Rövid tartalmi indoklás és elhatárolás
P12	P12-03	Agrárkereskedelem, élelmiszerpiac és importvédelem	Külön ügy, mert az agrárkereskedelem, élelmiszerpiac és importvédelem piaci-konfliktusos agrártéma
P12	P12-04	Élelmiszerbiztonság, állat- és növényegészségügy	Külön ügy, mert az élelmiszerbiztonság, állat- és növényegészségügy szakági szabályozási és ellenőrzési téma
P12	P12-05	Kettős élelmiszerminőség és tisztességtelen élelmiszerlánc-gyakorlatok	Külön ügy, mert a kettős élelmiszerminőség és tisztességtelen láncgyakorlatok specifikus, későbbi fogyasztóvédelmi-agrárpiaci ügy
P13	P13-01	EU-s és nemzetközi klímapolitikai koordináció	Külön ügy, mert a klímapolitikai koordináció nem mindig energiapolitikai, hanem önálló EU-s és nemzetközi környezetpolitikai napirend
P13	P13-02	Környezetvédelem, hulladékügy és környezeti kockázatok	Külön ügy, mert a hulladék, környezetvédelem és kockázatkezelés tág, de még horizontálisan követhető környezetpolitikai tartalom
P13	P13-03	Vízgazdálkodás és árvízvédelem	Külön ügy, mert a vízgazdálkodás és árvízvédelem gyakorlati, több évben visszatérő regionális együttműködési terület
P13	P13-04	Erdőgazdálkodás, talajvédelem és természetvédelem	Külön ügy, mert az erdő, talaj és természetvédelem együttese elkülönül a vízügyi és klímapolitikai napirendtől
P13	P13-05	Biodiverzitás, „Termelőtől a fogyasztóig” stratégia és zöld átmenet	Külön ügy, mert a biodiverzitás, „Farm to Fork” és zöld átmenet a későbbi EU zöldpolitika saját környezeti dimenziója
P14	P14-01	Munkaerőpiaci együttműködés és munkavállalói mobilitás	Külön ügy, mert a munkaerőpiaci együttműködés és munkavállalói mobilitás társadalmi-gazdasági ügy, túlmutatva a belső piaci jogon
P14	P14-02	Szociálpolitika, társadalmi befogadás és roma integráció	Külön ügy, mert a szociálpolitika, befogadás és roma integráció saját társadalompolitikai napirendet alkot
P14	P14-03	Egészségügyi rendszerek és közegészségügyi együttműködés	Külön ügy, mert az egészségügyi rendszerek és közegészségügy nem Covid-specifikus, hanem általános egészségpolitikai együttműködés dimenziót alkotnak
P14	P14-04	Covid-válságkezelés és társadalmi-gazdasági reziliencia	Külön ügy, mert a Covid-válságkezelés 2020 után külön, több szakpolitikát átfogó reziliencia- és válságügy
P14	P14-05	Demográfia, családpolitika és időskori kihívások	Külön ügy, mert a demográfia, családpolitika és időskori kihívások önálló társadalompolitikai napirendként azonosíthatók

Forrás: a szerző saját összeállítása a végleges kódkönyv alapján

Jelen melléklet a módszertani ellenőrizhetőséget szolgálja. Az éves jelenlétmátrix, a részletes forrásaudit, a kódolási döntésnapló és az elnökségi év szerinti kódolási táblák a kutatáshoz kapcsolódó adatbázisban található, melyet kérésre a szerző természetesen a bírálók rendelkezésére bocsát Excel-formátumban.

2. számú melléklet: A forráshatás-robusztussági vizsgálat

A napirendkutatás horizontális kódkönyvéhez hasonlóan a forráshatás-robusztussági vizsgálat is önálló módszertani dokumentálást igényel, mivel az 5.3.4. alfejezetben bemutatott eredmények (Spearman-korrelációk, Mantel–Haenszel-bebecslések) egy külön adatstruktúrára és tesztelési eljárásra épülnek. Jelen melléklet célja e teszt kutatási kérdésének, elemzési egységének, forrásalapjának és eljárásainak részletes, ellenőrizhető bemutatása.

A vizsgálat kiindulópontja az a felvetés, hogy a kül-, EU-, bővítés- és biztonságpolitikai témák (P2–P4 blokk, kiemelten P3) nagy dokumentált napirendi súlyát részben okozhatja az, hogy a V4-elnökségi programokat és beszámolókat tagállami külügyi apparátusok koordinálják. Az elemzési egység a 2000/2001–2021/2022 közötti magidőszak 992 aktív ügy-éve a horizontális kódolási adatbázisból; a teszt a 2022 utáni programalapú kiterjesztésre nem alkalmazható azonos módon, mert ott éves beszámolók és összevethető kontrollforrás-korpusz nem áll rendelkezésre.

M7. táblázat: A forrásérzékenységi vizsgálat felépítése

Elem	Leírás
Teszt A – csak elnökségi programokkal rendelkező évek (Program only) érzékenysége	A 2001/2002-es, beszámolóhiányos év külön kezelése mellett eltávolítottam azokat az ügy-éveket, amelyek csak az elnökségi programban szerepelnek, majd megvizsgálom, változik-e a 14 szakpolitika ügyszám szerinti rangsora
Teszt B – egyéb hivatalos dokumentum	Azt vizsgálom, hogy az ügy-évet a programon/beszámolón túl más hivatalos V4-dokumentum is alátámasztja-e, és ez mennyiben stabilizálja a szakpolitikai rangsort
Teszt C – nem külügyi egyéb dokumentum	Az egyéb dokumentumok közül kizárom azokat, amelyek dokumentumtípusa vagy címe explicit külügyminiszteri/külügyi jellegű
Tág (Broad) P2–P4 vs. P3	P2 (EU-kormányzás/MFF/kohézió), P3 (kül-/szomszédság-/bővítéspolitika) és P4 (védelem/NATO/CSDP/PESCO) együtt (tág blokk), illetve P3 önmagában (szűk teszt) is vizsgálva
Rétegzett esélyhányados	„Mantel–Haenszel pooled odds ratio”, elnökségi év szerinti rétegzéssel, hogy az évenként eltérő kontrollforrás-sűrűség ne torzítsa az eredményt
Értelmezési korlát	A teszt forrásérzékenységet mér, nem oksági mechanizmust; A forrásképzés és a V4 tényleges szervezeti működése részben ugyanannak az intézményi elrendezésnek a terméke

Forrás: a szerző saját összeállítása

A vizsgálat forrásalapját azért szükséges pontosan elhatárolni, mert a forrásszűrés dokumentációja három eltérő funkciójú rekordtípust tartalmaz, és ezek összemossa félrevezető forrásszámokhoz vezetne (M8. táblázat).

M8. táblázat: A robusztussági teszt forrásalapja

Kategória	Darabszám	Megjegyzés
Magidőszaki, ténylegesen bevont elsődleges V4-forrás (2000/2001–2021/2022)	180	A robusztussági teszt kizárólag ehhez a forrásbázishoz kapcsolódik.

Kategória	Darabszám	Megjegyzés
Posztkrízis, ténylegesen bevont elnökségi program (2022/2023–2025/2026)	4	Nem része a magidőszaki robusztussági tesztnek; az 5.4. alfejezetben tárgyalt programalapú kiterjesztéshez tartozik.
Hiányzó éves beszámoló, audit-helyőrző rekord (2022/2023–2025/2026)	4	„Bevonva? = Nem” státuszú; nem minősül forrásnak, a robusztussági tesztben sem szerepel.
Forrás_osztályozás lap auditrekordjainak száma összesen	188	180 + 4 + 4; a ténylegesen bevont források száma 184.

Forrás: a szerző saját összeállítása a forráshatás robusztussági teszt Excel-dokumentuma alapján

A robusztussági tesztek eredményeit az **M9. táblázat** foglalja össze.

M9. táblázat: A forrásérzékenységi és rétegzett tesztek eredményei

Teszt	N/ réteg	Statisztika	p	Értelmezés
Program-only érzékenység (2001/2002 nélkül)	954	7 program-only eset (0,7%); policy-rangsor Spearman rho = 1,000	—	Az ex ante elnökségi program önmagában alig generál aktív ügyet; a szakpolitikai rangsor változatlan marad
Baseline vs. egyéb hivatalos kontrollforrás	14	Spearman rho = 0,716	0,004	A szakpolitikai szerkezet érdemi része a programokon és beszámolókon kívüli forrásokban is visszaköszön
Baseline vs. explicit külügyminiszteri források nélküli kontroll	14	Spearman rho = 0,711	0,004	A szakpolitikai profil a külügyminiszteri kontrollforrások kiszűrése után sem tűnik el
P2–P4 blokk vs. egyéb hivatalos kontroll	20	MH OR = 3,89	< 0,001	Az EU-/kül-/biztonságpolitikai blokk az évenként eltérő forrassűrűség mellett is gyakrabban kap kontrollforrásos alátámasztást
P3 vs. egyéb hivatalos kontroll	20	MH OR = 5,93	< 0,001	P3 különösen erősen felülreprezentált az egyéb hivatalos dokumentumokban
P2–P4 blokk, explicit külügyi források nélkül	20	MH OR = 2,12	< 0,001	A tág blokk nem külügyi forrásokban is felülreprezentált: a minta nem redukálható tisztán külügyminisztériumi forráshatásra
P3, explicit külügyi források nélkül	20	MH OR = 1,33	0,269	P3 extra dokumentációs előnye eltűnik: a külpolitikai kategória különösen érzékeny a külügyi forrásarchitektúrára

Forrás: a szerző saját számítása a forráshatás robusztussági teszt Excel-dokumentuma alapján

A P-kategória-szintű forrásprofil szerint a rangsor a külügyi kontrollforrások kiszűrése után gyakorlatilag stabil marad: a 14 szakpolitika közül csak P3 és P4 cseréli fel egymást (1.↔2. hely), a másik 12 kategória rangsora és forrásprofilja nem változik. Kiemelt forrásprofil: P3 összesen 126 aktív ügy-évből 75 esetben kapott egyéb hivatalos kontrollt, ebből 69 (92%) explicit külügyi/diplomáciai dokumentumhoz is kötődik, ugyanakkor 39 esetben nem külügyi kontrollforrás is rendelkezésre áll.

Az eredmények azt mutatják, hogy a külügyi koordináció intézményi elhelyezkedése egyszerre jelenthet forrásképzési torzítást és valós napirendformáló mechanizmust. A

klasszikus külpolitikai P3 kiemelt dokumentált jelenléte érzékeny a külügyminiszteri forrásokra, ezért annak túlsúlyát nem célszerű kizárólag szubsztantív „szakpolitikai keresletként” értelmezni. Ugyanakkor a P2–P4 tágabb blokk, továbbá a P4 és P9 magas kontrollforrásos jelenléte azt mutatja, hogy a horizontális napirendszerkezet egésze nem határozható meg a külügyminisztériumi „dokumentumtermelés melléktermékeként”. A koordinációs architektúra sokkal inkább a Visegrádi Csoport szakpolitikai szelektivitásának egyik feltételes intézményi mechanizmusa.

Fontos módszertani korlát, hogy a „nem külügyi” kontrollszűrés konzervatív: kizárólag az explicit külügyminiszteri/külügyi dokumentumtípusokat távolítja el, és nem állítja, hogy minden megmaradó dokumentum intézményileg független lenne a külügyi koordinációtól. A teszt ezért forrásérzékenységi, nem oksági vizsgálat.

Jelen melléklet a módszertani ellenőrizhetőséget szolgálja. A 992 ügy-éves inputtábla, a policy- és éves összesítések, a források dokumentumtípus szerinti osztályozása, valamint a Mantel–Haenszel-tesztek évenkénti 2×2 elrendezésű táblái a kutatáshoz kapcsolódó adatbázisban találhatók, melyet kérésre a szerző természetesen a bírálók rendelkezésére bocsát Excel-formátumban.

3. számú melléklet: Az elnökségi ország hatásvizsgálata

Az elnökségi ország hatásvizsgálata önálló módszertani dokumentálást igényel, mivel az 5.5. alfejezetben bemutatott eredmények (aggregált OLS-regresszió, periódushoz igazított országprofilok) egy külön adatstruktúrára és számítási eljárásra épülnek. Jelen melléklet célja a vizsgálat változóinak, modelljeinek és részletes ország-, illetve ügyszintű eredményeinek ellenőrizhető bemutatása.

M10. táblázat: Aggregált regressziós ellenőrzés – periódusok és elnökségi ország

Mérési modell	R ²	Korrigált R ²	ΔR ² (ország)	Értelmezés
Teljes idősor: csak periódusok	0,799	0,761	—	Az időszakhatás dominál
Teljes idősor: periódusok + elnökségi ország	0,826	0,758	0,027	Az ország hozzáadott magyarázóereje kicsi; a korrigált RZ nem javul
Magidőszak (Aktív): csak periódusok	0,881	0,861	—	A teljes forráskorpuszon az időszakhatás még erősebb
Magidőszak (Aktív): periódusok + elnökségi ország	0,887	0,842	0,007	Robusztus aggregált elnökségi hatás nem látszik

Forrás: a szerző saját számítása a V4-elnökségi ország napirendi hatását vizsgáló regressziós modell tartalmazó Excel-dokumentum alapján

A periódushoz igazított mutató alapján az országprofilok szakpolitikai szinten jobban kirajzolódnak; a leginkább kiemelkedő P-kategóriák és az esetükben mért eltérés az **M11. táblázatban** szerepelnek.

M11. táblázat: Szakpolitikai országprofilok (periódushoz igazított eltérés, százalékpont)

Elnökség	Átlagos programügyszám	Leginkább felülreprezentált P-kategóriák (átlaghoz viszonyított eltérés)	Értelmezés
Lengyel	41,7	P3 +4,4; P9 +1,3	Legstabilabb jel a külpolitikai/szomszédságpolitikai profil; több szektorban inkább átlag alatti a programkiterjedés
Magyar	44,9	P6 +8,7; P10 +7,4; P8 +4,9	Belbiztonsági, innovációs/digitalizációs és közlekedési-konnektivitási hangsúly; P10 és P8 a magidőszaki „Aktív” adatokban is pozitív
Szlovák	46,3	P14 +7,0; P4 +6,8; P7 +6,7; P13 +6,7	Egészségügyi-reziliencia-, védelem-, energia- és környezet/vízprofil; egy részük a teljes forráskorpuszban gyengébb, óvatosan értelmezendő
Cseh	48,2	P7 +10,4; P5 +6,8; P2 +6,0; P11 +6,0	Legrobustusabb országprofil: energia, migrációs/menekültügyi EU-kormányzás, EU-ügyek és belső piaci témák; P7, P2, P11 a magidőszaki „Aktív” mérésben is pozitív

Forrás: a szerző saját számítása a V4-elnökségi ország napirendi hatását vizsgáló regressziós modell tartalmazó Excel-dokumentum alapján

Az ügycódok szintjén néhány markánsabb, a magidőszaki teljes forráskorpuszal is megerősített különbség is azonosítható (M12. táblázat).

M12. táblázat: Kiemelkedő ügyszintű országprofilok (periódushoz igazított eltérés, százalékpont)

Elnökség	Kiemelkedő ügyek (eltérés)	Rövid olvasat
Lengyel	P8-01 TEN-T/TINA +15,0; P9-04 helyi/civil együttműködés +15,0; P3-07 geopolitikai válságok +12,1	A külpolitikai profil mellett bizonyos régiós konnektivitási és társadalomközi ügyek is rendre hangsúlyosabbak
Magyar	P8-05 logisztika/áru fuvarozás +19,5; P10-03 innováció/startup +12,1; P10-04 digitalizáció/AI +11,4	A programokban visszatérően erősebb a technikai-gazdasági modernizációs és konnektivitási napirend
Szlovák	P13-03 vízgazdálkodás/árvízvédelem +31,5; P14-03 közegészségügy +20,0; P4-03 katonai kiképzés/logisztika +17,5	A legnagyobb eltérések technikai és rezilienciajellegű területeken jelennek meg
Cseh	P7-04 villamosenergia-piac/hálózat +30,8; P7-01 gázbiztonság +20,8; P4-05 CSDP/PESCO +20,8	Az energia- és egyes EU-védelmi témák több cikluson át is következetesen felülreprezentáltak

Forrás: a szerző saját számítása a V4-elnökségi ország napirendi hatását vizsgáló regressziós modellt tartalmazó Excel-dokumentum alapján

Jelen melléklet a módszertani ellenőrizhetőséget szolgálja. A teljes 2000/2001–2025/2026 közötti nyers kódolási adatbázis, az éves és szakpolitikai bontású összesítések, valamint a regressziós modellek részletszámításai a kutatáshoz kapcsolódó adatbázisban található, melyet kérésre a szerző természetesen a bírálók rendelkezésére bocsát Excel-formátumban.

4. számú melléklet: A V4-kormányok EP-frakciótagság szerinti ideológiai távolságának hatását felmérő kiegészítő vizsgálat

Az EP-frakciós kormányközelség kiegészítő vizsgálata önálló módszertani dokumentálást igényel, mivel az 5.3.4. és a 6.7. alfejezetben bemutatott eredmények egy külön adatstruktúrára és tesztelési eljárásra épülnek. Jelen melléklet célja annak ellenőrzése, hogy a négy V4-kormány vezető politikai erejének (legnagyobb pártjának) ideológiai-politikai közelsége összefüggött-e a napirend horizontális kiterjedésével, illetve a vertikális esettanulmányokban azonosított együttműködési esetek mélységével.

Az „ideológiai közelség” szűk és ellenőrizhető proxyként jelenik meg: az EU-csatlakozást követően azt vizsgáltam, hogy a négy ország kormányának legnagyobb pártja mely európai parlamenti képviselőcsoportban ült. A statisztikai elemzés ezért 2004/2005-től indul, $N = 22$ elnökségi évvel; a kormányváltásokat és az EP-frakcióváltásokat az adott elnökségi éven belül naparányosan vettem figyelembe. Az elsődleges Exact index a hat lehetséges országpár közül azok arányát méri, amelyekben a két vezető kormánypárt ugyanahhoz az EP-frakcióhoz tartozott (a pártonkívüli, technokrata és frakción kívüli [NI] eseteket nem tekintettem egyezésnek). Robusztussági ellenőrzésként egy második, ordinális közelségi mutatót is alkalmaztam: a vizsgált időszak képviselőcsoportjait egy egyszerű, longitudinálisan konzisztens sorrendben kódoltam (SOC/S&D = 0; ALDE/Renew = 1; EPP-ED/EPP = 2; UEN/ECR = 3; PFE = 4), és a közelséget $1 - |d1-d2|/4$ formában számítottam; ez a mutató a 19, legalább 50%-os páros lefedettségű elnökségi évre vonatkozik. A kormány- és EP-frakcióadatok elsődleges forrásait a ParlGov adatbázis (Döring et al., 2023) és az Európai Parlament hivatalos képviselő-történeti profiljai adták. A 2023 utáni kormányváltásoknál hivatalos nemzeti források egészítik ki az adatbázist. A konkrét források és URL-ek a kapcsolódó Excel-dokumentumban érhetők el a részletes, idősoros frakciótáblázattal egyetemben.

M13. táblázat: A horizontális és vertikális modellek összefoglalása

Modell	N	β (fő magyarázó)	p	R ²
H1 - Aktív ügy ~ Exact (kétfváltozós)	22	-39,18	0,006	0,322
H2 - Aktív ügy ~ Exact + idő	22	-14,74	0,409	0,432
H3 - Aktív ügy ~ Exact + idő + 2022	22	-5,07	0,708	0,698
H4 - Magidőszak: Aktív ügy ~ Exact + idő	18	-7,82	0,375	0,886
H5 - Aktív ügy ~ Proximity + idő + 2022	19	-3,54	0,729	0,887
V1 - Esetmélység ~ Exact + idő + 2022 + policy FE	54	-1,25	0,549	0,235

Forrás: a szerző saját számítása a V4-kormányok EP-frakciótagság szerinti ideológiai távolságának hatását becsülő modellt tartalmazó Excel-dokumentum alapján

A nyers adatok első ránézésre meglepő eredményt adnak: az Exact index és az aktív napirendi ügyek száma között közepesen erős negatív kapcsolat mutatkozik (Pearson $r = -0,567$; $p = 0,006$), az előjel azonban a várttal ellentétes, és nem szubsztantív ideológiai hatást, hanem a két idősor ellentétes történeti trendjéből fakadó álkorrelációt⁴⁷ tükröz. Az **M13. táblázatban** feltüntetett modellszámítások ezt megerősítik: időtrend, majd a 2022 utáni törés *dummy*-változójának kontrollja mellett az Exact index koefficiense rendre -14,74-re, majd -5,07-re csökken, és egyik esetben sem szignifikáns. Fontos megjegyezni, hogy másodlagos, ordinális közelségi mutatóval (H5) és a csak teljes forrásbázisú magidőszakra szűkítve (H4) is ugyanez az eredmény születik.

M14. táblázat: Az EP-frakciótagság-közelség szakpolitika-szintű (P1-P14) hatása a napirendi aktivitásra

P-kód	Ügyek száma	Kontrollált β (Exact)	p (kontrollált)	Vertikális eset
P1	5	0,008	0,969	nem
P2	4	-0,347	0,232	igen
P3	7	-0,176	0,599	igen
P4	6	0,527	0,216	igen
P5	6	-0,318	0,324	igen
P6	5	-0,599	0,051	nem
P7	6	0,269	0,641	igen
P8	5	-0,178	0,582	nem
P9	5	0,212	0,367	igen
P10	5	0,421	0,100	nem
P11	6	-0,001	0,993	nem
P12	5	-0,221	0,423	nem
P13	5	-0,406	0,355	nem
P14	5	-0,300	0,507	nem

Forrás: a szerző saját számítása a V4-kormányok EP-frakciótagság szerinti ideológiai távolságának hatását becsülő modellt tartalmazó Excel-dokumentum alapján

A hat vertikális esettanulmányhoz kapcsolódó P-kategóriák napirendi aktivitását külön-külön vizsgálva az Exact index előjele vegyes marad (**M14. táblázat**): P4, P7 és P9 esetében pozitív, P2, P3 és P5 esetében negatív, és egyik koefficiens sem szignifikáns ($p = 0,216 - 0,641$). A teljes 14 szakpolitikai kategóriára kiterjesztett kontrollvizsgálat szerint sem rajzolódik ki egységes irányú hatás, ami megerősíti, hogy az esetleges gyenge politikai-kompozíciós kapcsolat (amennyiben egyáltalán létezik) nem működik azonos irányban a szakpolitikák között.

⁴⁷ Mivel a frakciótagság-egyezés és a V4-napirendépülés pályái időben ellentétesen mozognak.

A vertikális kutatási lábban az EP-frakciós vizsgálatba bevonható 54 együttműködési esetről a nyers kapcsolat enyhén negatív (Pearson $r = -0,270$; $p = 0,048$), de policy-fixhatásokkal, időtrenddel és a 2022 utáni periódus *dummy*-változójával kontrollálva az Exact index koefficiense nem szignifikáns ($\beta = -1,25$; $p = 0,549$), miközben a 2022 utáni *dummy* önmagában szignifikáns és negatív ($\beta = -1,73$; $p = 0,033$). A specifikus *benchmarkok* is azt mutatják, hogy a frakciótagság egyezése nem szükséges feltétele a mély együttműködésnek: a 2018/2019-es elnökségi évben az Exact index 0 volt, miközben a V4 EU Harccsoport 6-os szintű operatív készenlétet ért el; a 2012/2013-as regionális gázpiaci *Road Map* és a *V4 Forum for Gas Market Integration* ugyancsak 6-os szintet ért el 0,167-es Exact index mellett. Fordítva sem igaz az állítás: a 2004/2005-ös évben az Exact index 0,50 volt, miközben az aktív ügyszám a vizsgált időszak legalacsonyabb értéke (24), és a P9-kategória 7-es intézményi maximumát jelentő Nemzetközi Visegrádi Alap már 2000-ben, tehát az EP-frakciós közelség értelmezhetőségét megelőzően létrejött.

Az elemzés legfontosabb következtetése ezért nem az, hogy a politikai tényezők vagy a kormányösszetétel egyáltalán nem számítanak, hanem az, hogy a vezető kormánypártok általános EP-frakciótagságbeli egyezése vagy közelsége nem mutatkozik olyan önálló, szakpolitikákon átívelő tényezőnek, amely érdemben magyarázná a V4-napirend szélességét vagy az együttműködés vertikális mélységét. Az egyező frakciótagság „sem szükséges, sem elégséges” feltétele a magas V4-aktivitásnak. A 2022 utáni törés ugyanakkor azt mutatja, hogy egy konkrét, magas politikai jelentőségű ügyben – az Oroszország, a szankciók és az Ukrajnának nyújtott katonai segítség megítélésében – létrejövő nézeteltérés érdemben visszavetheti a közös cselekvést; ez azonban ügyspecifikus politikai konfliktus, nem általános ideológiai távolság. Fontos módszertani korlát, hogy az Exact és a Proximity index kizárólag a vezető kormánypártok EP-frakcióbeli hovatartozását ragadja meg; nem mér olyan releváns – egyébként nem feltétlenül könnyen megragadható – tényezőket, mint a pártprogramok tartalmi közelsége, a koalíciós partnerek összetétele, vagy éppen a politikai vezetők közötti személyes kapcsolatok mélysége.

Jelen melléklet a módszertani ellenőrizhetőséget szolgálja. A horizontális és vertikális modellek és a mögöttes adatsorok (így különösen az EP-frakciótagság, a V4-napirendi adatok és a vertikális együttműködési esetek skálája, valamint a további változók) a kutatáshoz kapcsolódó adatbázisban találhatók, melyet kérésre a szerző természetesen a bírálók rendelkezésére bocsát Excel-formátumban.

Irodalomjegyzék

I. Hivatalos kormányzati és intézményi dokumentumok

- Central European Free Trade Agreement (CEFTA). (1992). *Central European Free Trade Agreement*. <https://wits.worldbank.org/GPTAD/PDF/archive/CEFTA.pdf>
- European Court of Auditors. (2018). *European Union Emergency Trust Fund for Africa: Flexible but lacking focus (Special Report No. 32/2018)*.
- European Parliamentary Research Service. (2016). *The Western Balkans: Frontline of the migrant crisis*. European Parliament.
- International Visegrad Fund (IVF). (n.d.). *About us*. <https://www.visegradfund.org/about-us>
- International Visegrad Fund. (2023). *Annual report 2022*. <https://www.visegradfund.org/annual-reports>
- International Visegrad Fund. (2024). *Annual report 2023*. <https://www.visegradfund.org/annual-reports>
- International Visegrad Fund. (2025). *Annual report 2024*. <https://www.visegradfund.org/annual-reports>
- Magyar Országgyűlés. (2023, April 18). *Meeting of the European Affairs Committees of the Parliaments of V4 countries in Budapest, 16–18 April 2023*. <https://v4.parlament.hu/en/-/meeting-of-the-european-affairs-committees-of-the-parliaments-of-v4-countries-in-budapest-16-18-april-2023>
- Ministry of Agriculture and Rural Development. (2023, September 26). *Talks between the Visegrad Group and Ukraine*. Gov.pl. <https://www.gov.pl/web/agriculture/talks-between-the-visegrad-group-and-ukraine>
- Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic. (2020). *30 years of Visegrad cooperation*.
- V4 Európai Ügyi Bizottságok. (2022, April 25). *Conclusions of the meeting of the European Affairs Committees of V4 parliaments*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/conclusions-of-the>
- Visegrádi Csoport. (1991). *Visegrad Declaration 1991: Declaration on Cooperation between the Czech and Slovak Federal Republic, the Republic of Poland and the Republic of Hungary in Striving for European Integration*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/visegrad-declarations/visegrad-declaration-110412-2>
- Visegrádi Csoport. (1999). *Contents of Visegrad Cooperation*. <https://archive.visegradgroup.eu/cooperation/contents-of-visegrad-110412>

- Visegrádi Csoport. (2000a). *Tasks of the Visegrad Group during the Polish presidency 2000/2001*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/2000-2001-polish-110412>
- Visegrádi Csoport. (2000b). *1999/2000 Czech Presidency*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/1999-2000-czech-110412>
- Visegrádi Csoport. (2001a). *Program of the Hungarian Presidency for strengthening the cooperation of the four Visegrad countries 2001/2002*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/2001-2002-hungarian-110412>
- Visegrádi Csoport. (2001b). *2000/2001 Polish Presidency*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/2000-2001-polish-110412>
- Visegrádi Csoport. (2002a). *Annex to the Content of Visegrad Cooperation*. <https://archive.visegradgroup.eu/cooperation/annex-to-the-content-of>
- Visegrádi Csoport. (2002b). *V4 program of co-operation for the Slovak presidency in the Visegrad Group*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/2002-2003-slovak-110412>
- Visegrádi Csoport. (2002c). *2001/2002 Hungarian Presidency*.
- Visegrádi Csoport. (2003a). *Programme of the Czech Republic's V4 Presidency (July 2003 - June 2004)*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/2003-2004-czech-110412>
- Visegrádi Csoport. (2003b). *2002/2003 Slovak Presidency*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/2002-2003-slovak-110412>
- Visegrádi Csoport. (2004a). *Program for the Polish presidency of the Visegrad Group 2004/2005*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/2004-2005-polish-110412>
- Visegrádi Csoport. (2004b). *2003/2004 Czech Presidency*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/2003-2004-czech-110412>
- Visegrádi Csoport. (2004c). *Guidelines on the Future Areas of Visegrad Cooperation*. <https://archive.visegradgroup.eu/cooperation/guidelines-on-the-future-110412>
- Visegrádi Csoport. (2004d). *Declaration of Prime Ministers of the Czech Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Poland and the Slovak Republic*. <https://archive.visegradgroup.eu/2004/declaration-of-prime>
- Visegrádi Csoport. (2004e). *Communiqué on the 12th Meeting of the Ministers of Culture of*

- the Visegrad Group Countries.* <https://archive.visegradgroup.eu/2004/communique-on-the-12th>
- Visegrádi Csoport. (2004f). *Statement of the Visegrad Group Ministers of Foreign Affairs on the situation in Ukraine.* <https://archive.visegradgroup.eu/2004/statement-of-the>
- Visegrádi Csoport. (2004g). *Joint Press Release of the Prime Ministers of the Visegrad Group Countries.* <https://archive.visegradgroup.eu/2004/meeting-of-prime>
- Visegrádi Csoport. (2004h). *Declaration of Visegrad Group Ministers of the Interior* <https://www.visegradgroup.eu/2004/declaration-of-visegrad>
- Visegrádi Csoport. (2005a). *Programme for the Hungarian presidency of the Visegrad Group 2005/2006.* <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/2005-2006-hungarian-110412>
- Visegrádi Csoport. (2005b). *2004/2005 Polish Presidency.* <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/2004-2005-polish-110412>
- Visegrádi Csoport. (2005c). *Fields of Cooperation between the Visegrad Group Countries and the Benelux.* <https://archive.visegradgroup.eu/2005/fields-of-cooperation>
- Visegrádi Csoport. (2005d). *Communiqué on the 13th Meeting of the Ministers of Culture of the Visegrad Group Countries.* <https://archive.visegradgroup.eu/2005/communique-on-the-13th>
- Visegrádi Csoport. (2005e). *Joint Declaration of the Prime Ministers of the V4 Countries on Ukraine.* <https://archive.visegradgroup.eu/2005/joint-declaration-of-the-110412>
- Visegrádi Csoport. (2005f). *Declaration of the V4 Ministers Responsible for Regional Development.* <https://archive.visegradgroup.eu/2005/declaration-of-the-v4>
- Visegrádi Csoport. (2005h). *Communiqué on the 14th Meeting of the Ministers of Culture and Cultural Heritage of the Visegrad Group Countries.* <https://www.visegradgroup.eu/2005/communique-on-14th>
- Visegrádi Csoport. (2006a). *The programme of Slovakia's V4 Presidency 2006/2007.* <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/2006-2007-slovak-110412>
- Visegrádi Csoport. (2006b). *2005/2006 Hungarian Presidency.* <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/2005-2006-hungarian-110412>
- Visegrádi Csoport. (2006c). *Declaration of the Prague Summit of the Presidents of the Parliaments of the V4 Countries.* <https://archive.visegradgroup.eu/2006/declaration-of-the>
- Visegrádi Csoport. (2006d). *Declaration of the Prime Ministers of the Visegrad Countries*

- Visegrad, Hungary, 10 October 2006.* <https://archive.visegradgroup.eu/official-statements/documents/declaration-of-the>
- Visegrádi Csoport. (2006e). *Declaration of the Presidents of Parliaments of the V4 Countries.* <https://archive.visegradgroup.eu/official-statements/documents/declaration-of-the-110412>
- Visegrádi Csoport. (2006f). *Statement of the Visegrad-4 and Baltic-3 Foreign Ministers.* <https://archive.visegradgroup.eu/official-statements/documents/statement-of-the>
- Visegrádi Csoport. (2007a). *Czech Presidency of the Visegrad Group (June 2007 - June 2008).* <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/2007-2008-czech-110412>
- Visegrádi Csoport. (2007b). *2006/2007 Slovak Presidency.* <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/2005-2006-annual-report>
- Visegrádi Csoport. (2007c). *Joint Political Statement of the Visegrad Group on the Strengthening of the European Neighbourhood Policy.* <https://archive.visegradgroup.eu/official-statements/documents/joint-political>
- Visegrádi Csoport. (2007d). *Joint Communiqué of the Ministers of Defence of the Visegrad Group Countries.* <https://archive.visegradgroup.eu/2007/joint-communique-of-the>
- Visegrádi Csoport. (2007e). *Press Statement: V4 + Japan Foreign Ministers Meeting.* <https://archive.visegradgroup.eu/2007/press-statement-v4-japan>
- Visegrádi Csoport. (2007f). *Conclusions of the Conference of the Ministers of Regional Development of the V4 Countries, Bulgaria and Romania.* <https://archive.visegradgroup.eu/2007/conclusions-of-the>
- Visegrádi Csoport. (2007g). *Joint Statement, V4 + Slovenia Prime Ministers' Meeting.* <https://archive.visegradgroup.eu/2007/joint-statement-v4>
- Visegrádi Csoport. (2008a). *Programme of the Polish Presidency of the Visegrad Group (July 2008 - June 2009).* <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/2008-2009-polish-110412>
- Visegrádi Csoport. (2008b). *2007/2008 Czech Presidency.* <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/2007-2008-czech-110412>
- Visegrádi Csoport. (2008c). *Meeting of Presidents of the V4 Countries in Piešťany.* <https://archive.visegradgroup.eu/2008/the-presidents-of-the-v4>
- Visegrádi Csoport. (2009a). *2009/2010 Hungarian Presidency.* <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/2009-2010-hungarian-110412>
- Visegrádi Csoport. (2009b). *2008/2009 Polish Presidency.*

<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/2008-2009-annual-report-220203>

Visegrádi Csoport. (2009c). *Joint Declaration of the Presidents of the National Parliaments of the Visegrad Group Countries*. <https://archive.visegradgroup.eu/2009/joint-declaration-of>

Visegrádi Csoport. (2010a). *Program of the Slovak Presidency of the Visegrad Group (July 2010 – June 2011): Efficient Visegrad-continuity, Cohesion, Solidarity, Awareness*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/2010-2011-slovak-110412>

Visegrádi Csoport. (2010b). *2009/2010 Hungarian Presidency*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/2009-2010-hungarian-110412>

Visegrádi Csoport. (2010c). *Declaration of the Budapest V4+ Energy Security Summit*. <https://archive.visegradgroup.eu/2010/declaration-of-the>

Visegrádi Csoport. (2011a). *Innovative Visegrad*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/innovative-visegrad>

Visegrádi Csoport. (2011b). *Joint Communiqué of the Ministers of Defence of the Visegrad Group Countries*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/v4-annual-report-2010>

Visegrádi Csoport. (2011c). *Declaration of V4 Ministers Responsible for Energy, Bratislava, 25 January 2011*. <https://archive.visegradgroup.eu/2011/declaration-of-v4-energy>

Visegrádi Csoport. (2011d). *2010/2011 Slovak Presidency*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/v4-annual-report-2010>

Visegrádi Csoport. (2011e). *The Bratislava Declaration of the Prime Ministers of the Czech Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Poland and the Slovak Republic on the occasion of the 20th anniversary of the Visegrad Group*. <https://archive.visegradgroup.eu/2011/the-bratislava>

Visegrádi Csoport. (2011f). *The Visegrad Group and Germany Foreign Ministers Statement on the Eastern Partnership*. <https://archive.visegradgroup.eu/2011/the-visegrad-group-and>

Visegrádi Csoport. (2011g). *Visegrad Group Presidency Communication on Multiannual Financial Framework*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/2011/visegrad-group>

Visegrádi Csoport. (2011h). *Joint Statement of the Ministers of Culture of the Visegrad Group Countries*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/2011/joint-statement-of>

- Visegrádi Csoport. (2011q). *Joint Statement of the Visegrad Group and Slovenia on the Western Balkans*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/2011/joint-statement-of-the>
- Visegrádi Csoport. (2012a). *Visegrad 4 Integration and Cohesion*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/2012-2013-polish>
- Visegrádi Csoport. (2012b). *2011/2012 Czech Presidency*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/2011-2012-annual-report-220203>
- Visegrádi Csoport. (2012c). *Joint Statement of Ministers of Foreign Affairs of the Visegrad Group, Estonia, Latvia and Lithuania*. <https://archive.visegradgroup.eu/v4-and-eastern>
- Visegrádi Csoport. (2012d). *Declaration of the Visegrad Group—Responsibility for a Strong NATO*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/official-statements/declaration-of-the>
- Visegrádi Csoport. (2012e). *Joint Statement of the Heads of Governments of the Visegrad Group, Joint Letter to the EC*. <https://archive.visegradgroup.eu/calendar/2012/letter-of-the-prime>
- Visegrádi Csoport. (2012f). *Joint Declaration of the Visegrad Group and Slovenia on the Negotiation Process of the Commission's Proposals for the Cohesion Policy 2014–2020 Regulatory Package*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/official-statements/joint-declaration-of-the>
- Visegrádi Csoport. (2012g). *Communiqué from the 22nd Meeting of Ministers of Culture of the Visegrad Group Countries*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/2012/communique-from-the-22nd>
- Visegrádi Csoport. (2013a). *Hungarian Presidency in the Visegrad Group (2013–2014)*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/20132014-hungarian>
- Visegrádi Csoport. (2013b). *Concept Paper on the Climate and Energy 2030 Vision. 19th Meeting of the Environment Ministers of the Visegrad Group, Bulgaria and Romania*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/report-pl-v4-pres-07-131209>
- Visegrádi Csoport. (2013c). *2012/2013 Polish Presidency*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/report-pl-v4-pres-07-131209>

Visegrádi Csoport. (2013d). *Joint Statement on the Eastern Partnership of the Foreign Ministers of the Visegrad Group, Ireland and Lithuania*. <https://archive.visegradgroup.eu/calendar/2013/joint-statement-on-the>

Visegrádi Csoport. (2013e). *Road Map towards a Regional Gas Market among the V4 Countries*. <https://archive.visegradgroup.eu/calendar/2013/road-map-towards-the>

Visegrádi Csoport. (2013f). *Budapest Joint Statement of the Visegrad Group Heads of Government On Strengthening the V4 Security and Defence Cooperation*. <https://archive.visegradgroup.eu/calendar/2013/budapest-joint-statement-140929>

Visegrádi Csoport. (2014a). *Dynamic Visegrad for Europe and Beyond—Program of the Slovak Presidency in the Visegrad Group (July 2014–June 2015)*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/20142015-slovak>

Visegrádi Csoport. (2014b). *2013/2014 Hungarian Presidency*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/2013-2014-annual-report>

Visegrádi Csoport. (2014c). *Joint Statement of V4 Foreign Ministers on Ukraine*. <https://archive.visegradgroup.eu/joint-statement-of-v4>

Visegrádi Csoport. (2014d). *Letter to the Speaker of the House of Representatives of the Republic of the Union of Myanmar*. <https://archive.visegradgroup.eu/calendar/2014/letter-to-the-speaker-of>

Visegrádi Csoport. (2014e). *Joint V4 Foreign Ministers' Letter on Ukraine to Ashton and Füle*. <https://archive.visegradgroup.eu/documents/official-statements/joint-v4-ministers>

Visegrádi Csoport. (2014f). *Long-term Vision of the Visegrad Countries on Deepening Their Defence Cooperation*. <https://archive.visegradgroup.eu/calendar/long-term-vision-of-the>

Visegrádi Csoport. (2015a). *V4 Trust—Program for the Czech Presidency of the Visegrad Group (July 2015–June 2016)*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/20152016-czech>

Visegrádi Csoport. (2015b). *2014/2015 Slovak Presidency*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/2014-2015-annual-report>

Visegrádi Csoport. (2015c). *Press Statement on the Establishment of the Joint Patent Institute*. <https://archive.visegradgroup.eu/calendar/2015/the-visegrad-group-v4>

Visegrádi Csoport. (2015d). *Joint Declaration of V4 Energy Ministers on the Gas Transit through Ukraine*. <https://archive.visegradgroup.eu/calendar/2015/joint-declaration-of>

Visegrádi Csoport. (2015e). *"We Offer You Our Helping Hand on the EU Path"—Joint letter of V4 Foreign Ministers published in Western Balkan dailies*. <https://archive.visegradgroup.eu/calendar/2015/v4-ministers-in-joint>

- Visegrádi Csoport. (2015f). *Memorandum of Understanding for Regional Cooperation in the Areas of Innovation and Startups*.
<https://archive.visegradgroup.eu/calendar/2015/memorandum-of>
- Visegrádi Csoport. (2015g). *V4 and Turkey: Share Interest in Regular Dialog (V4 + Turkey Foreign Ministerial Meeting—Press Release)*.
<https://archive.visegradgroup.eu/calendar/2015/v4-and-turkey-shared>
- Visegrádi Csoport. (2015h). *Joint Statement on the Occasion of the First Summit of Prime Ministers of the Visegrad Group and the President of the Republic of Korea*.
<https://archive.visegradgroup.eu/documents/official-statements/joint-statement-on-the>
- Visegrádi Csoport. (2015i). *Joint Communiqué of the Visegrad Group Ministers of Defence*.
<https://archive.visegradgroup.eu/calendar/2015/joint-communique-of-the>
- Visegrádi Csoport. (2015j). *Joint Statement of the Heads of Government of the Visegrad Group Countries*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/2015/joint-statement-of-the-150904>
- Visegrádi Csoport. (2016a). *Program of the Polish Presidency in the Visegrad Group*.
<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/program-of-the-polish>
- Visegrádi Csoport. (2016b). *2015/2016 Czech Presidency—Executive Report*.
<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/annual-report-of-the>
- Visegrádi Csoport. (2016c). *Joint Declaration of the Visegrad Group Prime Ministers*.
<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/official-statements/joint-declaration-of-the-160609>
- Visegrádi Csoport. (2016d). *Joint Declaration of Ministers of the Interior*
<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/2016/joint-declaration-of>
- Visegrádi Csoport. (2016e). *Joint Statement of V4 Interior Ministers on the Establishment of the Migration Crisis Response Mechanism*.
<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/2016/joint-statement-of-v4>
- Visegrádi Csoport. (2017a). *V4 Connects*.
<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/20172018-hungarian>
- Visegrádi Csoport. (2017b). *2016/2017 Polish Presidency*.
<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/polish-presidency-report-180809>
- Visegrádi Csoport. (2017c). *Joint Communiqué of the Visegrad Group Ministers of Defence*.
<https://archive.visegradgroup.eu/documents/official-statements/joint-communique-of-the>

Visegrádi Csoport. (2017d). *Joint Statement of Prime Ministers of the Visegrad Group and President of the Arab Republic of Egypt*.
<https://archive.visegradgroup.eu/calendar/selected-events-in-2017/joint-statement-on-the>

Visegrádi Csoport. (2017e). *Joint Paper of the Visegrad Group, Bulgaria, Croatia, Romania and Slovenia on Cohesion Policy after 2020*.
<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/selected-events-in-2017-170203/joint-paper-of-the-visegrad-group--bulgaria--croatia--romania-and-slovenia-on-cohesion-policy-after-2020>

Visegrádi Csoport. (2017f). *V4 to contribute to Libya border control*.
<https://www.visegradgroup.eu/news/v4-to-contribute-to>

Visegrádi Csoport. (2018a). *Dynamic Visegrad for Europe*.
<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/slovak-v4-presidency-en>

Visegrádi Csoport. (2018b). *2017/2018 Hungarian Presidency*.
<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/2017-2018-annual-report>

Visegrádi Csoport. (2018c). *Non-paper on “Controlled Centres” in the EU—Interim Framework*.
<https://archive.visegradgroup.eu/calendar/events-in-2019/non-paper-on-controlled-20190826-1>

Visegrádi Csoport. (2018d). *Joint Statement Discussed by the Visegrad Group, Bulgaria and Croatia*.
<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/2018/joint-statement>

Visegrádi Csoport. (2018e). *Joint Declaration of Ministers of Interior*.
<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/2016/joint-statement-of-v4>

Visegrádi Csoport. (2019a). *V4 Reasonable Europe*.
<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/programme-cz-v4-pres>

Visegrádi Csoport. (2019b). *2018/2019 Slovak Presidency*.
<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/2018-2019-annual-report>

Visegrádi Csoport. (2019c). *Joint Communiqué of the V4 Defence Ministers*.
<https://archive.visegradgroup.eu/documents/official-statements/joint-communique-of-the-190617>

Visegrádi Csoport. (2019d). *Communiqué from the 29th Meeting of the Ministers Responsible for Culture of the Visegrad Group Countries*.
<https://archive.visegradgroup.eu/documents/official-statements/communique-from-the-29th>

- Visegrádi Csoport. (2019e). *V4 Statement on the Western Balkans*.
<https://archive.visegradgroup.eu/documents/official-statements/v4-statement-on-the-190912>
- Visegrádi Csoport. (2020a). *Back on track*.
<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/2020-2021-polish>
- Visegrádi Csoport. (2020b). *2019/2020 Czech Presidency*.
<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/2019-2020-annual-report>
- Visegrádi Csoport. (2020c). *Joint Communiqué of the Visegrad Group Ministers of Defence*.
<https://archive.visegradgroup.eu/documents/official-statements/joint-communique-of-the-200731>
- Visegrádi Csoport. (2020d). *The Long Term Vision of the Visegrad Group Countries on Their Defence Cooperation*. <https://archive.visegradgroup.eu/documents/official-statements/the-long-term-vision-of>
- Visegrádi Csoport. (2020e). *Communiqué from the 30th Meeting of the Ministers responsible for Culture of the Visegrad Group Countries*.
<https://archive.visegradgroup.eu/documents/official-statements/communique-from-the-30th>
- Visegrádi Csoport. (2020f). *The Visegrad Group Joint Statement on the Future of the Eastern Partnership*. <https://archive.visegradgroup.eu/documents/official-statements/the-visegrad-group-joint-200409>
- Visegrádi Csoport. (2020g). *New Pact on Migration and Asylum (Joint Position of Poland, Hungary, Slovakia, Czech Republic, Estonia and Slovenia)/non-paper*.
<https://archive.visegradgroup.eu/calendar/events-in-2020/new-pact-on-migration>
- Visegrádi Csoport. (2021a). *Recharging Europe*.
<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/v4hupres-programme-final>
- Visegrádi Csoport. (2021b). *2020/2021 Polish Presidency*.
<https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/report-pl-v4-pres-2020-220203>
- Visegrádi Csoport. (2021c). *Joint Letter by Seven State Leaders to EU Commission on the Role of the Nuclear Power in the EU Climate and Energy Policy*.
<https://archive.visegradgroup.eu/documents/official-statements/joint-letter-by-seven>
- Visegrádi Csoport. (2021d). *Joint Statement of V4 Ministers Responsible for Energy on Path towards Climate Neutrality*. <https://archive.visegradgroup.eu/documents/official->

statements/joint-statement-of-v4-220128-1

Visegrádi Csoport. (2021e). *Joint Statement of the Foreign Ministers of the Visegrad Group on the Eastern Partnership*. <https://archive.visegradgroup.eu/calendar/2021/joint-statement-of-the>

Visegrádi Csoport. (2022a). *V4 Future*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/programme-of-the-slovak>

Visegrádi Csoport. (2022b). *Summary of main activities and achievements / Hungarian Presidency*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/annual-reports/main-presidency>

Visegrádi Csoport. (2022c). *V4 + United Kingdom Joint Statement of Prime Ministers*. <https://archive.visegradgroup.eu/documents/official-statements/v4-united-kingdom-joint>

Visegrádi Csoport. (2022d, March 8). *Joint communiqué on providing joint V4 assistance to refugees from Ukraine*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/joint-communique-on>

Visegrádi Csoport. (2022e, June 30). *Joint declaration of V4 interior ministers*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/joint-declaration-of-the>

Visegrádi Csoport. (2022g, November 9). *Framework for an enhanced Visegrad Group defence planning cooperation*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/official-statements/framework-for-an-221208>

Visegrádi Csoport. (2023a). *V4 Citizens*. <https://www.visegradgroup.eu/home/documents/presidency-programs/v4-program-20232024>

Visegrádi Csoport. (2023b). *Visegrad Group Defence Cooperation*. <https://archive.visegradgroup.eu/about/cooperation/visegrad-group-defence>

Visegrádi Csoport. (2024). *V4: Back to Basics*. <https://www.visegradgroup.eu/home/v4-presidency>

Visegrádi Csoport. (2025). *Competitive Visegrad*. <https://www.visegradgroup.eu/home/v4-presidency>

Western Balkans Fund. (n.d.). *Western Balkans Fund - Supporting Common Projects*. <https://westernbalkansfund.org/about-us/>

II. Szakirodalmi források

- Albaladejo Román, A. (2023, September 20). *Ukrainian grain: Understanding the import bans*. European Parliamentary Research Service Blog. <https://epthinktank.eu/2023/09/20/ukrainian-grain-understanding-the-import-bans/>
- Alexandrova, P., Carammia, M., Princen, S., & Timmermans, A. (2014). *Measuring the European Council agenda: Introducing a new approach and dataset*. *European Union Politics*, 15(1), 152–167. <https://doi.org/10.1177/1465116513509124>
- Angelov, B. (2020). *The Visegrad Group: Lessons from the Benelux, Nordic and Baltic formats for regional cooperation*. Institute for Politics and Society.
- Associated Press. (2023, September 15). *EU lets Ukrainian grain ban expire even as some member countries impose their own*. <https://apnews.com/article/d5b4b6cff5391f6244799951ba20b976>
- Balassa, B. (1961). *The theory of economic integration*. Richard D. Irwin.
- Bartkiewicz, P., Cukrowska, E., Gębska, J., Regulski, A., Zawistowski, J., & Zub, M. (2011). *Evaluation of benefits to the EU-15 countries resulting from the implementation of the Cohesion Policy in the Visegrad Group countries: Final report*. Instytut Badań Strukturalnych.
- Bauerová, H. (2018). The V4 and European integration. *Politics in Central Europe*, 14(2), 121–139. <https://doi.org/10.2478/pce-2018-0012>
- Baumgartner, F. R., Breunig, C., & Grossman, E. (Eds.). (2019). *Comparative policy agendas: Theory, tools, data*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198835332.001.0001>
- Baumgartner, F. R., & Jones, B. D. (2005). *The politics of attention: How government prioritizes problems*. University of Chicago Press.
- Beck, R. (2024, April 3). *The Visegrád Four: From troubled to broken*. Foreign Policy Research Institute. <https://www.fpri.org/article/2024/04/visegrad-four-from-troubled-to-broken/>
- Bedeá, C. M., & Kwadwo, V. O. (2021). Opportunistic sub-regionalism: The dialectics of EU-Central-Eastern European relations. *Journal of European Integration*, 43(4), 385–402. <https://doi.org/10.1080/07036337.2020.1776271>
- Bellamy, R., & Kröger, S. (2017). A democratic justification of differentiated integration in a heterogeneous EU. *Journal of European Integration*, 39(5), 625–639. <https://doi.org/10.1080/07036337.2017.1332058>
- Bevan, S. (2019). *Gone fishing: The creation of the Comparative Agendas Project* Master

- Codebook. In F. R. Baumgartner, C. Breunig, & E. Grossman (Eds.), *Comparative policy agendas: Theory, tools, data* (pp. 17–34). Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/oso/9780198835332.003.0002>
- Bíró-Nagy, A., & Laki, G. (2022). Non-compulsory compliance with the EU: Implementation of European Semester recommendations in the Visegrad countries. *Intersections. East European Journal of Society and Politics*, 8(1), 149–169.
<https://doi.org/10.17356/ieejsp.v8i1.833>
- Börzel, T. A. (2013). Comparative regionalism: European integration and beyond. In W. Carlsnaes, T. Risse, & B. A. Simmons (Eds.), *Handbook of international relations* (2nd ed., pp. 503–530). SAGE.
- Börzel, T. A. (2016). Theorizing regionalism: Cooperation, integration, and governance. In T. A. Börzel & T. Risse (Eds.), *The Oxford handbook of comparative regionalism* (pp. 41–63). Oxford University Press.
- Börzel, T. A., & Risse, T. (2016). Introduction: Framework of the handbook and conceptual clarifications. In T. A. Börzel & T. Risse (Eds.), *The Oxford handbook of comparative regionalism* (pp. 3–15). Oxford University Press.
- Börzel, T. A., & Risse, T. (2016). *The Oxford handbook of comparative regionalism*. Oxford University Press.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Boydston, A. E., Bevan, S., & Thomas, H. F., III. (2014). The importance of attention diversity and how to measure it. *Policy Studies Journal*, 42(2), 173–196.
<https://doi.org/10.1111/psj.12055>
- Boyse, M. (2023). *Visegrad 4 is limping along*. GIS Reports.
<https://www.gisreportsonline.com/r/visegrad-4-political/>
- Braun, M. (2020). Postfunctionalism, identity and the Visegrad Group. *Journal of Common Market Studies*, 58(4), 925–940. <https://doi.org/10.1111/jcms.12994>
- Braun, M. (2021). *The politics of regional cooperation and the impact on the European Union: A study of Nordic cooperation and the Visegrad Group*. Edward Elgar Publishing.
<https://doi.org/10.4337/9781789906462>
- Chruściel, M. (2014). The reasons of non-institutional character of the early Visegrad cooperation in the view of neorealist and neoliberal theories in international relations. *Poliarchia*, 2(3), 79–98.
- Cichocki, P., & Jabkowski, P. (2019). Immigration attitudes in the wake of the 2015

- migration crisis in the Visegrád Group countries: Comparative insights of ESS7 and ESS8. *Intersections. East European Journal of Society and Politics*, 5(1). <https://doi.org/10.17356/ieejsp.v5i1.480>
- Cooper, I., & Fabbrini, F. (2022). Regional groups in the European Union: Mapping an unexplored form of differentiation. *European Papers*, 7(2), 949–968. <https://doi.org/10.15166/2499-8249/588>
- Cottey, A. (1999). The Visegrad Group and beyond: Security cooperation in Central Europe. In A. Cottey (Ed.), *Subregional cooperation in the new Europe: Building security, prosperity and solidarity from the Barents to the Black Sea* (pp. 69–89). Palgrave Macmillan.
- Csiki Varga, T. (2023). Enabling factors of deepening the Visegrád 4 defence cooperation. *Nemzet és Biztonság*, 16(2), 55–77.
- Curtis, E., & Welsh, C. (2024, February 20). *Fracturing solidarity: The grain trade dispute between Ukraine and the European Union*. Center for Strategic and International Studies. <https://www.csis.org/analysis/fracturing-solidarity-grain-trade-dispute-between-ukraine-and-european-union>
- Czyż, A. (2024). The Visegrad Group countries towards the war in Ukraine in 2022. *Studia Politologiczne*, 73., 254–271. <https://www.studiapolitologiczne.pl/The-Visegrad-Group-Countries-nTowards-the-War-in-Ukraine-in-2022%2C193542%2C0%2C1.html>
- Dąbrowski, T. (2014). *Visegrad gas market integration: Brief history and reality check*. OSW Commentary.
- Dangerfield, M. (1995). Is there a revival of regional integration in Eastern Europe? *International Affairs*, 71(2), 337–354.
- Dangerfield, M. (2004). CEFTA: Between the CMEA and the European Union. *Journal of European Integration*, 26(3), 309–338. <https://doi.org/10.1080/0703633042000261652>
- Dangerfield, M. (2008). The Visegrád Group in the expanded European Union: From preaccession to postaccession cooperation. *East European Politics and Societies*, 22(3), 630–667. <https://doi.org/10.1177/0888325408315840>
- Dangerfield, M. (2009). The contribution of the Visegrad Group to the European Union's Eastern policy: Rhetoric or reality? *Europe-Asia Studies*, 61(10), 1735–1755. <https://doi.org/10.1080/09668130903278934>
- Dangerfield, M. (2011). Visegrad Group cooperation and ‘Europeanisation’ of new EU member states. In M. Góra & K. Zielińska (Eds.), *Democracy, state and society: European integration in Central and Eastern Europe* (pp. 293–310). Jagiellonian

University Press.

- Dangerfield, M. (2012). Visegrad Group co-operation and Russia. *Journal of Common Market Studies*, 50(6), 958–974. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2012.02295.x>
- Dienstbier, J. (2006). *Visegrad – The first phase*. <https://www.visegradgroup.eu/the-visegrad-book/dienstbier-jiri-visegrad>
- Döring, H., Quaas, A., Hesse, M., & Manow, P. (2023). ParlGov: Parliaments and governments database, development version (4 November 2023). <https://parlgov.fly.dev/>
- Dutta, A. (2023, October 3). *A divided 'Visegrad Four' navigates relations with the European Union*. Observer Research Foundation. <https://www.orfonline.org/research/a-divided-visegrad-four-navigates-relations-with-the-european-union>
- Dyduch, J., & Skorek, A. (2020). Go South! Southern dimension of the V4 states' energy policy strategies: An assessment of viability and prospects. *Energy Policy*, 140, Article 111372. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2020.111372>
- Euronews. (2026, May 19). *Magyar Péter Krakkóban: szeretnénk a visegrádi együttműködést feléleszteni*. <https://hu.euronews.com/my-europe/2026/05/19/magyar-peter-krakkoban-szeretnenk-a-visegradi-egyuttmukodest-feleleszteni>
- Euronews with AFP. (2022, March 29). *Ukraine war: Poland and Czech Republic refuse meeting over Hungary's stance on Russia*. Euronews. <https://www.euronews.com/2022/03/29/visegrad-defence-ministers-meeting-cancelled-over-hungary-s-stance-on-russia>
- Fawn, R. (2008). Visegrad: The study and the celebration. *Europe-Asia Studies*, 60(4), 677–688.
- Fawn, R. (2013). Visegrad: Fit for purpose? *Communist and Post-Communist Studies*, 46(3), 339–349. <https://doi.org/10.1016/j.postcomstud.2013.06.004>
- Fawn, R. (2018). External assessments of Visegrad since its international recognition over the “migrant” crisis. *International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs*, 27(1–2), 63–79. <https://doi.org/10.2307/26592070>
- Fitzmaurice, J. (1993). Regional co-operation in Central Europe. *West European Politics*, 16(3), 380–400. <https://doi.org/10.1080/01402389308424980>
- Gallai, S. (2018). The political importance of the Visegrad cooperation. *Politikatudomány Online*, Special Issue, 1–17.
- Gawron-Tabor, K. (2015). “New quality” of defence cooperation within the Visegrad Group

- in 2010-2014. *Defence & Strategy*, 15(1), 63-78.
- Gebhard, C. (2013). Sub-regional cooperation in Central Europe: Past, present and future. *AARMS*, 12(1), 25–38.
- George, A. L., & Bennett, A. (2005). *Case studies and theory development in the social sciences*. MIT Press.
- Gerring, J. (2007). *Case study research: Principles and practices*. Cambridge University Press.
- Gigitashvili, G., & Sidło, K. W. (2019). *Merchants of fear: Discursive securitization of the refugee crisis in the Visegrad Group countries* (EuroMeSCo Policy Brief No. 89). IEMed/EuroMeSCo. <https://www.iemed.org/publication/merchants-of-fear-discursive-securitization-of-the-refugee-crisis-in-the-visegrad-group-countries/>
- Gniazdowski, M. (2005). Visegrad cooperation after EU enlargement. In M. Gniazdowski (Ed.), *The Visegrad Group: A Central European constellation* (pp. 79–91). Centre for Eastern Studies.
- Havelka, V. (2021). Visegrad Group. In T. L. Molnár (Ed.), *Minilateral cooperation in the EU: Internal cohesion, group dynamics, and voting behaviour of selected state blocks* (pp. 101–118). Institute for Foreign Affairs and Trade.
- Holányi, Á. (2024). Regional cooperation in Central Europe: A systematic review. *On-line Journal Modelling the New Europe*, 45, 118–149. <https://doi.org/10.24193/OJMNE.2024.45.05>
- Holesch, A., & Zagórski, P. (2023). Toxic friend? The impact of the Russian invasion on democratic backsliding and PRR cooperation in Europe. *West European Politics*, 46(6), 1178–1204. <https://doi.org/10.1080/01402382.2023.2202981>
- Hsieh, H.-F., & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277–1288. <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>
- Jasiecki, K. (2016). Economic cooperation among the Visegrad countries. In J. Pakulski (Ed.), *The Visegrad countries in crisis* (pp. 106–121). Collegium Civitas. <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/12433>
- Jennings, W., Bevan, S., Timmermans, A., Breeman, G., Brouard, S., Chaqués-Bonafont, L., Green-Pedersen, C., John, P., Mortensen, P. B., & Palau, A. M. (2011). Effects of the core functions of government on the diversity of executive agendas. *Comparative Political Studies*, 44(8), 1001–1030. <https://doi.org/10.1177/0010414011405165>
- Jozwiak, R. (2024, February 27). *The Visegrad Group: When 2 + 2 doesn't equal 4*. Radio

- Free Europe/Radio Liberty. <https://www.rferl.org/a/visegrad-hungary-poland-czech-slovakia-disunity/32837670.html>
- Juhász, K. (2018). A Visegrádi Csoport migrációs és menekültügyi politikája. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 2018(2), 24–49.
- Kałam, D., Tokarski, P., & Toporowski, P. (2012). *Visegrad's winding road to the EU Multiannual Financial Framework 2014–2020 (PISM Policy Paper No. 39)*. The Polish Institute of International Affairs.
- Kaniok, P., & Hloušek, V. (2025). Visegrad four as an institution in times of EU crises. *European Politics and Society*, 26(5), 1070–1088. <https://doi.org/10.1080/23745118.2025.2488815>
- Karolewski, I. P., & Benedikter, R. (2018). Europe's refugee and migrant crisis: Political responses to asymmetrical pressures. *Journal of International Relations and Strategy*, 1, 40–57.
- Kazharski, A. (2018). The end of 'Central Europe'? The rise of the radical right and the contestation of identities in Slovakia and the Visegrad Four. *Geopolitics*, 23(4), 754–780. <https://doi.org/10.1080/14650045.2017.1389720>
- Kazharski, A. (2020). An ad hoc regionalism? The Visegrád Four in the 'post-liberal' age. *Polity*, 52(2), 250–272. <https://doi.org/10.1086/708182>
- Keohane, R. O. (1984). *After hegemony: Cooperation and discord in the world political economy*. Princeton University Press.
- Kirpsza, A. (2021). *Profitability of the Visegrad Group cooperation in the legislative process of the European Union*. Jagiellonian University Polish Research Centre; Fundacja Lepsza Polska. https://pon.uj.edu.pl/documents/150421560/155562016/V_artykul_07_AKirpsza_ang.pdf/95c74462-7dfc-4538-8e47-cb39d47992b9
- Kölliker, A. (2001). Bringing together or driving apart the union? Towards a theory of differentiated integration. *West European Politics*, 24(4), 125–151. <https://doi.org/10.1080/01402380108425468>
- Kolmašová, Š. (2019). Competing norms and strategic visions: A critical appraisal of V4 security potential. *Europe-Asia Studies*, 71(2), 225–248. <https://doi.org/10.1080/09668136.2018.1562045>
- Kořan, M. (2012). The Visegrad Group on the threshold of its third decade: A Central European hub? In J. Šedivý & M. Kořan (Eds.), *Czech foreign policy in 2007–2009: Analysis* (pp. 205–213). Institute of International Relations.

- Kundera, M. (1984). The tragedy of Central Europe. *The New York Review of Books*, 31(7), 33–38.
- Kupich, A. (1999). The Central European Free Trade Agreement: Problems, experiences, prospects. In A. Cottey (Ed.), *Subregional cooperation in the new Europe: Building security, prosperity and solidarity from the Barents to the Black Sea* (pp. 90–112). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-1-349-27194-8_6
- Lehoczki, B. (2022). Semi-periphery regionalisms in a changing world order: The case of Mercosur and Visegrad Group. *Third World Quarterly*, 43(4), 779–796. <https://doi.org/10.1080/01436597.2021.2024757>
- Lenz, T., & Söderbaum, F. (2025). Comparative regionalism. In *Oxford Research Encyclopedia of Politics*. Oxford University Press.
- Leruth, B., & Lord, C. (2015). Differentiated integration in the European Union: A concept, a process, a system or a theory? *Journal of European Public Policy*, 22(6), 754–763. <https://doi.org/10.1080/13501763.2015.1021196>
- Madej, M. (2013). *Visegrad Group defense cooperation: What added value for the European capabilities?* Note de la FRS, 19/2013, 1–12. Fondation pour la Recherche Stratégique. <https://www.files.ethz.ch/isn/166134/201319.pdf>
- Marušiak, J. (2015). Russia and the Visegrad Group: More than a foreign policy issue. *International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs*, 24(1–2), 28–46.
- Mišík, M. (2012). The influence of perception on the preferences of the new member states of the European Union: The case of energy policy. *Comparative European Politics*, 10(2), 198–221. <https://doi.org/10.1057/cep.2011.11>
- Mišík, M., & Oravcová, V. (2024). The myth of homogeneity: The Visegrad Group's energy transition. In G. Wood, V. Onyango, K. Yenneti, & M. Liakopoulou (Eds.), *The Palgrave handbook of zero carbon energy systems and energy transitions* (pp. 187–210). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-031-26604-1_28
- Mrak, M. (2015). *Cohesion policy as a function of the EU budget: A perspective from the CEE member states*. wiiw Research Report.
- Nič, M. (2016). The Visegrád Group in the EU: 2016 as a turning-point? *European View*, 15(2), 281–290. <https://doi.org/10.1007/s12290-016-0422-6>
- Oppermann, K., & Viehrig, H. (Eds.). (2011). *Issue salience in international politics*. Routledge.
- Osička, J., Lehotský, L., Zapletalová, V., Černoch, F., & Dančák, B. (2018). Natural gas market integration in the Visegrad 4 region: An example to follow or to avoid? *Energy Policy*, 112, 184–197. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2017.10.018>

- OSW Team. (2023a, April 11). *The EU increases its agri-food imports from Ukraine: Causes and reactions from Central European states*. OSW Centre for Eastern Studies. <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2023-04-11/eu-increases-its-agri-food-imports-ukraine-causes-and>
- OSW Team. (2023b, October 26). *Neighbourly feuds: The problem with Ukrainian grain on the Central European markets*. OSW Centre for Eastern Studies. <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2023-10-26/neighbourly-feuds-problem-ukrainian-grain-central-european>
- Paulech, M., & Urbanovská, J. (2014). Visegrad Four EU Battlegroup: Meaning and progress. *Obrana a strategie*, 14(2), 49-60. <https://doi.org/10.3849/1802-7199.14.2014.02.049-060>
- Rácz, A. (2014). The Visegrad Cooperation: Central Europe divided over Russia. *L'Europe en Formation*, 2014/4 (no. 374), 61–76. DOI 10.3917/eufor.374.0061
- Rácz, Gy. (2009). *Visegrád 1335*. International Visegrad Fund, Bratislava, 2009.
- Saldaña, J. (2021). *The coding manual for qualitative researchers (4th ed.)*. SAGE.
- Schimmelfennig, F., Leuffen, D., & Rittberger, B. (2015). The European Union as a system of differentiated integration: Interdependence, politicization and differentiation. *Journal of European Public Policy*, 22(6), 764–782. <https://doi.org/10.1080/13501763.2015.1020835>
- Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practice*. SAGE.
- Scott, J. W. (2022). Visegrád Four political regionalism as a critical reflection of Europeanization: Deciphering the “illiberal turn”. *Eurasian Geography and Economics*, 63(6), 704–725. <https://doi.org/10.1080/15387216.2021.1972023>
- Seawright, J., & Gerring, J. (2008). Case selection techniques in case study research: A menu of qualitative and quantitative options. *Political Research Quarterly*, 61(2), 294–308. <https://doi.org/10.1177/1065912907313077>
- Selján, P. (2024). Partner or ally? V4 countries' bilateral relations with the United States: Comparative analysis of strategic documents between 2020 and 2023. *Academic and Applied Research in Military and Public Management Science*, 23(3), 35–59. <https://doi.org/10.32565/aarms.2024.3.3>
- Shpaizman, I. (2019). Using CAP data for qualitative policy research. In F. R. Baumgartner, C. Breunig, & E. Grossman (Eds.), *Comparative policy agendas: Theory, tools, data* (pp. 359–372). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198835332.003.0033>
- Shumaker, D. (1993). The origins and development of Central European cooperation: 1989–1992. *East European Quarterly*, 27(3), 351–373.
- Stepper, P. (2016). The Visegrad Group and the EU agenda on migration: A coalition of the

- unwilling? *Corvinus Journal of International Affairs*, 1(1), 62–82.
- Stepper, P. (2022). A V4-együttműködés politikaelméleti magyarázata(i): A funkcionista integrációelmélet strukturalista alternatívája. *Külügyi Szemle*, 21(1), 3–34. https://doi.org/10.47707/Kulugyi_Szemle.2022.1.1
- Strážay, T. (2011). Visegrad: Arrival, survival, revival. In B. Dančák (Ed.), *Two decades of Visegrad cooperation: Selected V4 bibliography* (pp. 14–38). International Visegrad Fund.
- Strážay, T. (2018). Towards dynamic sustainability: Some reflections on Slovakia's V4 presidency in 2018–2019. *International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs*, 27(1–2), 54–62.
- Strážay, T. (2020). Visegrad menu in a Slovak restaurant. In P. Brežani (Ed.), *Yearbook of Slovakia's Foreign Policy 2019* (pp. 73–80). Research Center of the Slovak Foreign Policy Association.
- Stubb, A. C.-G. (1996). A categorization of differentiated integration. *Journal of Common Market Studies*, 34(2), 283–295. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.1996.tb00573.x>
- Tallberg, J. (2003). The agenda-shaping powers of the EU Council Presidency. *Journal of European Public Policy*, 10(1), 1–19. <https://doi.org/10.1080/1350176032000046903>
- Telex. (2022, March 29). *Hungary cancels the V4 meeting over other members' protest of its Ukraine policy*. <https://telex.hu/english/2022/03/29/hungary-cancels-the-v4-meeting-over-other-members-protest-of-its-ukraine-policy>
- Törő, C., Butler, E., & Gruber, K. (2014). Visegrád: The evolving pattern of coordination and partnership after EU enlargement. *Europe-Asia Studies*, 66(3), 364–393. <https://doi.org/10.1080/09668136.2013.855392>
- Tóth, B. L. (2018). V4: A political tool for advancing state interest. *Polgári Szemle*, 14(1–3), 330–341. <https://doi.org/10.24307/psz.2018.0824>
- Vaagland, K., & Zaun, N. (2025). Strategising solidarity: An examination of the Visegrád group's role and motivations in EU migration policies. *Journal of European Integration*, 47(4), 559–579. <https://doi.org/10.1080/07036337.2024.2383954>
- Végh, Z. (2014). *Visegrad development aid in the Eastern Partnership region*. Think Visegrad.
- Végh, Z. (2018). From pro-European alliance to Eurosceptic protest group? The case of the Visegrad Group. *European Policy Analysis*, 2018(7), 1–12. <https://doi.org/10.1002/epa2.1041>
- Warleigh-Lack, A. (2015). Differentiated integration in the European Union: Towards a comparative regionalism perspective. *Journal of European Public Policy*, 22(6), 871–887.

<https://doi.org/10.1080/13501763.2015.1020837>

Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods (6th ed.)*. SAGE.

Zachová, A., & Silenská, N. (2024, March 20). *V4 Group to hold diplomatic talks despite diverging views on Russia-Ukraine*. Euractiv.
<https://www.euractiv.com/section/politics/news/v4-group-to-hold-diplomatic-talks-despite-diverging-views-on-russia-ukraine/>

Zeitlin, J., Nicoli, F., & Laffan, B. (2019). Introduction: The European Union beyond the polycrisis? Integration and politicization in an age of shifting cleavages. *Journal of European Public Policy*, 26(7), 963–976.